

Foto van de Leefomgeving

Omgevingsvisie Sittard-Geleen

Gemeente Sittard-Geleen

8 november 2023

Inhoudsopgave

Inleiding	5
1. Sociale veerkracht	6
1.1 Samenleven	7
1.2. Cultuur	15
1.3 Erfgoed	17
1.4 Ruimtelijke kwaliteit	25
1.5 Wonen	30
1.6 Mobiliteit	44
1.7 Maatschappelijke voorzieningen	61
1.8 Externe veiligheid	69
1.9 Milieu en ondergrond	83
1.10 Sociale Veiligheid	97
2. Ecologische veerkracht	103
2.1 Klimaatadaptatie & Water	104
2.1 Energie	115
2.3 Natuur & landschap	126
2.4. Stedelijk groen	137
3 Economische veerkracht	149
3.1 Detailhandel & Horeca	150
3.2 Vrijtijdseconomie	166
3.3 Circulariteit	172
3.4 Logistiek	181
3.5 Industrie	183
3.6 Lokale bedrijvigheid	189

Inleiding

De *Foto van de leefomgeving* beschrijft de huidige staat van de fysieke leefomgeving in de gemeente Sittard-Geleen. Hoe ziet Sittard-Geleen er anno 2023 uit? Welke kwaliteiten en ook welke verbeterpunten kent Sittard-Geleen? Ook beschrijft zij de autonome ontwikkeling tot 2040. Welke trends en ontwikkelingen komen op Sittard-Geleen af? Dit levert een startsituatie voor beleidskeuzes in de Omgevingsvisie. De *Foto van de leefomgeving* formuleert daartoe de strategische opgaves waarvan het wenselijk is dat die een plek krijgen in de Omgevingsvisie: de bouwstenen. Zo werken we aan de doelen voor de fysieke leefomgeving zoals die in december 2022 door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Op weg naar een veerkrachtig Sittard-Geleen! Het betreffen voor het grootste deel bouwstenen waar we als gemeente samen met anderen al aan werken in de verschillende programma's en projecten. Voor een deel zijn het nieuwe bouwstenen vanwege de nieuwe opgaves die op ons af zijn gekomen de afgelopen tijd.

De *Foto van de Leefomgeving* is een tussenproduct op weg naar de Omgevingsvisie. Op basis hiervan zijn Toekomstbeelden opgesteld (separaat document). Hierin is een verkenning weergegeven van hoe de verschillende bouwstenen kunnen worden geadresseerd in de fysieke leefomgeving. De *Foto van de Leefomgeving* vormt ook de basis voor de Omgevingseffectrapportage (OER) die wordt opgesteld voor de Omgevingsvisie. Deze OER wordt op twee momenten uitgevoerd. Eerst voor de toekomstbeelden en daarna voor de ontwerp Omgevingsvisie. De OER beschrijft de effecten van de beleidskeuzes. Dit geeft informatie om de juiste keuzes te kunnen maken die zo optimaal mogelijk bijdragen aan de doelen.

Leeswijzer

De *Foto van de Leefomgeving* is opgebouwd aan de hand van de drie veerkrachten uit onze Toekomstvisie (ecologisch, economisch en sociaal). Per veerkracht zijn de relevante gemeentelijke taakvelden beschreven. Per taakveld beschrijft de *Foto van de Leefomgeving* achtereenvolgens de analyse van de huidige situatie, de autonome ontwikkelingen en de bouwstenen voor de Omgevingsvisie. Bij de beschrijving van de autonome ontwikkeling is ook weergegeven wat het huidige vastgestelde beleid van de gemeente is.

1. Sociale veerkracht

Bij de analyse van de ecologische veerkracht zijn negen taakvelden onderzocht:

- Samenleven
- Cultuur
- Erfgoed
- Ruimtelijke kwaliteit
- Wonen
- Mobiliteit
- Maatschappelijke voorzieningen
- Externe veiligheid
- Sociale veiligheid

In deze taakvelden wordt veelal gewerkt aan sociaalmaatschappelijke opgaven, de woningen, kwaliteit van de leefomgeving en veiligheid. Deze taakvelden dragen bij aan de meeste van de doelen voor de fysieke leefomgeving maar dragen in het bijzonder bij aan de doelen van de sociale veerkracht.

1.1 Samenleven

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld Samenleven beschreven.

1.1.1 Huidige situatie

Samen met inwoners willen we de nadruk leggen op veerkracht en eigen regie. De buurt en de woon- en leefomgeving is daarbij heel belangrijk. De leefomgeving van wijk, buurt, dorp of straat en de aanwezige voorzieningen maken van een huis immers een 'thuis' en zijn belangrijk voor onze gezondheid. Dan gaat het om voldoende groen, water en schone lucht, maar vooral ook om contact met burens en buurtgenoten en een thuisgevoel. Als gemeente dragen we hier graag aan bij. Werken aan een samenleving waarin mensen worden gezien, iedereen mee kan doen en gelijke kansen krijgt. Waar het veilig is, de betrokkenheid bij elkaar wordt vergroot en waarin we elkaar kunnen aanspreken. De aanpak om sociale veerkracht te vergroten, is niet voor iedereen hetzelfde. Mensen hebben verschillende behoeften. Wijken en buurten zijn op een andere manier georganiseerd en hebben andere uitdagingen. Maatwerk per wijk of buurt is belangrijk waarbij we meer aandacht willen geven aan de omgeving en ontmoeting en de manier waarop we met elkaar samenleven. Want de sociale veerkracht verbeteren kunnen we niet alleen.

Bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid is daarbij een basisbeginsel, een voorwaarde om ruimte en vrijheid te ervaren om keuzes te maken in het leven. Om actief te kunnen zijn als je dat wilt, om een sociaal netwerk te onderhouden, om je te ontwikkelen en om je kinderen een fijne jeugd zonder geldzorgen te geven. Bestaanszekerheid draagt bij aan gezondheid en wordt gevoed door sociaaleconomische zekerheid, sociale inclusie, sociale cohesie en sociale bekrachtiging.

Sociaal-economische zekerheid wordt grotendeels bepaald door de hoogte en de stabiliteit van het inkomen van onze inwoners. Rond 18% van onze huishoudens beschikt over een inkomen dat raakt aan de grens van het bestaansminimum. De arbeidsparticipatie (65,6%) is lager dan landelijk (72,2%) en het aantal huishoudens in onze gemeente met problematische schulden (9%) of dreigende problematische schulden is hoger dan landelijk (7,4%).

Over de hele linie, in de cijfers die het gemiddelde van onze gemeente weergeven, scoren we slechter dan we voor onze inwoners en onze gemeenschap wensen. Op wijk- en buurtniveau zien we grote verschillen. Het is van groot belang om die verschillen te zien als we keuzes maken voor de leefomgeving en bijvoorbeeld de beschikbaarheid van vrije en laagdrempelig toegankelijke voorzieningen. Om zo het leven van onze inwoners dat persoonlijk soms moeilijk en beperkt is met maatregelen in publieke ruimte fijner en ruimer maken.

Sociale contacten

Goed contact met familie, vrienden en burens draagt bij aan het geluksgevoel. Ouderen die deelnemen aan sociale activiteiten zijn over het algemeen gezonder en hebben een hogere mate van welbevinden. Deelname aan activiteiten waarbij men andere mensen ontmoet, maakt het sociale netwerk groter en sterker. Hierdoor zijn ouderen minder kwetsbaar en hebben minder kans op sociaal isolement. Ook kan het sociale netwerk maatschappelijke participatie en een actieve leefstijl stimuleren.

Sociale contacten zijn verminderd en ouderen hebben steeds vaker kleinere netwerken. Het contact concentreert zich meestal op de meest nauwe banden. Het contact met burens is afgenomen. Een groeiend aantal mensen voelt zich sociaal uitgesloten. Dit heeft te maken met meer gevoelens van sociale en emotionele eenzaamheid en minder contact met burens of mensen in de straat. De sociale netwerken van ouderen waar zij op kunnen terugvallen worden kleiner waardoor deze groep afhankelijker is van formele hulp en zorg.

Eenzaamheid komt veel voor

Sinds 2012 zien we een eenzaamheid onder jeugd, volwassenen en ouderen toenemen in Nederland en Zuid-Limburg. Het is een groeiend maatschappelijk probleem. Ook in gemeente Sittard-Geleen komt eenzaamheid veel voor. Van de inwoners van 18 jaar en ouder voelt 51% zich matig tot (zeer) sterk eenzaam (2022). Eenzaamheid komt

bij 18 tot 34-jarigen het vaakst voor. In 2022 is (zeer) sterke eenzaamheid in de gemeente gelijk gebleven ten opzichte van 2020.

Binnen eenzaamheid wordt onderscheid gemaakt tussen sociale en emotionele eenzaamheid. Sociale eenzaamheid gaat over het gemis aan sociale verbinding bijvoorbeeld in een club of vereniging. Emotionele eenzaamheid gaat over het gemis van een hechte of intieme band iemand. In Sittard-Geleen voelt 30% van de volwassenen en ouderen zich emotioneel eenzaam en 36% sociaal eenzaam. Sociale eenzaamheid is onder volwassenen en ouderen t.o.v. 2020 toegenomen. Onder jongeren (16-25 jaar) in Zuid-Limburg komt emotionele eenzaamheid juist vaker voor. In 2022 geeft 35% van de meisjes en 27% van de jongens aan zich sterk emotioneel eenzaam te voelen.

Vereenzaming raakt aan de kern van het menselijk bestaan en gaat ten koste van het emotionele en fysieke welbevinden. Voor jongeren kan langdurige eenzaamheid ook negatieve gevolgen hebben voor hun ontwikkeling.

Sociale uitsluiting en discriminatie

Sociale uitsluiting gaat over het onvermogen van sommige mensen om als gevolg van individuele en maatschappelijke factoren volledig mee te doen in onze samenleving. Als iemand zich sociaal uitgesloten voelt, kan dit leiden tot verlies van eigenwaarde en toekomstperspectief. Discriminatie (bijvoorbeeld vanwege geloof, huidskleur, seksuele voorkeur of leeftijd) en de mate van acceptatie van homoseksualiteit of homo-negativiteit kunnen redenen zijn waarom iemand zich uitgesloten voelt en niet volledig participeert.

Het aantal meldingen van discriminatie is in Sittard-Geleen in 2022 t.o.v. 2021 gedaald. In 2021 zorgde de coronamaatregelen voor onderlinge verdeeldheid tussen groepen mensen (oud versus jong, rijk versus arm). Nu gaat het om andere kwesties (zoals de energiecrisis) met opnieuw polarisatie en toename van ongelijkheid tot gevolg. Daarbij lijkt de teneur grimmiger te worden.

Gezondheidsachterstand

Als tweede grootste gemeente van Zuid-Limburg kent ook Sittard-Geleen een gezondheidsachterstand ten opzichte van de rest van Nederland. In vergelijking tot landelijke gemiddelden hebben Zuid-Limburgers een lagere levensverwachting (80,8 jaar t.o.v. 81,5 jaar) en hogere zorgkosten (€ 3040,- per verzekerde t.o.v. € 2490,- per jaar). Gezondheidsproblemen gaan vaak gepaard met armoede, laag inkomen, lage opleiding, werkloosheid en/of ongunstige leefomstandigheden die van invloed zijn op de (ervaren) gezondheid. In Sittard-Geleen wonen bijvoorbeeld meer mensen die praktisch opgeleid zijn (31%) vergeleken met de rest van Nederland (27%). Mensen die praktisch zijn opgeleid hebben vaker een laag inkomen en een laag ervaren gezondheid (de eigen beoordeling van gezondheid). In Sittard-Geleen moeten meer mensen (9%) rondkomen van een inkomen dat lager is dan 120% van het sociaal minimum, dan gemiddeld in Nederland (8.5%). De ervaren gezondheid scoort in Sittard-Geleen laag ten opzichte van de rest van Nederland, alsook van het gemiddelde van Zuid-Limburg.

Sport en bewegen

De beweegcijfers in Zuid-Limburg lijken te stagneren. Het aantal mensen dat wekelijks sport en de beweegrichtlijn haalt, is nauwelijks veranderd sinds 2016. Ongeveer 44% van de Zuid-Limburgers zegt te voldoen aan de beweegrichtlijnen. Sittard-Geleen heeft desondanks een rijke historie op het gebied van sport en bewegen. Dit is zichtbaar in de vele verenigingen, het brede sport- en beweegaanbod en de aanwezige accommodaties. Sittard-Geleen heeft (samen met de regio Zuid-Limburg) met de Trendbreuk Zuid-Limburg, Positieve Gezondheid en de Preventiecoalitie (tussen gemeente Sittard-Geleen en zorgverzekeraar CZ) ingezet op het bevorderen van een gezonde en actieve leefstijl van haar inwoners. Sport en bewegen levert hier een belangrijke bijdrage aan.

Uit cijfers van de GGD Zuid-Limburg blijkt dat tussen de verschillende wijken in de stad grote verschillen zijn in de gezondheid(sbeleving), maar ook in beweeggedrag, overgewicht en obesitas. Het zijn met name de wijken met een lage SES-score (sociaal-economische status) die slechter scoren. Het zijn dan ook deze wijken waar, buiten het basisaanbod, het aanvullende aanbod wordt aangeboden met het programma beweegstimulering.

Toenemende druk

Er zijn al geruime tijd fundamentele veranderingen gaande in de samenleving die een forse weerslag hebben op het leven van kinderen, jongeren en opvoeders. Dat geldt bijvoorbeeld voor de gegroeide prestatie- en geluksdruk, een sterke individualisering van de opvoeding en een zware eigen verantwoordelijkheid van burgers in allerlei te maken

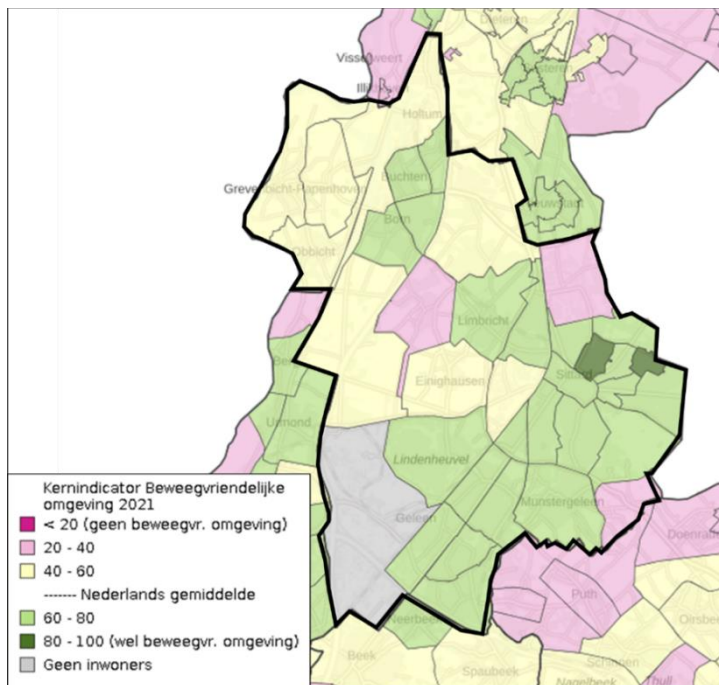

keuzes. Daarbovenop komen grote problemen op het vlak van klimaat, wonen en betaalbaarheid van het gewone leven. Kinderen, jongeren en hun opvoeders gaan daar op hun manier mee om. Maar het is niet vreemd dat deze ontwikkelingen ook stress, angst, somberheid of eenzaamheid in de hand werken.

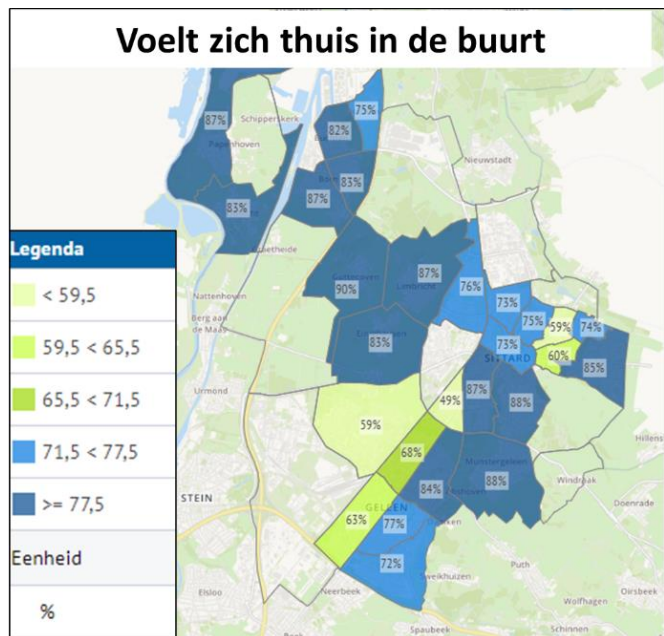
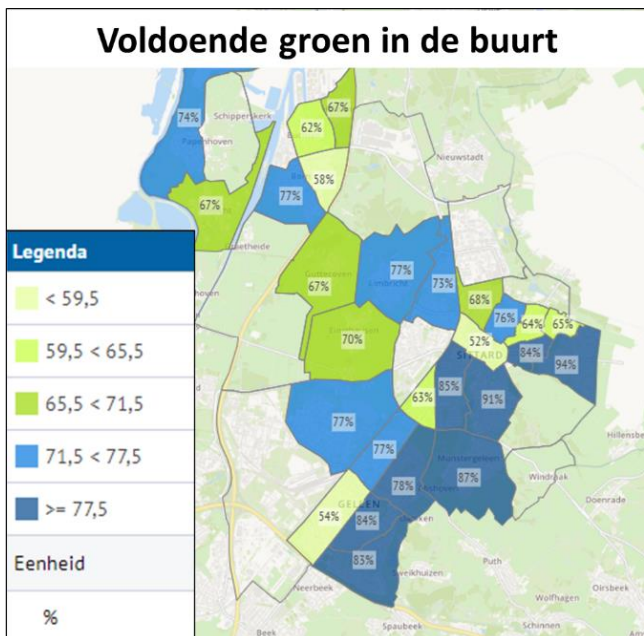
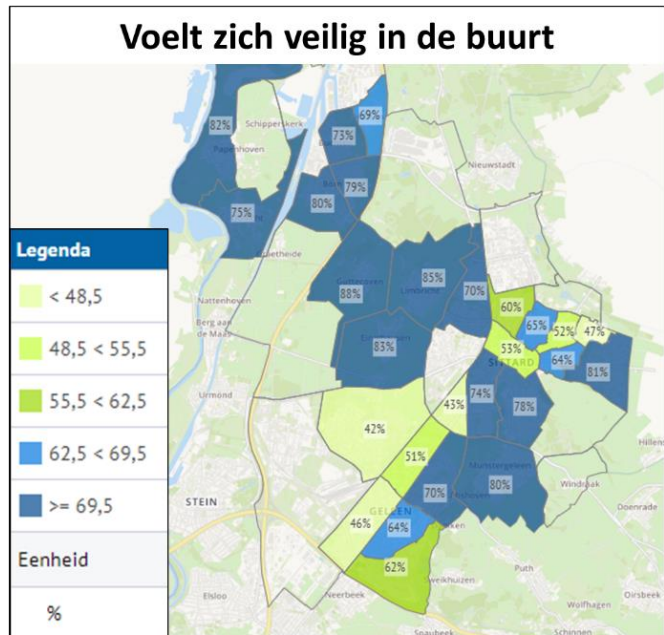
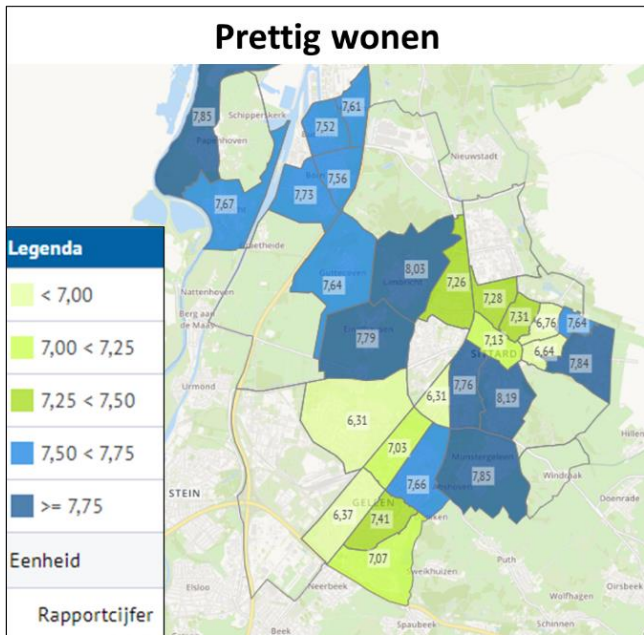
Opgroeien in Sittard-Geleen

Jongeren zijn niet alleen de toekomst, ze zijn er ook nu. We willen dat ze veilig en gezond opgroeien, hun talent kunnen benutten en ontwikkelen en kunnen meedoen in de maatschappij. De fysieke omgeving helpt hierbij door een veilige buurt, die uitnodigt om te spelen en te ontmoeten, door goede onderwijsvoorzieningen, door sportvoorzieningen en door veilig te kunnen deelnemen aan het verkeer.

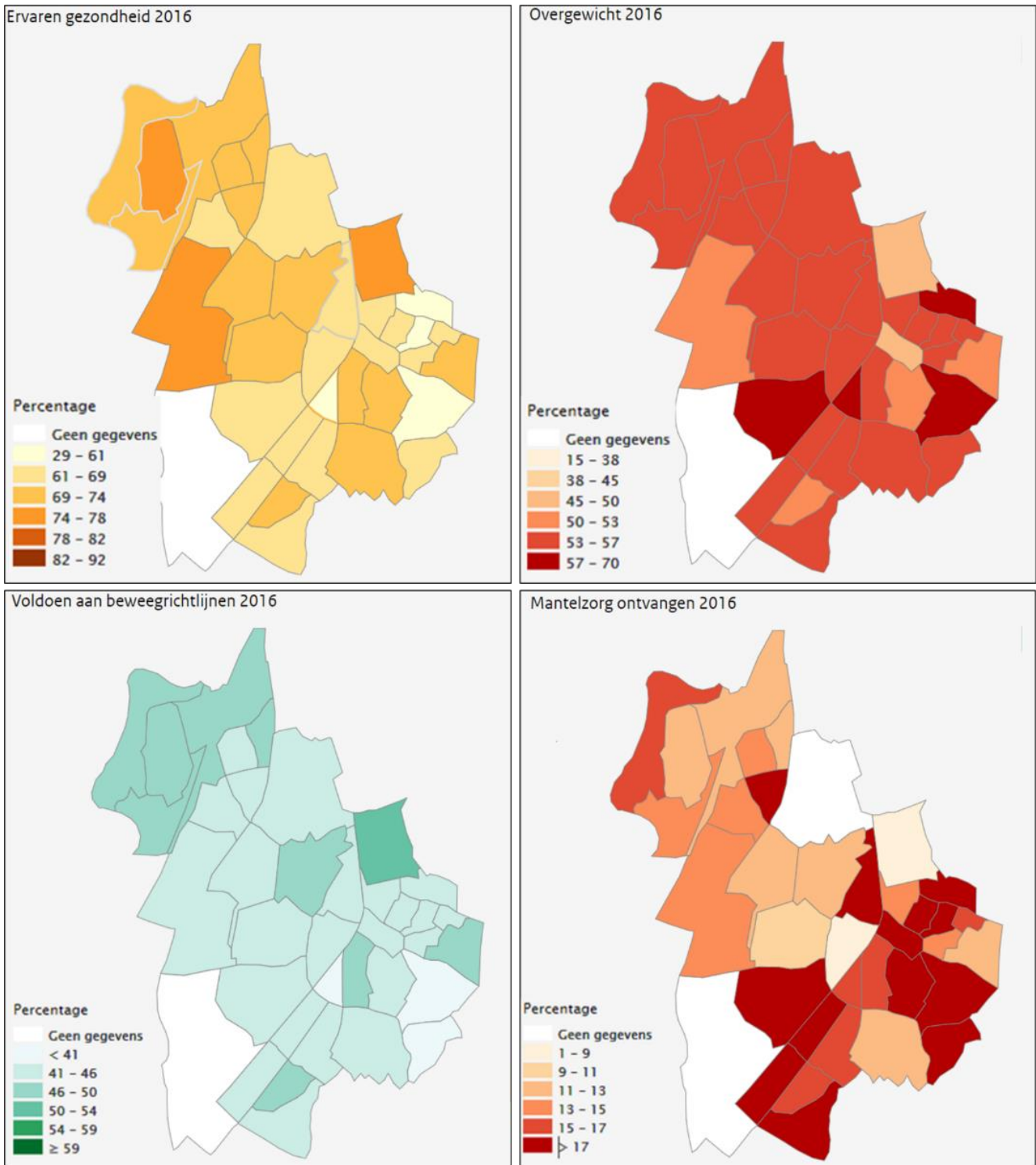
Gezondheid is meer dan de afwezigheid van lichamelijke klachten. Jongeren kunnen zelf het beste aangeven hoe zij hun eigen gezondheid ervaren, dit is een betrouwbare indicator voor de algehele gezondheidstoestand van jongeren. Uit de GGD-jeugdmonitor blijkt dat de meerderheid van de jongeren in Sittard-Geleen de eigen gezondheid als (zeer) goed ervaart. Dit is nauwelijks veranderd ten opzichte van 2019. Een andere belangrijke indicator voor het welzijn van jongeren is hoe gelukkig zij zich voelen. Uit de resultaten blijkt dat het geluksgevoel van jongeren wél gedaald is ten opzichte van 2019 door de COVID-19 pandemie. In Sittard-Geleen wonen 13.915 jeugdigen onder de 18 jaar (maart 2023).

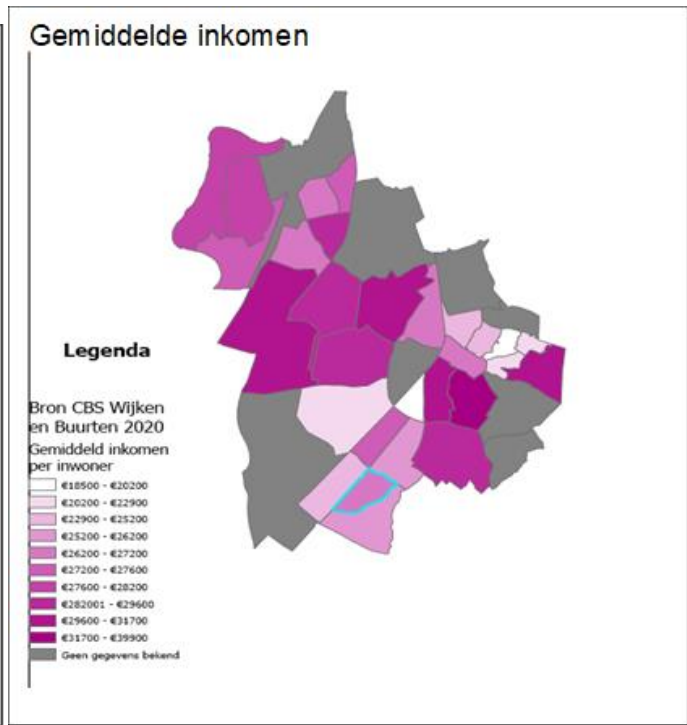
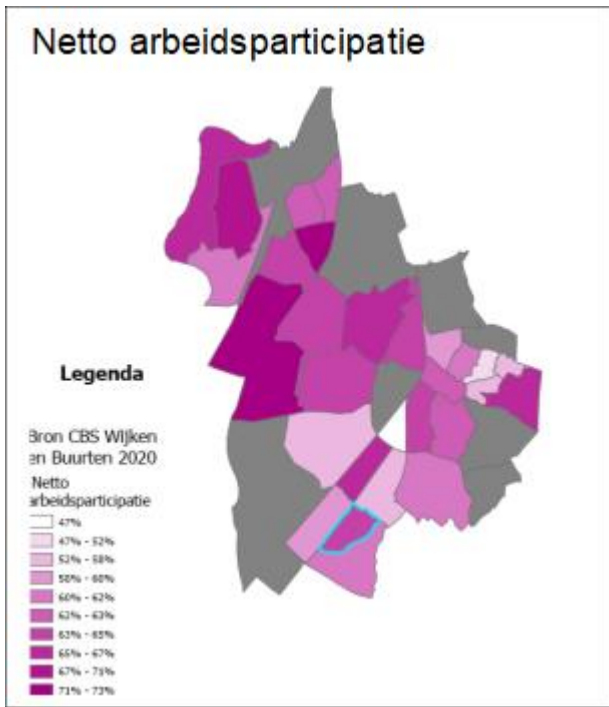
Figuur 1: De kernindicator Bewegvriendelijke omgeving.

Figuur 2: Scores per buurt op verschillende indicatoren voor sociale cohesie en leefbaarheid. Bron: Buurtmonitor, 2020.

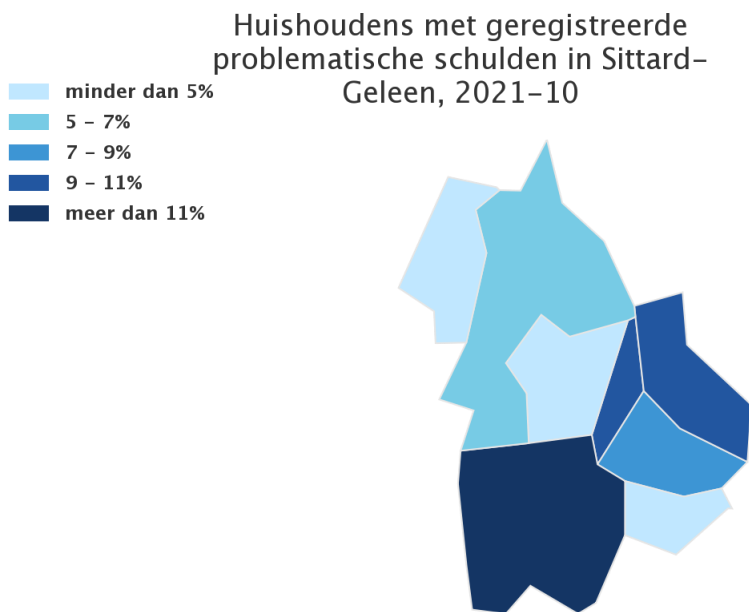

Figuur 3 Kaarten ervaren gezondheid, overgewicht, voldoen aan beweegrichtlijnen en mantelzorg

Figuur 4 Netto arbeidsparticipatie

Figuur 5 Gemiddeld inkomen

Figuur 6 Huishoudens met geregistreeerde problematische schulden in Sittard-Geleen, 2021-10

1.1.2 Autonome ontwikkelingen

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Trendbreuk Zuid springt eruit			
Beleidsplan participatie			
Luij Make Geleen-Zuid	Wijk	2021-2035	Globaal ambitie-document voor langjarige aanpak voor vier hoofdpijlers: gezond opgroeien & blijven, perspectief op werk, veiligheid door gemeenschapszin en zelfstandig ouder worden.
Beleidskader 2023- 2028 Zuid Limburg voor de jeugd	Regio	2023-2028	Beleidskader aangaande de staat van jeugdzorg in Zuid-Limburg, doelen en prioriteiten op dit gebied, en de afspraken die gemaakt zijn ter bevordering van de jeugdzorg.
Beleidsplan Wet maatschappelijke ondersteuning	Gemeente	2021	Beleidsplan met de visie, doelen en borging voor de vormgeving en uitvoering van maatschappelijke ondersteuning

Integraal Zorgakkoord en Gezond en Actief Leven Akkoord

In het kader van gezondheid wordt regionaal en lokaal met alle partners hard gewerkt aan een plan van aanpak in het kader van IZA en GALA. Centraal hierin staat de brede opgave van gezondheid(spreventie).

Ruimte voor ontmoeting

In het najaar 2022 verschenen rapport van het CRa en RvS 'Ruimte maken voor ontmoeting, de buurt als sociale leefomgeving'. De Raad voor Volksgezondheid & Samenleving en het College van Rijksadviseurs pleiten voor een herwaardering van de buurt als gezonde en sociale leefomgeving. Zij zijn ervan overtuigd dat ruimtelijke condities de sociale cohesie kunnen bevorderen.

De ingrijpende ruimtelijke transitie op het gebied van wonen, mobiliteit, energie en klimaat kunnen als hefboomen dienen om er daadwerkelijk mee aan de slag te gaan. Die kans mag niet worden gemist, maar dat gaat niet vanzelf.

Een hoopvol toekomstperspectief

Kinderen en jongeren hebben een hoopvol toekomstperspectief nodig: het is de motor van hun ontwikkeling. Betekenisvol leven veronderstelt dat er een gemeenschap en een toekomst zijn om je voor in te zetten. Die toekomst is sterk in ontwikkeling. Scenario's die uiteenlopende partijen presenteren, laten zien dat de samenleving de komende decennia grote veranderingen moet doormaken. Wij zien dat er in die scenario's geen of weinig expliciete aandacht is voor het opgroeien en opvoeden van kinderen en jongeren. Die lacune mag niet blijven bestaan.

Inclusie

Inclusie betekent dat iedereen kan meedoen in onze samenleving en erbij hoort. In een inclusieve samenleving kunnen mensen met een beperking precies dezelfde dingen doen als mensen zonder beperking. Nederland heeft in 2016 het VN-verdrag over de rechten van mensen met een handicap ondertekend. Doel is een gelijkwaardige deelname in de samenleving van mensen met een beperking. Iedere gemeente moet beleid ontwikkelen om ervoor te zorgen dat alle inwoners gelijkwaardig kunnen meedoen. Met de ondertekening van het VN-verdrag is in de Jeugdwet, de Wmo en de Participatiewet de verplichting toegevoegd om in de plannen op te nemen hoe de gemeenteraad uitvoering geeft aan het VN-verdrag. Sittard-Geleen heeft een Lokale Inclusie Agenda opgesteld.

Kader: positieve gezondheid in het ruimtelijk domein

De inrichting van de openbare ruimte kan een belangrijke bijdrage leveren aan de positieve gezondheid van mensen. Er zijn in de gemeente Sittard-Geleen al veel voorbeelden van hoe een groene omgeving uit kan nodigen tot sport, beweging en ontmoeting:

Stadskwekerijen: in Geleen-Zuid ligt de Stadskwekerij, waar bewoners samen voedsel verbouwen en workshops volgen. De Stadskwekerij vergroot daarmee ook de sociale cohesie en biedt inwoners een kans om door te groeien naar een baan in het groen. De organisatie Tuinen van Zuid zet zich in voor dit initiatief en is bezig om op meer plekken stadstuinen aan te leggen.

Voedselbossen – Stichting Plök is in 2020 gestart met de aanleg van een voedselbos in Geleen met een oppervlakte van 3.000 m². Deze bossen hebben een educatieve functie doordat ze aan inwoners laten zien welke functies bossen hebben voor ons voedselsysteem, de bodem, de waterhuishouding, de vastlegging van CO₂ en de biodiversiteit.

Sportpark Glanerbrook – De gemeente renoveert Sportpark Glanerbrook in de periode tot 2025. Er komen zwembaden, een ijshockeyhal, sporthallen en een wiel- en schaatsbaan. Het sportpark stimuleert inwoners van de gemeente om meer te gaan sporten. Naast de renovatie van de gebouwen en faciliteiten wordt ook het omliggende landschap zo ingericht dat het uitnodigt tot spelen, bewegen en sporten.

Volkstuinen schootsvelden – in de open schootsvelden in het oosten van Sittard liggen 50 volkstuinen, die verbonden zijn door een wandel- en fietsnetwerk. De volkstuinen nodigen gebruikers en bezoekers uit om te bewegen en elkaar te ontmoeten.

Corio Glana – de afgelopen vijftien jaar heeft de gemeente gewerkt aan de herinrichting van de Geleenbeek. Daarbij wordt ook ingezet op het vergroten van de recreatieve waarde van de beek door de aanleg van wandel- en fietsroutes.

BOSS-park - Bewegen, Ontmoeten, Sport en Spel, kortweg BOSS, is een park gelegen tussen de woonwijken Vrangendael, Broeksittard en Kemperkoul van de gemeente Sittard-Geleen. Het initiatief van het BOSS park is ontstaan naar aanleiding van een leefbaarheidsonderzoek door wijkplatform Vrangenda. Hieruit kwam naar voren dat er sprake was van verpaupering, een gevoel van onveiligheid en een gebrek aan sociale binding. Het doel van het BOSS park is om een impuls te geven aan de leefbaarheid door sporten, spel en bewegen mogelijk te maken en daarbij de ontmoeting tussen inwoners te stimuleren. Het BOSS park zet aan tot burgerparticipatie omdat inwoners er activiteiten kunnen organiseren.

1.1.3 Bouwstenen voor Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

- Ruimte creëren in wijken en buurten en stadscentra voor ontmoeting, bewegen, talentontwikkeling voor alle leeftijdscategorieën.
- Een inclusieve en toegankelijke openbare ruimte.

1.2. Cultuur

In deze paragraaf wordt de huidige situatie en de autonome ontwikkeling voor het taakveld cultuur beschreven.

1.2.1 Huidige situatie

Cultuur is een middel om een lokale fijne leefomgeving en een aantrekkelijke centrumgemeente te zijn. Een plek waar actief wordt deelgenomen aan de omgeving, een omgeving die er aantrekkelijk uitziet, een interessant vestigingsklimaat, een bron van inkomsten en een herkenbare uitstraling. De missie voor de komende jaren is dat Sittard-Geleen een levendige gemeente is waar vanuit een sterke en brede culturele basis en complementair in de regio herkenbare verhalen, ontmoeting en verwondering bijdragen aan een fijne leefomgeving en een duidelijk (cultureel) profiel van Sittard-Geleen.

De gemeente heeft een rijke culturele infrastructuur, soms verborgen in het volle zicht. Een infrastructuur van amateurkunstenverenigingen (toneelverenigingen, carnavalsverenigingen, schutterijen, heemkundeverenigingen, fanfares, harmonieën, koren, enzovoorts), bibliotheken, cultuureducatie, talentontwikkeling, gezelschappen, culturele evenementen en professionele instellingen. Allen zijn ze van waarde om een brede en diverse doelgroep te bereiken, waar zowel jong als oud zich tot aangesproken voelt.

Ondanks de aanwezigheid van een breed palet aan organisaties en instellingen, kent het culturele ecosysteem ook haar uitdagingen. Er is onmiskenbaar een brede infrastructuur met voldoende potentie. De uitdaging is om de komende jaren de verbinding en betrokkenheid door te ontwikkelen, zowel de kleinschaligheid te waarborgen als omvangrijkere initiatieven te steunen en de aandachtspunten tot bloei te laten komen. Dat heeft ook impact op de ruimtelijke ontwikkelingen. Leegstaande panden, culturele gebouwelijke voorzieningen, kunst in de openbare ruimte, evenementen en culturele activiteiten zijn daar voorbeelden van.

1.2.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Cultureel kader 'Gedeeld Plezier' 2030.	Gemeente	2030	Deze nota beschrijft de culturele kaders tot en met 2030

Sittard-Geleen ligt op relatief geringe afstand van Heerlen, Maastricht en Genk. Culturele hotspots die zich de afgelopen jaren stevig hebben gepositioneerd als cultuurstad en cultuur hebben ingezet voor stedelijke ontwikkeling. Sinds 2016 maakt Sittard-Geleen onderdeel uit van de Stedelijke Cultuurregio Zuid, een door het Rijk erkende cultuurregio. Dit biedt kansen om het onderscheidende vermogen en de complementariteit van Sittard-Geleen te verstevigen. Cultuur in de openbare ruimte is daarmee beeldbepalend voor het profiel van de stad. Ook is er al enkele jaren een perspectief waar de cultuursector streeft naar meer inclusie en het verwonderen van iedere inwoner, ongeacht zijn achtergrond. Daarmee komt ook een nadruk te liggen op de openbare ruimte. Waar er geen of weinig drempels zijn om cultuur te beleven.

1.2.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

Bij zowel de economische, sociale als institutionele veerkracht speelt cultuur, erfgoed en beeldkwaliteit een rol. Een leven lang ontwikkelen, een laagdrempelige benadering, het stimuleren van de levendigheid en het versterken van de aantrekkingskracht van Sittard-Geleen zijn verschillende opgaves waar we onze schouders onder zetten. Kunst en cultuur zijn essentieel voor een gezonde buurt en gemeente. Zij dragen bij aan ontmoeting en (talent)ontwikkeling. We streven naar een sterke culturele basis en een breed cultureel ecosysteem dat elkaar aanvult (lokaal en regionaal), om zo cultuurbeoefening en cultuurbeleving te stimuleren. Dit vraagt ook een ruimere blik op het onderdeel erfgoed, waarbij we zowel over het onroerend, roerend en immateriële erfgoed spreken. Denk daarbij aan zowel cultuurgoederen, maar ook aan monumenten, archeologie en het cultuurhistorisch landschap.

- We maken het cultureel aanbod beter zichtbaar, zetten ons erfgoed op eigentijdse wijze in de schijnwerpers en stimuleren (geplande en spontane) culturele activiteiten en evenementen in de openbare ruimte. Pleinen, parken en straten zijn als het ware een groot hybride podium voor speelvreugde en ontmoeting. Cultuur is daarmee zowel te vinden binnen de instellingen als in de openbare ruimte.
- Om het makersklimaat te stimuleren bieden we ruimte om leegstand in de tijdelijkheid in te zetten als creatieve broedplaatsen.
- We bieden ruimte voor de toevoegingen van artistieke, interactieve en gedragen (kunst)installaties in de openbare ruimte middels social design, die bijdragen aan het herkenbare culturele profiel van Sittard-Geleen.
- We wijzen evenementenlocaties aan waar heldere richtlijnen voor organisatoren, omwonenden, bezoekers en andere belanghebbenden gelden.
- We houden het gebouwelijke voorzieningenniveau voor culturele beleving op orde, zoals gebouwen voor theater, muziek, beeldende kunst, film en bibliotheek.

1.3 Erfgoed

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld Erfgoed beschreven.

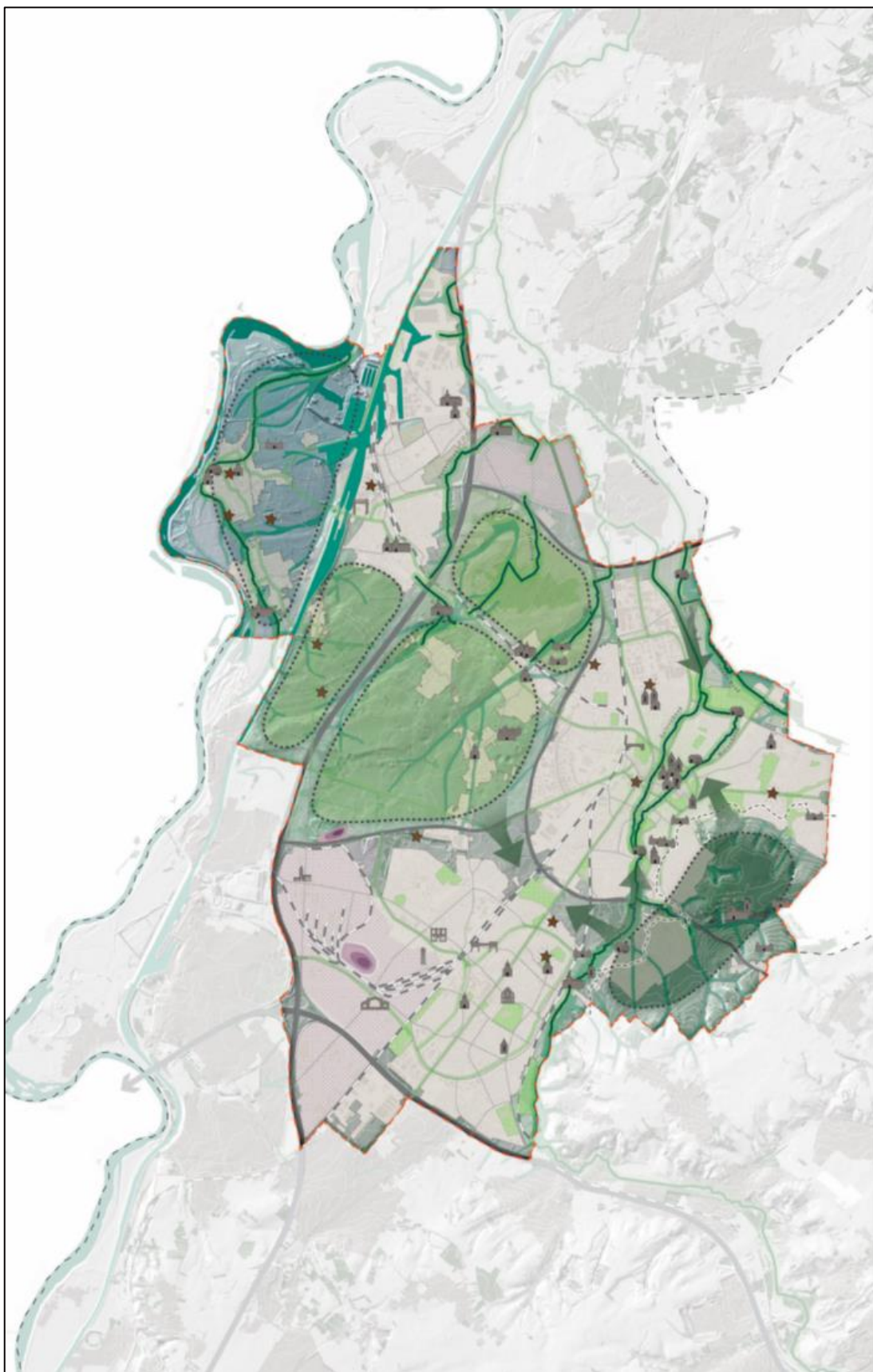
1.3.1 Huidige situatie

Sittard-Geleen kent een bewoningsgeschiedenis van duizenden jaren die zichtbaar is in de aardkundige lagen en het landschap, onze archeologische waarden, alsmede in de nog aanwezige waardevolle gebouwen en structuren, onze erfgoedwaarden.

Kernkwaliteiten fysieke leefomgeving

De bestaande **kernkwaliteiten** van de fysieke leefomgeving in Sittard-Geleen zijn als volgt:

1. Stad naast land.
Ondanks ingrepen herken je nog vroegere fijnmazige verweving stad-dorp-land.
2. Gelaagd landschap
Het landschap kent een sterk historisch perspectief en is resultaat van eeuwenlange ontwikkeling. Waarin iedere periode eigen zaken aan het gebied heeft toegevoegd, vaak zonder het voorgaande geheel uit te wissen. Daarom kent de gemeente een uitzonderlijk gelaagd landschap met structuren en elementen uit diverse tijdslagen.
3. Aardkundig en archeologisch waardevol
Aardkundig waardevol landschap dat de opbouw van Maasterrassen toont, een plateau dooraderd door beekdalen en gemarkeerd door steilranden.
Het gebied kent een zeer lange bewoningsgeschiedenis die zijn sporen heeft nagelaten. De oudste sporen dateren uit de Midden-Steentijd en de oudste nederzettingen uit de Jonge Steentijd. De oudste sedentaire boerencultuur van de Lineaire Bandkeramiek vestigde zich op de löss. De latere prehistorie, de bronstijd en de ijzertijd kent veel relictten in het landschap. In de Romeinse tijd maakte het gemeentelijk grondgebied deel uit van het Romeinse villalandschap. Gedurende de vroege en volle Middeleeuwen was er eerst, ten opzichte van de Romeinse periode, neergang maar dan weer opkomst van de bevolking. Dan ontstaat een cultuurlandschap waarvan nu nog veel resten in landschapselementen, geleding van het landschap en bovengronds erfgoed aanwezig zijn
4. Water als verbindend element
In Sittard-Geleen is water het 'bloed van het landschap'. Vanouds dooraderen de beeklopen het gebied. De beeklopen verknopen steden, dorpen en land met elkaar. Wel zijn deze in de loop van de tijd ruimtelijk minder manifest geworden en liggen ze meer verscholen in en soms onder het landschap en hebben ze minder ruimte.
5. Landschappelijk mozaiek
6. Binnen de gemeente is een grote landschappelijke verscheidenheid. Op beperkt oppervlak komt een grote diversiteit aan landschapstypen samen. Groene dooradering
Vanuit de ontwikkelingsgeschiedenis op diverse plekken is zowel stedelijk als landelijk weefsel dooraderd met groen. De verbinding naar stadsparken, natuur of agrarisch landschap is nooit ver. Vaak zijn deze groene plekken terug te voeren naar agrarisch, adellijk of kerkelijk, en soms militair verleden.
7. Reliëf
Het landschap van Sittard-Geleen is geaccidenteerd. Het is rijk aan grotere en kleinere reliëfvormen. Het macoreliëf wordt gevormd door de heuvels en de dalen die hierna door smeltwater en beken zijn uitgesneden. Het mesoreliëf wordt gevormd door de Maasterrassen, het microreliëf door de steilranden die op de breuklijnen zijn ontstaan.
4. Veerkracht en innovatiekracht
Sittard-Geleen koppelt veerkracht aan innoverend vermogen. De mijnindustrie heeft ook de ingenieurs en daarmee het ingenieursdenken – voortdurend op zoek naar ingenieuze oplossingen- naar het gebied gebracht. Dat heeft geleid tot de ontwikkeling van een sterke chemische industrie, met DSM en later Chemelot, maar ook innovaties op het gebied van transport en vervoer, denk aan VDLNedcar en de binnenhaven van Born.

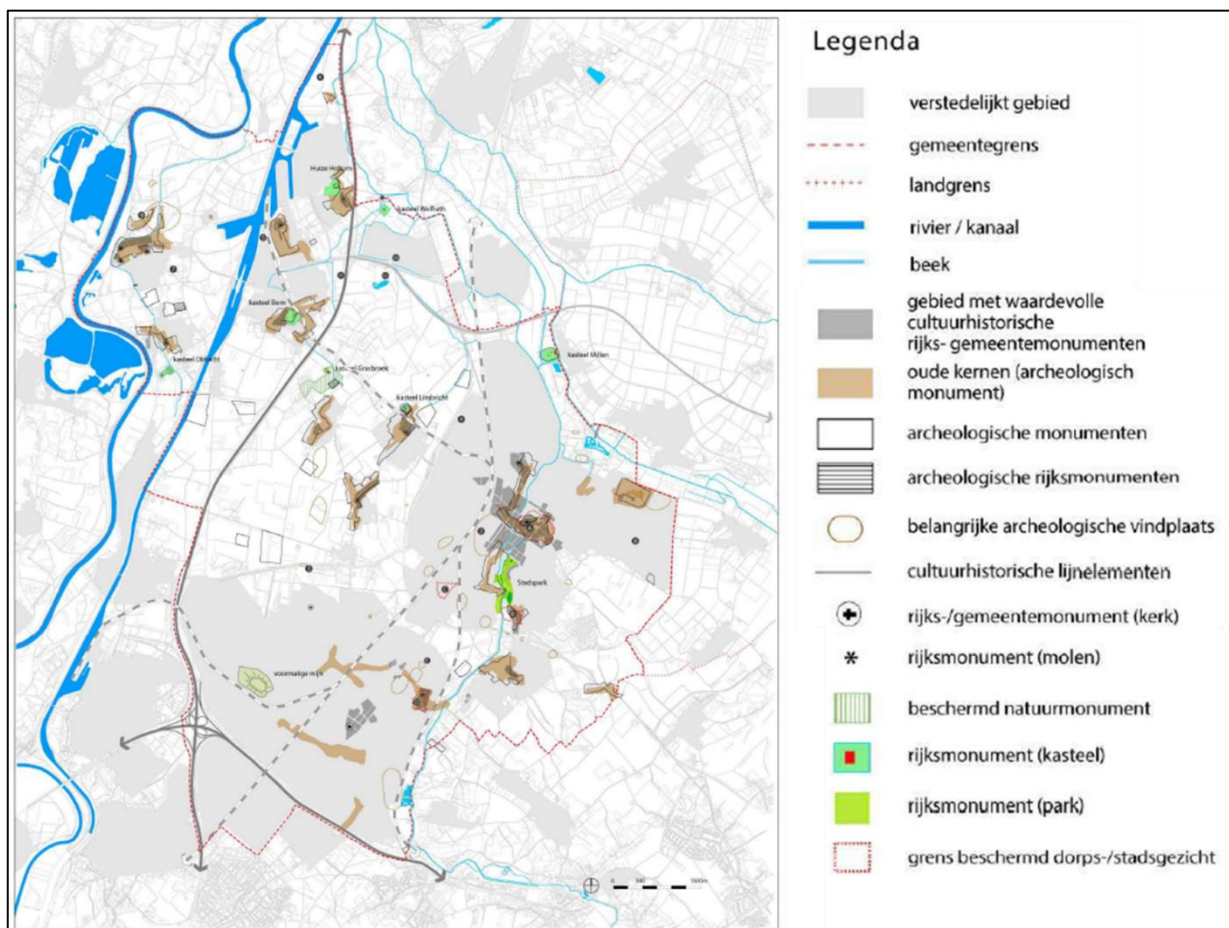
Figuur 7: Afbeelding kernkwaliteiten erfgoed.

Erfgoed (materiele, onroerende objecten en structuren)

Het verhaal van het verleden en de fysieke overblijfselen hiervan vormen het DNA van de gemeente. De gemeente Sittard-Geleen heeft een rijke en diverse geschiedenis. In de gemeente is nog veel tastbaar erfgoed in de omgeving aanwezig. Dit is aanwezig in de vorm van de vele (~ 500) monumentale gebouwen en beschermde gezichten, maar ook in de vorm van beschermde gezichten en landschapsstructuren, Denk aan gevellijnen, oude wegen- of verkavelingspatronen, hagen en graften, enzovoorts, in stad en land. Al dit erfgoed, uit diverse periodes en diverse gebieden, is kenmerkend voor de uitstraling van de gemeente. Het (sinds 1973 rijksbeschermd) historische centrum van Sittard, de kleine dorpen en verspreide (motte)kastelen, kerken en kloosters, maar ook het erfgoed dat herinnert aan de industriële ontwikkelingen (zowel gebouwen als gebieden, denk aan sluizen bij Born, spoorwegtunnels, industriegebouwen in Geleen, maar ook mijnwerkerskolonie Sanderbout en de Spoorkolonie) zijn kenmerkend voor de uitstraling van de gemeente: zij geven karakter en identiteit aan de plek. Sittard is ontstaan in de vroege middeleeuwen ontwikkelde zich tot een stad met stadsrechten die dateren uit 1243.

De bewoningsgeschiedenis is zeer bepalend geweest voor de rijke historie. De gemeente wil dit aanwezige erfgoed beschermen en ontsluiten. Daarbij gaan we niet alleen uit van gebouwen die al zijn beschermd als monument of plekken die aangewezen zijn tot beschermd gezicht. De gemeente heeft ook oog voor potentieel erfgoed: gebouwen of plekken die weliswaar (nog) niet zijn aangewezen of planologisch beschermd, maar voor de toekomst of vanuit de bewoner en gebruiker een erfgoedwaarde vertegenwoordigen. Door te kijken naar het verleden en de aanwezige (potentiële) erfgoedwaarden van de plek kunnen we inspiratie putten voor de opgaven waarvoor de gemeente staat.

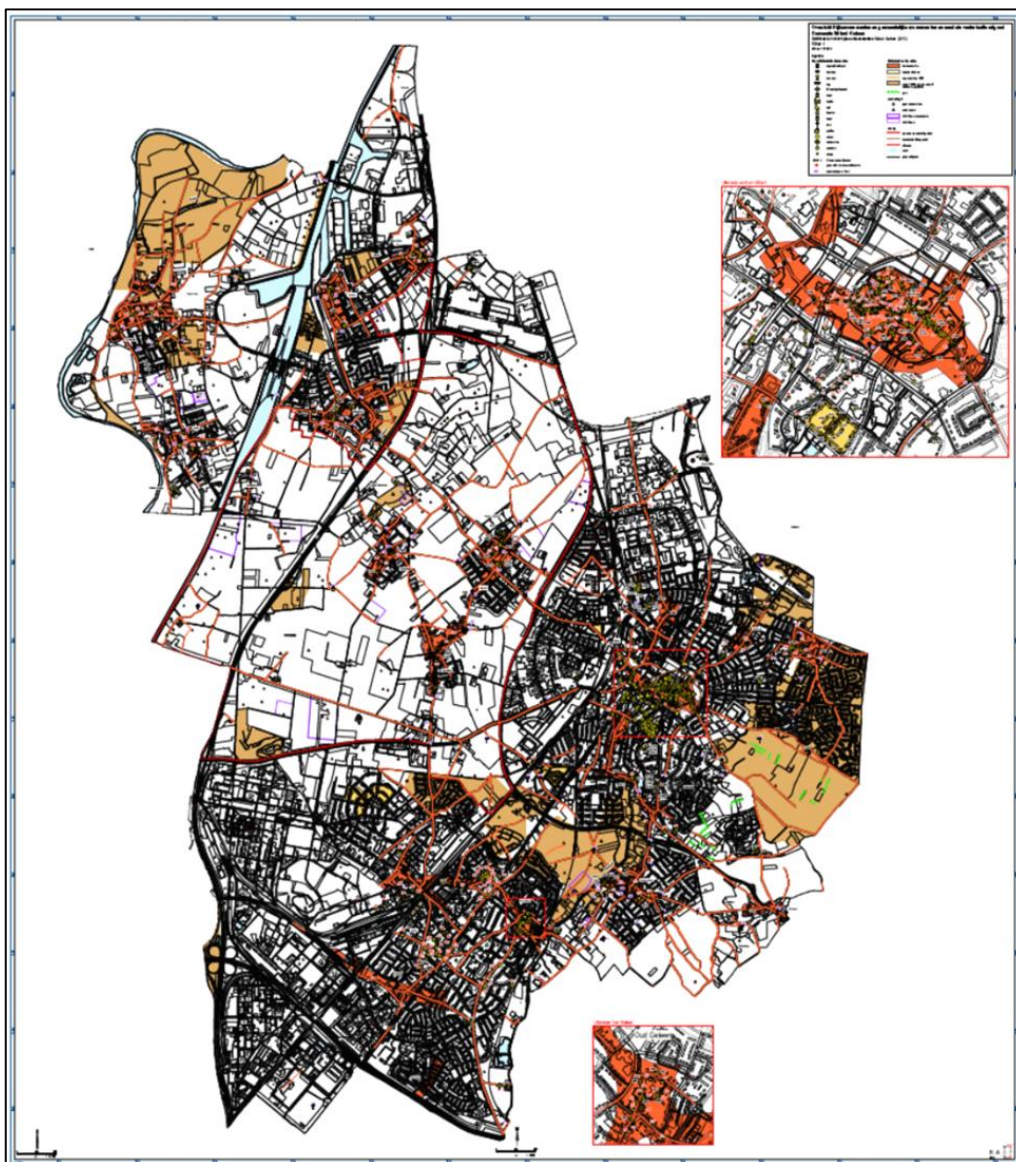
Enkele opgaven waar we de komende jaren mee te maken gaan krijgen zijn het aanwijzen van nieuwe monumenten, zoals enkele na-oorlogse gebouwen. Er zullen steeds meer kerken leeg komen te staan, waardoor er ook een grote herbestemmingsopgave ligt. De belevingswaarde van Sittard-centrum als vestingsstad willen we versterken en niet te vergeten de verduurzaming van de gebouwde omgevingen, in balans met de ruimtelijke kwaliteit/ aanwezige erfgoedwaarden.

Figuur 8: Erfgoedkaart van de gemeente Sittard-Geleen. Bron: Omgevingsvisie, 2016.

Het huidige gemeentelijk monumentenbeleid kent 3 speerpunten.

- 1 Het eerste speerpunt is '**Erkenning en bescherming**', waarmee erfgoedwaarden geïnventariseerd worden en bescherming kunnen krijgen door aanwijzing, aanduiding in bestemmingsplan of via het welstandsbeleid. De bescherming wordt verder geborgd door de erfgoedverordening en regels in bestemmingsplannen die worden overgezet naar het Omgevingsplan en vervolgens door vergunningen en handhaving.
- 2 Het tweede speerpunt is het '**behoud door ontwikkeling**'. Behoud van de oorspronkelijke functie van een gebouw is immers niet altijd realistisch. De gedachte achter dit speerpunt is dat erfgoed dan het beste beleefd kan worden door nieuwe (her)ontwikkelingen die gebouwen en plekken een duurzame gebruikstoekomst geven met respect voor de zichtbare en tastbare erfgoedwaarden. Het doel is om de erfgoedwaarden te behouden en te versterken voor de toekomst.
- 3 Het derde speerpunt is **beleving**. Daarmee wil Sittard-Geleen zorgen dat het verleden wordt ontsloten. Erfgoedwaarden van gebouwen en plekken herkenbaar maken en verhalen van deze plekken uitdragen. Verhalen versterken het tastbare erfgoed: Als je het weet, dan zie je het. Het draagt bij aan het herkennen van de historie van de plek in de fysieke omgeving, en draagt daarmee ook bij aan identiteit, ontmoeting, maar ook aan inspiratie voor toekomstige opgaven. Samen met cultuur en landschap, musea, toerisme en vrijwilligersorganisaties wordt gewerkt aan het zichtbaar maken van de diverse verhalen en het beleefbaar maken van het erfgoed. Zodat op een integrale manier het gezamenlijke doel t.a.v. het borgen van het beleefbaar maken van het erfgoed, op een juiste manier plaatsvindt.

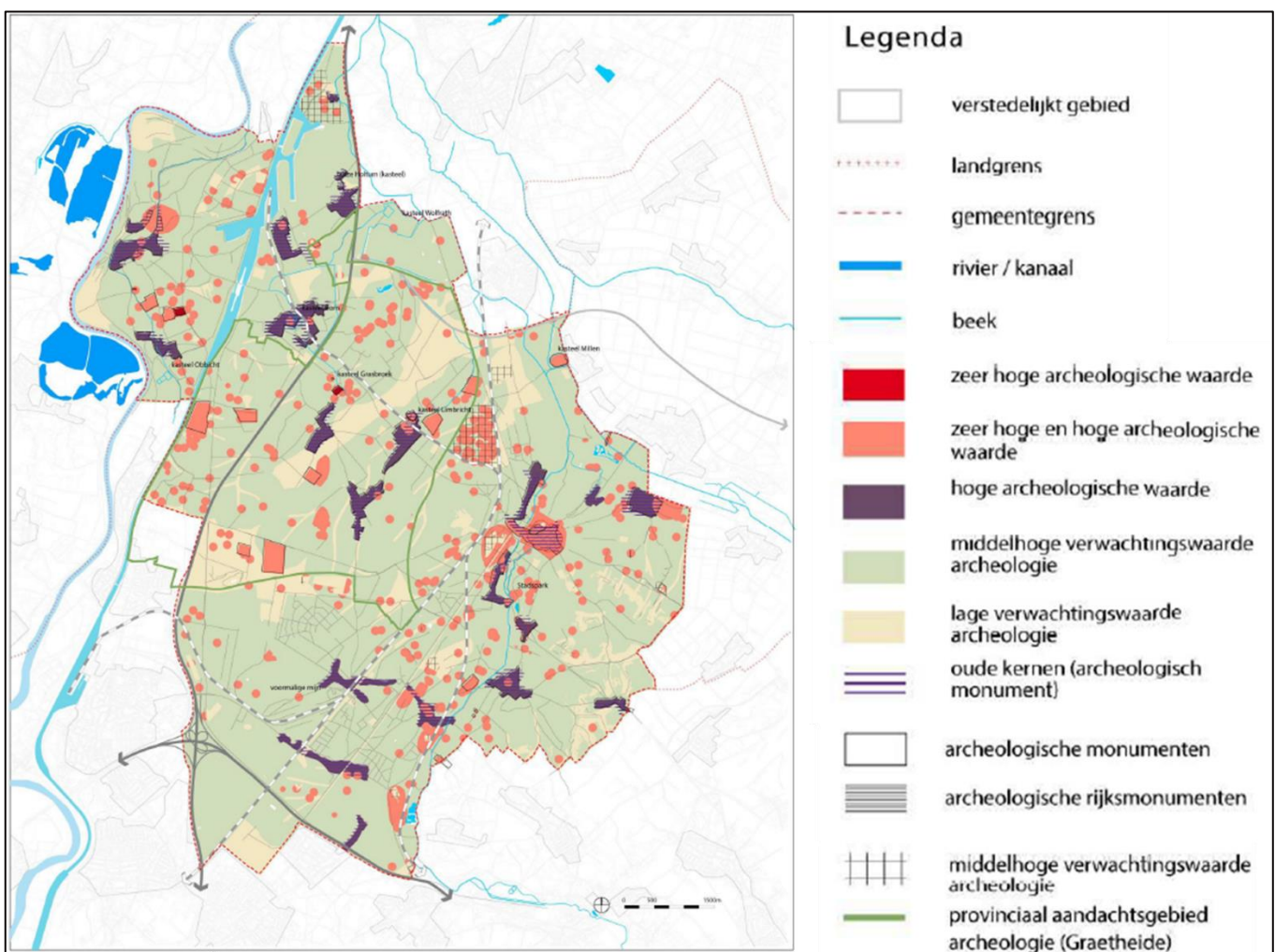

Figuur 9: Verwachting kaart Cultuurhistorie uit beleidsnota

Archeologie

Naast de erfgoedwaarden zoals monumenten, beschermde gezichten en structuren, zijn er ook veel archeologische waarden in Sittard-Geleen die beschermd dienen te worden (Figuur 8). Archeologische waarden zijn sporen van menselijke activiteiten uit het verleden, die in de onder- en bovengrond zijn achtergebleven.

In **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**10 is te zien dat vrijwel het gehele gemeentelijke grondgebied een middelhoge tot hoge archeologische verwachtingswaarde heeft. De Graetheide is aangewezen als provinciaal archeologisch aandachtsgebied. Gebieden waar onderzoek uitgewezen heeft dat er oude dorpen en boerengemeenschappen lagen (oude kernen), hebben een hoge archeologische waarde toegekend gekregen.

Figuur 10: Kaart van Sittard-Geleen met de archeologische (verwachtings)waarde. Bron: Omgevingsvisie, 2016.

1.3.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Beleidsnota Archeologie en monumenten	Gemeente	2012	Deze nota beschrijft het beleid voor archeologie en monumenten, met een meer gebiedsgerichte erfgoedzorg en aandacht voor behoud door ontwikkeling.
Erfgoedverordening Sittard-Geleen	Gemeente	2012	Verordening over aanwijzing, instandhouding en bescherming van gemeentelijk erfgoed, rijksmonumenten en archeologisch erfgoed.
Nota Ruimtelijke kwaliteit	Gemeente	2021	Nota die de ruimtelijke identiteitsdragers en beeldkwaliteiten van de gemeente benoemt, met het welstandsbeleid voor de gemeente. Inclusief handboeken die omgevingsvergunningen eenvoudiger moeten maken.
Nota Vastgoedbeheer	Gemeente	2016	Dit document beschrijft het beheer en de eigenaarsrol van het gemeentelijk vastgoed, met uitgangspunten en kaders. Basis voor operationalisering en begroting- en programmatoetsing.
Subsidieregeling 2015 archeologie en monumenten	Gemeente	2015	Doelstellingen en bepalingen over subsidies voor restauratie en instandhouding van gemeente- en rijksmonumenten en klein erfgoed.

Erfgoed

In 2015 is de Nota Ruimtelijke Kwaliteit (NRK) opgesteld door de gemeente Sittard-Geleen. De NRK vormt het welstandsbeleid van de gemeente dat erop toeziet dat nieuwbouw of renovaties van gebouwen architectonisch in de omgeving passen. Vanuit het welstandsbeleid ondersteunt de gemeente het monumentenbeleid door in de NRK onder meer uiteen te zetten wat de ambities en doelen van de gemeente zijn met betrekking tot de erfgoedwaarden (de onroerende en materiele objecten en structuren). De gemeente geeft aan rekening te houden met de erfgoedwaarden in de fysieke leefomgeving bij nieuwe ontwikkelingen, maar wil voorkomen dat erfgoedwaarden worden aangetast. Om dit te voorkomen zijn er o.a. regels opgesteld m.b.t. de ruimtelijke kwaliteit, welke vaak ook een gebiedsgerichte vertaling kennen in bijvoorbeeld beschermde stads en of dorpsgezichten. Deze regels zijn te vinden in de nota ruimtelijke kwaliteit (NRK). De Adviescommissie Omgevings Kwaliteit (AOK), opvolger van de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit, wordt betrokken bij het toepassen van de NRK voor nieuwe bouwplannen en gebiedsontwikkelingen. Daarmee is de toetsing op ruimtelijke kwaliteit veel breder dan alleen aangewezen monumenten en beschermde gezichten. En zorgt de nota dat er gemeente breed en gebiedsgericht richting wordt gegeven aan een kwalitatieve en met aandacht vormgegeven fysieke leefomgeving, waarin ook de erfgoedwaarden behouden worden

Het wordt steeds populairder om historische panden en locaties te herontwikkelen en herbestemmen. Het voordeel hiervan is dat deze locaties met een rijke geschiedenis 'levend' worden gehouden door ze een nieuwe functie te geven. Het kan bovendien een positieve boost geven aan een centrumgebied doordat nieuwe functies aangeboden kunnen worden. Het risico bij dit soort herbestedingen is dat herontwikkelaars mogelijk onvoldoende rekening houden met de cultuurhistorie en archeologische verwachtingswaarde (Baarveld & Smit, 2011). Het is daarom van belang dat het herbesteden van erfgoed goed afgewogen wordt, zodat de cultuurhistorische en archeologische waarde van deze locaties behouden blijft en ze ondertussen ook mogelijkheden bieden voor nieuwe gewilde functies. Vanuit de 3 speerpunten neemt de gemeente de houding 'behoud door ontwikkeling' aan met betrekking tot erfgoed, waarbij erkenning en bescherming ook belangrijke aandachtspunten zijn om rekening mee te houden. Daarnaast hebben we een opgave om gemeentelijk vastgoed, waaronder veel monumenten en ander erfgoed, in balans met de ruimtelijke kwaliteit en aanwezige erfgoedwaarden te verduurzamen.

Tot slot wordt het met de invoering van de Omgevingswet verplicht om monumentenbiotopen in de bepalingen van het Omgevingsplan op te nemen. Dit zijn afgebakende gebieden rondom een monument die tot doel hebben om te voorkomen dat de omgeving van een monument aangetast wordt indien die aantasting een negatieve invloed heeft op het aanzicht of de waardering van het monument. Deze regel staat beschreven in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving (2021) en dit is een verandering ten opzichte van de huidige situatie, waarin de omgeving van monumenten nog niet

beschermd is. Deze voorwaarde geldt voor alle monumenten en dus niet alleen voor rijksmonumenten. De ontwerp Omgevingsvisie dient aan te geven dat deze nieuwe manier van bescherming van monumenten verplicht wordt, en kan mogelijk al een aanzet doen tot zoekgebieden of uit te voeren vervolgonderzoeken.

Archeologie

Het uitgangspunt voor de bescherming van archeologische waarden is 'behoud in situ'. De archeologische waarden worden in het algemeen beschermd door middel van een dubbelbestemming in het bestemmingsplan. In gebieden met de bestemming archeologie in het bestemmingsplan geldt altijd een meldingsplicht voor werkzaamheden die dieper dan 30 cm in de grond plaatsvinden. Onderzoek is verplicht vanaf een vastgestelde ondergrens in de oppervlakte van het gebied dat verstoord wordt. Dit gebeurt op basis van de archeologische (verwachtings)waarde. Dit komt neer op de volgende richtlijnen voor archeologisch onderzoek:

- Altijd bij beschermde archeologische monumenten;
- Vanaf 50 m² bij terreinen van zeer hoge archeologische waarde;
- Vanaf 100 m² bij terrein van hoge archeologische waarde en historische kernen;
- Vanaf 500 m² bij hoge verwachting op basis van landschap;
- Vanaf 10.000 m² bij lage verwachting voor droge landschappen;
- Vanaf 50.000 m² bij lage verwachting voor alle landschappen, maar niet voor ontgronde gebieden.

In de gemeente liggen veel archeologische resten direct onder het huidig maaiveld. Dit kan voor mogelijke knelpunten zorgen met zowel bovengrondse als ondergrondse ontwikkelingen. Bij bovengrondse ontwikkelingen dient er rekening gehouden te worden met de archeologische waarden in de ondiepe ondergrond. In de visie Ondergrond voor ontwikkeling wordt daarom ook expliciet vermeld dat het belangrijk is om een goede inschatting te maken waar nog ruimte is voor ondergrondse voorzieningen. Hiermee kunnen extra kosten in de uitvoering van projecten worden voorkomen.

Nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot glasvezel en warmtenetten vereisen steeds meer nieuwe kabels en leidingen in de ondergrond. Dit geldt ook voor landbouw, landschapsinrichting en ontwikkelingen voor economie of wonen. Deze inbreuken in de bodem leiden mogelijk tot risico's voor (onontdekte) archeologische vindplaatsen. In de visie Ondergrond voor ontwikkeling wordt stilgestaan bij het belang van een multifunctioneel gebruik van de ondergrond in combinatie met archeologie. De visie bepleit dat er wel ruimte moet zijn voor het realiseren van nieuwe noodzakelijke functies, maar dat dat niet ten koste kan gaan van archeologische waarden. Tot slot staat het rapport ook stil bij de meerwaarde van het beter in kaart brengen en beleefbaarder maken van de archeologische waarden van de gemeente. De geschiedenis van het gebied kan als inspiratiebron dienen voor de ontwikkeling van een gebied en er deel van uitmaken. Daarnaast kan toeristisch en recreatief worden gewerkt aan allerlei mogelijkheden voor onder andere fiets- en wandelroutes met voorzieningen langs kenmerkende monumentale en archeologische plaatsen.

1.1.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

Erfgoed

- Vanuit de veranderingen in de erfgoedwet en de Omgevingswet wordt ook de biotoop van het (rijks) monument beschermd. Bij vergunningen moet rekening gehouden worden met de monumentenbiotoop (de omgeving en het beeld van het monument). Vanuit erfgoed-programma's moet geduid worden hoe Sittard-Geleen dat interpreteert en of we zowel rijks als gemeentelijke monumenten (en overige CH-waarden) hierin betrekken. De gemeente wil (materiele onroerende) erfgoedwaarden in de fysieke leefomgeving erkennen en beschermen. Dat kan door aanwijzing tot gemeentelijk monument of beschermd gezicht, maar ook door overige planologische bescherming van deze erfgoedwaarden (zoals beeldbepalende panden, historische gevel(wand), historische groenstructuur (als hagen of bomen) en dergelijke)
- De gemeente heeft oog voor **behoud** van erfgoedwaarden door ontwikkeling. Mits er duurzaam wordt omgegaan met de erfgoedwaarden kan dit mogelijkheden bieden waarbij nieuwe functies de erfgoedwaarden versterken en beter behouden voor de toekomst. Echter, herbesteding kan ook risico's met zich meebrengen doordat erfgoed (onomkeerbaar) wordt beschadigd. Met name in de woonkernen waar behoefte is aan nieuwe functies, zowel de

kleinere woonkernen als de stadscentra, is dit een aandachtspunt. De erfgoedwaarden bieden inspiratie voor de opgaven waarvoor we staan. Bovendien kunnen ze de identiteit en referentiewaarden van de plek versterken. In de Omgevingsvisie dient beschreven te worden hoe de gemeente in de toekomst om wil gaan met behoud en herbestemming van cultureel erfgoed.

- Rijks- en gemeentelijke monumenten hebben een beschermde status. Daarnaast is er echter ook onbeschermde erfgoed dat het behouden waard is. Omdat erfgoed verbindt, kansen biedt en identiteit van de plek versterkt: Erfgoedwaarden geven karakter aan een plek. Ook kunnen erfgoedwaarden inspiratie bieden voor de opgaven waarvoor we staan. In de Omgevingsvisie dient de gemeente te beschrijven hoe de gemeente om wil gaan met (nog) onbeschermde erfgoed en in welke mate ze accepteert dat ontwikkeling en herbestemming van onbeschermde erfgoed leidt tot verlies aan erfgoedwaarden. Nieuwe opgaven op het gebied van klimaatadaptatie en energietransitie vragen mogelijk om nieuw beleid.

Archeologie

- De archeologische waarden lopen risico in de gemeente doordat het steeds drukker wordt in de ondergrond. Het plaatsen van nieuwe kabels en leidingen is noodzakelijk voor onder meer de energietransitie en digitalisering. Ook landschappelijke aanpassingen voor waterberging en klimaatadaptatie en ontwikkelingen in landbouw en landschapsbeheer staan vaak op gespannen voet met behoud in situ (in de bodem) van archeologische waarden. Archeologische waarden kunnen hierdoor risico lopen en aangetast worden. Daarbij kunnen bovengrondse ontwikkelingen ook impact hebben op archeologische waarden in de ondiepe ondergrond. Voor de Omgevingsvisie is het van belang om te beschrijven welke ingrepen met een impact op de ondergrondse ruimte de komende decennia gaan spelen. En hoe bij deze ingrepen met de archeologische waarden zal worden omgegaan. Zodat de hiervoor benodigde ruimte afgezet kan worden tegen de gebieden met een hoge archeologische verwachtingswaarde en hoe deze waarden hetzij in de bodem kunnen worden beschermd, hetzij door behoud 'ex situ' een bijdrage kunnen leveren aan de benutting en beleving van de erfgoedwaarden in de gemeentelijke openbare ruimte.

1.4 Ruimtelijke kwaliteit

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld ruimtelijke kwaliteit beschreven.

1.4.1 Huidige situatie

Voordat we ingaan op de belevingswaarde, is het goed om te kijken wat het begrip ruimtelijke kwaliteit in zijn totaliteit inhoudt en op welke wijze de ruimtelijke beleving daar onderdeel van is. Ruimtelijke kwaliteit is geen definitie die op zichzelf staat. Het behelst een samenspel tussen een drietal ruimtelijke waarden welke terug te brengen zijn naar de gebruikswaarde, de toekomstwaarde en de belevingswaarde. De combinatie van deze drie waarden borgt daarmee een zeer groot scala aan indicatoren welke de kwaliteit kunnen aantonen binnen gebieden, projecten en gebouwen. Wanneer we spreken over de belevingswaarde gaat om zaken als beeldkwaliteit, de esthetiek en de gevoelsmatige interpretatie. Zowel vanuit de belevingswaarde alsook vanuit de andere twee waarden gaat het vaak over de vraag óf een ruimtelijke ingreep moet plaatsvinden, en hóe zo'n ingreep zo goed en zorgvuldig mogelijk ingepast kan worden. Met name de zorgvuldigheid en het met aandacht creëren van een kwalitatieve fysieke leefomgeving staat in nauwe verbinding met de belevingswaarde van de ruimtelijke kwaliteit. De menselijke beleving van onderdelen zoals erfgoed, architectonische kwaliteit, stedenbouwkundige kwaliteit en landschappelijke kwaliteit, maar ook om de intrinsieke waarden die de maatschappij toekent aan de identiteit van gebieden en aan dier- en plantensoorten spelen hierin een cruciale rol.

Landschap als basis

De gemeente is uniek gelegen op de overgang van het Heuvelland naar het Maasterrassenlandschap. Waterlopen, zoals rivieren en beken hebben het reliëfrijke landschap gevormd. Het landschap vormt de basis voor een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving.

De lange lijnen maken de gemeente herkenbaar

De beleving van de gemeente Sittard-Geleen wordt sterk bepaald door hoe je de gemeente bereikt en wat je op de route ervaart. Ruimtelijke kwaliteit ervaar je niet alleen als je ergens (in een gebied) aanwezig bent, maar ook als je erlangs of doorheen beweegt. Daarom zijn de hoofdwegen en entrees belangrijk voor de ruimtelijke beleving van de gemeente. De hoofdwegen vormen de ruimtelijke schakels van het ene gebied naar het andere. Ze zorgen voor de ruimtelijke samenhang en de herkenbaarheid van de gemeente en daarom wordt bij de ruimtelijke kwaliteitstoets aandacht gevraagd voor initiatieven langs deze lange lijnen.

Kleine plannen, groot effect

Kleine ingrepen hebben een relatief grote impact op de ruimtelijke kwaliteit omdat ze veelvuldig voorkomen. De gemeente wil burgers zoveel mogelijk vrijheid geven om een eigen keuze te maken. Het is echter ook haar taak om in het algemeen belang een bepaalde kwaliteit te borgen. Daarom omvat de Nota een Handboek, met aparte delen voor kleine bouwinitiatieven, reclame, terrassen inclusief winterserres en uitstallingen, waarin voor de meest voorkomende bouwplannen en objecten in de openbare ruimte voorbeelden zijn uitgewerkt die de gewenste basiskwaliteit waarborgen en goed gestandaardiseerd kunnen worden toegepast.

Een duurzame gemeente

Reeds in de Structuurvisie 2010 en zeker in de Omgevingsvisie 2016 is duurzaamheid een thema dat medebepalend is voor de ruimtelijke kwaliteit van Sittard-Geleen. Groen en water verhogen de belevingswaarde en de recreatiemogelijkheden van de gemeente. Bij stedelijke ontwikkelingen en herinrichtingen wordt ingezet op een versterking van de groen- en waterstructuur als ruimtelijke dragers van en bijdrage aan de stedelijke kwaliteit en als middel om tot een verantwoorde temperatuurregulatie te komen voor de bebouwde omgeving. Water heeft immers een verkoelend effect. Naast groen, water, energietransitie en klimaatadaptatie zit duurzaamheid in het kader van beeldkwaliteit / ruimtelijke kwaliteit ook op herbestemming van bouwwerken. De gemeente is bijvoorbeeld rijk aan leegstaande grote, religieuze gebouwen. Herbestemming raakt niet alleen het gebouw in zijn beeldkwaliteit (en vaak ook monumentale waarden) maar zeker ook in de ruimtelijke omgevingskwaliteit.

Bijzondere plekken bepalen de identiteit van de gemeente

Sittard-Geleen geeft prioriteit aan de versterking van haar identiteit. Dit betekent dat zorgvuldig moet worden omgegaan met de plekken en objecten die de eigenheid van de gemeente bepalen, zoals de stadscentra, het landschap, de stedelijke groengebieden en het erfgoed. Bij de ruimtelijke kwaliteitstoets wordt aan initiatieven in deze gebieden daarom meer aandacht geschonken.

Gebiedskarakteristieken die ook in de Nota Ruimtelijke Kwaliteit aandacht krijgen zijn:

- Het landschap.
- De structuurlijnen
- De woongebieden
- De werkgebieden
- De stadscentra van Sittard en Geleen
- De stedelijke groengebieden
- Het erfgoed

De kaders per gebied worden in de nota uitvoerig beschreven.

1.4.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid   Schaalniveau   Planperiode   Toelichting

Nota Ruimtelijke Kwaliteit	Gemeente	2021	Deze nota borgt de ruimtelijke identiteitsdragers en de kwaliteit van de bebouwde en onbebouwde omgeving. Dit omvat ook de beeldkwaliteiten van de gemeente met daarin het welstandsbeleid. De nota bevat de ambitie, inspiratie en een toetsingskader voor zowel externe initiatiefnemers alsook voor de gemeentelijke organisatie zelf.
Beleidsnota Archeologie en monumenten	Gemeente	2012	Deze nota beschrijft het beleid voor archeologie en monumenten, met een meer gebiedsgerichte erfgoedzorg en aandacht voor behoud door ontwikkeling.
Erfgoedverordening Sittard-Geleen	Gemeente	2012	Verordening over aanwijzing, instandhouding en bescherming van gemeentelijk erfgoed, rijksmonumenten en archeologisch erfgoed.
Nota Vastgoedbeheer	Gemeente	2016	Dit document beschrijft het beheer en de eigenaarsrol van het gemeentelijk vastgoed, met uitgangspunten en kaders. Basis voor operationalisering en begroting- en programmatoetsing.

Stedenbouwkundigen, bouwers, architecten, ondernemers of bewoners met een bouwinitiatief krijgen meer verantwoordelijkheid. De gemeente is facilitair en neemt steeds meer de rol van regisseur op zich. De Nota Ruimtelijke Kwaliteit wordt gekenmerkt door een meer open houding, waarbij niet toetsen en verplichten, maar voorlichten, dialoog, stimuleren en begeleiden centraal staan. De Nota heeft een compacte opzet met minder regels ('criteria'). Als tegenprestatie wordt van de initiatiefnemer – en daar valt de gemeente zelf ook geregeld onder – verwacht toe te lichten waarom zijn plan allereerst op zichzelf voldoende kwaliteit heeft en daarbij ook hoe het initiatief past binnen de kwaliteit van de omgeving. De Nota biedt hiervoor het kader door het stellen van vaste toetsingscriteria en een nadere uitwerking daarvan in gebiedskarakteristieken. Hierdoor kan kwalitatieve (meer)waarde ontstaan zonder te veel regels en randvoorwaarden.

De Adviescommissie Omgevings Kwaliteit, wordt betrokken bij het toepassen en het toetsen van de NRK voor nieuwe bouwplannen en gebiedsontwikkelingen. De twee meest belangrijke toetsingselementen zijn de ruimtelijke inpassing en de verschijningsvorm. Waarbij in het geval van de ruimtelijke inpassing gebiedsgericht naar schaalgrootte en oriëntatie zal worden gekeken. Terwijl de verschijningsvorm juist meer betrekking heeft op de hoofdvorm, de gevelopbouw, de toegankelijkheid, ontsluiting, materiaal, en detailing. wat ook weer nauw samenhangt met de specifieke identiteit en karakteristiek van een gebied. Al deze elementen dragen bij aan de belevingswaarde. Echter moet men altijd de belevingswaarde van de ruimtelijke kwaliteit als onderdeel blijven zien van een bredere samenhang waarin het ook gaat over de toekomstwaarde en de gebruikswaarde. Door de synergie tussen deze drie ontstaat pas echt de kwaliteit. Dit is gebiedsgericht maatwerk. Daarbij zal de ene keer het accent meer op gebruikswaarde liggen, de andere keer op belevings- of toekomstwaarde. Dus ook in de afwegingen bij een autonome ontwikkeling is de koppeling met het grotere geheel cruciaal.

1.4.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

Versterken ruimtelijke kwaliteit

Vanuit kernkwaliteiten in de fysieke leefomgeving wil Sittard-Geleen de ruimtelijke kwaliteit versterken en beter herkenbaar en beleefbaar maken door:

- **Landschappelijke hoofdstructuren** in de Omgevingsvisie beter herkenbaar te beschrijven.
- **Overgangszones van stedelijk weefsel naar landelijk gebied** in de Omgevingsvisie ruimtelijk uit te werken.
- **Barrières stad-land** voor fietser en wandelaar en overige gebruikers te overbruggen. Het gemeentelijk gebied is dicht belegd met spoor, weg en waterverbindingen. Vaak brengen deze bevinding een harde scheiding tussen stad en land teweeg. Ook Chemelot draagt bij aan deze barrièrewerking.
- **Slecht ontwikkelde randen** meer aandacht geven door middel van een beschrijving van de beeldkwaliteit de kwaliteit van de ruimte wordt in belangrijke mate bepaald door de kwaliteit aan de randen. Deze laat in onze gemeente veelal te wensen over. Vaak worden de randen bepaald door infrastructuur, door achterkanten van woonwijken en of verouderde en architectonisch povere gestapelde bouw.
- **Blinde vlekken** opnemen in het verhaal van Sittard-Geleen. De gemeente kent nogal wat plekken die met de uitbreiding van het stedelijk gebied en de ontwikkeling van de infrastructuur dermate geïsoleerd zijn komen te liggen dat er nauwelijks meer andere mensen komen dan de directe gebruikers van deze gebieden. Zij zijn tot 'blinde vlekken; geworden, die zich ook los lijken te hebben gemaakt van de 'mental map' van de inwoners van Sittard-Geleen. De Omgevingsvisie kan deze blinde vlekken erkennen in plaats van negeren en opnemen in ons verhaal en zo verbindingen verbeteren.

De waarden van de diverse gebiedskarakteristieken kunnen in de Omgevingsvisie als volgt een plaats krijgen:.

Landschap

- Het herkenbaar houden van de specifieke eigenschappen van elk van de zeven landschapstypen die we in onze gemeente terugvinden, waarbij de nog bestaande elementen zoveel mogelijk behouden blijven. De zachte overgangen tussen landschap en dorp dienen behouden te worden, waarbij ook de kenmerkende zichtlijnen niet uit het oog mogen worden verloren. In het landschap moet er ook rekening worden gehouden met de natuur- en ecologische waarden en de natuurbeleving, aangezien het landschap de drager is binnen de ecologische structuur van Sittard-Geleen.
- Daarnaast moet er oog zijn voor de agrarische functie van het cultuurlandschap en moet er ruimte zijn om het landschap ook als recreatiegebied te kunnen benutten.
- Reclame-uitingen vertroebelen het beeld en de beleving en dienen om die reden beperkt te blijven.

Structuurlijnen

- Het herkenbaar houden en versterken van de specifieke ruimtelijke eigenschappen van elke structuurlijn (weg, stadsentree en zichtlijn) en het verbeteren van knelpunten (zoals rommelige achterkanten).
- Bij nieuwe ontwikkelingen geldt het behouden, versterken of verbeteren van het ruimtelijk beeld van elke structuurlijn (weg, stadsentree en zichtlijn) dat wordt bepaald door enerzijds de bebouwing en anderzijds door de

verkeersinfrastructuur zelf (de fietspaden, trottoirs, viaducten, bruggen, lichtmasten en het profiel en de indeling van de weg).

- Ook in de openbare ruimte geplaatste objecten maken er onderdeel van uit, zoals straatmeubilair, reclamemasten en verkeers- en nutsgebouwtjes.
- Ten slotte speelt de bomenstructuur een belangrijke rol in de continuering en uitstraling van de openbare ruimte en de profielopbouw van de wegen. Bomen vormen zo belangrijke ruimtelijke elementen, die de eerste indruk van de stad sterk kunnen bepalen.

Woongebieden

- Ruimtelijke inpassing: Een hechte samenhang tussen openbare ruimte, groen en bebouwing, die met name in de naoorlogse wijken zichtbaar is.
- Specifiek voor de dorpen geldt: het samenhangend ensemble van dorp en landschap, waarbij entrees en dorpsranden niet zijn vormgegeven. De kleinschalige, informele uitstraling van de openbare ruimte in de historische kern, met overhoeken (vaak beplant), terugspringende rooilijnen en kleine hoogteverschillen. Het vrije zicht op het landschap vanuit veel straten tussen of langs de huizen door.
- Verschijningsvorm: De pandsgewijze opbouw, de individuele uitstraling, de zorgvuldige architectuur en traditionele materialisering van gebouwen aan de historische routes in de steden en dorpen. De panden zijn goed te onderscheiden. De oudste bebouwing was wit met een donkere plint, opgebouwd uit mergel, Naamse hardsteen en later baksteen. Ondanks het individuele karakter kent het bebouwingsbeeld een zeer sterke samenhang.
- Langs de historische bebouwingslinten het behoud en versterken van het traditionele beeld van boerderijgebouwen met hun toegangspoorten. Met de introductie van nieuwe poorten zal terughoudend moeten worden omgegaan.
- De meer eenvoudige, projectmatige architectuur in de vroege naoorlogse uitbreidingswijken (jaren vijftig en zestig), in karakter dorps door het gebruik van baksteen en pannendaken. Doordat deze woningen in serie werden gebouwd kent de straatwand een grote mate van repetitie, maar door de bescheiden schaal en maat van de gebouwen doen ze nog 'dorps' aan, zelfs in de steden. De diversiteit en kleinschaligheid in het straatbeeld van de latere uitbreidingswijken vanaf de jaren zeventig. Deze diversiteit is gezocht door individuele woningen, en het geven van een eigen architectuur per bebouwingscluster. De randen van deze wijken bestaan vaak uit individuele (villa)woningen met een geheel eigen uitstraling.
- Het individuele karakter en de afwijkende vormgeving van kloosters, kerken, scholen en andere op zichzelf staande bebouwing dient beschreven te worden.

De werkgebieden

- Ruimtelijke inpassing: Een sobere, maar verzorgde erfafscheiding en inrichting van het terrein.
- Verschijningsvorm: Een sobere en eenvoudige vormgeving van grote bedrijfshallen en kantoren. Een meer representatieve vormgeving die is afgestemd en gericht op de continuïteit van het totale straatbeeld indien het gebouw langs een belangrijke structuur (hoofdweg of verkeersweg) ligt.
- Een terughoudende vormgeving en een onopvallend (gedempt) kleurgebruik van bedrijfslocaties die grenzen aan het landschap of aan een woonwijk. Een ondergeschikt gebruik van bedrijfskleuren in het totale ontwerp, vooral beperkt tot het representatieve deel van het bedrijfsgebouw.

Stadcentra

Centrum van Sittard:

- De karakteristieke skyline en de fijnmazige ruimtelijke structuur van het stadscentrum dienen behouden te blijven. Het behoud van de diverse bijzondere plekken in het centrum zoals het open marktplein, een relatief kleinschalige openbare ruimte, de open stadstuinen, de schootsvelden en de stadswallen. Maar ook de bijzondere zichtlijnen in de straten, zoals het zicht op de Petruskerk.
- Voor wijzigingen aan een monumentale gevel dient het historische gevelbeeld al inspiratiebron bij de ontwikkeling van een nieuw concept.
- Behoud van bestaande opgangen naar de verdieping boven een winkel, ter bevordering van 'wonen boven winkels'.
- Bij samentrekking van verschillende panden ter vergroting van het winkeloppervlak behoud van de zelfstandige presentatie van de panden, zowel in het exterieur als het interieur.

- Gebruik maken van het oorspronkelijk materiaal, zoals houten puien, keramische dakbedekkingen, zink, natuursteen etc.
- Passend kleurgebruik t.a.v. de omliggende situatie.

Centrum van Geleen:

- Het versterken of verbeteren van de structuur van het centrumgebied. Waarbij de samenhang in de openbare ruimte van de Markt wordt versterkt,
- Het versterken van de beeldkwaliteit van de Markt door in te zetten op samenhang in het architectonisch beeld.
- De veelal bescheiden maat en schaal van de gebouwen dient gerespecteerd te worden.

Stedelijke groengebieden

- De opbouw van het park, zeker daar waar het gaat om de ontsluiting, recreatieve invullingen (trapvelden, speelhoeken etc.) en sociale veiligheid dient gerespecteerd te worden.
- Het behouden van historische elementen.
- Een goede samenhang, tussen beplanting, eventuele gebouwen, ontsluiting en materiaalgebruik.

Erfgoed

- In de ruimtelijke kwaliteitstoets zal allereerst gekeken worden of een initiatief aan of bij een rijks- of gemeentelijk monument of in een beschermd gezicht past binnen de vaste criteria. Daarnaast zal gekeken worden of de historische waarden van het gebied of monument niet aangetast worden. Dit wordt ook bekeken a.d.h.v. de waardenstellingen van een beschermd gezicht de opgestelde toelichtingen voor de waarden van een monument de betreffende redengevende omschrijving. De beschermde gezichten zijn: Sittard centrum, Sanderbout, Leijenbroek, Sjoarkolonie te Sittard en Oud-Geleen.
- Een van de speerpunten van het gemeentelijk monumentenbeleid is 'behoud door ontwikkeling'. De historie van Sittard-Geleen is duidelijk zichtbaar in haar monumenten. Bij behoud door ontwikkeling staat het integreren van dit oude DNA ten behoeve van het leven van de stad voorop.

De mate van aandacht

Momenteel wordt bijna elk plan voorgelegd aan de AOK. Echter zien we ook dat niet elk gebied dezelfde zorg nodig heeft. Soms volstaan een aantal eenvoudige bepalingen en regels om richting te geven aan een ontwikkeling en soms is een gedetailleerde beschrijving, toetsing en planbegeleiding nodig. In de toekomst zouden we als gemeente vanuit de gebiedsgerichte aanpak in de Omgevingsvisie kunnen kijken naar een onderscheid in welstandsvrije gebieden, gebieden met een beperkte, reguliere en bijzondere welstandszorg.

1.5 Wonen

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld Wonen beschreven.

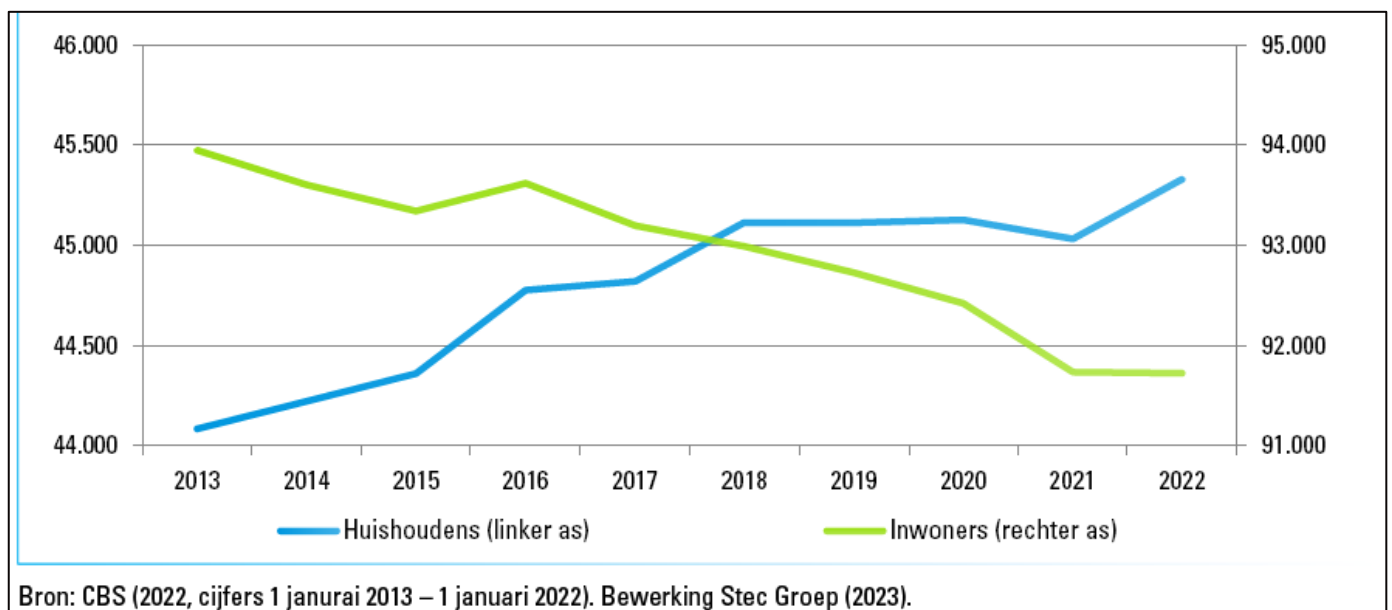
1.5.1 Huidige situatie

Naast de steden Sittard en Geleen zijn de woonkernen Born, Munstergeleen, Limbricht, Grevenbicht, Papenhoven, Buchten, Obbicht, Einighausen, Guttecoven en Holtum. Daarnaast zijn er verschillende gehuchten en linten. Deze kernen hebben afwisselend honderden tot enkele duizenden inwoners, waarbij Sittard en Geleen verreweg het grootst zijn met respectievelijk 36.000 en 31.000 inwoners. De woonkernen verschillen bovendien sterk in karakter. Waarbij met name Sittard en Geleen redelijk tot sterk stedelijk zijn, zijn veel van de omringende kleinschalige kernen typische kerkdorpen, gebouwd rondom vaak eeuwenoude (parochie)kerken. Deze diverse mix in historie en uitstraling brengen unieke verschillen en eigenschappen met zich mee.

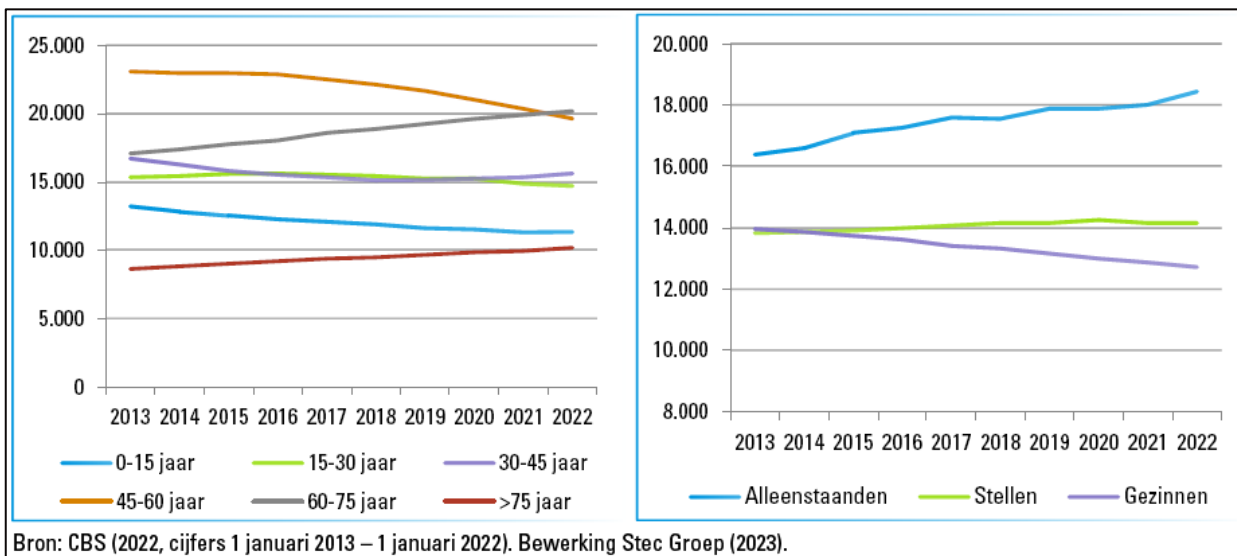
Demografie

Het aantal inwoners van de gemeente Sittard-Geleen bedroeg in december 2022 in totaal 91.720 inwoners, verdeeld over 45.315 huishoudens (Woningbehoefteonderzoek 2023, Stec groep). De afgelopen 10 jaar is het aantal inwoners afgenomen met 2.305 personen (-2%) terwijl het aantal huishoudens is toegenomen met 1.160 (3%). De toename komt door huishoudensverdunding en migratie. Migratie is vooral de afgelopen jaren stevig toegenomen. Het gaat dan om binnenlandse en buitenlandse verhuizingen. In inwoneraantallen is er dus sprake van krimp. Dat is echter nog niet terug te zien in leegstaande woningen of een afwezigheid aan woningbouwbehoefte door de groei van huishoudens. Die groei is echter beperkt de komende jaren (zie autonome ontwikkelingen).

Het aandeel jongeren van 20 jaar of jonger ligt met 17% onder het landelijk gemiddelde van 21%. Een derde (33%) van het aantal inwoners in Sittard-Geleen is 60 jaar of ouder, in tegenstelling tot het landelijk aandeel 60-jarigen of ouder, dat op 27% ligt. De demografische druk is in Sittard-Geleen daardoor met 73% iets hoger dan het landelijk gemiddelde van 70%. Deze druk geeft de verhouding weer tussen het aantal 'niet-actieven' ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking van 20-64 jaar.

Figuur 11: Huishoudens en inwonerontwikkeling in de afgelopen 10 jaar. Bron: Woningbehoefteonderzoek 2023, Stec groep.

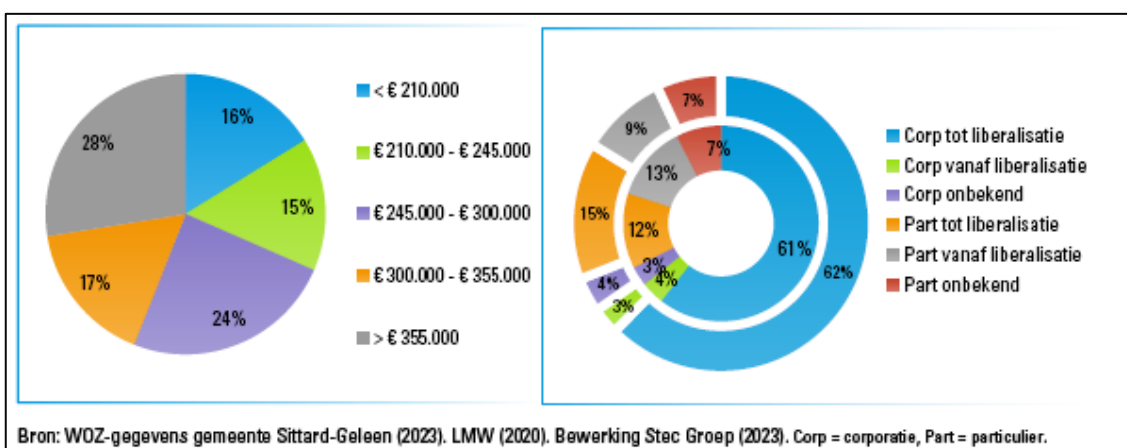
Figuur 12: Bevolkingsontwikkeling (links) en huishoudensontwikkeling (rechts) van 2013 naar 2022. Bron: Woningbehoefteonderzoek 2023, Stec groep.

Verhuisbewegingen

65% van de verhuizingen de afgelopen 10 jaar vond plaats in de eigen gemeente. Een groot deel daarvan vindt ook plaats binnen de eigen kern. Dat is beduidend meer dan het Nederlands gemiddelde van 50%. Een groot deel van de overige 'verhuizers' komen uit omliggende gemeenten. Er is vooral een positieve instroom van mensen tussen de 25 en 35 jaar. Er is een negatief saldo voor de categorie 15 tot 25 (studerende jongeren).

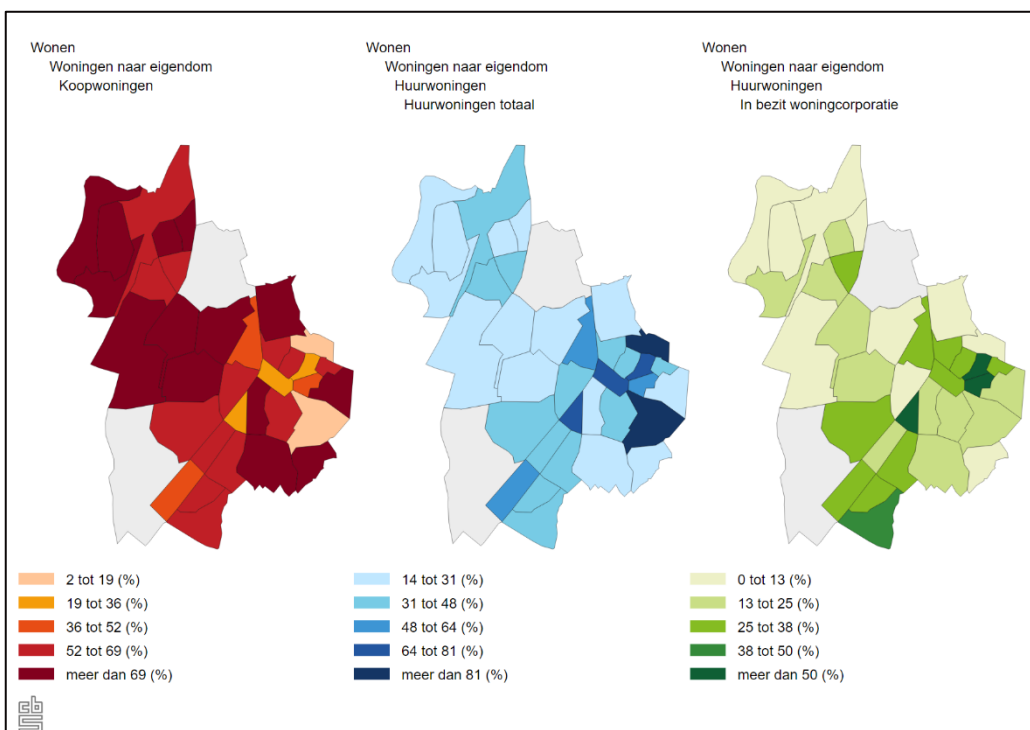
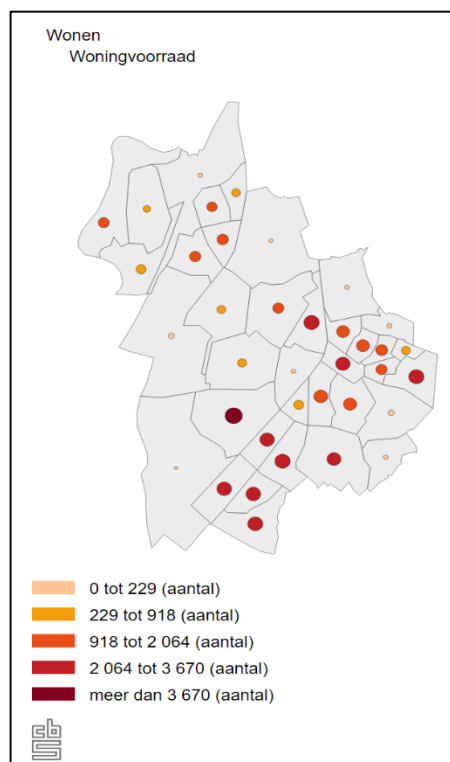
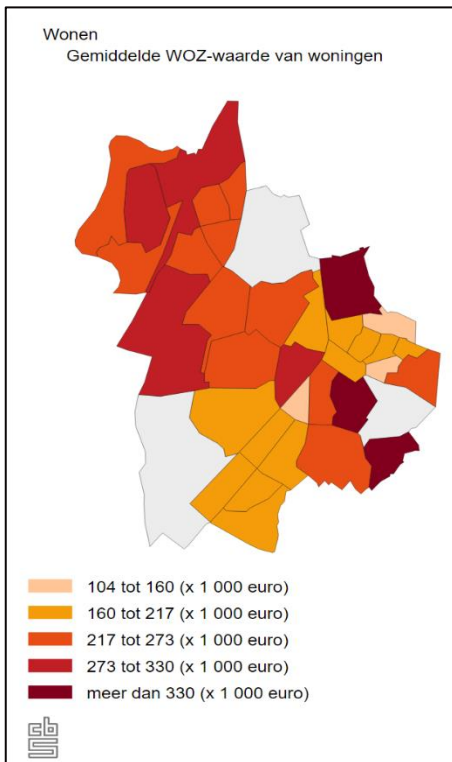
Woningvoorraad

De woningvoorraad van de gemeente Sittard-Geleen bestaat uit ruim 47.000 woningen (BAG/ABF, 2023). De woningvoorraad bestond in 2022 voor 60% uit koopwoningen, 28% uit sociale huurwoningen (volledig corporatiebezit) en 12% uit particuliere huurwoningen (Gemeente Sittard-Geleen, 2022). Dit is vergelijkbaar met de gemiddelde verdeling van woningen voor Nederland. Het aantal eengezinswoningen is met 68% relatief hoger dan het landelijk gemiddelde van 64%. De gemiddelde koopsom van woningen is in Sittard-Geleen met € 298.905 (Kadaster, 2023) aanmerkelijk lager dan het landelijk gemiddelde van ruim € 400.000, waarbij de kostengrens van het NHG in 2023 € 405.000 bedraagt. De woningmarkt in Limburg is de afgelopen periode zeer dynamisch gebleken. Zo bedroeg de gemiddelde koopsom voor woningen in Limburg € 338.210 in Q3 2022, deze daalde naar € 324.259 in Q4 2022. In Q1 2023 steeg de gemiddelde koopsom voor woningen in Limburg naar € 330.824, om vervolgens weer te dalen naar een gemiddelde koopsom van € 322.199 (Kadaster, 2023).

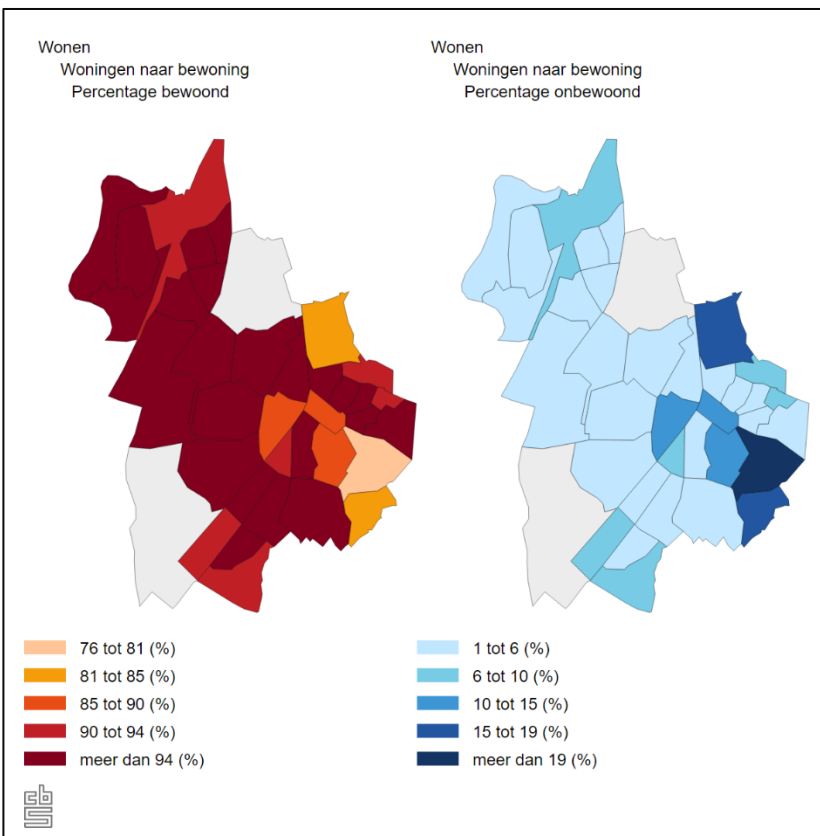
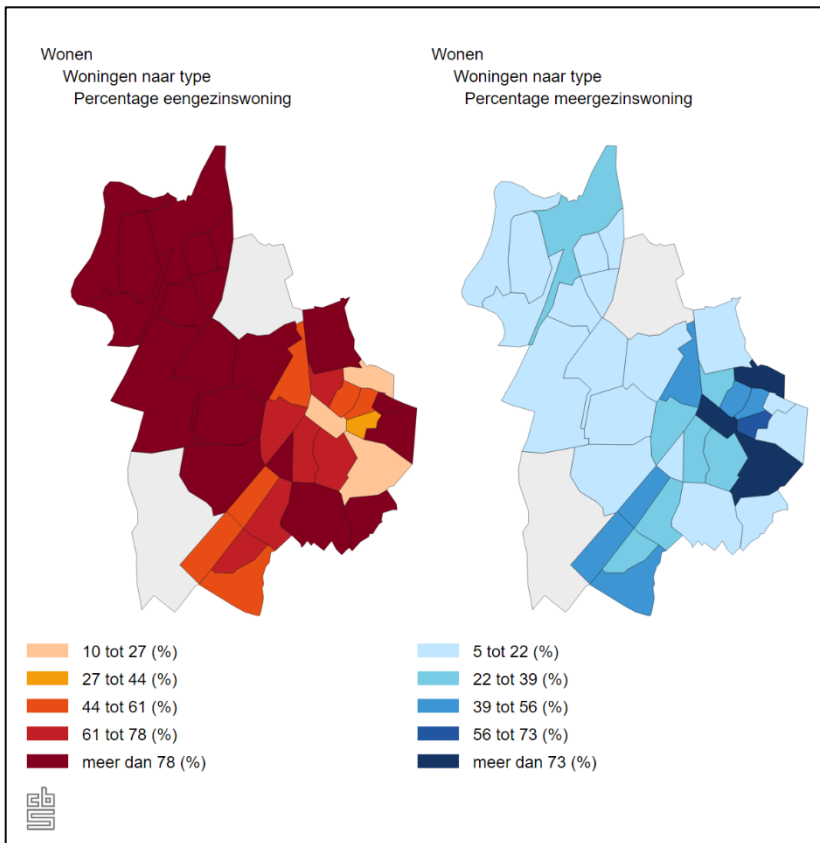

Figuur 13: Koopwoningen (links) en huurwoningen (rechts) naar prijsklasse. Rechts in de binnenste ring de Nederlandse situatie en de buitenste de gemeentelijke situatie. Bron: Woningbehoefteonderzoek 2023, Stec groep.

Sittard-Geleen kampt ook met grote verschillen in kwaliteit en aanbod van woningen tussen de verschillende wijken en woonkernen. Deze zijn sterk te linken aan sociaaleconomische verschillen. Geleen-Zuid is bijvoorbeeld een sociaal zwakke wijk met relatief veel ouderen en criminaliteit. De woningvoorraad bestaat hier voornamelijk uit grote appartementencomplexen die voor 40% in handen van woningcorporaties zijn. Veel woningen zijn hier van ondermaatse kwaliteit en sluiten niet meer goed aan op de vraag. Er is hier ook sprake van risico op energiearmoede door de sterk fluctuerende energieprijzen in combinatie met de oude en vaak slecht geïsoleerde huizen. De corporaties zijn daarom bezig met een vervangings- en verduurzamingsopgave en pakken samen met de gemeente de leefbaarheid aan. In het particulier bezit is de uitdaging groot vanwege de beperkte financiële middelen van de inwoners. Op dit moment loopt een project in Geleen-Zuid om via het Volkshuisvestingsfonds 250 particuliere woningen te verduurzamen.

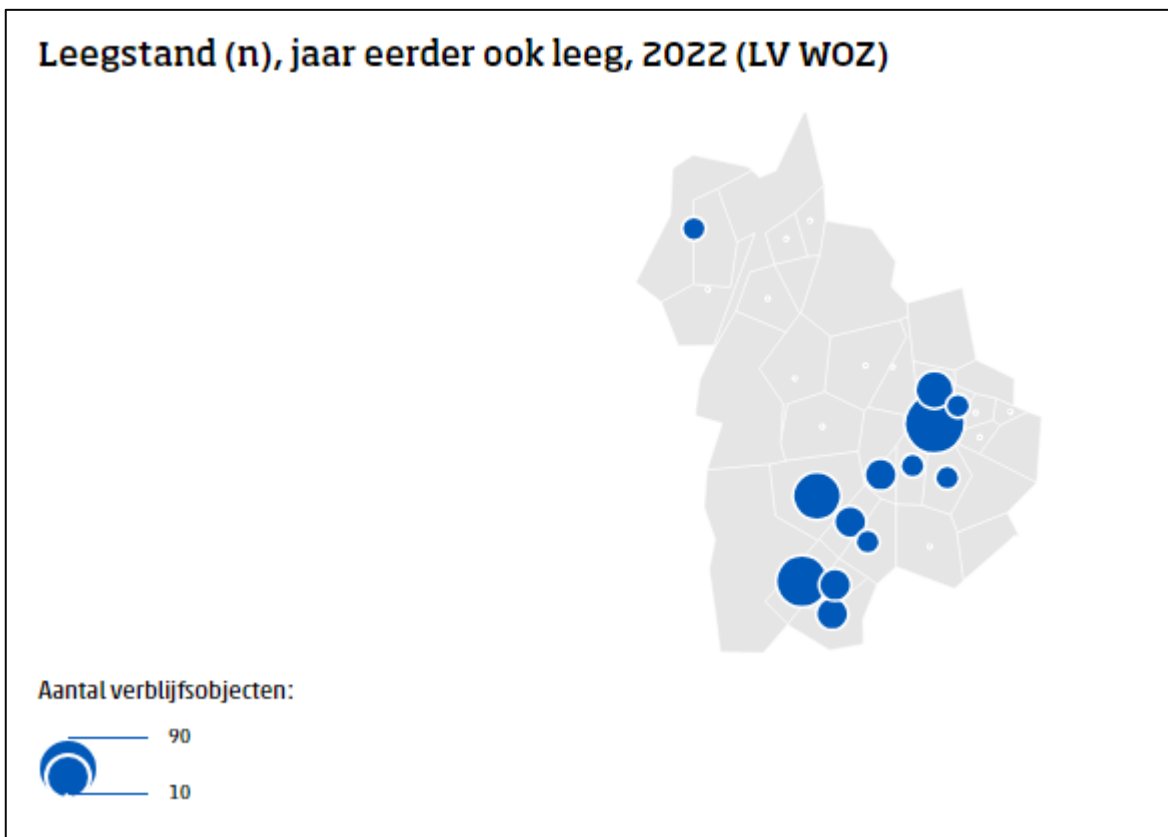

Bron: © Centraal Bureau voor de Statistiek, © ESRI Nederland; Kerncijfers wijken en buurten 2022. Wijken en buurten per gemeente; Sittard-Geleen; Wonen, 2022.

Leegstand

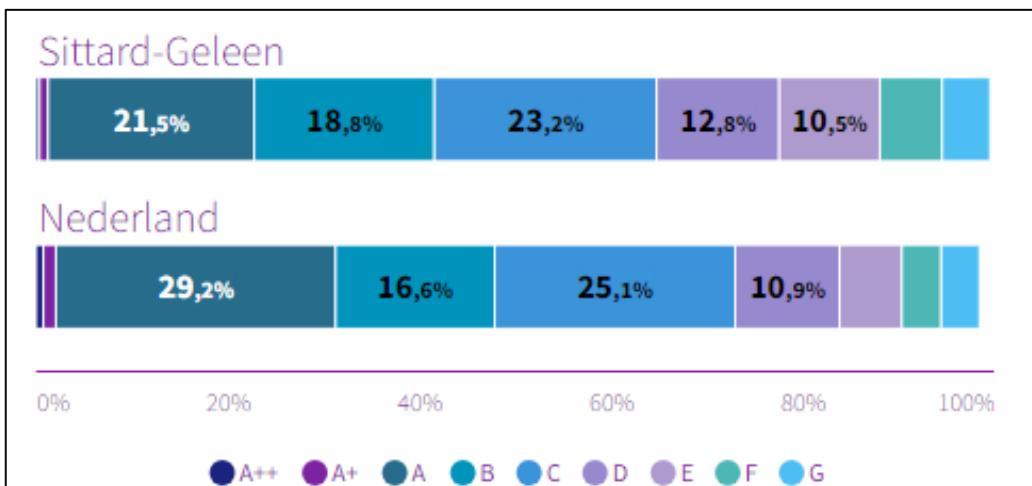
In 2022 stonden 590 woningen langdurig leeg. Dat betekent dat de woningen het jaar ervoor ook leegstonden. De exacte oorzaak van de leegstand is niet bekend. De leegstand wordt gemeten aan de hand van inschrijvingen op het adres. Het is dus ook mogelijk dat er woningen tussen zitten die bewoond worden door mensen die niet zijn ingeschreven (mensen meer woningen, short stay arbeidsmigranten, et cetera).

Figuur 14: Woningleegstand per wijk in de gemeente Sittard-Geleen.
Bron: https://dashboards.cbs.nl/v3/landelijke_monitor_leegstand/

Energielabel

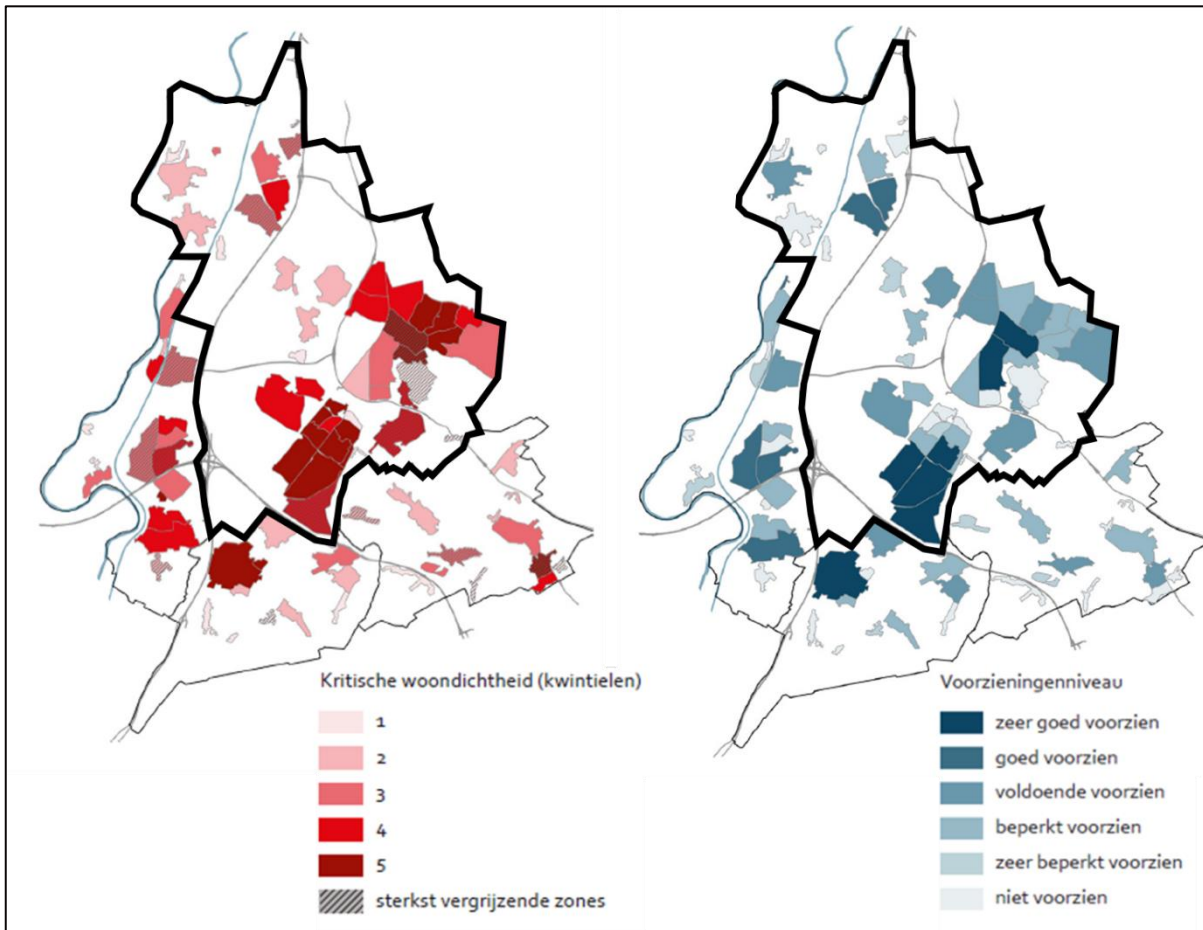
Sittard-Geleen loopt qua voorraad met hogere energielabels (A t/m C) achter op het Nederlandse gemiddelde. Dit komt door een relatieve oude voorraad en groter aandeel in de labels F en G. De woningbouwcorporaties liggen op schema om alle woningen de komende jaren tot minimaal label C op te waarderen. Dat gebeurt via sloop (en deels vervangende nieuwbouw) en renovatie.

Figuur 15: Energielabel Sittard-Geleen en Nederland, RVO 2023 (bewerking Waarstaatjegemeente.nl)

Woondichtheid en voorzieningen

In Figuur 16 staat de kritische woondichtheid en het voorzieningenniveau weergegeven. De kritische woondichtheid geeft aan hoe hoog de bevolkingsdichtheid is per gebied ten opzichte van de andere gebieden. Hierbij wordt een indeling gehanteerd met vijf verschillende kwintielen. Hierbij omvat kwintiel 1 de 20% meest dunbevolkte gebieden en kwintiel 5 de 20% meest dichtbevolkte gebieden. Op deze kaart is goed te zien dat de grote woonkernen van Sittard en Geleen vrijwel alle gebieden bevatten die in kwintiel 4 en 5 vallen. Daarbij zijn de sterkst vergrijzende zones aangegeven op de kaart. Deze zones zijn in Sittard-Geleen te vinden in het centrum van Sittard en in de kleinere kernen Holtum en Born in het noorden van de gemeente. De tweede kaart beschrijft het voorzieningenniveau in de gemeente. Hierbij wordt niet alleen gelet op het aantal voorzieningen, maar ook op de functiemix ervan. Betere voorzieningsniveaus bevatten niet alleen een groot aantal voorzieningen, maar ook een goed voorzieningenniveau. Op de kaart is goed te zien dat het centrum van de grotere kernen in Sittard, Geleen en (in iets mindere mate) Born een goed tot zeer goed voorzieningenniveau hebben. Daarbij hebben de dorpen en wijken die dicht bij deze kernen liggen veelal een voldoende voorzieningenniveau. Duidelijk is te zien dat het voorzieningenniveau in het Rivierpark Maasvallei beperkt is. Hiermee valt te concluderen dat met name de kleine kernen in het Rivierpark Maasvallei aandachtsgebieden zijn, omdat deze kampen met een (zeer) beperkt voorzieningenniveau en ook te maken hebben met een sterke vergrijzing.

Figuur 16: De kritische woondichtheid (links) en het voorzieningenniveau (rechts) per buurt.
Bron: Transformatievisie Westelijke Mijnstreek, Deel II – Ruimtelijke Visie, 2021.

Deze grote verschillen in de kwaliteit en het aanbod van woningen en voorzieningen is ook terug te zien in de beoordelingen van de Leefbaarometer (2020). De Leefbaarometer beoordeelt gemeenten en afzonderlijke wijken en buurten in Nederland op basis van de leefbaarheidssituatie. Dit is een score waarin 100 kwaliteitsfactoren uit vijf categorieën leiden tot een totaalbeoordeling van de leefbaarheid. Een van deze categorieën richt zich op woningen. De gemiddelde beoordeling voor heel Sittard-Geleen ligt net iets onder het landelijk gemiddelde, maar er zijn grote verschillen binnen de gemeente. Vrijwel heel Geleen scoort beneden gemiddeld voor woningen, met name de wijken Lindenheuvel en Geleen-Centrum hebben ondermaatse beoordelingen. Delen van Geleen-Noord scoren echter wel goed voor woningen. Sittard scoort bovengemiddeld goed voor woningen, met name Sittard-Centrum en het oostelijke deel van de wijk Kemperkoul hebben positieve beoordelingen voor de woningen.

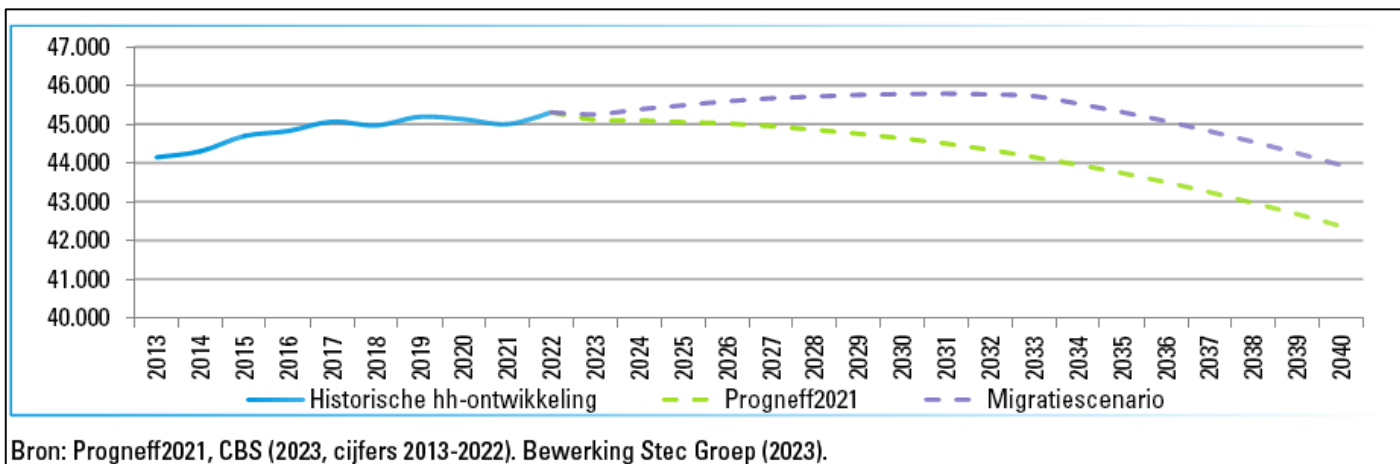
1.5.2 Autonome ontwikkeling

In onderstaande tabel zijn de beleidskaders die betrekking hebben op het thema Wonen voor de huidige situatie samengevat.

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Woondeal Limburg	Provincie	2023-2030	Geen officieel beleid, wel een belangrijke intentieovereenkomst
Structuurvisie Wonen Zuid-Limburg	Regio	2016 en verder	Regionaal document voor de Zuid-Limburgse gemeenten met een gezamenlijke ruimtelijke visie op de woningmarkt. Aangevuld met verschillende beleidsregels. De belangrijkste is de beleidsregel ruim baan voor goede woningbouwplannen uit 2021
Transformatievisie Westelijke Mijnstreek	Subregio	2021 en verder	Subregionale visie op de aanpak van woningen en leefkwaliteit op gebiedsniveau.
Beleidsregel ruim baan voor goede woningbouwplannen	Subregio	2021	Nieuw afwegingskader voor het toevoegen van 'de juiste woning op de juiste plek'
Woonvisie Sittard-Geleen	Gemeente	2016-2020	Overzicht van ambities en prioriteiten van het woonbeleid. Gebaseerd op de ontwikkelingen in de woningmarkt, met een link naar de structuurvisie Wonen Zuid-Limburg en de Regionale prestatieafspraken 2016-2018.
Beleidsregel Tiny Houses	Gemeente	2021	Beleidsregel voor het plaatsen van een tiny house
Nota Grondbeleid	Gemeente	2021	Actualisering van de uitgangspunten, afwegingen en informatievoorziening van het gemeentelijke grondbeleid.
Beleidskaders huisvestingsbeleid arbeidsmigranten	Gemeente	2023	
Strategie invulling woonbehoefte woonwagendwoneers	Gemeente	2023	
Luuj Make Geleen-Zuid	Wijk	2021-2035	Globaal ambitie-document voor langjarige aanpak voor vier hoofdpijlers: gezond opgroeien & blijven, perspectief op werk, veiligheid door gemeenschapszin en zelfstandig ouder worden.

Demografische ontwikkeling

In het recente woningbehoefteonderzoek zijn twee scenario's in beeld gebracht. Per oktober 2023 is dit behoefteonderzoek nog in concept. Het is dus mogelijk dat er kleine veranderingen doorgevoerd worden na afronding en bestuurlijke besluitvorming. De 'traditionele' ontwikkeling van Progneff2021 en een migratiescenario waarin de sterk toegenomen migratie van de afgelopen jaren is doorgetrokken. Daarmee ontstaat een bandbreedte van -755 huishoudens tot +535 huishoudens in 2030. Op de lange termijn wordt ook in het migratiescenario een huishoudenskrimp verwacht. De bevolking krimpt in beide scenario's standaard.

Figuur 17: Historische en verwachte huishoudensontwikkeling tot 2040. Bron: woningbehoefteonderzoek Stec.

In 2023 bestaat circa een derde van de huishoudens al uit alleenstaanden en stellen die ouder zijn dan 65 jaar. Naar verwachting neemt deze doelgroep de komende jaren nog verder toe. Tot en met 2030 naar verwachting met circa 16% tot 20%. Deze ontwikkeling zet naar verwachting ook daarna nog verder door. Overige doelgroepen nemen naar verwachting juist in omvang af. Deze afname is in totaal volgens het migratiescenario wel kleiner dan de toename van het aantal ouderen. Hierdoor zien we tot en met 2030 nog een lichte huishoudensgroei van +535 huishoudens. Op de langere termijn overstijgt deze ontgroening echter de vergrijzing. In de periode na 2030 voorzien we daardoor een huishoudenskrimping in beide scenario's.

Woningbehoefte

De komende jaren is er nog een duidelijke kwalitatieve woningbehoefte. Deze behoefte verschilt per deel van de gemeente. Kwalitatief betekent dat het niet allemaal netto nieuwe woningen zijn, maar ook deels vervangingsbouw van ongewenste woningen omvat. Er is een duidelijke behoefte aan sociale huur in het reguliere grondgebonden en in het nultreden segment (woningbehoefteonderzoek, Stec 2023) en een duidelijke schaarste aan woningen voor lage en middeninkomens in de huidige voorraad (schaarsteonderzoek, Stec 2023). Er is een overschot aan niet levensloopbestendige appartementen (zonder lift). In de vrije sector is er voornamelijk behoefte aan nultredewoningen. Dit is grotendeels ingegeven door de vergrijzing. Aan dat product is behoefte in alle prijsklassen, maar vooral ook in het betaalbare segment. Daarbij zien we een overschot ontstaan in reguliere grondgebondenwoningen. Deze lijn zet tot 2035 door. Daarna is de verwachting dat het aantal huishoudens gaat afnemen en er een algeheel overschot ontstaat.

Woningtype	Woonvoorkeur - behoefte		Woonvoorkeur - opgave		Verhuisgedrag - behoefte		Verhuisgedrag - opgave	
	Basis	Migratie	Basis	Migratie	Basis	Migratie	Basis	Migratie
SH GGB	+650	+825	+580	+755	+580	+755	+650	+825
VSH GGB	-10	+35	+200	+255	+200	+255	-10	+35
KOOP GGB	-1.540	-870	-2240	-1.585	-1.785	-1.270	-1.215	-700
SH z. lift	-1.090	-1.000	-600	-490	-600	-490	-1.090	-1.000
VSH z. lift	+75	+85	+185	+195	+185	+195	+75	+85
KOOP z. lift	+55	+75	-25	-10	-25	-10	+55	+75
SH NULT.	+235	+415	+195	+370	-25	+215	+55	+320
VSH NULT.	+320	+350	+620	+660	+495	+575	+255	+315
KOOP NULT.	+560	+615	+330	+380	+225	+305	+480	+570
Totaal	-750	+535	-750	+535	-750	+535	-750	+535

Bron: Progneff (2021), LMW (2020), WoOn2015, WoOn2018 & WoOn2021. Bewerking Stec Groep (2023). Afgerond op vijftallen.

Figuur 18: Kwalitatieve woningbehoefte 2023-2030 in drie scenario's. Het zwart omkaderd wordt provinciaal als uitgangspunt gehanteerd. Bron: woningbehoefteonderzoek Stec.

In de Woondeal Limburg wordt uitgegaan van een provinciale kwalitatieve behoefte van 26.550 woningen tot en met 2030. Ook hier gaat het om een bruto getal dat deels wordt ingevuld door transformatie in de bestaande voorraad. In lijn met landelijk beleid moet de voorraad in elke gemeente in 2030 ongeveer uit 30% sociale huur bestaan. Bij nieuwe ontwikkelingen moet er gestreefd worden naar een mix van sociaal, betaalbaar en (middelduur).

Bijzondere doelgroepen

Arbeidsmigranten

Onderzoek van Decisio (2022) wijst uit dat er in 2022 2.225 geregistreerde arbeidsmigranten werkzaam zijn in de gemeente. In 2022 waren 813 mensen in deze doelgroep ingeschreven in de gemeente. Dit is waarschijnlijk een onderschatting omdat de registratie van arbeidsmigranten vaak niet goed gedaan wordt door bedrijven. Het werkelijke aantal arbeidsmigranten zal dus hoger liggen. Seizoenswerkers (shortstay arbeidsmigranten) wonen veelal in (on)zelfstandige kamers (verkamerde woningen) en appartementen. Voor wat betreft longstay arbeidsmigranten die langere tijd in de gemeente werken of zich hier permanent vestigen heeft de gemeente de opgave om deze nieuwe inwoners goed te laten integreren. Het merendeel van de arbeidsmigranten concentreert zich in de sociaal-economisch zwakkere wijken Lindenheuvel, Geleen-Centrum en Geleen-Zuid. De gemeente heeft in juni 2023 beleidskaders voor de huisvesting van arbeidsmigranten vastgesteld. Met dat gegeven kan de gemeente de beleidskaders verder gaan uitwerken om zo te komen tot kwalitatieve, humane en gestructureerde huisvesting van arbeidsmigranten, waarbij de leefbaarheid van zowel arbeidsmigrant als inwoner wordt gewaarborgd.

Oekraïense ontheemden en vluchtelingen

Op dit moment is de gemeente verantwoordelijk voor de huisvesting van ongeveer 350 Oekraïense ontheemden. De verwachting is dat de landelijke taakstelling voor deze groep verhoogd gaat worden. De Oekraïense ontheemden worden grotendeels opgevangen in corporatiewoningen die vanaf 2024 gesloopt worden en in een hotel. Vanaf 2024 moeten meerdere nieuwe locaties met tijdelijke woningen in gebruik worden genomen waar deze groep de komende 5 jaar kan wonen. Naast ontheemden krijgt de gemeente jaarlijks een aantal statushouders toegewezen die recht hebben op een woning. In 2020 ging het om 85 mensen. Dit aantal stijgt al enkele jaren en ligt in 2023 op 256 mensen. De verwachting is dat dit in 2024 verder zal stijgen. Deze groep wordt nagenoeg volledig gehuisvest via de woningcorporaties. Met hen is de afspraak gemaakt dat per jaar tot 10% van de verhuismutaties (woning die door verhuizing vrijkomen) naar statushouders gaan. Het aanbod van de corporaties dreigt echter niet meer voldoende te zijn indien de reguliere woningtekorten niet opgelost worden en de groep statushouders verder groeit.

Woonwagendwoneers

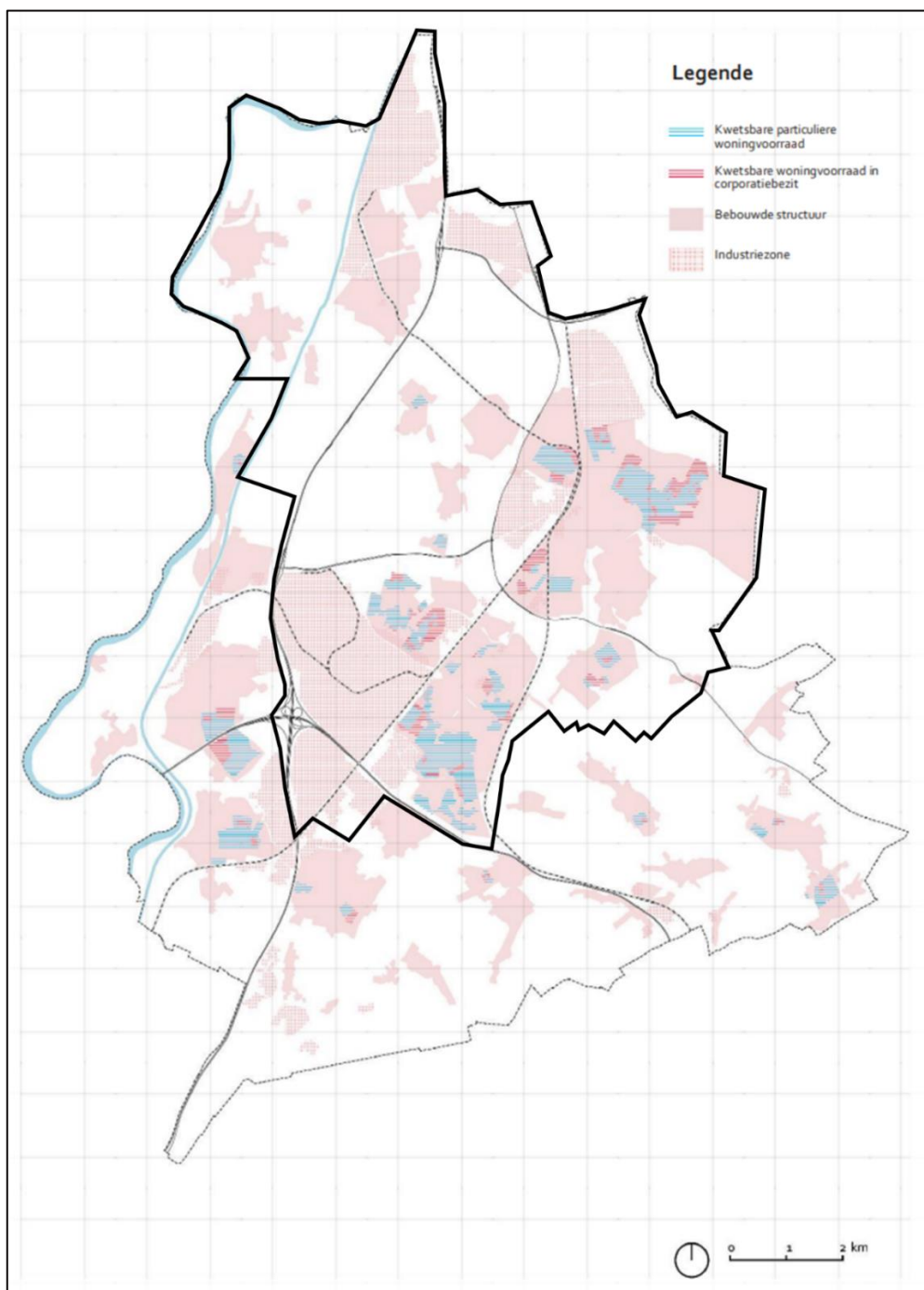
Uit een behoefteonderzoek uit 2020 blijkt dat er nog een behoefte is aan 35 tot 42 aanvullende standplaatsen voor woonwagens. Het huisvesten van woonwagendwoneers is een primaire taak van de gemeente. De gemeente moet nu, in samenwerking met de corporaties, gefaseerd plek realiseren voor deze behoefte.

Skaeve huse

De gemeente onderzoekt op dit moment ook het realiseren van een aantal skaeve huse, kleine woningen voor mensen die door verschillende omstandigheden niet aarden in normale woningen.

Kwetsbare voorraad

Het overschot zal zich naar verwachting eerst voordoen in de kwetsbare voorraad. De kwetsbare woningvoorraad bestaat uit oudere woningen met meestal een bouwjaar tussen 1945 en 1970 en een lage WOZ-waarde. Figuur 19 toont een kaart van de regio Westelijke Mijnstreek waar die kwetsbare woningvoorraad te vinden is. Op deze kaart springen een aantal wijken en gebieden eruit qua hoeveelheid kwetsbare woningen. Wijken met veel kwetsbare woningen zijn met name te vinden in het noordwesten en zuiden van Geleen (Lindenheuvel en Geleen-Zuid) en in het oosten en westen van Sittard (Vrangendael, delen van Stadbroek en het zuidelijke deel van Limbrichterveld). In Limbrichterveld en Stadbroek is al een deel van de slechte voorraad gesloopt. In Geleen-Zuid en in de Philipsbuurt wordt onderzocht hoe oude woningen vervangen kunnen worden in samenwerking met de corporaties.

Figuur 19: Overzicht van de kwetsbare woningvoorraad naar eigenaarschap: particulier en corporatiebezit.
Bron: transformatievisie Westelijke Mijnstreek, 2021.

De beschreven trends en verwachte ontwikkelingen leiden ertoe dat de woningmarkt flink zal gaan veranderen en dat flexibiliteit dus van groot belang is. De toename in ouderen en eenpersoonshuishoudens betekent dat er een andere vraag naar woningen zal ontstaan. Het aanbod van woningen zal zich hierop moeten aanpassen. Er zijn veel mogelijkheden voor het realiseren van nieuwe woningen in het centrum van Sittard en Geleen. Te denken valt aan het renoveren van lege winkelpanden en vrijgekomen kerkelijk vastgoed tot (betaalbare) woningen. Enkele oude kerken en kloosters worden in het centrum van Sittard bijvoorbeeld al heringericht voor woningbouw. Daarentegen zorgt de bevolkingskrimp ervoor dat de totale vraag naar woningen zal gaan afnemen. Daarom moet er slim worden omgegaan met de potentiële leegstand en veranderende vraag naar meer kleine (ouderen)woningen. Flexibiliteit op de woningmarkt is dus een belangrijk aandachtspunt en er zal naar gepaste oplossingen moeten worden gezocht. De gemeente Sittard-Geleen is zich bewust van deze uitdagingen op de woningmarkt. Daarom wordt er binnen de gemeente en de regio nauw samengewerkt om huidige en toekomstige problemen op de woningmarkt op te lossen. Een van de belangrijkste en meest complexe opgaven is het verbeteren van kwetsbare en sociaal zwakke wijken. In Sittard-Geleen geldt dit voornamelijk voor Geleen-Zuid. De gemeente heeft samen met ZOwonen een visie en ambitiekaart vastgesteld met een overzicht van gefaseerde plannen voor het verbeteren van de voorzieningen, leefomgeving en woningen in Geleen-Zuid. Er wordt hier actief ingezet op het verbeteren en verduurzamen van de huidige woningvoorraad en omgeving in samenhang met het aanpakken van de openbare ruimte en het vergroten van de gezondheid en veiligheid.

Regionale ontwikkelingen en plannen

Om in te spelen op deze veranderende woningvraag worden er vanuit de regio Westelijke Mijnstreek vier grote lijnen uitgezet die worden geïmplementeerd door de betrokken gemeenten in hun toekomstige visie- en planvorming:

1. Het wonen met zorg en levensloopgeschiktheid van woningen. De bestaande woningvoorraad moet geüpgraded worden naar meer duurzame en energiezuinige woningen. De kwetsbare woningen zijn hierin cruciaal. Daarbij is het belangrijk om in te zetten op levensloopbestendige (nieuwbouw)woningen om de zeer sterke vergrijzing in de regio op te vangen.
1. Het aansluiting zoeken op de kansrijke woningmarktsegmenten. De woningvraag en het woningaanbod zullen in de toekomst minder goed op elkaar aansluiten. Daarom is het van belang dat er goed wordt gelet op deze veranderende vraag en dat het woningaanbod zich daarop aanpast. Dit kan worden opgevangen door nieuwbouw, maar de meest geschikte manier is door transformatie van bestaande (ongewenste) woningen.
2. Inbreiding boven uitbreiding. De bevolkingskrimp en bijbehorende dalende woningvraag zal leiden tot meer leegstand. Daarom is het belangrijk dat de bestaande woningvoorraad zo optimaal mogelijk wordt benut om een gezonde woningmarkt te stimuleren en onnodige leegstand tegen te gaan.
3. Het versterken van het woonmilieu. Naast het opvangen van de veranderende vraag door bevolkingskrimp en vergrijzing is het ook belangrijk om rekening te houden met het lokale woonmilieu. Nieuwe ontwikkelingen en transformaties moeten niet alleen aansluiten bij de woningvraag; ze moeten ook passen bij het lokale woonmilieu en deze verbeteren.

Regionale transformatievisie

De regio Westelijke Mijnstreek heeft in 2021 een Transformatievisie vastgesteld. Hierbij wordt gewerkt aan de hand van vier pijlers: cultuurhistorische identiteit, landschap, voorzieningen en woningvoorraad. Deze vier pijlers vormen de kern van de strategieën en doelstellingen van de regio in de Transformatievisie. Aan de hand van deze pijlers zijn er zes transformatiescenario's opgesteld op maat voor de verschillende typen woonmilieus. Onderstaand worden de zes transformatiescenario's beschreven:

- **Dorpslint.** Een van de belangrijkste opgaven in de dorpslinten is om het karakteristieke landschap te behouden en versterken. Hierbij zullen 'rotte kiezen' moeten worden verwijderd om meer ruimte te bieden voor het landschap. Het is de bedoeling dat bewoners hier ruim kunnen wonen in een groene omgeving. Door de bevolkingskrimp zal het draagvlak voor voorzieningen hier nog verder afnemen, waardoor voorzieningen noodzaak zijn om te vertrekken naar nabije grotere kernen. Het is wel van belang dat de bewoners de mogelijkheid houden voor lokale ontmoetingen, zodat de sociale leefbaarheid gewaarborgd wordt. Kenmerkende dorpslinten in Sittard-Geleen zijn Einighausen, Guttecoven, Holtum, Obbicht en Schipperskerk.
- **Landelijke kern.** Sommige dorpslinten zijn uitgegroeid tot kleinschalige landelijke kernen. Deze kernen zijn groter van formaat en bieden meer voorzieningen, maar hebben toch hun landelijke karakter weten te behouden. Een belangrijke opgave voor de landelijke kernen is om het landelijke karakter te behouden en versterken door kwetsbare woningbouw te renoveren of slopen. Dit biedt meer ruimte voor onder meer klimaatadaptieve maatregelen. Daarbij is het van belang dat deze kernen hun voorzienende functie behouden voor de omliggende dorpen. Typische landelijke kernen in Sittard-Geleen zijn Born, Grevenbicht, Limbricht en Munstergeleen.

- **Verstedelijkte kern.** De verstedelijkte kernen in de Westelijke Mijnstreek worden gekenmerkt door haar historische centra met commerciële en maatschappelijke voorzieningen enerzijds en monotone suburbane woonwijken anderzijds. De terugkeer van landschapselementen spelen een sleutelrol hier, door inzet op poreuze stadsranden, landschapsvingers en groenere woonomgevingen. Kwetsbare woningen worden gesloopt of getransformeerd ten voordele van nieuwe of grondig gerenoveerde duurzame en levensloopbestendige woningen. Het centrum wordt versterkt in haar voorzieningen, in haar compact kernwinkelgebied en maatschappelijke voorzieningen worden uitgebreid, ook ten behoeve van de omliggende dorpslinten en landelijke kernen.
- **Stadscentrum.** De regio kent twee steden: Sittard en Geleen. Waar Sittard organisch is gegroeid als historische stad is Geleen veel recenter door de mijnindustrie opgekomen als stad. Deze steden hebben een sterk voorzienende functie voor de hele regio. Het is daarom van belang dat de voorzieningen diversifiëren en goed afstemmen op de toekomstige vraag, ditzelfde geldt voor de woningvoorraad. Deze stadscentra dienen bruisend en levendig te zijn. Daarom is het ook belangrijk dat er goed wordt omgegaan met leegstand en dat hier naar gepaste oplossingen wordt gezocht (transformeren, slopen etc.).
- **Stadswijk.** De stadswijken kenmerken zich door de grote voorraad aan woningen uit de wederopbouwperiode. Veel woningen voldoen hier niet meer aan de huidige kwaliteits- en duurzaamheidseisen. Doordat deze wijken veelal dicht bij de stadscentra liggen, zijn het zeer kansrijke gebieden. Bestaande woningen zullen hier dan ook moeten worden gesloopt of getransformeerd om te voldoen aan de vraag en eisen. De daarbij vrijgekomen ruimte biedt bovendien mogelijkheden voor nieuwe sociale en groene functies, zoals stadsparkjes of buurttuinen. Typische stadswijken in Sittard-Geleen zijn De Kluis, Geleen-Noord, Overhoven en Stadbroek.
- **Buitenwijk.** Verder van de stadscentra aan de stadsranden gelegen, zijn de nieuwere en ruimer opgebouwde buitenwijken met veelal vrijstaande woningen en groene omgevingen. Doordat deze wijken erg nieuw zijn, zijn er naar verwachting weinig drastische ontwikkelingen nodig. Toch zijn er mogelijkheden voor deze wijken om klimaatadaptiever, minder monotoon en fietsvriendelijker te worden. Het belangrijkste aspect is dat deze wijken niet verder worden uitgebreid, vanwege de impact op het omringende landschap en de afnemende vraag naar woningen. Kenmerkende buitenwijken in Sittard-Geleen zijn Broeksittard, Kemperkoul/Europapark, Kollenberg, Limbrichterveld en Sanderbout.

1.5.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

- Het kwalitatieve woningaanbod voldoet niet aan de vraag. Er is namelijk gebrek aan betaalbare huur- en koopwoningen en levensloopbestendige woningen. Op termijn is er juist een overschot aan niet levensloopbestendige woningen en woningen van lage kwaliteit (lage energielabels) Om het aanbod beter te laten aansluiten op de vraag en om leegstand tegen te gaan, zullen er daarom woningen moeten worden gesloopt of getransformeerd. Grootschalige nieuwbouw van woningen waar geen behoefte aan is zal leiden tot leegstand op andere locaties. Daarom moet hier slim mee worden omgegaan.
- Het huidige beleid beperkt woningbouwontwikkelingen. Dit komt voort uit de krimpprognoses. De stringente aanpak staat nu onder druk doordat de krimp minder snel inzet (oplopende huishoudensverduunning en migratie). Daarnaast komt de transformatie van slechte woningen niet op gang omdat er eerst onttrokken moet worden. Er moet bepaald worden op welke plekken we prioriteit geven aan transformatie, inbreiding en uitbreiding gekoppeld aan een behoefteonderzoek zodat er een adaptief woonprogramma ontstaat. Dit moet afgestemd zijn op de situatie per stad, dorp en wijk. Elke locatie heeft een perspectief nodig om gelijktijdig de kwantitatieve vraag te bedienen en slechte voorraad te identificeren en aan te pakken.
- Het aanbod en potentiële bouwlocaties (gemeentelijk en privaat) is groter dan de kwalitatieve en kwantitatieve woningvraag. Er moeten dus keuzes gemaakt worden welke locaties tot ontwikkeling gebracht gaan worden en met welk programma. Omdat de vraag vooral in het betaalbare segment zit, is de kans groot dat business van veel locaties onder druk komt te staan.
- Veel kwetsbare woningen voldoen niet meer aan de huidige kwaliteits- en duurzaamheidseisen. Deze kwetsbare woningen zijn voornamelijk te vinden in stadswijken in Geleen (Geleen-Zuid en Lindenheuvel) en Sittard (Vrangendael, delen van Stadbroek en het zuidelijke deel van Limbrichterveld). Deze kwetsbare woningen zijn echter veelal in bezit van bewoners met lagere inkomens en kunnen daardoor niet zomaar worden gerenoveerd of herbouwd. Een deel wordt al aangepakt (sociale voorraad van ZOwonen in Geleen-Zuid, particuliere voorraad in de Kluis) maar de komende jaren zal dit nog verder opgepakt moeten worden.
- De toenemende vergrijzing vereist dat het woningaanbod levensloopbestendiger en toegankelijker wordt om te voldoen aan de groeiende groep ouderen. Als dit volledig met nieuwbouw wordt opgelost ontstaat er mogelijk leegstand in bestaande woningen. Er moet geprobeerd worden om zo veel mogelijk bestaande woningen te transformeren tot geschikte ouderen- en zorgwoningen.

- Veel dorpslinten en landelijke woonkernen trekken jongeren en jongvolwassenen aan die in een kleinschalige en groene omgeving willen wonen. Om vitaal te blijven moeten deze dorpen daarom hun kenmerkende eigenschappen (een landelijk karakter met ruime woningen) behouden en waar nodig versterken. Woningen die dit karakter aantasten zullen daarom moeten worden gesloopt of gerenoveerd. Niet elke kern zal rendabel zijn voor voorzieningen. Daarom zullen deze moeten worden geclusterd in grotere nabijgelegen kernen. De ontmoetingsfunctie moet echter wel behouden blijven in de kleine kernen om de sociale leefbaarheid te waarborgen. Daarnaast moeten de dorpen wel perspectief blijven houden en is het kleinschalig toevoegen van betaalbare en toekomstbestendige woningen wenselijk.
- Meerwaarde door koppeling van wonen aan transformatieopgave andere sectoren (leegstand detailhandel, maatschappelijk vastgoed en vrijkomende agrarische bebouwing).
- In de woondeal is opgenomen dat in 2030 minimaal 30% van de woningen in de sociale huurcategorie valt. Daarnaast moet bij nieuwe ontwikkelingen geprobeerd worden om de volgende verdeling aan te houden: 1/3 sociaal, 1/3 betaalbaar (huur tot € 1.000,- per maand en koop tot € 355.000,-) en 1/3 overig. Dit heeft een grote invloed op de business case van veel ontwikkelingen. Daarbij geldt bovendien dat koopwoningen van € 355.000.- gezien de bestedingsruimte van de inwoners van Sittard-Geleen te hoog ligt.
- Er is een toenemende woningvraag voor bijzondere doelgroepen zoals ontheemden, statushouders, woonwagenbewoners en uitstromers uit de zorg of gevangenis.

1.6 Mobiliteit

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld Mobiliteit beschreven.

1.6.1 Huidige en autonome situatie

De ambitie uit het Klimaatakkoord is leidend voor alle mobiliteitsopgaven:

“Zorgeloze mobiliteit, voor alles en iedereen in 2050. Geen emissies, uitstekende bereikbaarheid, toegankelijk voor jong en oud, arm en rijk, valide en mindervalide. Betaalbaar, veilig comfortabel, makkelijk én gezond. Slimme, duurzame, compacte steden en dorpen met optimale doorstroming van mensen en goederen. Mooie leefbare en goed ontsloten gebieden en dorpen waarbij mobiliteit de schakel is tussen wonen, werken en vrije tijd.”

– Klimaatakkoord – Den Haag – 28 juni 2019

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Mobiliteitsaanpak	Gemeente	2022 e.v.	De Mobiliteitsaanpak richt zich op het meer ruimte en ruimtelijke kwaliteit bieden aan duurzame en actieve mobiliteitsvormen (lopen, fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit). Dit doen we door bij de (her)inrichting van de openbare ruimte het STOMP ¹ -principe te hanteren. Hiermee werken we aan het uitbouwen van een duurzaam (ruimte en uitstoot) mobiliteitssysteem. Zo hoeven inwoners, als bewuste keuze of omdat ze geen mogelijkheid hebben, steeds minder afhankelijk te zijn van een (eigen) auto. Door aan dit mobiliteitssysteem te werken, geven we verdere invulling aan de afspraken uit het Klimaatakkoord en dragen we tevens bij aan alle drie de veerkrachten.
Gebiedsverkenning Westelijke Mijnstreek	Regio Westelijke Mijnstreek	2021-2040	Als regio werken we in de kern aan het verminderen, veranderen en verduurzamen van onze mobiliteit waarbij we streven naar een beperking van de groei van de automobilititeit zodat we de regio met haar economische clusters bereikbaar kunnen houden en tegelijkertijd de leefbaarheid van woongebieden kunnen verbeteren.
Strategische Gebiedsvisie Omgeving Chemelot	Gemeenten Sittard-Geleen, Stein en Beek	2021-2050	We willen er samen voor zorgen dat we ook in de toekomst in de omgeving van Chemelot op een veilige, gezonde én duurzame manier kunnen wonen, werken, recreëren, ondernemen en innoveren. Ons hoofddoel is het verbeteren van de kwaliteit van de omgeving van Chemelot in de periode tot 2050 om zo een juiste balans tussen Chemelot en haar omgeving te realiseren door de circulaire transitie van Chemelot te verbinden met de versterking van de brede welvaar van de regio.
Mobiliteitsvisie en -agenda Zuid-Limburg	Regio Zuid-Limburg	2020 e.v.	Er wordt invulling gegeven aan de vier ambities (<i>doorontwikkeling agglomeratiekracht, verbeteren gezondheid, leefbaarheid en veiligheid, streven naar duurzame mobiliteit en CO₂-reductie en inzetten op inclusieve mobiliteit en collectieve bereikbaarheid</i>) zodat er vanuit mobiliteit een bijdrage wordt geleverd aan de

¹ De letters STOMP staan voor *Stappen (lopen), Trappen (fietsen), Openbaar vervoer, Mobiliteitsdiensten (deelauto's/-fietsen) en (elektrische) privéauto (incl. parkeren)*. De ruimte die ingenomen wordt door *publieke mobiliteit (Wmo-vervoer, wensbus, boodschappenplusbus etc.)* geven we prioriteit gelijk aan *OV of Mobiliteitsdiensten*.

ruimtelijke, economische, maatschappelijke en ecologische opgaven van de regio. Hiervoor zijn 10 thema's benoemd die op regionale schaal worden aangepakt.

Openbaar vervoerconcessie	Provincie Limburg	2016-2031	De verantwoordelijkheid voor het openbaar vervoer ligt bij Arriva (als concessiehouder en uitvoerder) en de Provincie Limburg (als bevoegd gezag, concessieverlener en financier). De opgave voor het openbaar vervoer is steeds om zoveel mogelijk mensen te vervoeren binnen de beschikbare middelen en zo een OV aanbod te creëren dat zoveel mogelijk aansluit bij de verplaatsingsbehoeften.
----------------------------------	-------------------	-----------	---

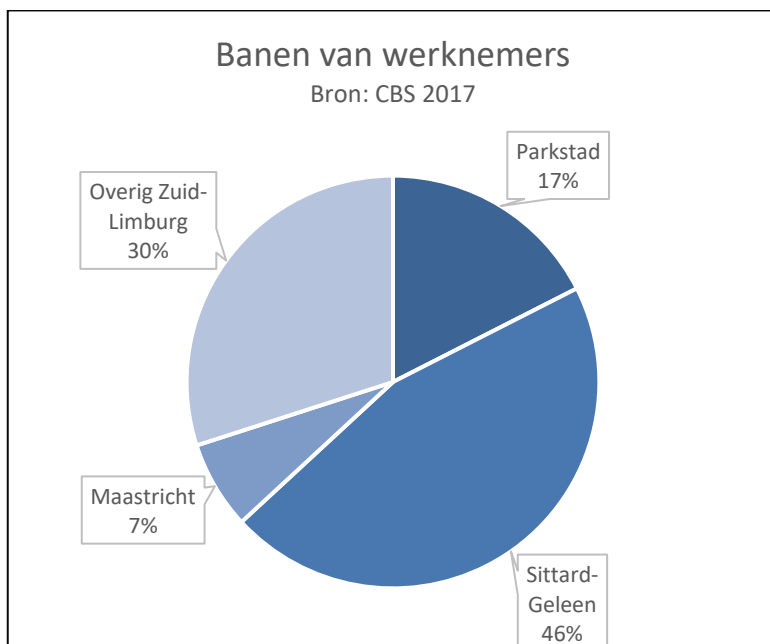
Dit hoofdstuk begint met drie algemene thema's: regionaal verkeer, de huidige modal split en de verkeersveiligheidssituatie. De subhoofdstukken zijn ingedeeld naar *gebruik* en *aanbod*.

Regionaal verkeer

Circa 80% van de verplaatsingen vindt plaats op Zuid-Limburgse schaal. De gemeente Sittard-Geleen heeft een centrumfunctie met onder andere werk, zorg, onderwijs en recreatieve voorzieningen voor veel omliggende plaatsen. In onderstaande cirkeldiagram is het aandeel banen van werknemers weergegeven naar herkomst. Bijna de helft van de inwoners woont en werkt in Sittard-Geleen. Een relatief klein deel woont in Maastricht en werkt in Sittard-Geleen. Het deel dat ten noorden van Sittard-Geleen of Duitsland of België komt, is in deze grafiek niet opgenomen maar de verwachting is dat dit aandeel klein is.

Figuur 20: Verplaatsingen Zuid-Limburg (Bron: factsheets Mobiliteitsvisie Zuid-Limburg, Goudappel Coffeng, 2020)

Over het aandeel landsgrensoverschrijdend verkeer op gemeentelijke schaal of Zuid-Limburgse schaal is niets recent bekend.

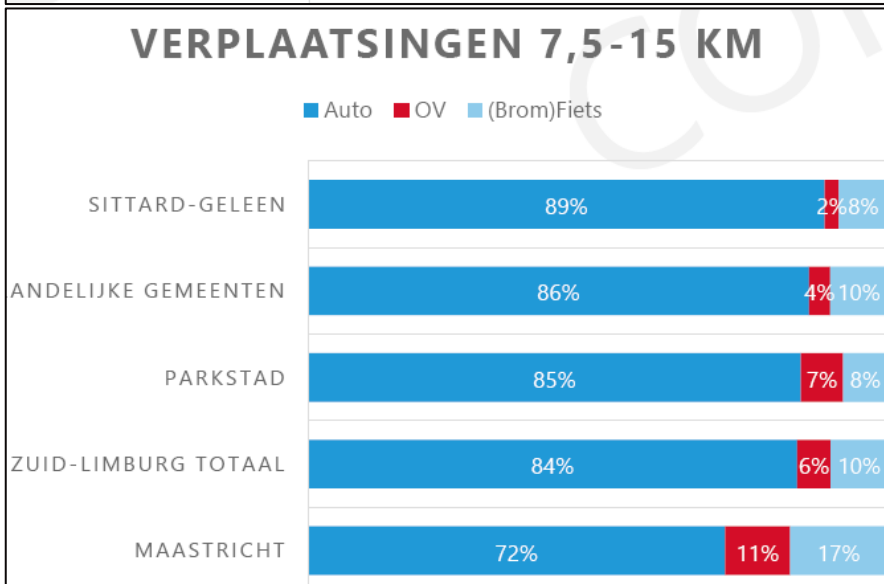
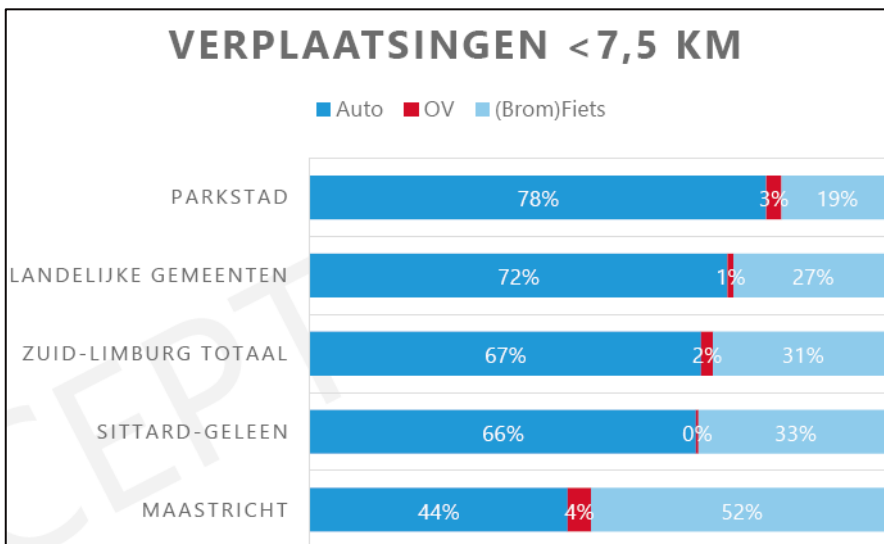
Modal split

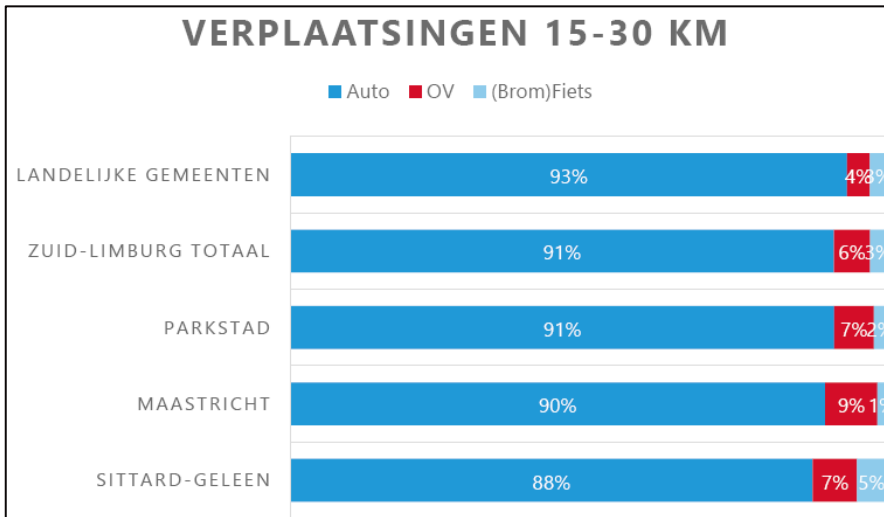
Ten behoeve van de Mobiliteitsvisie Zuid-Limburg is de modal split in beeld gebracht voor drie verschillende afstandsklassen. Hierbij zien we dat het aandeel verplaatsingen per fiets in Sittard-Geleen ongeveer gelijk is aan het

gemiddelde in Zuid-Limburg. In vergelijking met Maastricht is het aandeel verplaatsingen op de fiets laag. Dit kan mogelijk te maken hebben met het grotere aandeel jongeren (15-30 jaar) dat in Maastricht woont.

Dat het aandeel OV relatief laag is, kan te maken hebben dat de grote werklocaties (VDL Nedcar, Chemelot) aan goed bereikbare autowegen liggen. Dat maakt deze werklocaties aantrekkelijker om per auto naar toe te reizen.

In de kern werken we aan het verminderen, veranderen en verschonen van de mobiliteit. Dat betekent dat we een modal shift willen bewerkstelligen naar een groter aandeel van actieve en duurzame mobiliteit (lopen, fietsen, OV en deelmobiliteit). En tegelijkertijd dat het aandeel reizen per auto verschoont (meer elektrisch rijden).

Verkeersveiligheid

In het kader van het Strategische Plan Verkeersveiligheid (SPV) wordt gewerkt aan een risicogestuurde aanpak van verkeersveiligheid. In een (ambtelijke) risicoanalyse zijn risicolocaties binnen de gemeente in beeld gebracht. Daarnaast is ook gekeken naar gedragingen in het verkeer door verschillende doelgroepen en welke doelgroepen in Sittard-Geleen extra aandacht behoeven. Risicolocaties kunnen zich in de loop van de jaren aandienen of weer verdwijnen. Het is daarom belangrijk regelmatig een analyse uit te voeren.

De analyse (in 2021 uitgevoerd door Royal Haskoning DHV) leidt tot de volgende risicolocaties in Sittard-Geleen o.b.v. de toen beschikbare informatie.

Leyenbroekerweg, Provinciale weg Limbricht, Sittarderweg, Jos Klijnenlaan, Mauritslaan, Groenstraat, Bornerweg (60 km/u), Engelenkampstraat²:

50 km/u wegen (m.u.v. Bornerweg), fiets en e-bike, brom- en snorfiets, snelheid in het verkeer.

Deze wegen zijn onderdeel van een schoolroute voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Tevens zijn het gebiedsontsluitingswegen en de hoofdfietsroutes richting het centrum van Sittard-Geleen vanaf de andere kernen. Het is dus aannemelijk dat veel langzaam en gemotoriseerd verkeer gebruik maakt van deze wegen. De wegen zijn niet goed ingericht volgens de richtlijnen van het CROW. Zo ontbreken losliggende fietsvoorzieningen. Bij veel van deze wegen wordt er ook geparkeerd langs de rijbaan. Het in- en uitparkeren gebeurt hier over de fietsstrook heen wat gevaarlijke situaties kan opleveren. De V85 van deze wegen scoort over het algemeen goed (m.u.v. Bornerweg, deze heeft een V85 van 70 km/u). Dit kan mede het gevolg zijn van de snelheid remmende werking die langzaam verkeer heeft op gemotoriseerd verkeer dankzij de afwezigheid van losliggende fietsvoorzieningen. Ook hebben op deze wegen in het verleden diverse ongevallen plaatsgevonden, waaronder met kwetsbare verkeersdeelnemers zoals fietsers en brom- en snorfietsers.

Agricolastraat, Jubileumstraat, Broeksittarderweg, Beatrixlaan, Vermeerstraat: 30 km/u wegen, fiets en e-bike. Bovenstaande wegen zijn allen onderdeel van basis- en middelbare school-thuis routes in het gebied. Hierdoor is het aannemelijk dat veel fietsers gebruik zullen maken van de wegen. Echter de inrichting voldoet veelal niet. Zo zijn bijvoorbeeld alle bovengenoemde straten geasfalteerd i.p.v. beklinterd waardoor de snelheid in het geding komt (dat geldt voor veel 30 km/u wegen in Sittard-Geleen). Echter, de V85 varieert netjes tussen de 32 en 37 km/u. Toch zorgt de combinatie van de aanwezigheid van fietsers en een inrichting die niet voldoet voor interactie onder negatieve omstandigheden. Dit wordt bevestigd door het ongeval dat heeft plaatsgevonden op de Jubileumstraat met een fietser van 15 jaar waarbij een automobilist betrokken was.

² De planning is dat deze in 2024-2025 wordt heringericht.

Lienaertsstraat, Dokter Nolenslaan (Geleen), Salmstraat, Peschstraat en de Kastanjelaan: 30 km/u wegen, ouderen, snelheid in het verkeer. In de omgeving van deze wegen zijn relatief hoge concentraties ouderen en zijn er diverse concentraties van voorzieningen. Dat maakt het aannemelijk dat ouderen hier een relatief hoger onderdeel vormen van het verkeerssysteem. De inrichting van de 30 km/u wegen voldoet niet (er ligt bijvoorbeeld asfalt i.p.v. klinkers) dat weggebruikers aanspoort om de snelheid te overschrijden. De V85 varieert tussen de 30 en 45 km/u. Deze combinatie van inrichting, gebruik en snelheid maakt deze wegen risicolocaties van de gemeente Sittard-Geleen. Kijkend naar de ongevals cijfers wordt inzichtelijk dat op de Lienaertsstraat in de afgelopen 5 jaar ten minste 4 ongevallen hebben plaats gevonden waarbij ouderen betrokken waren. Twee van de vier ouderen zaten op de fiets en twee bestuurden een auto.

Veilige schoolomgeving

“De kinderen op onze basisscholen krijgen les over hoe je op een actieve en veilige manier kunt reizen en zij nemen hun ouders daarin mee. Rondom scholen, zowel basis- en voortgezet onderwijs, is de openbare ruimte zo ingericht dat er volop veilig kan worden gefietst, gewandeld en gespeeld. De auto heeft hier geen plaats meer. Het zaadje “mobiliteitsbewustzijn” dat is geplant op de basisschool, dragen de jongeren in onze regio uit. Zij zijn echte ambassadeurs. Zij beseffen als geen ander dat de klimaatverandering hun leven bepaalt en de negatieve gevolgen ervan door hen worden gedragen. Daarom maken zij zich hard voor een duurzame en prettige woonomgeving.”

Voor enkele onderdelen hebben we specifiekere informatie beschikbaar om de huidige situatie te beschrijven.

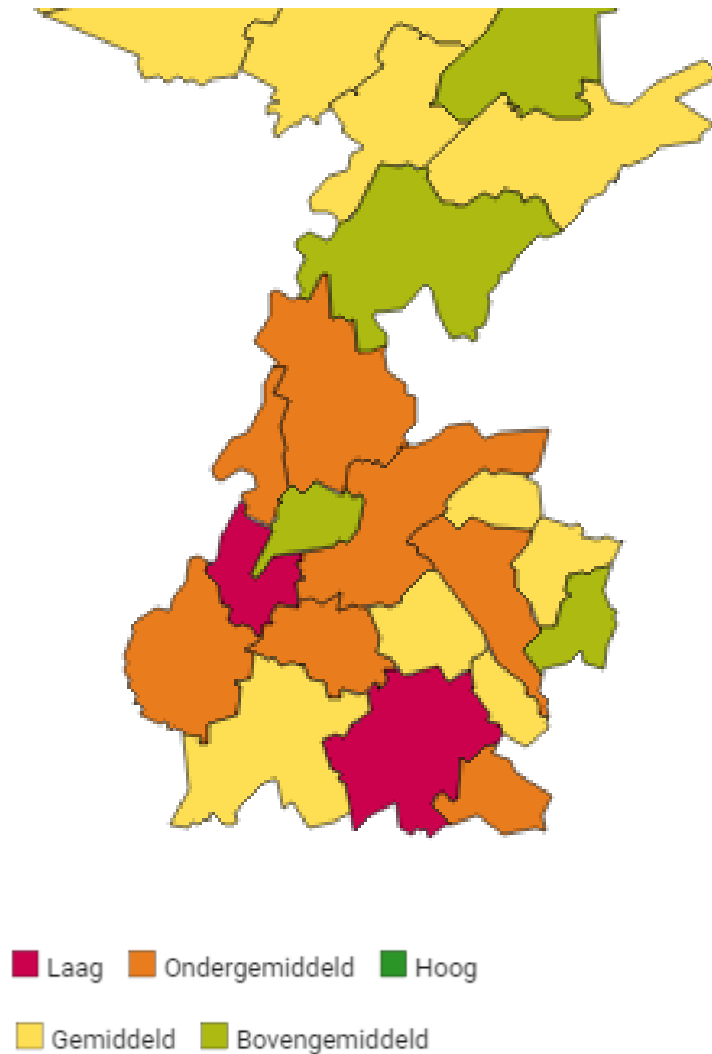
Lopen

Op dit moment beschikken we nog niet over informatie over het aanbod van loopvoorzieningen of het gebruik hiervan.

Fietsen

Aanbod

Elke twee jaar voert de Fietsersbond een onderzoek uit naar de ervaren kwaliteit van de fietsvoorzieningen binnen gemeenten. De kwaliteit van het fietsaanbod (o.a. beleving, infrastructuur en stedelijke dichtheid) in Sittard-Geleen is in vergelijking met andere Nederlandse gemeenten onder gemiddeld.

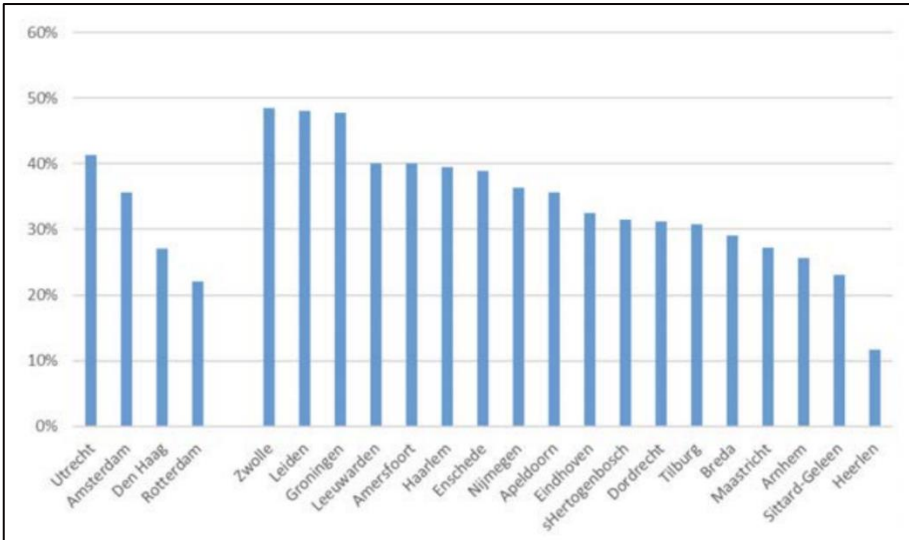
Figuur 21 Kwaliteit fietsaanbod

Indicator	Beschrijving	Sittard-Geleen				
		2018	2020	2022	Vershil 2020 - 2022	
8-80	Een categorie die iets vertelt over hoe het is om in deze gemeente als kwetsbaardere fietser te fietsen; de 8 en 80 verwijzen respectievelijk naar kinderen en ouderen.	4,0	3,3	3,4	+ 0,1	
Beleving	Hoe ervaren fietsers het om in deze gemeente te fietsen? Is het stressvol of ontspannen om te fietsen?	3,5	3,2	3,3	+ 0,1	
Enquête	Onderhoud	Wordt de infrastructuur goed onderhouden? Denk hierbij aan aspecten als afwatering en kuilen in de weg, maar ook aan winteronderhoud en het verwijderen van blad.	3,2	3,1	3,4	+ 0,3
	Netwerk	Is het fietsnetwerk logisch gekozen, kunnen mensen gemakkelijk hun route vinden en rijden ze niet te veel om?	4,0	3,5	3,8	+ 0,3
	Infrastructuur	Hoe is de infrastructuur geregeld, ligt er voldoende comfortabele verharding, zijn er voldoende parkeerplekken van voldoende kwaliteit?	3,6	3,3	3,4	+ 0,1
Omrijdfactor	Als we ritten plannen vanuit een centraal punt naar punten die hemelsbreed een kilometer verderop liggen, hoeveel moeten we dan meer fietsen dan die ene kilometer? Hoe kleiner die afstand, hoe hoger de score.	1,0	1,0	2,6	+ 1,6	
Objectieve factoren	Rotondes	Zijn de rotondes binnen de gemeente zo ontworpen dat fietsers op de rotonde voorrang hebben?	4,0	4,0	3,0	- 1,0
	50 km/u	Hoge snelheidsverschillen zorgen voor gevaarlijke situaties. Daarom is het veiliger om langs 50 km/u wegen aparte fietspaden aan te leggen. Deze score geeft aan of gemeenten dit ook doen. Als de fietser op veel plekken de weg nog direct met de auto deelt, dan scoort de gemeente lager.	4,0	2,3	2,3	0
	Stedelijke dichtheid	Hoe dichter een gemeente bebouwd is, des te meer bestemmingen liggen er op fietsafstand.	2,4	4,0	4,0	0
Totaalscore		3,4	3,1	3,3	+ 0,2	

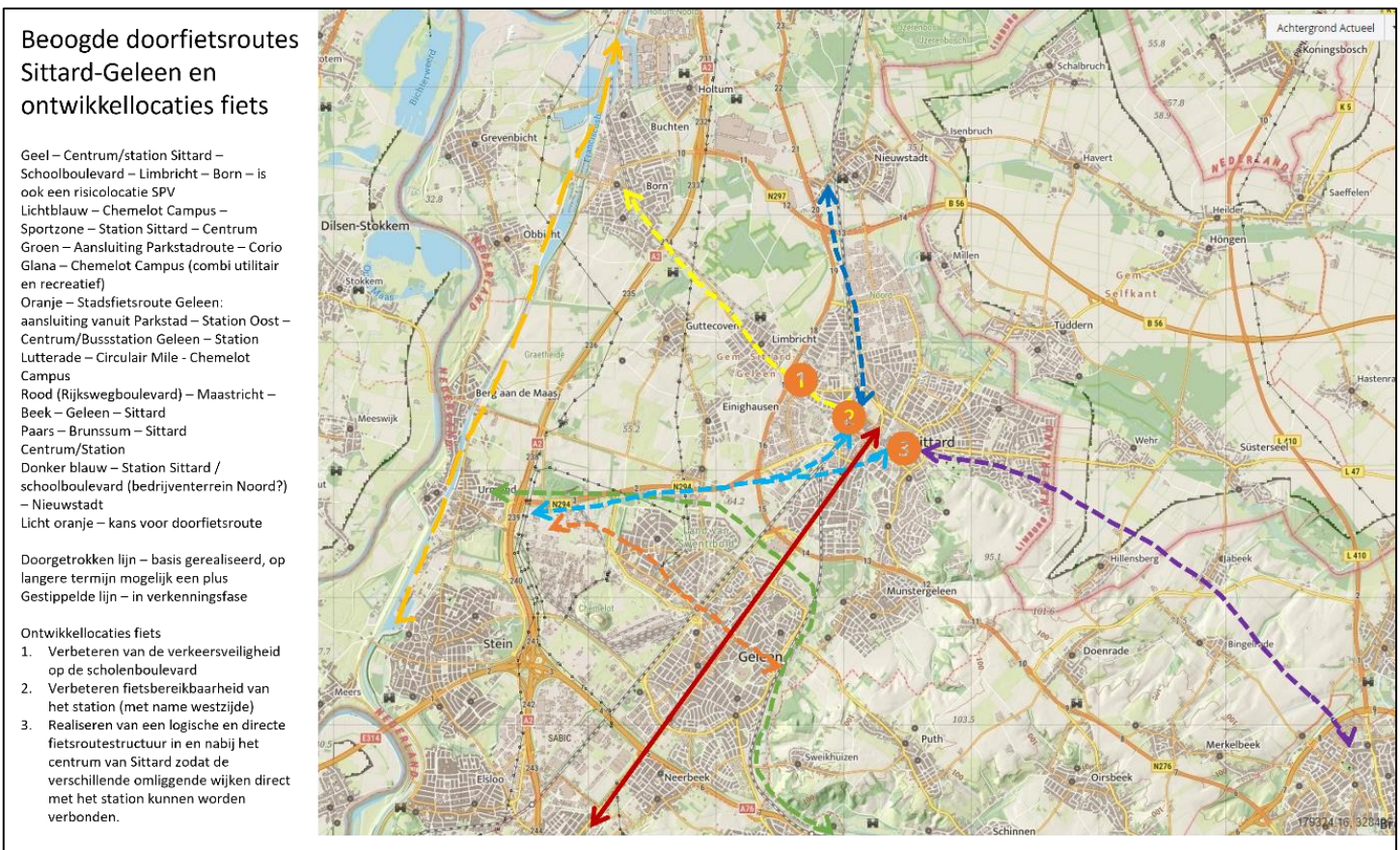
Tabel: Scores Fietsstad - Sittard-Geleen. Bron: Fietsersbond, 2018/2022.

Gebruik

Zoals reeds in de modal split is weergegeven, is het fietsgebruik in Sittard-Geleen laag. Het aandeel van verplaatsingen met de fiets is minder dan 25%. Hiermee is dit aandeel, op de gemeenten Heerlen en Rotterdam na, het laagst van de 22 grootste agglomeraties van Nederland.

Figuur 22: Aandeel fietsverplaatsingen binnen het stedelijk gebied van 22 grootstedelijke agglomeraties . Bron: KiM, 2019.

Figuur 23 Beoogde doorfietsroutes

Openbaar vervoer en multimodale hubs

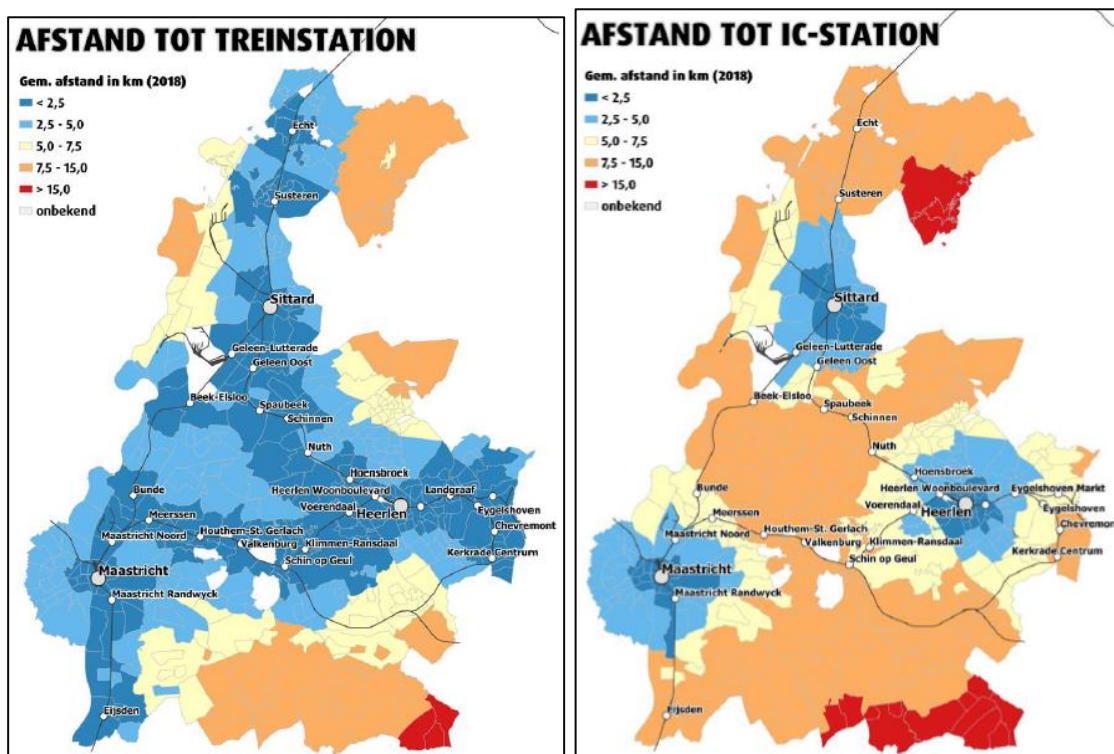
Aanbod

In de gemeente Sittard-Geleen zijn drie treinstations:

- IC-station Sittard met rechtstreekse IC-verbindingen naar Heerlen en Maastricht en in de richting van Roermond, Eindhoven, Utrecht en Amsterdam en verder. En sprinterverbindingen naar Roermond, Heerlen en Maastricht Randwyck.
- Sprinterstation Geleen-Lutterade met een directe verbindingen in de richting van Maastricht Randwyck en Roermond
- Sprinterstation Geleen Oost met directe verbindingen in de richting van Heerlen en Sittard.

De stationsdichtheid in Zuid-Limburg is hoog. Gemiddeld wonen mensen op 3,1 km van een treinstation. In Sittard-Geleen wonen mensen nog dichterbij: 2,5 km³. Het Nederlandse gemiddelde is 5,2 km.

In onderstaande afbeeldingen is af te lezen hoe ver de verschillende wijken van een station of het IC-station Sittard afliggen⁴.

Figuur 24 Afstand tot station (treinstation en intercitystation)

Sittard en Geleen vormen het stedelijke middelpunt van de Westelijke Mijnstreek. Een combinatie van stad- en streeklijnen vervult hier de verbindingen met de omliggende plaatsen en verbindt de twee steden met elkaar. Het busnetwerk bestaat uit twee dragende routes die in potentie kunnen uitgroeien tot een hoogwaardig product⁵:

- Ringlijn Sittard – Geleen – Beek
- Streeklijn Sittard – Hoensbroek – Heerlen

Ook de dekking van bushaltes in Sittard-Geleen is goed zoals de kaart hiernaast laat zien. In de kaart zijn de bushaltes als zwarte puntjes weergegeven. Deze punten zijn gebruikt voor een netwerkanalyse die laat zien welke

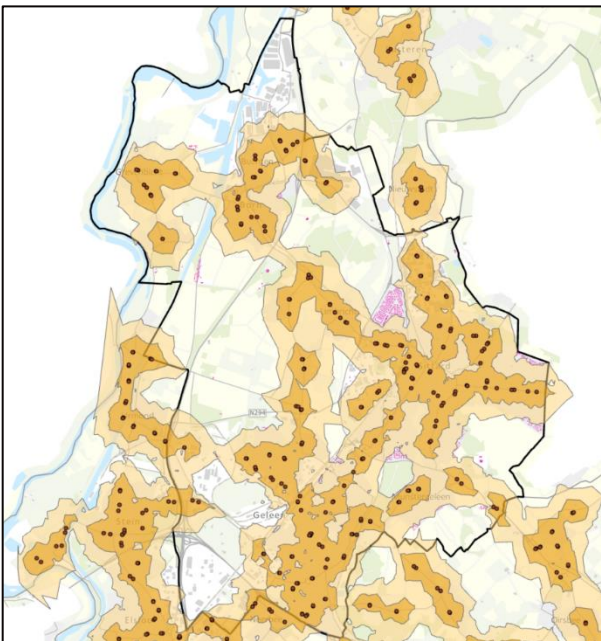
³ Bron: CBS – Nabijheid voorzieningen 2019-2020

⁴ Bron: CBS – Kerncijfers wijken en buurten 2018

⁵ Bron: Ontwikkelpplan Openbaar Vervoer, Provincie Limburg

woongebieden in de gemeente niet binnen vijf (donker oranje) of tien (licht oranje) minuten loopafstand van een bushalte liggen. Het gaat met name om de buurten Hoogveld (is wel gelegen nabij een IC-station), Graetheide langs het Julianakanaal, bedrijventerreinen ten noorden van Holtum en delen van Munstergeleen.

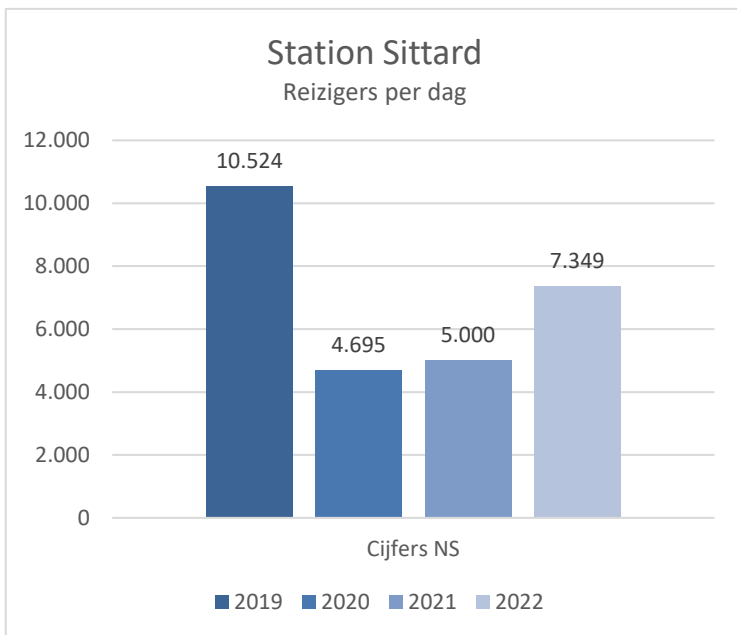
In totaal vallen 1.370 als woning bestemde panden in de gemeente buiten de 10-minuten contour. Dit is circa 3% van het totale aantal woningen in Sittard-Geleen.

Figuur 25: Afstand tot bushaltes in Sittard-Geleen. Bron: bewerking van data Atlas van de Leefomgeving.

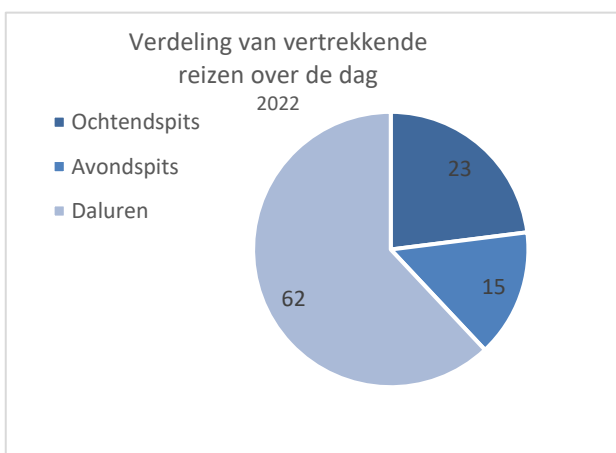
Gebruik

NS brengt jaarlijks het reizigersgedrag voor stations in beeld. Daarbij zijn de reizigersaantallen voor de regionale vervoerder (Arriva) niet meegenomen. Op dit moment beschikken we niet over cijfers van Arriva.

In de grafiek zijn heel duidelijk de COVID-19-jaren te zien waarbij het reizen met het openbaar vervoer werd beperkt. In 2022 is het aantal treinreizigers nog niet op het niveau als voor COVID-19. De reispatronen van mensen zijn in die jaren veranderd. Er wordt bijvoorbeeld meer en structureler thuisgewerkt. En mogelijk hebben mensen in de jaren 2020 en 2021 ook gekozen voor andere vormen van mobiliteit als alternatief voor het openbaar vervoer (e-bike of auto). Het is nog onduidelijk of en zo ja wanneer het gebruik van het openbaar vervoer weer op het peil van 2019 komt. Als het aantal reizigers lager blijft, kan dit gevolgen hebben voor het aanbod van het openbaar vervoer.

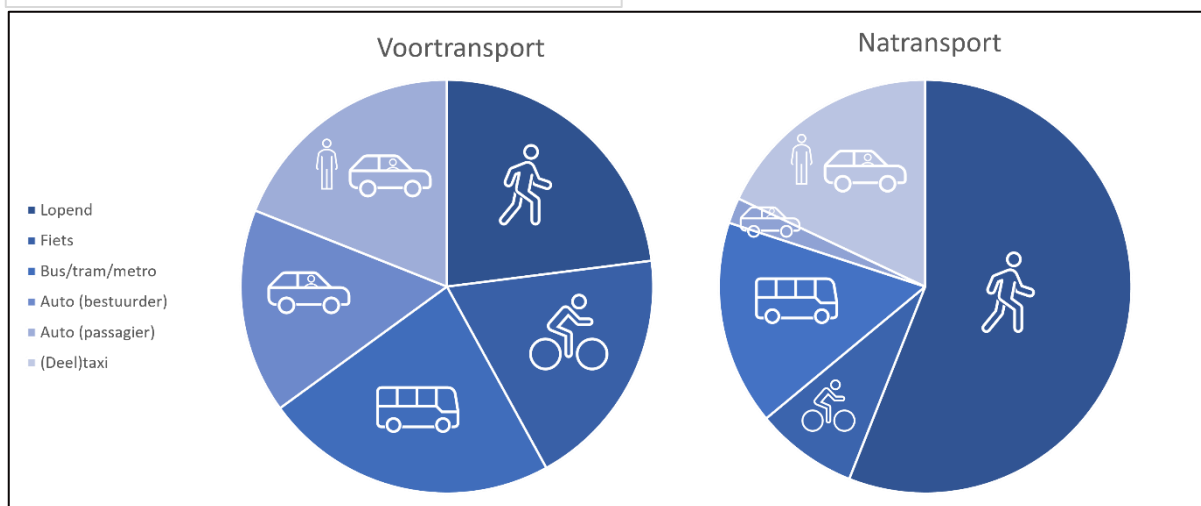
Figuur 26. Bron: NS Dashboard jaarverslag

Bijna twee derde van de treinreizen worden gestart in de daluren.

NS heeft ook inzichtelijk gemaakt welke vervoerwijzen als voor- en natransport (van en naar station Sittard) worden gebruikt. Hierbij is een duidelijk verschil te zien. De verschillende modaliteiten die worden gebruikt als voortransport, zijn vrij gelijk verdeeld (m.u.v. de (deel)taxi). Maar in het natransport wordt het meest gelopen naar de eindbestemming (zo'n 56%).

Figuur 27. Bron: NS Dashboard jaarverslag.

Figuur 28: Voor- en natransport station Sittard 2022. Bron: NS Dashboard jaarverslag

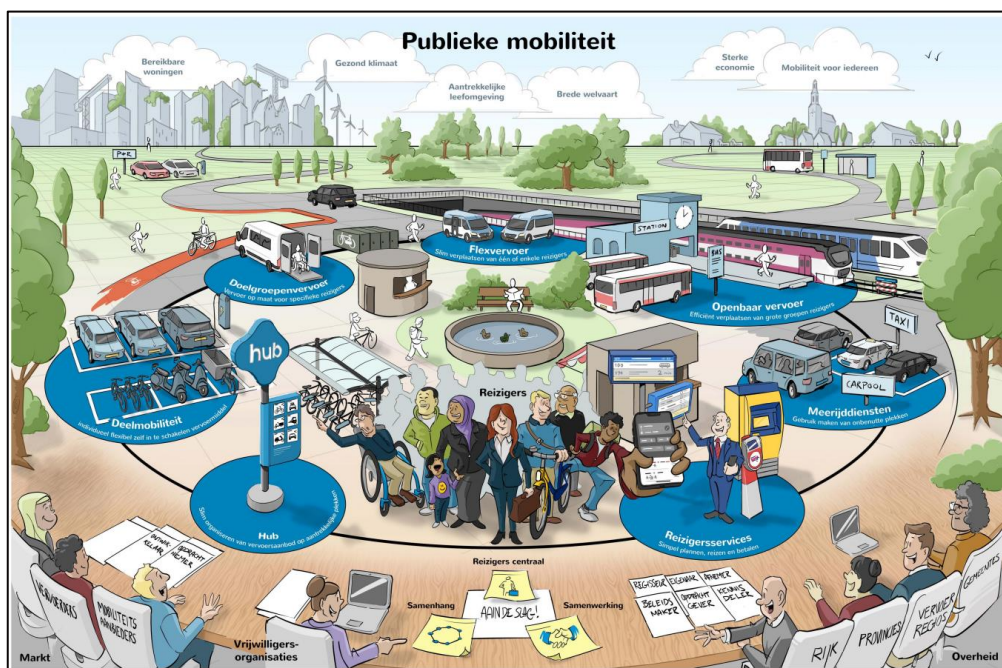
In de jaarlijkse OV-klientenbarometer wordt het openbaar vervoer in Zuid-Limburg positief gewaardeerd door OV-reizigers.

Dienst	Vervoerder	Cijfer
Bus Zuid-Limburg	Arriva	8,0
Trein Sittard – Kerkrade Centrum	Arriva	7,6
Trein Roermond – Sittard – Maastricht Randwyck	Arriva	7,6
Intercity's Landsdeel Zuid (Noord- Brabant, Zeeland en Limburg)	NS	7,6

Tabel 4. Bron: OV-Klantenbarometer 2022

Publieke mobiliteit

Publieke mobiliteit is een relatief nieuw begrip. Publieke mobiliteit is de beste manier om van A naar B te komen met het mobiliteitsaanbod dat onder regie staat van de overheid. Niet het openbaar vervoer staat daarbij centraal maar de bereikbaarheid. Met publieke mobiliteit willen decentrale overheden reizigers op kostenefficiënte en reizigersvriendelijke wijze voorzien in hun mobiliteitsbehoefte met collectieve vervoermiddelen en/of -diensten. Het mobiliteitsaanbod komt tot stand door optimale samenwerking tussen overheden, markt, vrijwilligersorganisaties en individueel vervoer. Vertrekpunt is de kracht van elk van de vervoersschakels en de bijbehorende organisatie⁶.

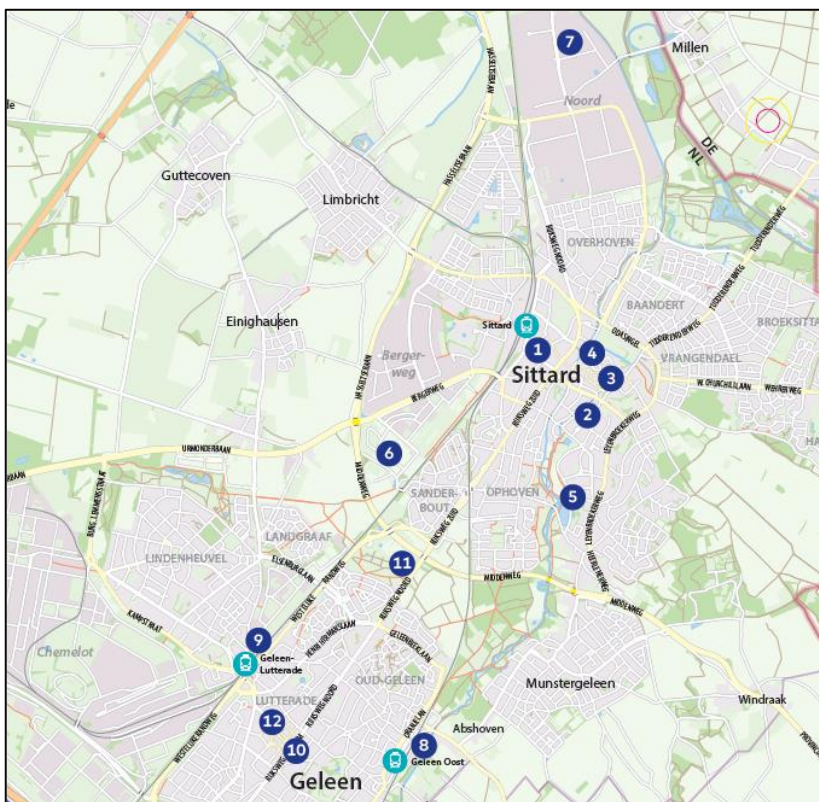
Figuur 29. Bron: DOVA, IPO en KpVV CROW.

⁶ Bron: www.crow.nl

Deelmobiliteit

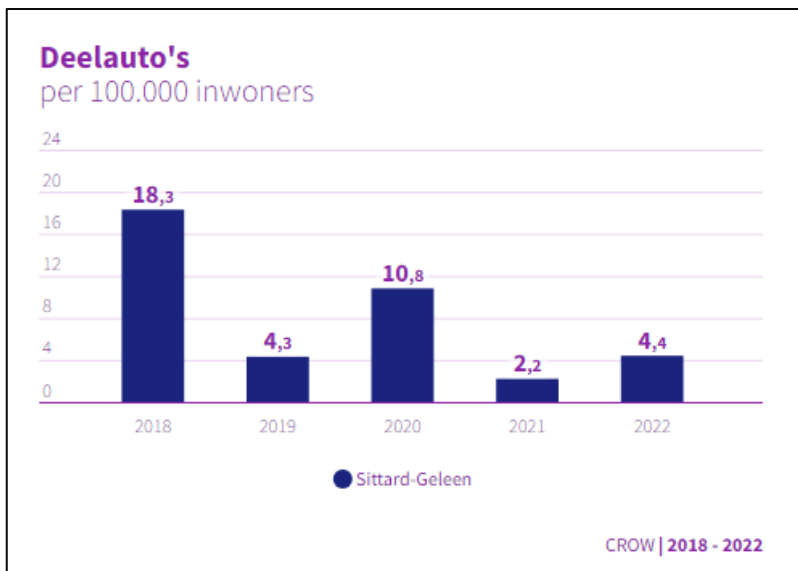
Deelfiets

Sinds januari 2023 beschikt de gemeente Sittard-Geleen over een deelfietsstelsel. Het is een back-to-many systeem met 94 deelfietsen, verdeeld over 12 locaties in de gemeente. Deze locaties zijn gekozen vanwege de nabijheid van het openbaar vervoer of een belangrijke bestemming.

Figuur 30. Locatie deelfietsstations Sittard-Geleen.

Deelauto

Autoverkeer

Aanbod

De gemeente Sittard-Geleen is gelegen in het smalste stuk van Nederland. Er lopen meerdere autowegen door of langs de gemeente. Met de auto is de gemeente dus goed bereikbaar vanuit andere delen van Nederland. Ten westen van de gemeente loopt de A2 Rijksweg (Amsterdam – Utrecht – 's-Hertogenbosch – Eindhoven – Maastricht). Ten zuiden loopt de A76 (Stein – Geleen – Heerlen – Aken). De A2 en de A76 kruisen elkaar op het knooppunt Kerensheide, ten westen van Geleen. Daarnaast loopt de N276 door de gemeente van Windraak, tussen Sittard en Geleen door richting Susteren. De N297 is de verbinding tussen de A2 en de 56 in Duitsland. Ten noorden van de Chemlot Site verbindt de N294 de A2 met het station en centrum van Sittard.

Op dit moment wordt voor de A2 een MIRT-project voorbereid: de wegverbreding tussen de knooppunten Het Vonderen en Kerensheide. De snelweg wordt tussen beide knooppunten verbreed naar 2x3 rijstroken plus een vluchtstrook. Volgens planning is de gunning in 2023. De realisatieperiode is van 2024-2027. In deze periode kan dus hinder worden ervaren door de werkzaamheden.

In Sittard-Geleen is de afstand voor inwoners tot een hoofdverkeersader gemiddeld 1,9 km⁷.

Figuur 31: Wegverbreding A2 Het Vonderen – Kerensheide. Bron: GWW Totaal, 2021.

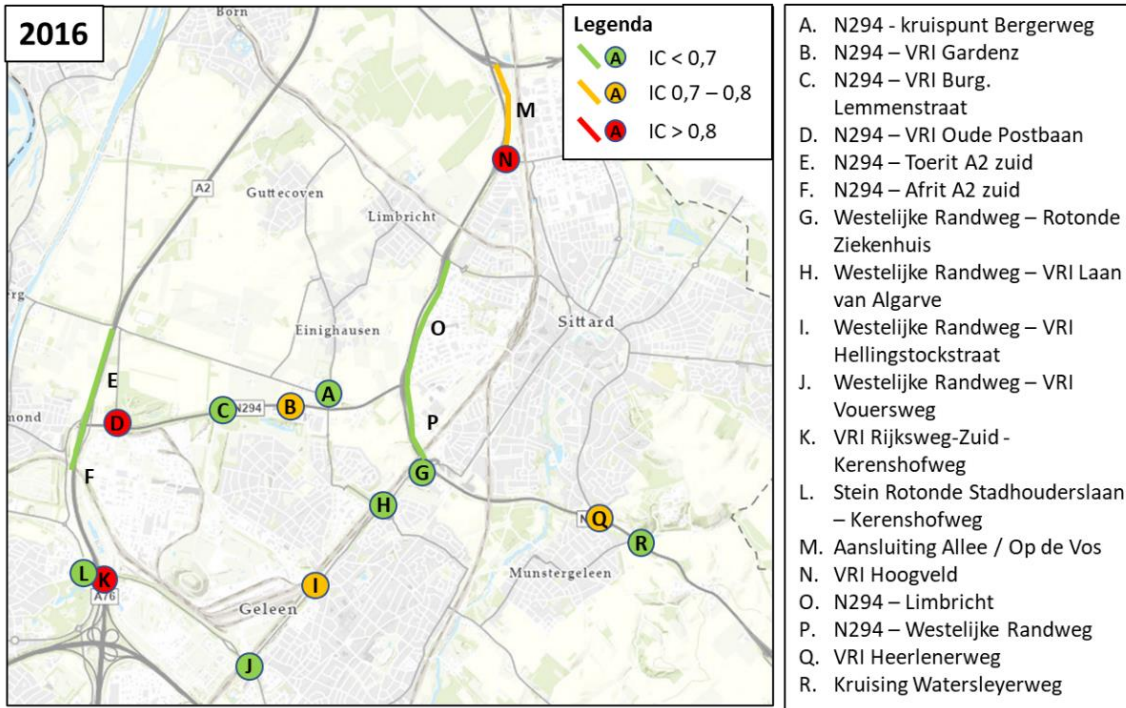
Gebruik

Met behulp van het Verkeersmodel Westelijke Mijnstreek is de IC-verhouding⁸ in de ochtend- en avondspits van het wegennet in Sittard-Geleen in beeld gebracht. Basisjaar is 2016. Op de N276 ter hoogte van de VRI Hoogveld⁹, op de N294 ter hoogte van VRI Oude Postbaan en de VRI Rijksweg-Zuid aan de Kerenshofweg is er sprake van structurele congestie.

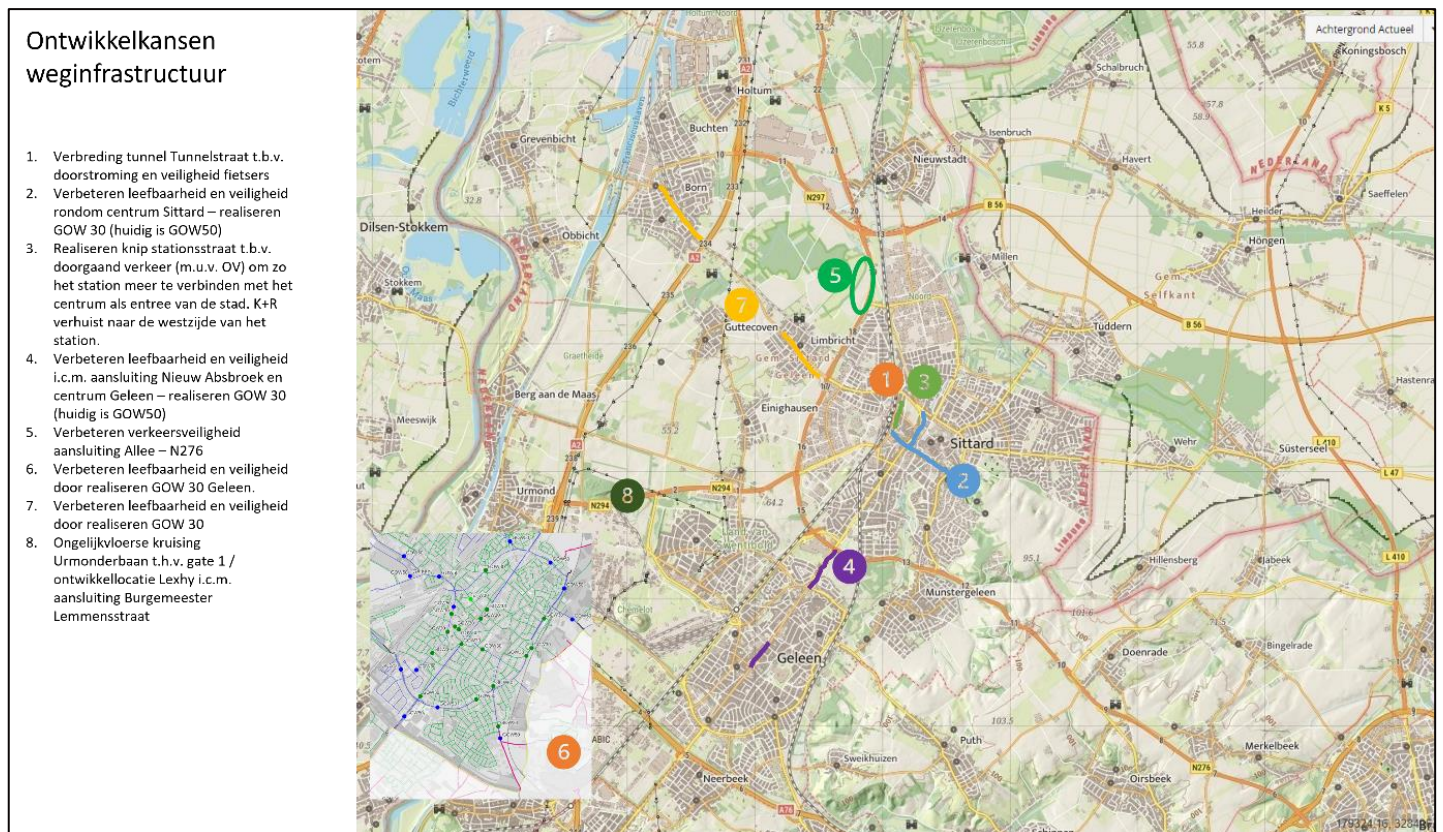
⁷ Bron: CBS – Nabijheid voorzieningen, 2019-2020

⁸ De IC-verhouding is de verhouding tussen de intensiteit (aantal voertuigen per etmaal) en de capaciteit van de weg weergegeven. Hoe meer de IC-verhouding richting 1 gaat, hoe minder goed het verkeer doorstroomt.

⁹ De VRI Hoogveld is in 2022 vervangen waardoor de doorstroming ter plaatse is verbeterd.

Figuur 32 Congestie bij verkeersregelinstanties (VRI)

Figuur 33 Beoogde ontwikkelkansen weginfrastructuur

1.6.2 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

Het huidige mobiliteitsbeleid zoals vermeld in de voorgaande paragraaf wordt de komende jaren gecontinueerd. Samengevat zijn hierin vier zaken leidend:

- De ambities uit het Klimaatakkoord om te werken aan zorgeloze mobiliteit, voor alles en iedereen in 2050;
- Het verminderen, veranderen en verduurzamen van onze mobiliteit waarbij we streven naar een beperking van de groei van de automobilititeit zodat we de regio met haar economische clusters bereikbaar kunnen houden en tegelijkertijd de leefbaarheid van woongebieden kunnen verbeteren (Gebiedsverkenning Westelijke Mijnstreek);
- Het meer ruimte en ruimtelijke kwaliteit bieden aan duurzame en actieve mobiliteitsvormen (Mobiliteitsaanpak Sittard-Geleen);
- Bij het (her)inrichten van de openbare ruimte het STOMP-principe te hanteren (Mobiliteitsaanpak Sittard-Geleen).

Uiteindelijk werken we voor Sittard-Geleen aan het uitbouwen van een duurzaam (in ruimte en uitstoot) mobiliteitsstelsel. Zo hoeven inwoners en bezoekers, als bewuste keuze of omdat ze geen mogelijkheid hebben, steeds minder afhankelijk te zijn van een (eigen) auto.

In dit hoofdstuk zijn de toekomstbeelden uit de Gebiedsverkenning Westelijke Mijnstreek overgenomen om een beeld te schetsen van de toekomstige inrichting van de fysieke leefomgeving in Sittard-Geleen.

Modal split

- Streven naar een toename van actieve en duurzame mobiliteit (lopen, fietsen, OV, deelmobiliteit en elektrische auto), maar daarbij hebben we rekening te houden met de bevolkingsontwikkeling van Sittard-Geleen. Deze zal daar mogelijk invloed op hebben. “ (...) Daarnaast is het aantal verplaatsingen niet zo hard gegroeid als we in 2021 hadden voorzien omdat steeds meer werkgevers én werknemers bewust kiezen of reizen voor het werk noodzakelijk is”.

Verkeersveiligheid

- Aanpak risicolocaties uit risico analyse
Het streefbeeld blijft onverminderd om het aantal verkeersdoden in de gemeente terug te brengen naar nul in 2030. Daarvoor pakken we risicolocaties aan.

Lopen

- Verbeteren kwaliteit openbare ruimte en vergroten aantrekkelijkheid en ruimte voor lopen en fietsen
- Creëren starten waar auto slechts te gast is

Fietsen

- De (elektrische) fiets speelt een belangrijke rol in de mobiliteitstransitie. De e-bike en SpeedPedelec bieden zelfs kansen in een meer heuvelachtig gebied. We zien kansen om het fietsgebruik te stimuleren omdat er op dit moment nog veel korte reizen (tot 7,5 km) met de auto worden gemaakt.
- Als regio wordt er ingezet aan het realiseren van een kwalitatief hoogwaardig regionaal fietsnetwerk: comfortabel, veilig en direct. Dit netwerk van doorgaande routes verbindt steden, economische en toeristische clusters en het landelijke gebied tot afstanden van circa 15 km. Bij een hoogwaardig fietsnetwerk horen ook goede fietsparkeervoorzieningen¹⁰. De gemeentelijke routes sluiten aan op het regionale doorfietsroutenetwerk.
- Om het fietsgebruik te stimuleren zijn ook nog enkele andere randvoorwaarden benoemd: het verbeteren en veiliger maken van bestaande infrastructuur, goede overstapmogelijkheden tussen fiets en andere modaliteiten, goede stallingsvoorzieningen op bestemmingen en bij (nieuwbouw)woningen en het introduceren van negatieve prikkels voor het gebruik van de (privé)auto.

---

¹⁰ Bron: Mobiliteitsvisie Zuid-Limburg 2020

Openbaar vervoer en multimodale hubs

- Uitgangspunt is dat we het bestaande ov-netwerk beter willen benutten en dit willen uitbreiden met vervoers- en mobiliteitsdiensten zodat er een duurzaam mobiliteitsnetwerk ontstaat voor het individuele autogebruik. Het stimuleren van ketenmobiliteit maakt hier ook deel van uit. Stations vervullen een belangrijke hubfunctie bij nabijgelegen gebiedsontwikkelingen.
- Met betrekking tot de economische clusters en voorzieningen die nu vooral aan het wegennet gekoppeld zijn en minder aan OV-locaties (Chemelot, VDL Nedcar, Onderwijsboulevard in Heerlen en de Campus Melaten in Aken) is op dit vlak winst te behalen. Hierbij wordt gedacht aan een combinatie tussen hoogwaardig openbaar vervoer en maatwerkoplossingen voor de 'last mile'.
- Station Sittard is de belangrijkste mobiliteitshub binnen de gemeente Sittard-Geleen met een uitstekende (ov-) bereikbaarheid waardoor de voorwaarden vanuit mobiliteit aanwezig zijn om te kunnen komen tot de ontwikkeling van het gebied waar ruimte is voor wonen, werken en ontmoeten.
‘De (hoogwaardige) fietsverbindingen, het openbaar vervoer en andere (deel)mobiliteitsdiensten komen samen op mobiliteitshubs waar het eenvoudig is om een overstap te maken. Station Sittard, als belangrijkste hub in de regio, is de plek om elkaar te ontmoeten: het heeft goede vergader- en werkfaciliteiten en (inter)nationale verbindingen met o.a. Heerlen en Aken, Maastricht en Luik en Eindhoven/Randstad. ‘

Deelmobiliteit

Hier geldt ook het uitgangspunt zoals dat is beschreven onder Openbaar vervoer en multimodale hubs.

- Daarnaast is de opgave ook om deelmobiliteitshubs in wijken te ontwikkelen.
“Ook ondernemers dragen hun steentje bij aan het makkelijker en duurzaam en actief reizen. Zowel individueel als collectief zorgen zij voor een divers aanbod van deelmobiliteit (fiets, auto, step) waardoor het werknemers makkelijker wordt gemaakt om eenvoudig, duurzaam en actief te reizen.”
“Ook hier (in de kleine kernen en het landelijk gebied) vinden we mobiliteitshubs: voorzieningen zijn waar mogelijk geclusterd en gecombineerd met ruimte voor (deel)mobiliteit, fiets en collectief vervoer.”

Publieke mobiliteit

- “Het is prettig wonen in de kleine kernen en het landelijke gebied van onze regio. Naast de goede fietsverbindingen tussen kernen en voorzieningen en wandelpaden in de woongebieden zorgt de aanwezigheid van een fijnmazig en flexibel collectief vervoerssysteem ervoor dat iedereen kan deelnemen aan de maatschappij.”

Automobiliteit en parkeren

- De opgave voor Sittard-Geleen (en de Westelijke Mijnstreek) is om de verwachte groei van het wegverkeer richting 2040 te beperken.
“In veel straten is de auto slechts te gast. Aan de randen van wijken en dorpen is gezorgd voor parkeerruimte, aansluitend op wandel- en fietsroutes. Ook bij deze parkeerhubs zijn verschillende (deel)mobiliteitsdiensten beschikbaar. Het gebruik van de deelauto wordt steeds populairder omdat we beseffen dat we de auto niet elke dag meer nodig hebben.”

1.7 Maatschappelijke voorzieningen

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld Maatschappelijke voorzieningen beschreven. Hierbij kijken we naar onderwijshuisvesting, opgroeien in Sittard-Geleen in bredere zin, en ons maatschappelijk vastgoed.

1.7.1 Huidige situatie

Onderwijshuisvesting

De meeste schoolgebouwen zijn door de jaren heen meermaals verbouwd en aangepast naar wat het moderne onderwijs nodig heeft. Maar veel van deze gebouwen dateren uit een tijd dat anders werd aangekeken tegen onderwijs en ook energieverbruik en binnenklimaat geen rol speelde. Op enkele nieuwe gebouwen na, staan wij voor de opgave om de onderwijsgebouwen aan te passen aan de eisen van deze tijd en de eisen van de toekomst. Daarbij kunnen wij ook bekijken of de gebouwen nog op de juiste plek liggen, zeker ook in het licht bezien van het beleid om er ontmoetingsplekken van te maken. Deze ontwikkelingen vragen om nieuwe kaders en een nieuw perspectief.

Opgroeien in Sittard-Geleen

Jongeren zijn niet alleen de toekomst, ze zijn er ook nu. We willen dat ze veilig en gezond opgroeien, hun talent kunnen benutten en ontwikkelen en kunnen meedoen in de maatschappij. De fysieke omgeving helpt hierbij door een veilige buurt, die uitnodigt om te spelen en te ontmoeten, door goede onderwijsvoorzieningen, door sportvoorzieningen en door veilig te kunnen deelnemen aan het verkeer.

In Sittard-Geleen wonen 13.915 jeugdigen onder de 18 jaar (maart 2023).

Gezondheid is hierbij meer dan de afwezigheid van lichamelijke klachten. Jongeren kunnen zelf het beste aangeven hoe zij hun eigen gezondheid ervaren. Dit is een betrouwbare indicator voor de algehele gezondheidstoestand van jongeren. Uit de GGD-jeugdmonitor blijkt dat de meerderheid van de jongeren in Sittard-Geleen de eigen gezondheid als (zeer) goed ervaart. Dit is nauwelijks veranderd ten opzichte van 2019. Een andere belangrijke indicator voor het welzijn van jongeren is hoe gelukkig zij zich voelen. Uit de resultaten blijkt dat het geluksgevoel van jongeren wél gedaald is ten opzichte van 2019 door de COVID-19 pandemie.

Maatschappelijk vastgoed

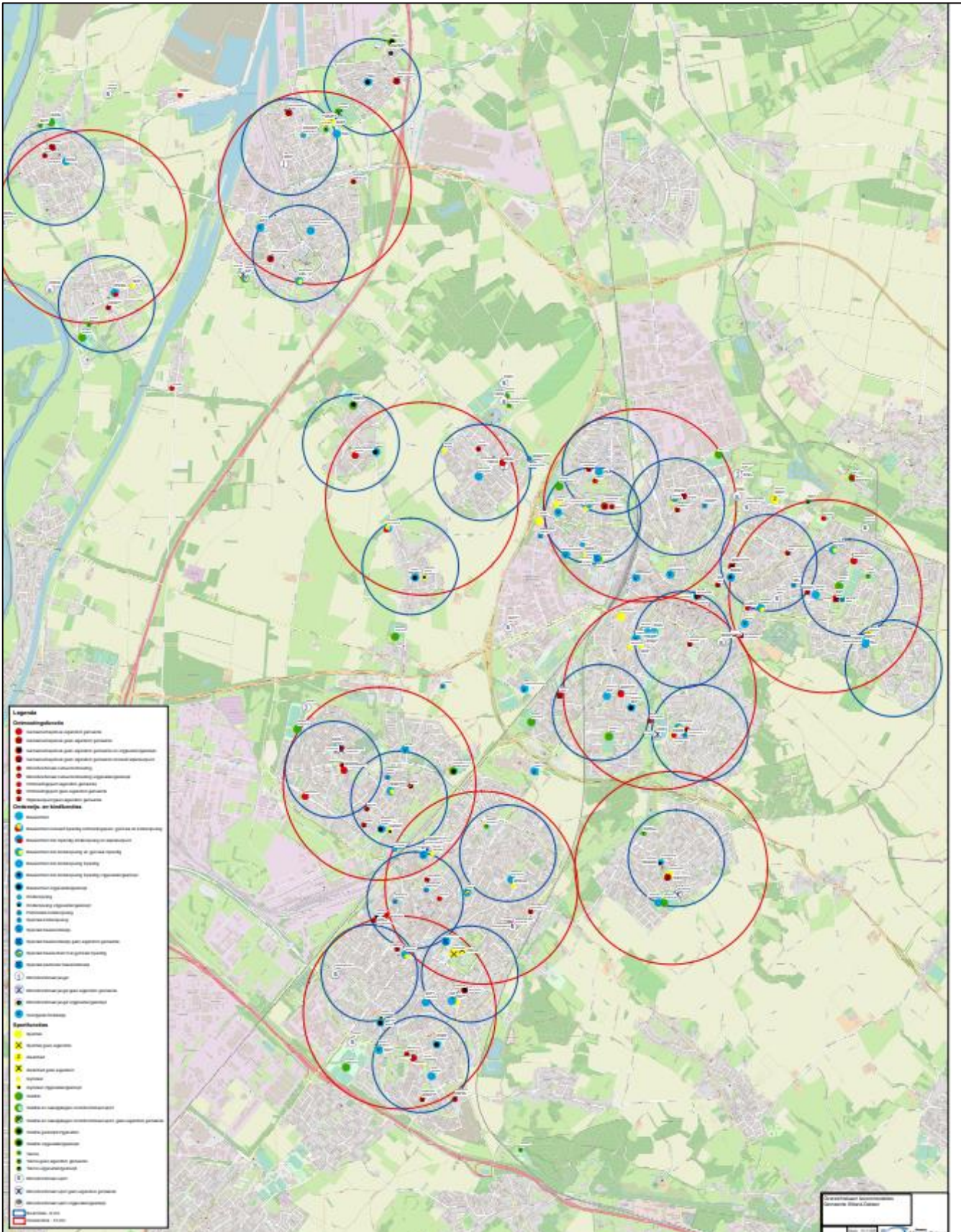
Maatschappelijk vastgoed betreft de accommodaties die de gemeente nodig heeft om maatschappelijke organisaties (veelal verenigingen) in staat te stellen hun activiteiten te ontplooiën. Gemeentelijk beleid is erop gericht om maatschappelijke organisaties te ondersteunen, bijvoorbeeld omdat zij bijdragen aan de sociale samenhang, leefbaarheid, cultuurbeleving, sporten en bewegen, zorg, welzijn, participatie, leerprestaties, etc. Een accommodatie die nodig is om deze activiteiten mogelijk te maken, zijn voorzieningen; zij voorzien in de behoefte van de maatschappelijke organisaties en het daarmee samenhangende gemeentelijke beleid. Wij brengen dat samen onder de noemer: maatschappelijk vastgoed. Voorbeelden: gemeenschapsaccommodaties, sportaccommodaties, gebouwen voor besloten jeugdwerk (Jong Nederland, scouting), theaters, musea, etc.

Maatschappelijk vastgoed maakt per definitie onderdeel uit van de ruimte en moet daarom een onderdeel zijn van de Omgevingsvisie. Veel maatschappelijk vastgoed is cultureel bepaald. In dorpen, buurten en wijken zijn in het verleden verenigingen opgericht, die gebruik maken van dat maatschappelijk vastgoed. Deze verenigingen waren verbonden aan de buurt. Zij hadden een behoorlijke omvang en de betrokkenheid van de buurtbewoners was actief en passief van oudsher groot. Ze stamden uit een tijd dat mobiliteit niet groot was en mensen daar ook geen behoefte aan hadden. Zij leefden in een gemeenschap die zelfvoorzienend was en de sociale samenhang groot. De accommodaties die nodig waren, lagen dan ook op loop-/fietsafstand. Het was vanzelfsprekend dat de lokale voetbalvereniging een eigen voetbalveld had, ook al lag hemelsbreed 1.000 meter verder een ander voetbalveld. Dat andere voetbalveld was van de concurrerende buurt.

Van de andere kant waren de accommodaties ook cultuurgebonden. De meeste gemeenschapshuizen zijn bijvoorbeeld van oorsprong 'patronaten', opgericht door de kerk, waarin ook allerlei kerkelijke activiteiten plaatsvonden en soms zelfs de gaarkeuken een plek had.

Voor sportaccommodaties geldt hetzelfde. Ook die zijn cultuurgebonden. In onze omgeving zijn van oudsher voetballen en tennissen populaire sporten, maar een schaatsaccommodatie zoals die in het noorden en oosten van ons land veel voorkomen, zijn in Limburg nauwelijks te vinden. Inmiddels hebben zich veel andere vormen van sporten aangediend en zijn veel sportverenigingen gefuseerd. Waar tot een aantal jaren geleden wijken/dorpen een eigen voetbalclub hadden, zijn zij veelal opgegaan in grotere verbanden. Ook wordt het steeds gebruikelijker om met verschillende sporten gebruik te maken van een gezamenlijke sportaccommodatie en intensiever met elkaar samen te gaan werken. De accommodaties zijn daarop aangepast.

De tijd dat een accommodatie het bestaansrecht ontleent aan alleen buurtgebonden activiteiten is definitief voorbij. Omdat tijden veranderen en gemeenschappen andere behoeften krijgen, verandert ook de wijze van gebruik van de accommodaties. Het kenmerk van vastgoed is dat het voor lange tijd wordt gebouwd/aangelegd, waardoor de accommodaties niet (meteen) kunnen meebewegen met de veranderende behoeften. In de gemeente Sittard-Geleen stammen nog veel accommodaties uit de tijd van weleer en dat maakt dat zij niet altijd meer passend zijn. De noodzaak van verduurzaming van het gemeentelijke maatschappelijk vastgoed en het toegankelijk maken (inclusie), brengt de noodzaak om dit vastgoed aan te passen in een stroomversnelling.

Figuur 34: Kaart met het huidige aanbod aan maatschappelijke accommodaties met de bijbehorende buurt- en clusterindeling (blauw en rood).

1.7.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Subsidieregeling accommodatiebeleid 2019	Gemeente		
Toekomstvisie Duurzame Accommodaties	Gemeente	2016-2025	Doelen, aanpak, beleidskader en acties om te komen tot een toekomstbestendig aanbod van voorzieningen.
Raadsvoorstel Aanscherping kaders Duurzame Accommodaties	Gemeente	2019	Voorstel aan de gemeenteraad met het kernkader en de hoofduitgangspunten voor het toekomstige accommodatiebeleid, en het proces, waar aanbieders en gebruikers inspraak hebben.
Raadsvoorstel uitwerkingsplan duurzame accommodaties	Gemeente	2020-2025	Uitwerking per locatie van de plannen voor accommodaties en of zij onder de subsidieregeling vallen, met perspectieven voor 2025, scenario's voor 2021, en voortgang in 2020.
Rapportage bestuursopdracht Duurzame accommodatie	Gemeente	2022	
Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs	Gemeente	2023	
Sportakkoord			

Onderwijshuisvesting

Per wijk geldt een integrale benadering van (kind)voorzieningen gericht op onderwijs, kinderopvang, brede maatschappelijke voorzieningen (bijvoorbeeld jeugdgezondheidszorg, sociaal werk), cultuur en sport. De fysieke locatie van het onderwijs en kinderopvang fungeert als centrale schakel tussen de voorzieningen. Het doel is het creëren van samenwerking, maar ook aantrekkelijke ontmoetingsplekken met verschillende voorzieningen die centraal gelegen zijn in de wijk of het dorp. De diverse voorzieningen zijn geclusterd, dan wel zichtbaar en goed vindbaar in de wijk. Thuis, nabij en in de omgeving van het kind heeft de voorkeur: de plek van het kind/leerling is de werkplaats.

De gemeente Sittard-Geleen kiest ervoor om in samenspraak met het primair en voortgezet onderwijs en hierop gerichte kinderopvang een Strategisch Huisvestingsplan (SHP) op te stellen. Dit SHP moet de gemeente, schoolbesturen en kinderopvang een meerjarenperspectief bieden over hoe zij gezamenlijk optrekken bij het creëren van duurzame en gezondere onderwijs- en opvangomgevingen. Het SHP geeft inzicht in de grootste knelpunten en helderheid over de gewenste oplossingsrichtingen. Hierbij dient tevens aandacht te zijn voor zowel korte- als langere termijn oplossingen in de diverse stadsdelen.

Opgroeien in Sittard-Geleen

We zien dat het zorggebruik van de jeugdwet sinds 2019 in de richting kruipt van een op de zeven kinderen en jongeren. Er zijn al geruime tijd fundamentele veranderingen gaande in de samenleving die een forse weerslag hebben op het leven van kinderen, jongeren en opvoeders. Dat geldt bijvoorbeeld voor de gegroeide prestatie- en geluksdruk, een sterke individualisering van de opvoeding en een zware eigen verantwoordelijkheid van inwoners in allerlei te maken keuzes. Daarbovenop komen grote problemen op het vlak van klimaat, wonen en betaalbaarheid van het gewone leven. Kinderen, jongeren en hun opvoeders gaan daar op hun manier mee om. Maar het is niet vreemd dat deze ontwikkelingen ook stress, angst, somberheid of eenzaamheid in de hand werken.

Dit leidt tot de stelling dat een groeiend jeugdzorgaanbod geen passende reactie is. Een toenemend aantal kinderen en jongeren lijkt signalen af te geven dat ze niet gedijen in de omgeving waarin ze opgroeien en opgevoed worden. Meer passend is daarom aandacht te voor de verbetering van die omgeving. Dat kan niet zonder een discussie over de vraag in wat voor samenleving we het opgroeien en opvoeden willen plaatsen.

Maatschappelijke voorzieningen

Nietsdoen is geen optie. Niet alleen de behoeften van de maatschappelijke organisaties veranderen. Veel accommodaties voldoen simpelweg niet meer, laat staan dat zij kunnen worden verduurzaamd. Een scenario waarin wij de status quo handhaven is dan ook niet denkbaar. Uiteraard zijn er al accommodaties die inmiddels zijn aangepast, maar de meeste accommodaties zijn toe aan vernieuwing.

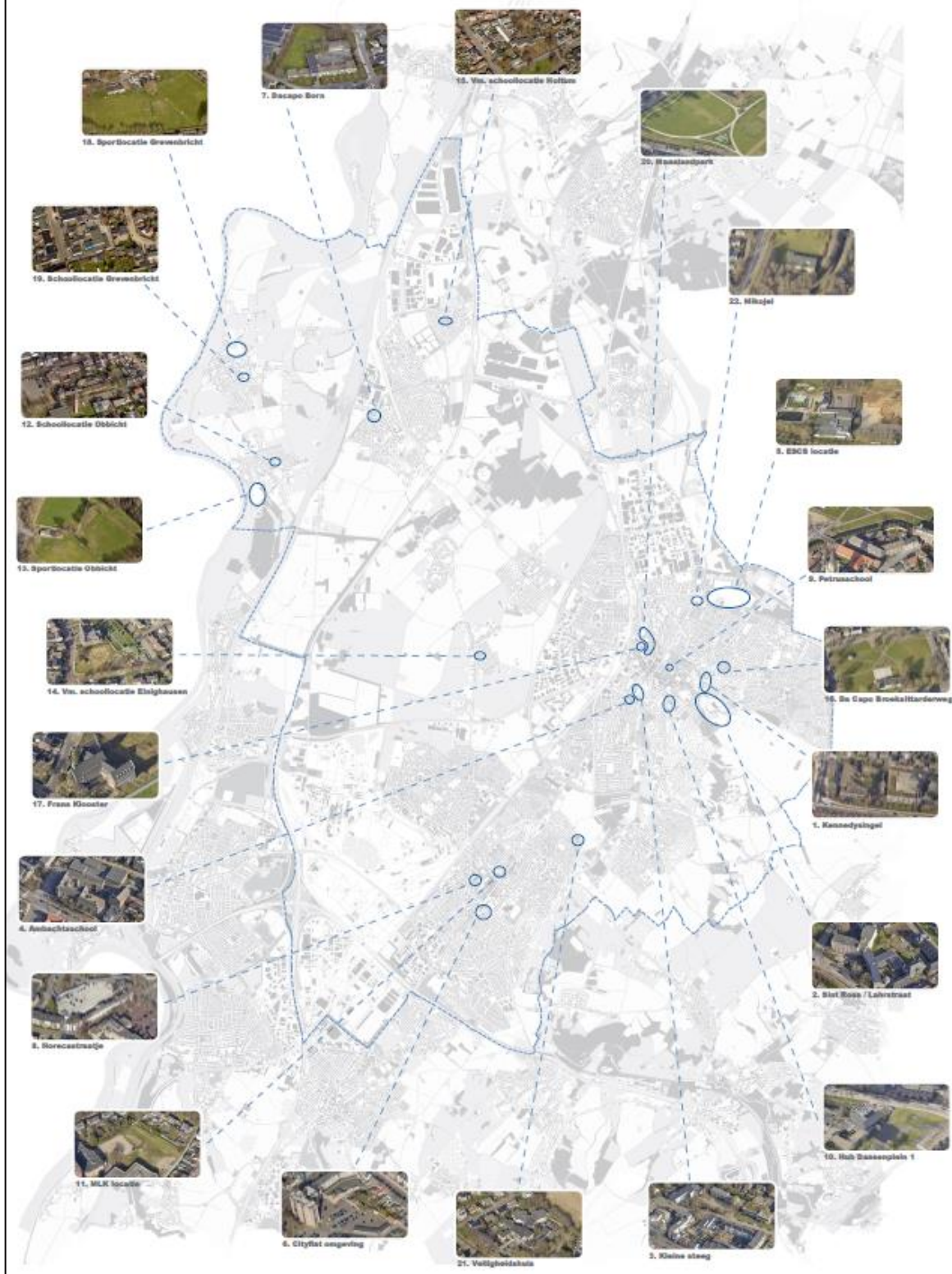
Als wij de huidige situatie handhaven, gaan wij voorbij aan de autonome ontwikkelingen en houden wij de accommodaties in stand die zijn ontstaan in een andere tijd. Uiteindelijk liggen deze accommodaties op de verkeerde plek, voldoen zij niet meer aan de duurzaamheidseisen en zijn zij verouderd.

Het is dan ook zaak om in de Omgevingsvisie rekening te houden met deze ontwikkelingen en uitspraken te doen over ruimtelijke ontwikkelingen die wenselijk zijn op de betrokken locaties. Dit heeft nieuwbouw, verduurzaming maar ook leegkomen van locaties tot gevolg. Momenteel wordt dan ook al gewerkt aan de herbestemming van een veelvoud aan leeggekomen maatschappelijke accommodaties.

#	Projectnaam	Plaats	Adres
1	Kennedysingel	Sittard	Kennedysingel
2	Sint Rosa/Lahrstraat	Sittard	Lahrstraat
3	Steegpark	Sittard	Rijksweg zuid 26
4	Ambachtsschool	Sittard	Rijksweg Zuid 70
5	ESCS locatie	Sittard	Sportcentrumlaan-Tudderenderweg
6	Cityflat omgeving	Geleen	Rijksweg zuid 89
7	Dacapo Born	Born	Graaf van Loonstraat 39
8	Horecastraatje	Geleen	Markt, Geleen
9	Petrusschool	Sittard	Kloosterplein 5
10	Hub Dassenplein 1	Sittard	Hub Dassenplein 1
11	MLK locatie	Geleen	Groenstraat ong.
12	Schoollocatie Obbicht	Obbicht	Sint Willibrorduslaan 1
13	Sportlocatie Obbicht	Obbicht	Kasteelweg 1
14	voormalige schoollocatie Einighausen	Einighausen	Heistraat
15	voormalige schoollocatie Holtum	Holtum	Munnikstraat
16	Da Capo Broeksittarderweg	Sittard	Broeksittarderweg
17	Frans Klooster	Sittard	Walramstraat
18	Sportlocatie Grevenbicht	Grevenbicht	Steenweg
19	Schoollocatie Grevenbicht	Grevenbicht	Sint Catharinaplantsoen
20	Maaslandpark	Sittard	Walramstraat
21	Veiligheidshuis	Geleen	Geleenbeeklaan 2
22	Mikojel	Sittard	Sportcentrumlaan 37
23	Kwadrant 3	Sittard	Rijksweg 28,28 en 50
24	Gats	Sittard	

Tabel 5: Een overzicht van de ontwikkellocaties in de gemeente Sittard-Geleen. Nummers refereren naar de nummers in Figuur 71

Overzicht ontwikkellocaties

Figuur 35: Ontwikkellocaties die de komende jaren vrijkomen in de gemeente. Bron: Gemeente Sittard-Geleen, 2021.

1.7.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

Onderwijshuisvesting

- Onderwijsvoorzieningen als ontmoetingsplek: De ambitie van de onderwijs- en kinderopvangorganisaties en de gemeente Sittard-Geleen is om een doorgaand ontwikkelingsaanbod van 0 tot 18 jaar te bieden. Dit betekent van alleen onderwijzen naar samen ontwikkelen van het individuele kind. De ontwikkeling van een kind begint al bij de kinderopvang en deze lijn wordt doorgetrokken in het primair en voortgezet onderwijs die ook fungeren als brede ontmoetingsplaats. De school is een plaats waar naast kwalitatief hoogstaand onderwijs aandacht is voor maatschappelijke ontwikkelingen, vaardigheden en talenten van het kind. Onderwijs, kinderopvang, kindfuncties en andere partners zetten daarmee naast kennisoverdracht ook in op ontplooiingsmogelijkheden voor kinderen en organiseren zich vanuit de vraag of behoefte van het kind. Dit start vanuit inhoud. De fysieke locatie speelt hierin een faciliterende en aanvullende rol. De opgave is om scholen die daarvoor in aanmerking komen daarom te verduurzamen of te (ver)nieuwbouwen. Dit leidt op plekken ook tot sluiting en nieuwbouw op een nieuwe locatie.
- Van school naar kindcentrum: Een kindcentrum of kindcentrum plus is een voorziening gericht op kinderen van tenminste 0-12 jaar waar een variatie van kindfuncties samenkomt. Het is daarmee een plek waar onderwijs wordt gegeven en kinderopvang plaatsvindt, maar vervult ook een bredere rol in de dagbesteding door naschoolse activiteiten (onderwijs gebonden zoals huiswerkbegeleiding), ontplooiing en verrijking (bijvoorbeeld muziek- of sportactiviteiten). Dit kan via dubbelgebruik van de accommodatie of gebruik van de openbare ruimte, maar hoeft niet per se fysiek vormgegeven te worden. Bij de invulling van de dagbesteding (en dus ontwikkeling van het kind) is een rol weggelegd voor alle kindpartners vanuit hun hoofdtaak (school en kinderopvangorganisatie). Een aandachtspunt hierbij is de interne afstemming tussen de diverse partners en organisaties in de nabije omgeving/wijk. Deze elementen vormen een complementair geheel.
- Een gezonde en inspirerende schoolomgeving: De schoolomgeving is uitdagend en inspirerend. De leeromgevingen zijn prikkelend, motiverend om talenten te ontdekken en geven richting aan keuze voor opleiding en werk. Daarnaast is de school een omgeving die een gezonde leefstijl van voeding en bewegen stimuleert. Dit kan bijvoorbeeld door prikkelende buitenomgevingen. Er wordt tevens een actief beleid gevoerd om activiteiten die schadelijk zijn voor de gezondheid op school te vermijden. Er is breed aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen en jongeren, zowel in de schoolsituatie, thuis als daarbuiten. Hiervoor kan ook het netwerk van sportverenigingen of jongerenwerk ingezet worden.
- School en opvang staan open voor de wijk. Voorzieningen worden waar mogelijk gedeeld. Het gaat daarbij om de beste manier om activiteiten te faciliteren. Schoolgebouwen kunnen daarin een rol spelen.
- Voor het voortgezet en speciaal onderwijs geldt in afwijking van de benaderingswijze voor het primair onderwijs, een stadsbrede of regionale benadering. Voor passend onderwijs zijn de afspraken in de Westelijke Mijnstreek leidend, binnen de samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs.

Opgroeien in Sittard-Geleen

- Naar een fysieke omgeving die bijdraagt aan ontmoeten, bewegen, een gezonde leefstijl, meedoen en zorg voor elkaar: Een toename die we constateren, is dat onze samenleving problemen individualiseert. Het is niet het probleem van de omgeving (gezin, buurt, school, werk, vereniging etc), maar het probleem van de inwoner, ook als de oorzaak ligt in de omgeving. We willen daarom meer investeren in een sterke infrastructuur, een omgeving die problemen voorkomt en ondersteunt als er schommelingen zijn. Investeren in een positief gezonde omgeving: een accentverschuiving van individuele ondersteuning en zorg naar een sociale en fysieke omgeving die bijdraagt aan ontmoeten, bewegen, een gezonde leefstijl, meedoen en zorg voor elkaar.

Maatschappelijke voorzieningen

- Clusters van samenhangende maatschappelijke voorzieningen: Een belangrijke bouwsteen is het uitgangspunt van de clusters. De gemeente Sittard-Geleen is voor maatschappelijke voorzieningen ingedeeld in 10 clusters. Binnen die clusters zal de gemeente voorzien in een samenhangend geheel van maatschappelijke voorzieningen, afgestemd op de behoeften van de maatschappelijke organisaties die actief zijn binnen het cluster. Een cluster bestaat uit meerdere buurten. In die buurten kunnen meerdere soortgelijke accommodaties (bijvoorbeeld gemeenschapshuizen, voetbalaccommodaties, etc.) liggen en dus meerdere keren voorkomen in een cluster. Als een accommodatie voor een buurt wordt afgestoten, dan ligt er binnen de cluster op zijn minst nog één van die accommodaties, tenzij daaraan helemaal geen behoefte meer is. De clusterbenadering houdt namelijk in dat een

bepaald voorzieningenniveau per cluster in stand zal blijven. Dat zijn voorzieningen, (relatief) dicht bij de inwoners, naast de stedelijke of bovenregionale (gecentraliseerde) voorzieningen. Voor de ruimtelijke ontwikkelingen is het van belang om te bekijken om welke voorzieningen het gaat en welke accommodaties daarom behouden blijven c.q. binnen dezelfde cluster een plek moeten krijgen/behouden. De opgave is om bepaalde voorzieningen daarom te verduurzamen of te (ver)nieuwbouwen. Dit leidt op plekken ook tot sluiting en nieuwbouw op een nieuwe locatie.

Voor de stedelijke en bovenregionale voorzieningen is ook het uitgangspunt dat vanuit de inhoudelijke behoefte wordt bekeken of de voorziening noodzakelijk is.

- Maatschappelijke accommodaties die voorzien in een behoefte: Uitgangspunt daarbij is dat voorzieningen beschikbaar moeten zijn voor maatschappelijke organisaties. Zolang de accommodaties voorzien in een behoefte van de maatschappelijke organisaties, zal de gemeente binnen het cluster bekijken op welke wijze de voorziening beschikbaar blijft. Dat wil niet per definitie zeggen dat het om dezelfde accommodatie gaat, omdat er autonome ontwikkelingen kunnen zijn die vragen om andere besluiten (zoals verduurzaming, ruimtelijke ontwikkelingen, etc.). Dit geldt voor alle soorten van maatschappelijke accommodaties zoals sportaccommodaties of gemeenschapshuizen. Het is een belangrijke bouwsteen voor de Omgevingsvisie. Behoud van een voorziening gaat uit van de inhoud van het achterliggende beleid en de behoefte. Opgave is de accommodaties aan te passen aan de tijd en ze te verduurzamen en beter toegankelijk te maken.

1.8 Externe veiligheid

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld externe veiligheid beschreven.

1.8.1 Huidige situatie

Externe veiligheid is in vergelijking met een gemiddelde Nederlandse gemeente een belangrijk en invloedrijk thema in de gemeente Sittard-Geleen. Veiligheid levert een grote bijdrage aan de kwaliteit van de leefomgeving, zoals ook al eerder is toegelicht aan de hand van de Leefbaarometer.

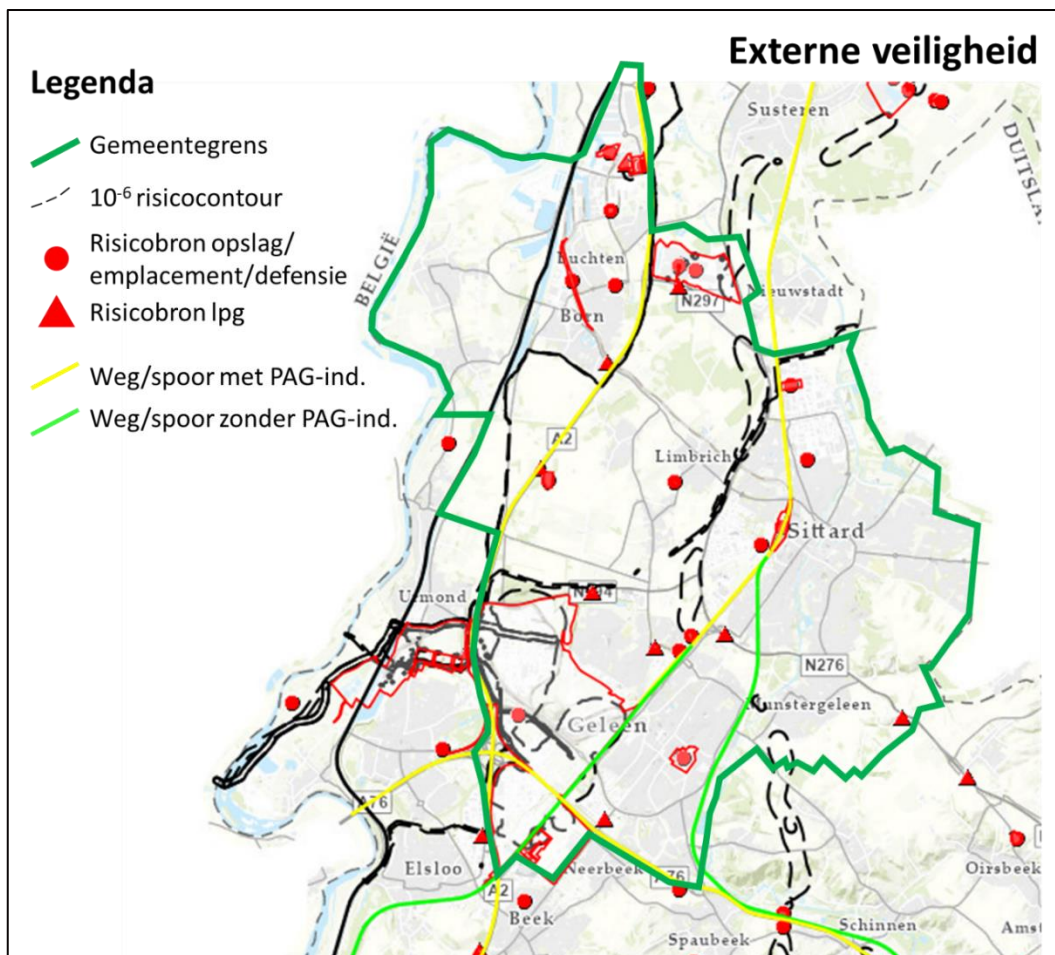
Bij externe veiligheid wordt een afweging gemaakt tussen de kans op een ongeval (risico), de effecten van dat ongeval naar de omgeving en eventueel te treffen maatregelen om de schade van een ongeval zoveel mogelijk te beperken. Er zijn drie typen risico's gedefinieerd: brand, explosie en giftige stoffen. Om het effect van een eventueel ongeval zo klein mogelijk te houden, zijn drie typen maatregelen mogelijk: 1) bronmaatregelen, 2) ruimtelijke planning en ontwikkeling (afstand houden bij ontwikkelingen t.o.v. risicobron, ingrijpen op dichtheid, functies van een gebied, realisatie aarden wal etc.) en 3) repressieve voorzieningen (vluchtroutes, blusinstallaties, etc.)

Externe veiligheid in dit document (en de toekomstige Omgevingsvisie) richt zich op onderdeel 2): ruimtelijke planning en ontwikkeling.

De gemeente Sittard-Geleen kent een aantal gebieden en bronnen waar rekening moet worden gehouden met de externe veiligheid: de industrieterreinen Chemelot en VDL Nedcar, de A2 en A76, het spoor en de emplacementen (met name Sittard), de havens in en rondom Holtum-Noord, verscheidene LPG tankstations (en andere milieubelastende activiteiten met een risico), de buisleidingenstrook (zie Figuur 4) De gemeente heeft het externe veiligheidsbeleid uitgewerkt in twee zelfstandige beleidsdocumenten, één voor het industrieterrein Chemelot en één voor de spoorzone rondom de spoorwegen. Het doel van het externe veiligheidsbeleid van de gemeente is om de mensen die wonen, werken en verblijven in Sittard-Geleen zo weinig mogelijk risico te laten lopen en dat de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen kunnen blijven plaatsvinden op een verantwoorde en veilige manier voor de leefomgeving. Het veiligheidsbeleid is er verder op gericht om te voorkomen dat er rampen en ongevallen plaatsvinden. Mochten die onverhoopt toch plaatsvinden, dan moeten de gevolgen voor de volksgezondheid en het milieu zo beperkt mogelijk blijven.

De wetgeving kent twee soorten risico's waar de gemeente haar beleid op baseert:

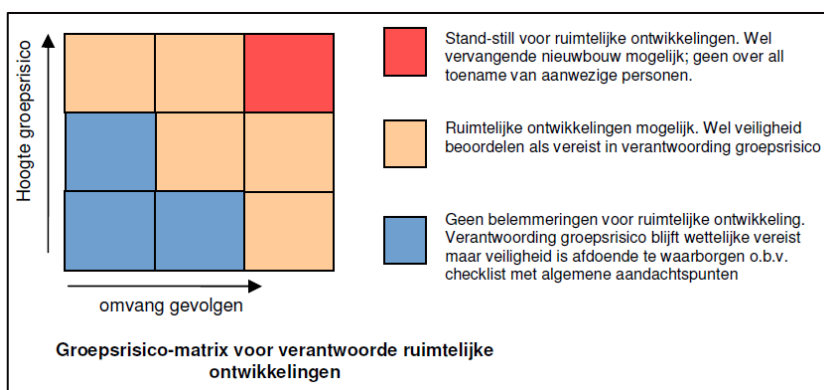
- Het plaatsgebonden risico (PR) omvat de kans per jaar dat iemand komt te overlijden als gevolg van een calamiteit of ongeval met een gevaarlijke stof. Dit risico is voor externe veiligheid gebonden aan een wettelijk minimum van een risico op overlijden van één miljoenste (10^{-6}) per jaar. Het PR is een berekende norm en wordt weergegeven in een contour. Voor kwetsbare objecten kan hiervan niet worden afgeweken.
- Het groepsgebonden risico (GR) richt zich op de mogelijke gevolgen van een (grootschalige) ramp met gevaarlijke stoffen. Het GR is de cumulatieve kans per jaar dat minstens 10, 100 of 1.000 mensen overlijden als rechtstreeks gevolg van een calamiteit met een gevaarlijke stof. Het GR wordt uitgedrukt in een oriëntatiewaarde, waar het bevoegd gezag zich zoveel mogelijk aan dient te houden.

Figuur 36: Kaart van Sittard-Geleen met de lokale risicobronnen en bijbehorende risicocontouren.
Bron: Risicokaart.nl (nb: deze kaart is nog onder constructie en onvolledig)

Chemelot

Vanwege de grote impact van de industrie op de externe veiligheid heeft de gemeente een locatie specifiek veiligheidsbeleid opgesteld voor Chemelot (2011). In dit beleid hanteert de gemeente op basis van een risicomatrix (Figuur 37) een indeling van drie typen gebieden binnen het invloedgebied van Chemelot vanaf de terreingrens naar buiten:

Figuur 37: Groepsrisico-matrix voor verantwoorde ruimtelijke ontwikkelingen in de Westelijke Mijnstreek in de nabijheid van Chemelot. Bron: Beleidsvisie Externe Veiligheid Chemelot site (2010)

In 2018 doet de Onderzoeksraad voor Veiligheid een aanbeveling aan de Provincie Limburg om in samenwerking met de omliggende gemeenten Sittard-Geleen, Stein en Beek voor Chemelot en haar omgeving te komen tot een

veiligheidsvisie die verder reikt dan wat wet- en regelgeving voorschrijft. Dit heeft geresulteerd in een 'Veiligheidsvisie Chemelot en Omgeving'.

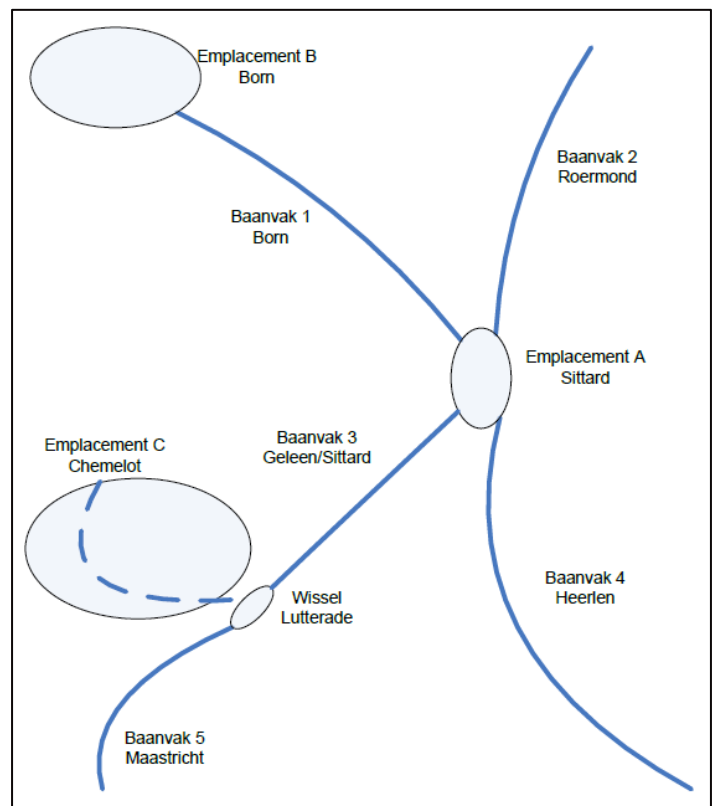
Onderdeel van deze visie is de ontwikkeling van een 'bovenwettelijk veiligheidskader inclusief planologische zoning binnen en buiten Chemelot' door een onafhankelijke Technische Veiligheidscommissie (TVC). In juli 2021 heeft deze TVC haar kader 'Veiligheid in samenwerking' opgeleverd. De aanbevelingen uit dit veiligheidskader zijn verder inhoudelijk verdiept en begin 2023 vastgesteld (raad). De integrale bestuurlijke besluitvorming (de bevoegde gezagen en ook aan de bevoegde bestuurders bij Chemelot, CSP en DSM) is verder medio 2023 juridisch verankerd in een convenant.

Spoorzone

Voor de spoorzone in Sittard-Geleen bestaat een Veiligheidsvisie uit 2012. Deze heeft tot doel om een kader te bieden voor keuzes die bijdragen aan een goede balans tussen ruimtelijke/economische ontwikkelingen en externe veiligheid in de nabijheid van spoorwegen. In deze visie wordt gewerkt met een indeling van het spoor in twee risicobronnen: emplacementen (Sittard, Born en Chemelot) en baanvakken. Dit wordt gehanteerd bij de gebiedsindeling van de spoorzone voor het opstellen van de veiligheidsvisie (Figuur 36).

De gemeente hanteert een zone-indeling van de omgeving van het spoor ten behoeve van een gebiedsgerichte benadering.

- De PR-contour (10-6/jaar risicocontour). Hierbinnen gelden wettelijke beperkingen voor de omgeving. Er dienen geen kwetsbare bestemmingen te worden gerealiseerd. Aanwezige kwetsbare bestemmingen dienen te worden gesaneerd.
- De 50 meter zone (50 meter vanuit het hart van het buitenste spoor). Buiten de PR-contour én binnen de 50 meter zone wordt gestreefd naar een bebouwingsvrije ruimte bij nieuwe ontwikkelingen. Hieronder worden ook herstructureringsplannen verstaan.
- De 200 meter zone (200 meter vanuit het hart van het buitenste spoor). Buiten de 50 meter zone en binnen de 200 meter zone wordt gestreefd naar minder grote aantallen mensen. Daarbij worden nieuwe kwetsbare bestemmingen voorkomen en er wordt getracht mensen (op vrijwillige basis) die niet of beperkt zelfredzaam zijn te verplaatsen.
- Het invloedgebied (omvat alle voorgaande zones). Voor dit gebied geldt het criterium van de 1% letaliteit. Hier dienen specifieke basisvoorzieningen te zijn voor de brandweer met betrekking tot de bereikbaarheid en het bluswater. De gemeente houdt bij de opzet van nieuwe ontwikkelingen in dit gebied rekening met de hiervoor genoemde infrastructurele behoeftigheden en dient een goede voorlichting op het gebied van rampbestrijding te bieden.

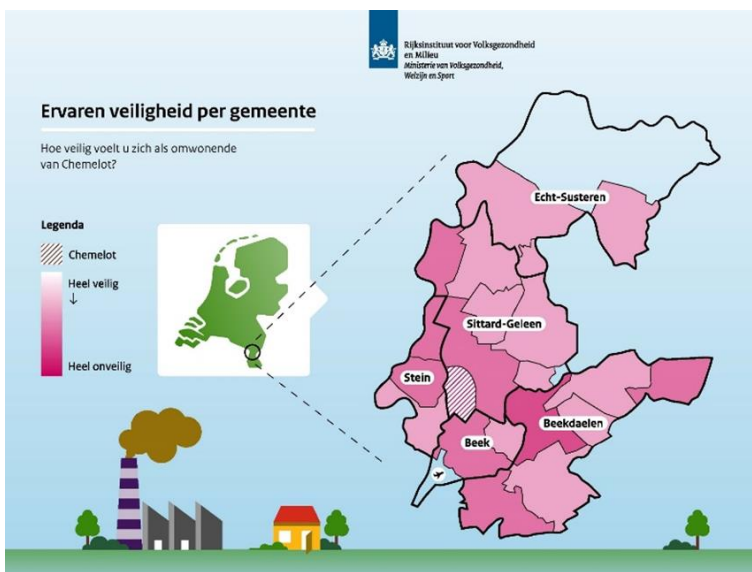

Figuur 36: Gebiedsindeling van de spoorzone in Sittard-Geleen.
Bron: Veiligheidsvisie Spoorzone, 2012.

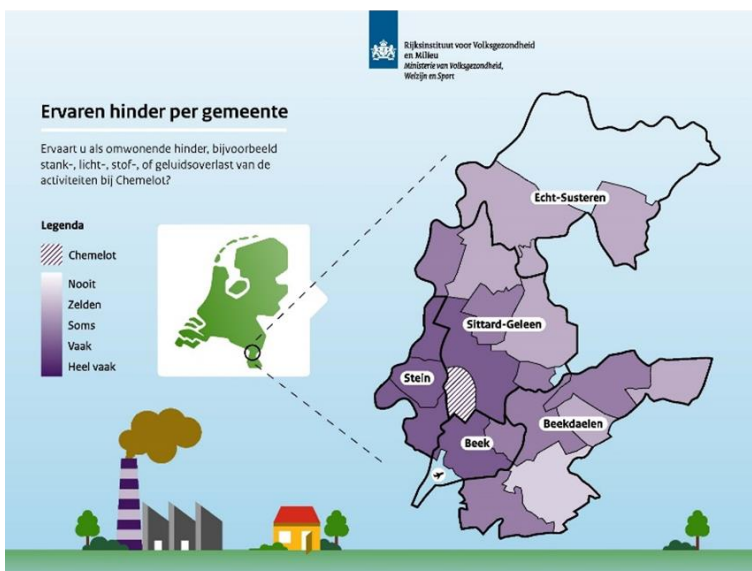
Evaluatie en veiligheidsbeleving

Antea Group heeft op verzoek van de gemeente een evaluatie uitgevoerd van het externe veiligheidsbeleid van Sittard-Geleen. Op basis van dit onderzoek en de evaluatie zijn de volgende aanbevelingen opgesteld:

- Werk specifieke zaken zoals (beperkt) kwetsbare objecten, zoneringen, maatregelen en zelfredzaamheid, verder uit in een integrale veiligheidsvisie.
- Start een discussie over de personen aantallen op de Chemelot site, mede in verband met de toenemende 'openbaarheid' van het terrein als gevolg van de ontwikkeling van de Campus.
- Volg de ontwikkelingen in wet- en regelgeving ten aanzien van externe veiligheid nauwgezet.
- Overweeg de invoering van een veiligheidscontour opnieuw.
- Maak de externe veiligheid rond de Chemelot site tot een speciaal aandachtsgebied in het risicocommunicatieplan van de Veiligheidsregio Zuid-Limburg.
- Vervang de sectorale benadering (visie Chemelot en spoorzone) door een integrale benadering van externe veiligheid voor industrie, spoor, weg, water en buisleidingen, als onderdeel van de gemeentelijke structuurvisie.

Als onderdeel van de ambitie voor betere (risico)communicatie over Chemelot is een veiligheidsbelevingsonderzoek uitgevoerd door het RIVM. Uit het belevingsonderzoek blijkt dat de meeste inwoners (84%) rondom Chemelot zich niet onveilig voelen. Dit gevoel van veiligheid hangt af van hoe dicht men bij de Chemelot-site woont en hoezeer men de (lokale) overheid en Chemelot vertrouwt. Een relatief kleine groep omwonenden (16%) voelt zich onveilig. Omwonenden geven aan dat ze bij rampen, ongevallen en afwijkende situaties (zoals een vreemd geluid of het vrijkomen van gevaarlijke stoffen) behoefte hebben aan eerlijke informatie. Ook willen zij graag weten wat zich op de site van Chemelot afspeelt en welke bedrijven daar zijn gevestigd. Een minderheid (14%) van de inwoners gaf aan hinder (stank-, licht-, stof- of geluidsoverlast) te ervaren van de activiteiten bij Chemelot. Deelnemers uit dorpen en steden die grenzen aan Chemelot ervaren ook vaker en meer hinder van Chemelot dan deelnemers die verder van de Chemelot-site wonen

Figuur 37: De ervaren veiligheid en hinder per gemeente volgens omwonenden van Chemelot. Bron: RIVM, 2021.

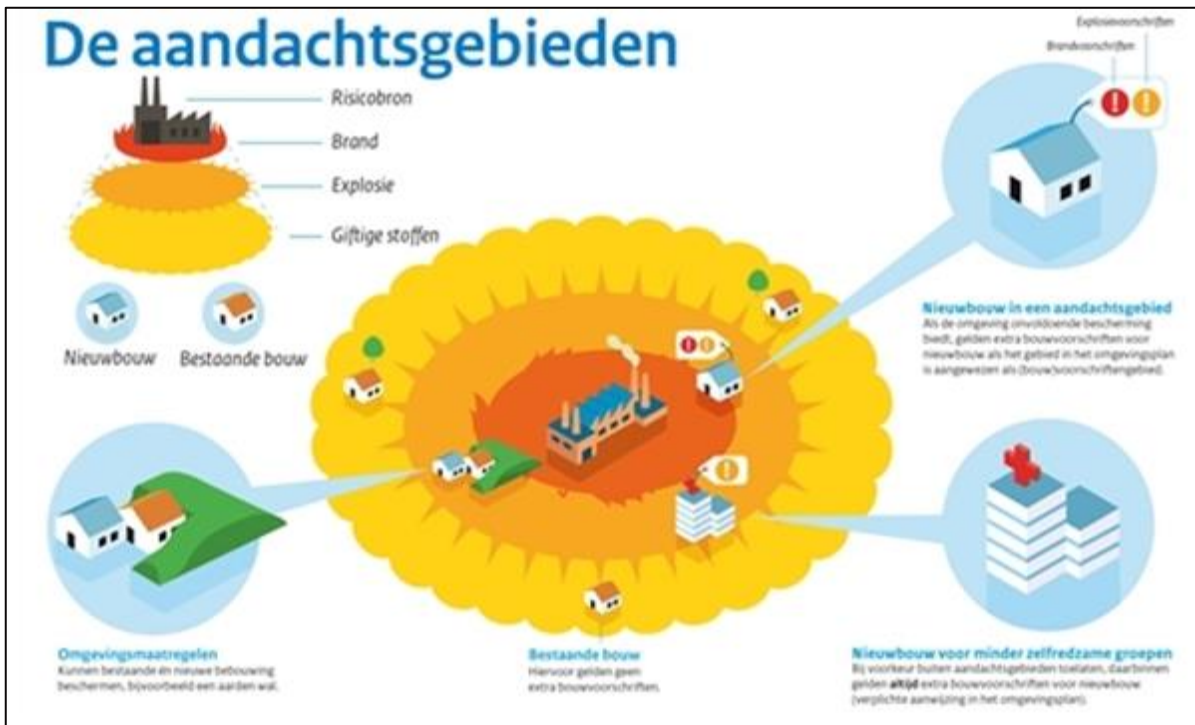
1.8.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Veiligheidsvisie Chemelot e.o.	Gemeenten Sittard-Geleen, Stein en Beek	2019-2025	Gezamenlijke ambitie om een veilige leefomgeving op en rondom de site Chemelot te creëren. Door het beschermen van de fysieke leefomgeving en omgevingskwaliteit tegen een ongewoon ongeval op de site Chemelot.
Masterplan Chemelot 2030	Gemeenten Sittard-Geleen, Stein en Beek	2019-2030	De ambitie en beoogde ontwikkelingen op het gebied van ruimte en logistiek, met oog op duurzaamheid en veiligheid.
Veiligheid in samenwerking + convenant (april 2023)	Gemeenten Sittard-Geleen, Stein en Beek	2021-2025	Kader voor een veilige ontwikkeling van Chemelot en haar omgeving, met een bovenwettelijk veiligheidskader voor nieuwe ontwikkelingen en advies over ruimtelijk-planologische invulling.
Strategische Gebiedsvisie Omgeving Chemelot	Gemeenten Sittard-Geleen, Stein, en Beek	2021-2050	Voor Chemelot en omliggende regio een Gebiedsvisie met ambities over onder meer leefbaarheid (incl. externe veiligheid), duurzaamheid, en landschap.
Veiligheidsvisie spoorzone Sittard-Geleen	Gemeente	2012	Veiligheidsvisie met betrekking tot stedelijke ontwikkelingen in de omgeving van het spoor en vervoer van mogelijk gevaarlijke stoffen van en naar Chemelot Zorgt er voor dat de externe veiligheid voor burgers in de Westelijke Mijnstreek op een verantwoord niveau blijft.
Beleidsvisie externe veiligheid Chemelot site / Westelijke Mijnsteek	Gemeente / Westelijke Mijnstreek	2011	

De gemeente Sittard-Geleen staat voor de uitdaging om nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in te passen en de bestaande situatie te optimaliseren, waarbij er voldoende aandacht is voor de veiligheid en gezondheid van burgers. De kenmerkende mix van Sittard-Geleen met zijn stedelijk gebied, landelijke kernen en het industriële cluster Chemelot zorgt voor dynamiek, maar ook voor spanningen als het gaat om externe veiligheid in de leefomgeving. Functies voor werken, wonen en recreëren zullen steeds meer worden verweven in de ruimtelijke planning. En ook nieuwe ontwikkelopgaven op het gebied van infrastructuur, klimaatadaptatie en energietransitie hebben een raakvlak met het thema externe veiligheid.

Met de introductie van de Omgevingswet wordt de huidige externe veiligheidswetgeving gemoderniseerd. De gemeente blijft een belangrijke rol spelen in de lokale veiligheidsafweging rondom de opslag en het transport van

gevaarlijke stoffen. Wat verandert is de wijze waarop deze afweging plaatsvindt. Die afweging zal o.a. gaan plaatsvinden aan de hand van aandachtsgebieden¹¹ en voorschriftgebieden¹². Het aandachtsgebied vormt een instrument om het gesprek over veiligheid en bescherming door het treffen van maatregelen te starten.

De gemeente Sittard-Geleen heeft haar (nieuwe) beleidsambities voor externe veiligheid verwoord in de notitie: Beleidsnotitie Externe Veiligheid - Beleidsuitgangspunten voor de vernieuwing van het externe veiligheidsbeleid van Sittard-Geleen (20 juli 2021 documentnummer R01-2021040)). Deze notitie is op 9 december 2021 besproken in de Raadswerkgroep en vormt voor deze handreiking het vertrekpunt. In onderstaande tabel is een korte samenvatting opgenomen van de beleidsambities.

¹¹ Aandachtsgebieden zijn gebieden rondom een installatie met een extern veiligheidsrisico, waar de theoretische effecten van brand, explosie of het vrijkomen van giftig gas nog zo groot zijn dat ook binnen in een gebouw nog dodelijke slachtoffers kunnen vallen.

¹² Voorschriftgebied is een bestuurlijk aan te wijzen deel van het brand- of explosie aandachtsgebied waar maatregelen geëist kunnen worden voor nieuwbouw om het effect van brand en/of explosie te verminderen.

Beleidsambities op hoofdlijnen

Onderwerp ambitie	Uitgewerkte beleidsambities
Ambities voor nieuwe situaties	Hanteren van een zonebeleid rondom alle risicobronnen, ter bescherming van mensen (in nieuwe situatie)
Ambitie zeer kwetsbare gebouwen (ZKG)	Bijzondere bescherming voor groepen mensen die niet zelfredzaam zijn bij de gevaren van risicobronnen.
Ambitie EV voor bestaande situaties	Aandacht voor bescherming van mensen (in bestaande situatie) tegen de gevaren van alle risicobronnen.
Ambitie voor nieuwe Risicobronnen	Ruimte geven aan bedrijven met externe veiligheidsrisico's en bescherming bieden aan de mensen in de omgeving ervan door bij voorkeur risicovolle bedrijven te clusteren.

De gemeente Sittard-Geleen heeft al jaren externe veiligheidsbeleid voor ruimtelijke ontwikkelingen nabij de spoorzone en op en nabij de site van Chemelot. Voor ruimtelijke ontwikkelingen nabij andere risicobronnen (buisleidingen, Rijkswegen en Waterwegen en andere milieubelastende activiteiten met risico's) is nu geen (vastgesteld) beleid.

In de Omgevingsvisie worden twee uitgangspunten opgenomen:

- het zonebeleid toe te passen op alle risicobronnen externe veiligheid binnen de gemeente. De kern van het beleid is het sturen op het beperken van de dichtheid en het garanderen van een basisafstand (groter dan de plaatsgebonden risicocontour 10⁻⁶) tussen risicobron en risico-ontvanger.
- het toepassen van een aantal basismaatregelen voor zeer kwetsbare gebouwen¹³, kwetsbare gebouwen en locaties¹⁴ en beperkt kwetsbare gebouwen¹⁵ dat bijdraagt aan de veiligheidssituatie en daarmee aan het beschermen van mensen tegen de gevaren van een brand, explosie of gifwolk.

De verschuiving van het huidige gemeentelijke veiligheidsbeleid naar de nieuwe gemeentelijke Omgevingsvisie gebeurt zo veel mogelijk beleidsneutraal. De gemeente geeft bijzondere aandacht aan externe veiligheid voor twee ontwikkelgebieden, waarin meer specifiek moet worden gekeken naar de samenhang van externe veiligheid met de geplande ontwikkeling en andere beleidsvelden. Deze gebieden zijn:

- Chemelot
- Emplacement Sittard

Naast het toepassen van het zonebeleid kiest de gemeente voor het toepassen van een aantal basismaatregelen. Het toepassen van de basismaatregelen voor nieuwe beperkt kwetsbare gebouwen en locaties, kwetsbare gebouwen en locaties en zeer kwetsbare gebouwen draagt bij aan de veiligheidssituatie en daarmee aan het beschermen van

---

¹³ Definitie nieuw in de Omgevingswet – een gebouw is 'zeer kwetsbaar als het een gebouw is voor mensen die zichzelf niet op tijd in veiligheid kunnen brengen zoals een woonfunctie voor 24-uurszorg, basisscholen, gezondheidszorg met bedgebied, gevangenis en kinderopvang.

¹⁴ Kwetsbare gebouwen zijn alle gebouwen met een woonfunctie (niet verspreid liggende bebouwing) en locaties bestemd voor grote evenementen of voor recreatief nachtverblijf. Gebouwen en locaties zijn ook kwetsbaar als er veel personen een groot deel van de dag aanwezig zijn.

¹⁵ Overige gebouwen en locaties zijn beperkt kwetsbaar. Nieuw in de Omgevingswet is dat de nadruk ligt op bescherming van de kwetsbare gebruiksfunctie van een gebouw in plaats van op de bescherming van het gebouw als geheel.

mensen tegen de gevaren van een brand, explosie en gifwolk. De maatregelen zijn in onderstaande tabel opgenomen en zijn met name van toepassing bij een buitenplanse of binnenplanse omgevingsplanactiviteit. Deze lijst is niet limitatief.

Tabel 1: Overzicht basismaatregelen

Basismaatregelen 'omgeving'		Basismaatregelen 'risicobron'	
1	Aanpassen van de omvang, positionering en vormgeving van bouwwerken ten opzichte van een risicobron.	-	Het toepassen van Best Beschikbare Technieken BBT en waar nodig BBT+ bij de risicovolle activiteit gericht op de reductie van de kans op een incident en de omvang van effectgebieden.
2	Het toepassen van effect reducerende maatregelen in de omgeving zoals opvangfaciliteiten voor brandbare vloeistoffen of aanpassingen aan de riolering om de verspreiding van uitstromende chemicaliën te voorkomen.	-	Het toepassen van effect reducerende maatregelen in de omgeving zoals opvangfaciliteiten voor brandbare vloeistoffen of aanpassingen aan de riolering om de verspreiding van uitstromende chemicaliën te voorkomen.
3	Het realiseren van de aanwezigheid van goede en duidelijke vluchtroutes van de risicobron af alsmede voldoende gelegenheid tot schuilen in gebouwen en de omgeving.	-	Het realiseren van (in overleg met de hulpdiensten) voldoende toegankelijkheid van en veilige opstelplaatsen rondom de risicobron voor materieel en personen van hulpverleningsdiensten.
4	Het realiseren van voldoende toegankelijkheid van en veilige opstelplaatsen rondom de risicobron voor materieel en personen van hulpverleningsdiensten.	-	Het realiseren van (in overleg met de hulpdiensten) voldoende bluswater rondom de risicobron voor de inzet van hulpverleningsdiensten.
5	De aanwezigheid van voldoende bluswater.		
6	Het voorzien in risicocommunicatie waardoor mensen die in een gebied wonen, werken of verblijven weten welke risico's op hen van toepassing zijn, hoe ze zich kunnen voorbereiden en wat ze kunnen doen in crisissituaties. Daarbij hoort ook kennis van de risicobron van de omgeving en handelingsperspectieven.		
7	Bijzondere aandacht wordt gegeven aan de bescherming van mensen binnen aandachtsgebieden die verblijven op een buitenlocatie (zoals een recreatieterrein of evenemententerrein).		
8	Bouwkundige maatregelen		

Ambitie bijzondere bescherming voor verminderd zelfredzame personen

De Omgevingswet maakt onderscheid in het beschermen van verschillende groepen. Het gaat daarbij om (beperkt) kwetsbare gebouwen / locaties en zeer kwetsbare gebouwen. Ten opzichte van de oude wetgeving is de groep zeer kwetsbare gebouwen nieuw. Dit zijn gebouwen waarin mensen verblijven die niet of nauwelijks in staat zijn zichzelf in veiligheid te brengen bij een calamiteit met gevaarlijke stoffen. Voorbeelden van deze gebouwen zijn een ziekenhuis, kinderdagverblijf, basisschool en een verzorgingstehuis.

Aanvullend op het huidige beleid wil de gemeente Sittard-Geleen de mensen in zeer kwetsbare gebouwen bijzondere bescherming bieden door ze niet direct bloot te stellen aan de gevaren van een risicobron. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen nieuwe zeer kwetsbare gebouwen en bestaande zeer kwetsbare gebouwen. Met nieuw en bestaand wordt bedoeld op de planologische nieuwe of bestaande toekenning voor de functie in het bestemmingsplan of omgevingsplan.

Ambitie bestaande situatie

De gemeente vindt het belangrijk dat er ook voldoende aandacht is voor het beschermen van bestaande woongebieden. Dat kan betekenen dat, bijvoorbeeld door voortschrijdend inzicht, wordt gekeken naar het optimaliseren van veiligheidssituaties. Dat kan bijvoorbeeld door in transitiegebieden kritisch te kijken naar het opnieuw overwegen van combinaties tussen risicobronnen en risico-ontvangers. Indien mogelijk wordt bijvoorbeeld bekeken om bedrijven te hervestigen op aangewezen bedrijventerreinen. In het 'programma externe veiligheid' werkt de gemeente deze ambitie verder uit.

Ambitie voor nieuwe risicobronnen

Een groot deel van de risicovolle bedrijven binnen de gemeente Sittard-Geleen is gevestigd op de Chemelot site. Een aantal andere risicovolle bedrijven (zoals LPG-tankstations en propaantanks) ligt verspreid binnen de gemeente.

Vanuit veiligheidsoogpunt en bedrijfszekerheid is het zinvol om risicovolle bedrijven te clusteren. Dit kan doen door bedrijventerreinen specifiek aan te wijzen voor bedrijven met externe veiligheidsrisico's. Hierbij is het belangrijk om op andere bedrijventerreinen deze bedrijven uit te sluiten. Bij voorkeur terreinen aanwijzen voor risicovolle bedrijven aan die op een ruime afstand van (grote) woongebieden liggen en een hoog veiligheidsniveau vaststellen. Dit geeft enerzijds bedrijven de ruimte om hun economische groei te behouden. Anderzijds beschermen van de omgeving tegen de gevaren van deze bedrijven. Dit zal waarschijnlijk niet voor alle risicovolle bedrijven mogelijk zijn, denk hierbij aan kleinere risicovolle activiteiten zoals propaantanks (< 10 m³).

Ambitie per risicobron

Hierboven zijn de ambities voor zeer kwetsbare gebouwen (verminderd zelfredzame personen) beschreven. Ongeacht de risicobron is de ambitie hiervoor gelijk. Voor beperkt kwetsbare gebouwen en locaties en voor kwetsbare gebouwen en locaties verschilt de ambitie per risicobron.

Chemelot site

In juli 2021 heeft deze TVC haar kader 'Veiligheid in samenwerking' opgeleverd. De aanbevelingen uit dit veiligheidskader zijn verder inhoudelijk verdiept en begin 2023 vastgesteld (raad). De integrale bestuurlijke besluitvorming (de bevoegde gezagen en ook aan de bevoegde bestuurders bij Chemelot, CSP en DSM) is verder medio 2023 juridisch verankerd in een convenant.

Op hoofdlijnen kan dit als volgt worden vertaald:

- Nieuwe zeer kwetsbare gebouwen zijn niet toegestaan binnen het brand,- en of explosie aandachtsgebied.
- Binnen het realistisch aandachtsgebied voor brand en explosie (zone 1) zijn kwetsbare gebouwen en locaties niet toegestaan, maar met een binnenplanse procedure kan worden afgeweken.
- Binnen het realistisch aandachtsgebied voor brand en explosie (zone 1) zijn beperkt kwetsbare gebouwen en locaties toegestaan. Hieronder worden verstaan: (kantoor)gebouwen passend bij de Chemelot waardeketen.
- Tussen het realistisch aandachtsgebied voor brand en explosie (zone 1) en het brand,- explosieaandachtsgebied zijn beperkt kwetsbare gebouwen en locaties en kwetsbare gebouwen en locaties toegestaan.
- Binnen het realistische gifwolkaandachtsgebied (zone 2) zijn beperkt kwetsbare gebouwen en locaties, kwetsbare gebouwen en locaties en zeer kwetsbare gebouwen toegestaan, mits de nieuwbouw is voorzien van een mechanische ventilatiesysteem dat alle ventilaties met één knop afgeschakeld kan worden.

- Tussen realistische gifwolkaandachtsgebied (zone 2) en het gifwolkaandachtsgebied zijn beperkt kwetsbare gebouwen en locaties, kwetsbare gebouwen en locaties en zeer kwetsbare gebouwen toegestaan.

Toelichting

Realistische aandachtsgebieden zijn aandachtsgebieden waarbij rekening is gehouden met locatie specifieke eigenschappen, risico reducerende factoren in en nabij de inrichting en een bestuurlijk verantwoorde kans. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen zone 1 'realistische aandachtsgebieden voor brand en explosie' en zone 2' realistische aandachtsgebieden voor gifwolk'.

Zone 1:

Op dit moment bevinden zich in zone 1 enkele woningen die aan het wettelijk veiligheidsminimum voldoen voor bestaande bouw. Nieuwbouw van woningen in deze zone moet aan stringente voorschriften voldoen.

Zone 2:

In zone 2 zijn geen beperkingen op de ruimtelijke ordening. In deze zone wordt voor nieuwe ontwikkelingen ingezet op het voorzien van een mechanische ventilatiesysteem dat alle ventilaties met één knop afgeschakeld kunnen worden. Verder wordt in deze zone in algemene zin gekeken naar maatregelen ter verbetering van de veiligheid. Daarbij kan worden ingezet op basis van vrijwilligheid, al dan niet ondersteund met een stimuleringsregeling. In het programma externe veiligheid wordt dit verder uitgewerkt.

Bedrijven

Onder bedrijven scharen we alle risicovolle bedrijven met uitzondering van de Chemelot site.

Mensen in de omgeving van bedrijven bieden we bescherming door:

- Nieuwe beperkt kwetsbare gebouwen en locaties, kwetsbare gebouwen en locaties, zeer kwetsbare gebouwen en evenementen niet toe te staan binnen een brandaandachtsgebied of explosieaandachtsgebied.
- Nieuwe beperkt kwetsbare gebouwen en locaties, kwetsbare gebouwen en locaties en zeer kwetsbare gebouwen toe te staan binnen het gifwolkaandachtsgebied mits de gebouwen worden voorzien van een mechanische ventilatiesysteem dat alle ventilaties met één knop centraal afschakelt
- Nieuwe bedrijven toe te staan op de daarvoor aangewezen bedrijventerreinen (dit wordt nader uitgewerkt in het programma externe veiligheid).

Toelichting

Bedrijven met een brandaandachtsgebied zijn bijvoorbeeld LPG-tankstations. Mensen beschermen we tegen een brand, door ze niet bloot te stellen aan dit gevaar.

Bedrijven met een explosieaandachtsgebied zijn LPG-tankstations en kleine propaantanks. Een aantal lpg-tankstations ligt nabij woongebieden en de propaantanks bevinden zich in het buitengebied. Mensen beschermen we tegen een brand of explosie door ze niet bloot te stellen aan het gevaar. Dit betekent dat we in eerste instantie binnen dit gebied nieuwe, kwetsbare gebouwen en locaties, zeer kwetsbare gebouwen en evenementen niet toestaan. Dit draagt ook bij aan het beperken van het groepsrisico. Voor beperkt kwetsbare gebouwen en locaties staan we onder voorwaarden toe. Deze zijn toegestaan wanneer de personendichtheid niet toeneemt of maatregelen worden genomen die de externe veiligheidssituatie verbeterd.

Bedrijven met een gifwolkaandachtsgebied zijn voornamelijk PGS 15 (Publicatiereeks Gevaarlijke Stoffen) opslagen. Voor mensen binnen een gifwolkaandachtsgebied bieden we bescherming tegen een gifwolk door de gebouwen en het nemen van de basismaatregelen. Bij een toxische wolk is het advies binnen te blijven of naar binnen te vluchten. Nieuwbouw biedt bescherming door ze te voorzien van een mechanische ventilatiesysteem dat alle ventilaties met één knop centraal afgeschakeld kunnen worden. Nieuwe beperkt kwetsbare gebouwen en locaties, kwetsbare gebouwen en locaties en zeer kwetsbare gebouwen zijn daarom toegestaan binnen een gifwolkaandachtsgebied.

Nieuwe risicovolle bedrijven wil de gemeente zoveel mogelijk clusteren. Dit wordt nader uitgewerkt in het Programma externe veiligheid. De risico's van de bestaande risicovolle bedrijven wil de gemeente beheersen door uitbreiding alleen toe te staan mits de PR 10⁻⁶ contour en de aandachtsgebieden niet toenemen.

Hogedruk aardgasbuisleidingen

Mensen die in de omgeving van een buisleiding aanwezig zijn, biedt de gemeente bescherming door:

- Nieuwe zeer kwetsbare gebouwen niet toe te staan binnen het brandaandachtsgebied.
- Nieuwe kwetsbare gebouwen en locaties en beperkt kwetsbare gebouwen en locaties niet toe te staan binnen de effectafstand 100 % letaal van een leiding met een brandaandachtsgebied.
  - * Binnenplanse afwijking mogelijk voor beperkt kwetsbare gebouwen en locaties en kwetsbare gebouwen en locaties.
- Nieuwe kwetsbare gebouwen en locaties en beperkt kwetsbare gebouwen en locaties toe te staan tussen de 100% letaliteit en het brandaandachtsgebied.
- (grote/meerdaagse) evenementen niet toestaan binnen een brandaandachtsgebied.
- Uitbreiding van bestaande hogedruk aardgasleidingen toestaan wanneer de plaatsgebonden risicocontour 10-6 per jaar en het aandachtsgebied niet toenemen.
- Nieuwe hogedruk aardgasleidingen toe te staan in de buisleidingenstrook van de structuurvisie buisleidingen.

Toelichting

Voor buisleidingen kunnen we onderscheid maken tussen hogedruk aardgasbuisleidingen en overige buisleidingen.

Mensen in de omgeving van een hogedruk aardgasbuisleiding wordt bescherming geboden door mensen nabij een buisleiding niet direct bloot te stellen aan het gevaar. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen het gebied tot de effectafstand 100% letaal en het gebied tussen de 100% letaliteit en het aandachtsgebied. De 100% letaliteitsgrens komt uit het huidige externe veiligheidsbeleid voor buisleidingen (Besluit externe veiligheid buisleidingen). Dit gebied draagt het meeste bij aan de hoogte van het groepsrisico. Tevens komt voor buisleidingen met een brandaandachtsgebied de 100% letaliteit nagenoeg overeen met het gebied waarbinnen gebouwen vlam gaan vatten door een fakkelbrand (de zogeheten house burning distance). Binnen de effectafstand 100% letaliteit worden beperkt kwetsbare gebouwen en locaties en kwetsbare gebouwen en locaties niet toegestaan. Hiervan kan onder voorwaarden worden afgeweken (binnenplanse omgevingsplanactiviteit).

Mensen buiten de effectafstand 100% letaliteit en binnen een brandaandachtsgebied bieden we bescherming tegen een brand door de gebouwen zelf en de te nemen basismaatregelen. Bij een fakkelbrand gaan gebouwen buiten de 100% letaliteit niet branden. Mensen kunnen binnen schuilen. Dit geldt echter niet voor evenementen en zijn een uitzondering hierop. Evenementen zijn niet toegestaan binnen het brandaandachtsgebied.

De ruimte voor nieuwe leidingen is beperkt doordat de gemeente op het smalste gedeelte van Nederland ligt en de gemeente al veel infrastructuur heeft. Nieuwe hogedruk aardgasbuisleidingen worden daarom primair toegestaan binnen de buisleidingenstrook van de structuurvisie buisleidingen.

Wanneer de gemeente voor een specifieke situatie wil afwijken van de regels, loopt de gemeente de procedure van een buitenplanse omgevingsplanactiviteit door en past de basismaatregelen toe.

Overige buisleidingen

In de gemeente bevinden zich voornamelijk hogedruk aardgasleidingen en enkele overige buisleidingen. Omdat de overige buisleidingen specifiek van aard zijn, past de gemeente voor deze leidingen maatwerk toe.

Net zoals voor de hogedruk aardgasleidingen is voor nieuwe overige leidingen weinig ruimte. Dit betekent dat ook nieuwe overige leidingen primair zijn toegestaan binnen de buisleidingenstrook van de structuurvisie buisleidingen.

Transportroutes

Ten aanzien van (beperkt) kwetsbare gebouwen en locaties in de omgeving van de transportroutes spoor (exclusief Sittard-Born), weg en water bieden we bescherming door het externe veiligheids-beleid uit 2012 voor de spoorzone op alle transportroutes toe te passen. Het veiligheidsbeleid uit 2012 voor het spoor is daarmee ook van toepassing op de transportroutes weg en water. Dit houdt in:

- Nieuwe zeer kwetsbare gebouwen niet toe te staan binnen het brand,- en of explosie aandachtsgebied.
- Nieuwe beperkt kwetsbare gebouwen en locaties en beperkt kwetsbare gebouwen en locaties niet toe te staan binnen het brandaandachtsgebied en de eerste 50 meter van het explosieaandachtsgebied.

- Nieuwe beperkt kwetsbare gebouwen en locaties en kwetsbare gebouwen en locaties toe te staan tussen de 50 meter zone en het explosieaandachtsgebied (200 meter) mits de personendichtheid niet significant toeneemt en de basismaatregelen worden toegepast.
- Nieuwe beperkt kwetsbare gebouwen en locaties, kwetsbare gebouwen en locaties en zeer kwetsbare gebouwen binnen het gifwolkaandachtsgebied toe te staan mits de gebouwen worden voorzien van een mechanische ventilatiesysteem dat alle ventilaties met één knop centraal afschakelt.
- (grote/meerdaagse) evenementen niet toe te staan binnen het brand,- en het explosieaandachtsgebied.

Toelichting

Tegen het gevaar van een brand worden mensen in nieuwe (beperkt) kwetsbare gebouwen en op locaties beschermd, door ze niet toe te staan binnen het brandaandachtsgebied. Dit draagt ook bij aan het beperken van het groepsrisico.

Tegen het gevaar van een explosie worden mensen in nieuwe (beperkt) kwetsbare gebouwen en op locaties beschermd, door ze niet toe te staan binnen deze eerste 50 meter van een transportroute.

De grens ligt op 50 meter omdat binnen deze zone gebouwen niet voldoende bescherming bieden tegen het drukgolf effect van een explosie. De gebouwen hebben beschadigde daken, ernstige beschadigingen aan draagconstructies, ontzette muren en scheuren in gevels. Buiten deze 50 meter bieden gebouwen verwacht tijdelijke bescherming. Tevens is dit gebied bepalend voor de hoogte van het groepsrisico. Een ander voordeel is dat deze zone overeenkomt met bebouwingsvrijezones vanuit andere milieuaspecten.

Ontwikkelingen tussen de 50 meter en het explosieaandachtsgebied (200 meter) zijn enkel toegestaan wanneer de personendichtheid niet significant toeneemt.

Bij een toxische wolk geldt het advies om binnen te blijven of naar binnen te vluchten. Mensen in nieuwbouw bieden we bescherming door de aanwezigheid van een mechanische ventilatiesysteem doordat ventilaties handmatig afgeschakeld kunnen worden ("vereiste Bouwbesluit"). Nieuwe beperkt kwetsbare gebouwen en locaties, kwetsbare gebouwen en locaties en zeer kwetsbare gebouwen zijn daarom toegestaan binnen een gifwolkaandachtsgebied.

Emplacement Sittard

Beperkt kwetsbare gebouwen en locaties en kwetsbare gebouwen en locaties in de omgeving van het emplacement bieden we bescherming door het huidige externe veiligheidsbeleid voor de spoorzone (inclusief emplacement) toe te passen. Uitzondering hierop zijn de locaties nabij het Stationsgebied (woongebied Limbrichterveld en het gebied achter het station inclusief kantoorlocatie Bergerweg).

Op hoofdlijnen gelden de volgende eisen voor ontwikkelingen nabij het emplacement Sittard.

- Nieuwe zeer kwetsbare gebouwen niet toe te staan binnen het brand,- en of explosie aandachtsgebied (200 meter aan weerszijde van het buitenste spoor).
- Nieuwe beperkt kwetsbare gebouwen en locaties en kwetsbare gebouwen en locaties zijn niet toegestaan binnen de eerste 50 meter van het explosieaandachtsgebied. Uitzonderd het Stationsgebied en woongebied Limbrichterveld. Voor deze gebieden gelden de volgende eisen:
- Locatie stationsgebied en woongebied Limbrichterveld: Nieuwe beperkt kwetsbare gebouwen en locaties en kwetsbare gebouwen en locaties zijn toegestaan met toepassen van de basismaatregelen. Maatregelen zijn niet nodig als de ontwikkeling minder dan 10 personen betreft, het vervangende nieuwbouw is.
- Binnenplanse afwijkingsmogelijkheid voor beperkt kwetsbare gebouwen en locaties.
- Nieuwe beperkt kwetsbare gebouwen en locaties en kwetsbare gebouwen en locaties zijn toegestaan tussen de eerste 50 meter en het explosieaandachtsgebied (200 meter) mits de personendichtheid niet significant toeneemt en de basismaatregelen worden toegepast. Voor het gebied achter het station inclusief kantoorlocatie Bergerweg gelden aanvullende eisen:
- Locatie 'achter het station inclusief kantoorlocatie Bergerweg': tussen de 50 meter zone en het explosieaandachtsgebied zijn beperkt kwetsbare gebouwen en locaties en kwetsbare gebouwen en locaties toegestaan mits de personendichtheid niet significant toeneemt, toepassing van de basismaatregelen en opgave om te verdunnen.
- Nieuwe beperkt kwetsbare gebouwen en locaties, kwetsbare gebouwen en locaties en zeer kwetsbare gebouwen binnen het gifwolkaandachtsgebied zijn toegestaan mits de gebouwen worden voorzien van een mechanische ventilatiesysteem dat alle ventilaties met één knop centraal afschakelt.

- (grote/meerdaagse) evenementen niet toe te staan binnen het brand,- en het explosieaandachtsgebied.

Toelichting

De uitgangspunten voor het Emplacement Sittard zijn grotendeels gelijk aan die van de transportroutes. Een uitzondering hierop is het gebied achter het station inclusief kantoorlocatie Bergerweg, het stationsgebied en het woongebied Limbrichterveld. Ook willen we zo min mogelijk activiteiten/handelingen met gevaarlijke stoffen op het emplacement. Hiermee verlagen we het risico en kunnen zo de omgeving van het station en emplacement veiliger ontwikkelen.

1.8.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

- Spooemplacement / Stationsomgeving – Om plannen voor de Stationsomgeving (i.r.t. emplacement te kunnen maken, is het niet alleen van belang dat wij als gemeente keuzes maken in welke ontwikkelingen wij hier wenselijk vinden (o.a. ten aanzien van externe veiligheid, woningbouw, personenmobiliteit en logistiek etc.) maar ook zijn ontwikkelingen van andere partijen zoals het Rijk en ProRail relevant,
- Chemelot en omgeving:
Hoe geven we invulling aan de aandachtsgebieden en kunnen/willen wij de veiligheid van de huidige situatie verbeteren zodat ontwikkelingen mogelijk zijn?
- Campusontwikkelingen
- Overige bedrijventerreinen voor gevaarlijke stoffen (i.r.t. de circulaire transitie)

De ambities van de gemeente voor het thema externe veiligheid zijn hierboven beschreven. Deze ambities kunnen één op één ingebracht worden in het integrale 'gesprek' over de gemeentelijke Omgevingsvisie.

De gemeente heeft in het betrekken van externe veiligheid grofweg twee opties:

- Sectoraal. Alle beleidsthema's wordt om input gevraagd en deze beleidsambities worden als aparte sectoren opgenomen in de Omgevingsvisie. Het is denkbaar dat het thema externe veiligheid valt onder de bredere ambities voor een 'veilige en gezonde leefomgeving'.
- Integraal. Alle beleidsthema's worden in samenhang bekeken met de uitdagingen voor en ambities van de gemeente. Dat betekent dat voor externe veiligheid de kernvraag is hoe het thema bijdraagt of een belemmering vormt voor ambities.

De gemeente Sittard-Geleen kiest nadrukkelijk voor een integrale aanpak. Hierbij is het relevant om te beoordelen in hoeverre verschillende beleidssectoren ambities hebben die elkaar versterken (meekoppelen) of tegenspreken (tegenstrijdig). Voor externe veiligheid is het relevant om dit te beoordelen voor in ieder geval de volgende beleidsvelden:

- Ontwikkeling woningmarkt. In geval van een krimp scenario zullen externe veiligheidsrisico's mogelijk op termijn lager worden. De gemeente kan in het kiezen van transities in woongebieden bijvoorbeeld voorrang geven aan woongebieden die binnen de invloedssfeer van risicobronnen (bijvoorbeeld Chemelot) liggen.
- Energietransitie. Door nieuwe energiedragers en nieuwe vervoersstromen van gevaarlijke stoffen zullen de externe veiligheidsrisico's ook wijzigen.
- Geluid en luchtkwaliteit. Het thema externe veiligheid betreft ook een contourenbeleid, net als deze milieuthema's. Rond bedrijven en transportroutes kunnen de beleidsvelden elkaar versterken.
- Wonen en zorg. Bij het realiseren van nieuwe locaties voor zorgfuncties is het vanuit externe veiligheid heel relevant om deze functies buiten de aandachtsgebieden externe veiligheid te plannen.
- Veilige en gezonde leefomgeving. Externe veiligheid is één van de veiligheidsthema's met een serieuze impact op de fysieke leefomgeving. Daarmee moet het thema ook zeker meegewogen worden in gesprekken over de integraal veilige en gezonde leefomgeving.

- Werkgelegenheid en economie. Als voorbeeld wordt hier de transitie binnen de Chemelot-site genoemd. Binnen de bedrijven is een ontwikkeling te zien van zware chemie naar fijnchemie. Daarmee verschuiven en veranderen de externe veiligheidsrisico's.
- Infrastructuur. Het vervoer van gevaarlijke stoffen over spoor, weg, water en door buisleidingen heeft een directe relatie met aanleg of onderhoud van de infrastructuur.

Tot slot een tweetal aanvullende handreikingen voor externe veiligheid in de gemeentelijke Omgevingsvisie:

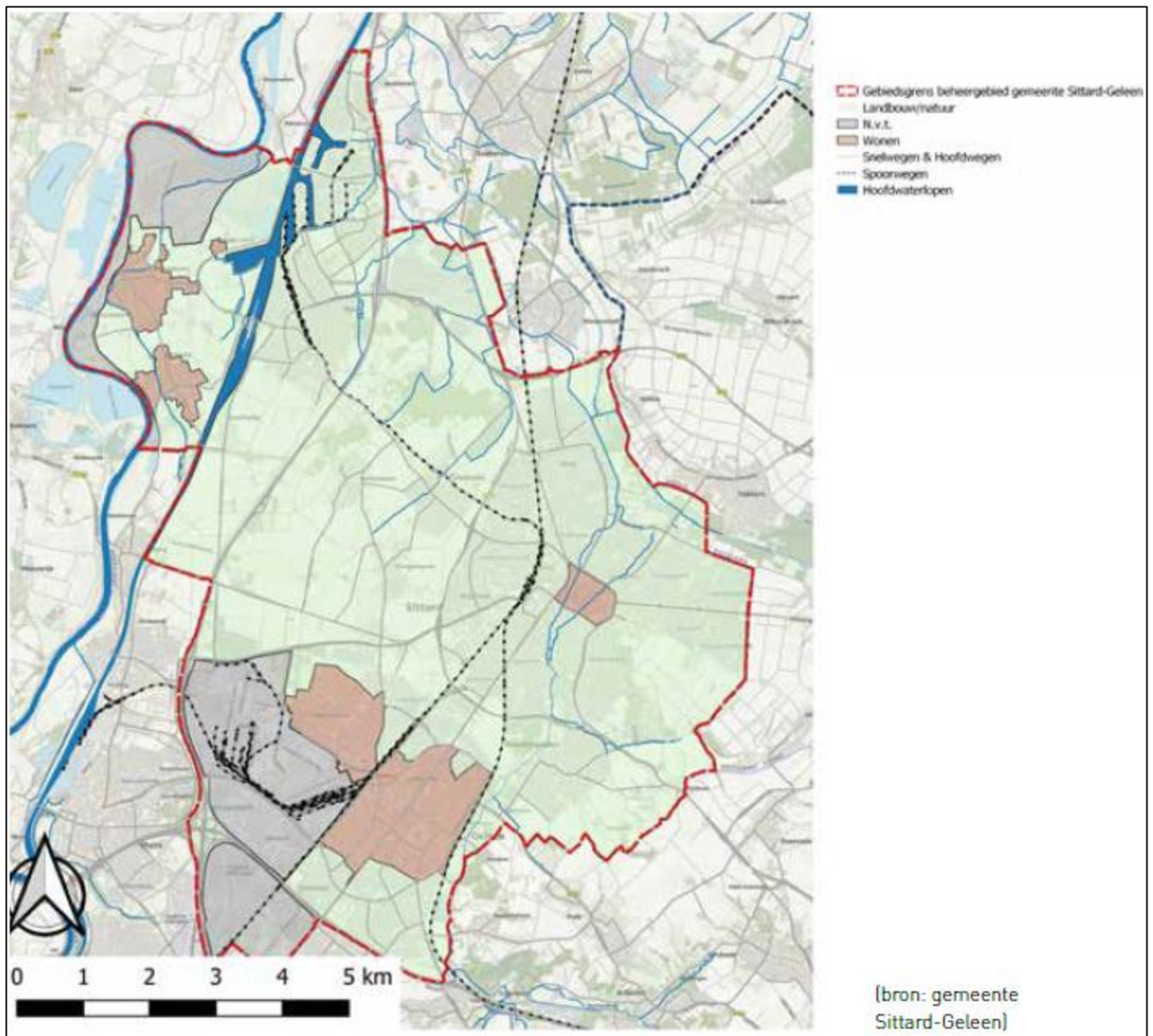
1. de gemeente Sittard-Geleen hecht aan de samenwerking met en expertise van de Veiligheidsregio. Dat betekent dat de gemeente de Veiligheidsregio uitnodigt aan de bespreektafel voor de Omgevingsvisie en omgevingsplan. De Veiligheidsregio wordt dan in de gelegenheid gesteld om haar ambities en kernwaarden aangaande de veilige fysieke leefomgeving in te brengen.
2. de Omgevingsvisie biedt de kapstok voor programma's onder de Omgevingswet. De gemeente Sittard-Geleen heeft al eerder besloten tot het opstellen voor een programma Omgevingsveiligheid (lees: externe veiligheid). Dat betekent dat in de Omgevingsvisie ook een verwijzing wordt opgenomen naar dit programma (zie hoofdstuk 4).

1.9 Milieu en ondergrond

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld Milieu en ondergrond beschreven. Het taakveld Milieu en ondergrond bestaat uit de thema's bodem & ondergrond, luchtkwaliteit en geluid.

1.9.1 Huidige situatie

Bodem & ondergrond

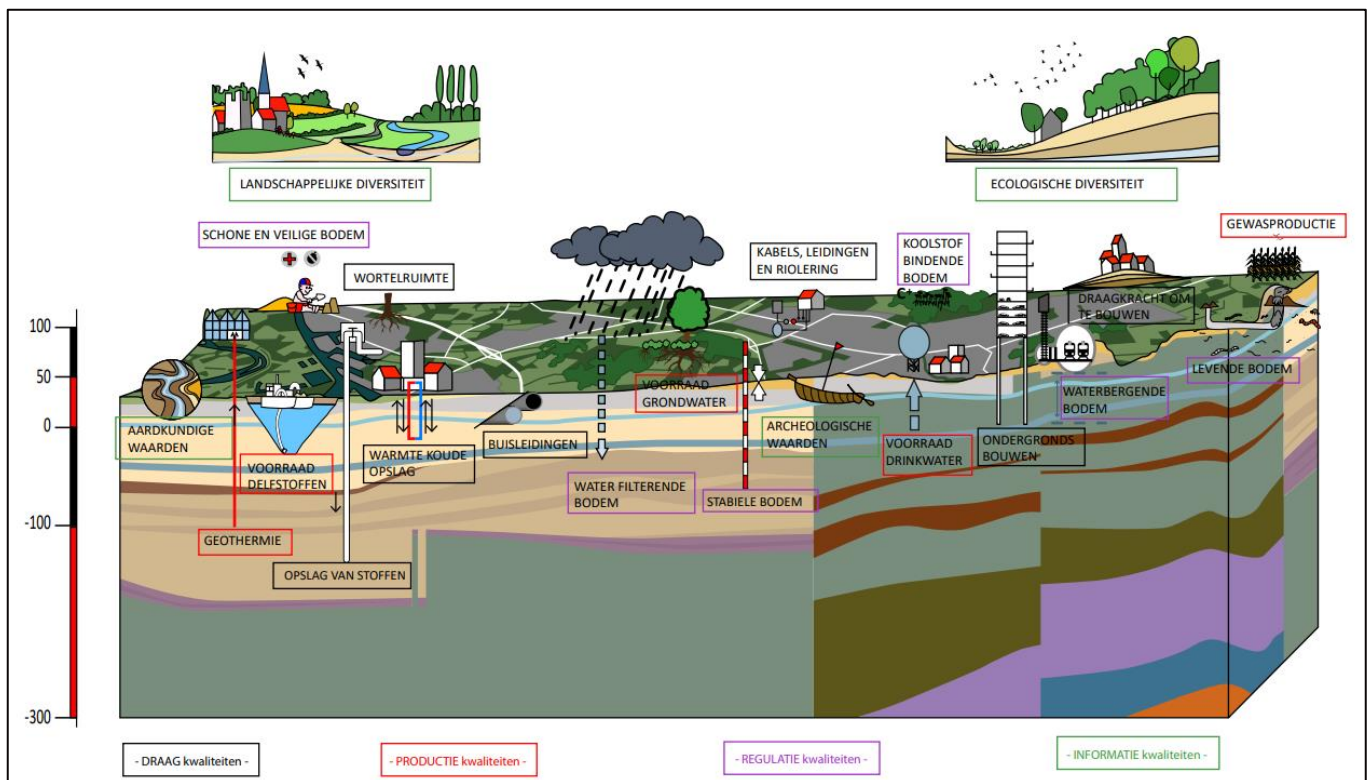
Limburg kent een divers landschap met rivierdalen, laagterras, middenteras en hoogterras. De omgeving van Sittard-Geleen bestaat voornamelijk uit Maasafzettingen. Door de gemeente loopt de Feldbissbreuk, die een grens vormt

tussen het laagterras en het middenteras. De bovenlaag van het laagterras bestaat uit klei, zand en zandig löss. Het middenteras in het noordelijk deel van de gemeente (Roerdalslenk) is bedekt met zand en het zuidoostelijk deel (Kempenblok) met löss. Deze breuklijn zorgt ervoor dat het gebied gevoelig is voor aardbevingen.

De gemeente Sittard-Geleen heeft in het rapport 'Ondergrond voor ontwikkeling (2020)' in een uitgebreide analyse de bodem en ondergrond beschreven. Het rapport is opgesteld met het oog op uitdagingen voor de gemeente met betrekking tot klimaatverandering, technologische ontwikkelingen, demografische veranderingen en internationale ontwikkelingen. Daarbij is ook specifiek aandacht voor veranderingen door de aanstaande Omgevingswet.

Dit rapport is opgedeeld in drie modules. In module 1 worden 21 ondergrondskwaliteiten in beeld gebracht en gegroepeerd in vier categorieën: draag-, productie-, regulatie-, en informatiekwaliteiten. In het rapport worden de ondergrondskwaliteiten afgezet tegen maatschappelijke opgaven van de gemeente om knelpunten inzichtelijk te maken.

Module 2 beschrijft een methodiek waarop deze ondergrondskwaliteiten in planvorming en projecten meegenomen kunnen worden. Module 3 bevat een verdere kenschets van de bodem en diepere ondergrond van de gemeente Sittard-Geleen en daarbij ook een praktische uitwerking van de ondergrondskwaliteiten.

Figuur 38: de kwaliteiten en gebruiksfuncties van de ondergrond zoals ze in het rapport *Ondergrond voor ontwikkeling (2020)* beschreven zijn. Bron: Gemeente Sittard Geleen, 2020.

In Figuur 4 is een schematische weergave van de ondergrondskwaliteiten en de daarbij horende gebruiksfuncties zoals ze in het rapport *Ondergrond voor ontwikkeling (2020)* beschreven zijn. Deze gebruiksfuncties worden hieronder kort beschreven:

Informatiekwaliteiten

- Archeologische en aardkundige waarden – de ondergrond bevat ons cultuurhistorisch bodemarchief, met archeologische resten en aardkundige structuren die het waard zijn om in stand te houden en zorgvuldig mee om te gaan. Het beschermen van het archeologisch erfgoed is vastgelegd in de Beleidsnota archeologie en monumenten (2012) waarbij de focus op erkenning en bescherming van archeologie en monumenten, het behoud door ontwikkeling, en beleving van archeologie en monumenten ligt. Er is geen specifiek gemeentelijk beleid voor het beschermen van aardkundige waarden, maar de gemeente heeft wel doelen gesteld met betrekking tot het herkenbaar maken van geomorfologie en het onderliggende landschap, het voorkomen van erosie en wateroverlast, het accentueren en behouden van landschappelijke relicten en specifieke aandacht op water als structurerend element in de stad en het landschap.
- Landschappelijke en ecologische diversiteit – eigenschappen van de ondergrond zijn bepalend in de karakteristieken van het landschap. Voor landschappelijke diversiteit bestaat geen specifiek wettelijk kader, maar het gemeentelijk beleid zet zich in voor het creëren van een aantrekkelijk cultuurlandschap voor de omgeving. Landschappelijke diversiteit is onlosmakelijk verbonden met ecologische diversiteit, waarbij de nadruk ligt op natuur in relatie tot het landschap.
- De Wet Natuurbescherming regelt de bescherming van natuurgebieden die uniek zijn voor Nederland en Europa en beschermt drie soorten gebieden: Natura 2000-gebieden, beschermde natuurmonumenten en gebieden die de minister van LNV aanwijst naar aanleiding van verdragen of andere verplichtingen. De provinciale ambitie is de instandhouding van de biodiversiteit. De gemeente Sittard-Geleen wil hieraan bijdragen door ecologische verbindingen te herstellen en te versterken en draagt bij aan de realisatie van het provinciale natuurnetwerk.

Draagkwaliteiten

- Draagkracht en ondergronds bouwen – de ondergrond draagt bouwwerken. Draagkracht duidt op de mate waarin de ondergrond gevoelig is voor zetting. Deze is in Sittard-Geleen goed; de ondergrond is weinig gevoelig voor zetting. Hierbij zijn de lager gelegen delen, waar meer klei in de ondergrond zit, wat gevoeliger dan de hogere delen die bestaan uit leem, löss en zand, maar ook in de lagere delen is de draagkracht goed. Een aandachtspunt is wel dat mijnwater leidt tot bodemstijging en onregelmatige zettingen. Er is geen specifiek gemeentelijk beleid voor draagkracht om te bouwen. Ook voor ondergronds bouwen is de ondergrond van Sittard-Geleen goed geschikt. De gemeente heeft hiervoor geen expliciet beleid, maar andere beleidsgebieden zijn hierop ook van toepassing.
- Kabels, leidingen, en rioleringen en buisleidingen – in de ondergrond van Sittard-Geleen liggen honderden kilometers aan kabels, leidingen en rioleringen, maar er zijn vooralsnog weinig conflicten tussen de ondergrondse infrastructuur en andere ondergrondse en bovengrondse functies. De gemeente voorziet echter in het licht van maatschappelijke opgaven als de energietransitie, klimaatadaptatie en de groei van het telecommunicatienet dat dit wel vaker zal gaan voorkomen. In de ondergrond bevinden zich ook buisleidingen, mede door het chemisch complex van Chemelot, voor het transport van bijvoorbeeld aardgas, olieproducten, chemicaliën, industriewater, vloeistoffen en perslucht die gemeentegrensoverschrijdend zijn. Het beleid hiervoor staat in de Structuurvisie Buisleidingen 2012-2035. Buisleidingen brengen risico's voor veiligheid met zich mee. Hiervoor zijn beperkingen voor bouwen opgenomen. Er is dus veel ondergronds ruimtegebruik, wat betrekking heeft op de wortelruimte in de gemeente. Voor een groene stad hebben bomen een substantieel ondergronds ruimtebeslag nodig. Daarom is er in de gemeente een groenstructuurvisie met een bomenbeleidsplan en een uitvoeringsplan bomen.
- Warmte-koude opslag (WKO) en opslag van stoffen - de ondergrond kan een rol spelen in de opslag van overschotten aan warmte of koude en speelt hiermee een rol in de energietransitie. Er zijn slechts enkele open en gesloten WKO-systemen aangelegd in de gemeente. De ondergrond van de gemeente is echter goed geschikt tot zeer goed geschikt voor gesloten WKO, maar de gemeente ziet door de aanwezigheid van Het Groene Net geen noodzaak om WKO-systemen aan te leggen. Daarnaast kunnen stoffen, zoals CO₂, waterstof en baggerspecie opgeslagen worden in de ondergrond. Dit vindt echter niet plaats in de gemeente Sittard-Geleen. Mijngangen kunnen mogelijk geschikt zijn als opslagruimte, maar er zijn hier nog geen plannen voor.

Productiekwaliteiten

- Gewasproductiecapaciteit – in Sittard-Geleen is de ondergrond vruchtbaar en bestaat uit leemgrond, met deels lichte klei- en zavelgronden. Er is geen specifiek wettelijk kader. Ook in de provincie of de gemeente is geen expliciet beleid voor gewasproductie. Wel zet de gemeente in op behoud van de duurzame grondgebonden landbouw.
- Voorraad drinkwater en grondwater - drinkwaterwinning gebeurt voor een groot deel uit grondwater. De grondwatervoorraad in Sittard-Geleen staat 's winters hoger dan 's zomers. Bij hevige en langdurige neerslag en

een hoge waterstand in de Maas kan dit tot problemen leiden. Dit risico is het grootst in het noordoosten van de gemeente. Drinkwater wordt gewonnen in het waterwingebied Hoogveld en Roosteren.

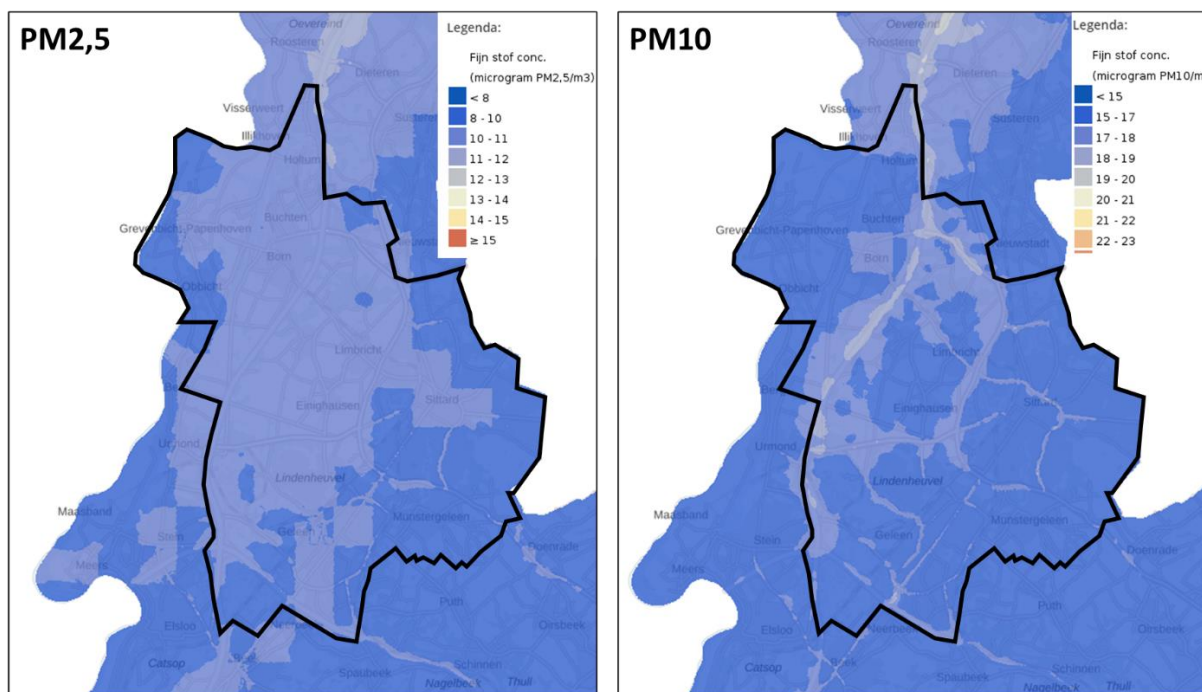
- Voorraad delfstoffen - de ondergrond van Sittard-Geleen bevat veel zand en grind. De provincie is op basis van de Ontgrondingenwet vergunningverlener en toezichthouder voor ontgrondingen, maar de gemeente geeft aan terughoudend te zijn met het gebruik hiervan met het oog op een circulaire economie.
- Geothermie - geothermie kan een bijdrage leveren aan verduurzaming van de lokale energieopwekking. Een TNO-inventarisatie (2012) liet blijken dat in Sittard-Geleen in het Roerdalslenk weinig potentie is voor geothermie in de woningbouw. Mogelijk wel in de glastuinbouw, maar meer onderzoek is nodig in verband met de aardbevingsgevoeligheid van het gebied.

Regulatiekwaliteiten

- Schone en veilige bodem en levende bodem - de ondergrond van Sittard-Geleen kent diffuse verontreinigingen door een lange geschiedenis van bedrijvigheid in de stad. De gemeente heeft zeven zogenaamde spoedlocaties aangewezen waar ontoelaatbare risico's aangetroffen zijn en deze locaties worden gesaneerd of beheersbaar gemaakt. Met de komst van de Omgevingswet wordt de gemeente verantwoordelijk voor de bodemkwaliteitszorg.
- Stabiele bodem - de bodem is ook vrij stabiel in de gemeente, maar de gevolgen van de steenkoolwinning zijn nog merkbaar, onder andere met mijnwaterstijging. Zoals eerder aangegeven leidt dit tot bodemstijging, maar dit vindt over het algemeen gelijkmatig plaats.
- Levende bodem - het leven in de bodem bevindt zich overal maar is in de deklaag het sterkst aanwezig. Het ecologische systeem maakt het mogelijk dat de bodem vele functies vervult zoals de levering van schoon grondwater, gewassen, schone grond, water-filterend en waterbergend vermogen en het vermogen om koolstof te binden en vast te houden. Er is ook veel bodemleven in de groengebieden van de gemeente. Hier is de toplaag nauwelijks verstoord. De bodem is geschikt voor waterberging, doordat de ondergrond in Sittard-Geleen uit klei en leem bestaat. Een kanttekening is dat bij hevige regenval de löss dichtslaat en er weinig water infiltreert. Ook door verstedelijking, voornamelijk in de centra van Sittard en Geleen en op bedrijventerreinen is de infiltratiecapaciteit verminderd. Dit is ook relevant voor de hittestress in de gemeente. De bodem werkt ook water-filterend. Water infiltreert wel goed in bovenste ondergrond laag, maar leem werkt niet goed water-filterend. Ook is het zelfreinigend vermogen van de ondergrond slecht in stedelijke gebieden. De koolstof-bindende kwaliteit is echter laag, aangezien leem weinig organisch stof bevat, wat een van de meest bepalende factoren is voor koolstofbinding.

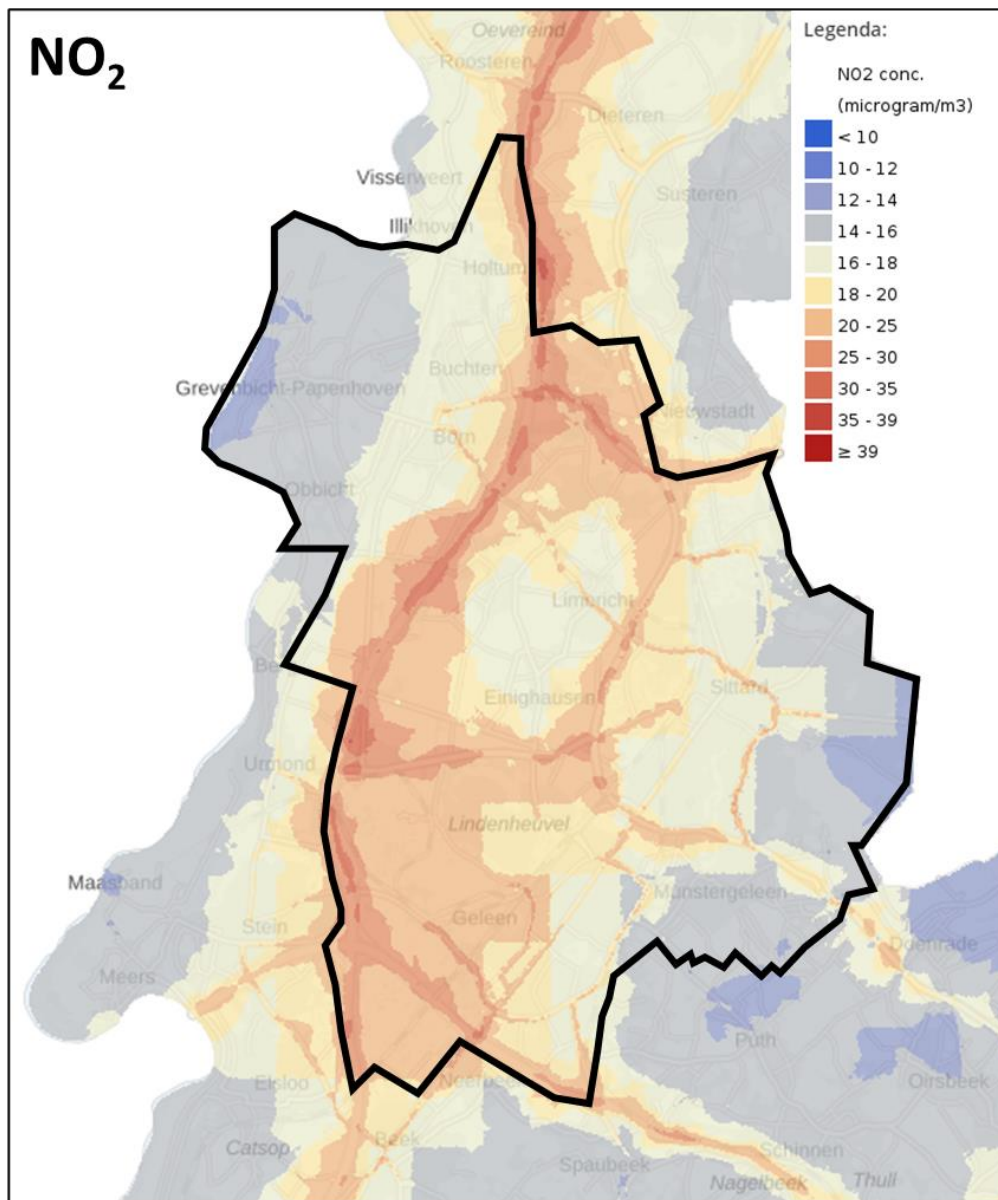
Luchtkwaliteit

De wettelijke luchtkwaliteitsnormen in Nederland bedragen respectievelijk 40 µg/m³ voor NO₂, 25 µg/m³ voor PM_{2.5} en 40 µg/m³ voor PM₁₀. De adviesnormen van de WHO zijn strenger. Dit zijn de zogenaamde gezondheidskundige advieswaarden, waarin de gezondheid beter wordt geborgd dan in de wettelijke normen. De WHO adviesnormen bedragen 10 µg/m³ voor NO₂, 5 µg/m³ voor PM_{2.5} en 15 µg/m³ voor PM₁₀. Deze zijn in september 2021 aangescherpt, met name voor NO₂ omdat luchtkwaliteit die voldeed aan de oude adviesnormen nog steeds voor een significant negatief effect op de volksgezondheid bleek te hebben: jaarlijks overlijden in Nederland nog steeds ongeveer 11.000 mensen vroegtijdig door een slechte luchtkwaliteit (Nationaal Milieukader, 2021; WHO, 2021).

Figuur 39: Gemiddelde concentraties van PM_{2.5} (links) en PM₁₀ (rechts) in 2019. Bron: Atlas van de Leefomgeving, 2021

De aanwezige infrastructuur en de activiteiten van Chemelot zijn belangrijke bronnen van luchtverontreinigende stoffen. De gemiddelde Nederlandse achtergrondconcentraties van PM_{2.5} en PM₁₀ bedroegen in 2018 respectievelijk 10,7 µg/m³ en 21,9 µg/m³. In de gemeente Sittard-Geleen kom de concentratie PM_{2.5} met tussen 10 en 12 µg/m³ grofweg overeen met het Nederlands gemiddelde. De concentratie PM₁₀ ligt tussen 17 en 20 µg/m³ en is daarmee overal in de gemeente lager dan gemiddeld in Nederland. De luchtkwaliteit voor zowel PM_{2.5} als PM₁₀ voldoet aan de wettelijke norm. Nergens in de gemeente wordt echter voldaan aan de strengere WHO-adviesnormen. Gemiddelde concentraties NO₂ variëren sterk van 13 µg/m³ in het buitengebied tot 20 en 30 µg/m³ langs de A2, A76 en N287. Op en rondom Chemelot lopen concentraties zelfs op tot 35 µg/m³. Hier naderen concentraties de wettelijke norm voor NO₂; nergens in de gemeente wordt voldaan aan de WHO-adviesnorm.

Figuur 40: Concentratie NO₂ in microgram per m³ in Sittard-Geleen (Atlas van de Leefomgeving)

Het handelingsperspectief van de Gemeente Sittard-Geleen om de luchtkwaliteit te verbeteren is beperkt. Chemelot en het verkeer op de grotere wegen in de gemeente stoten veel luchtverontreinigende stoffen uit. Ontwikkelingsmogelijkheden in de directe omgeving van Chemelot zijn momenteel begrensd, om zodoende luchtverontreiniging vanuit Chemelot en overlastgevend infrastructuur te verminderen. Daarnaast ligt de gemeente aan zowel de Duitse als de Belgische grens. Uit onderzoek van het RIVM uit 2019 blijkt dat in Nederland gemiddeld een derde van de stikstof die neerslaat op natuurgebieden een bron in het buitenland heeft. Dit percentage zal significant hoger zijn voor de gemeente Sittard Geleen, en de gemeente heeft geen invloed op deze bronnen.

Geluid

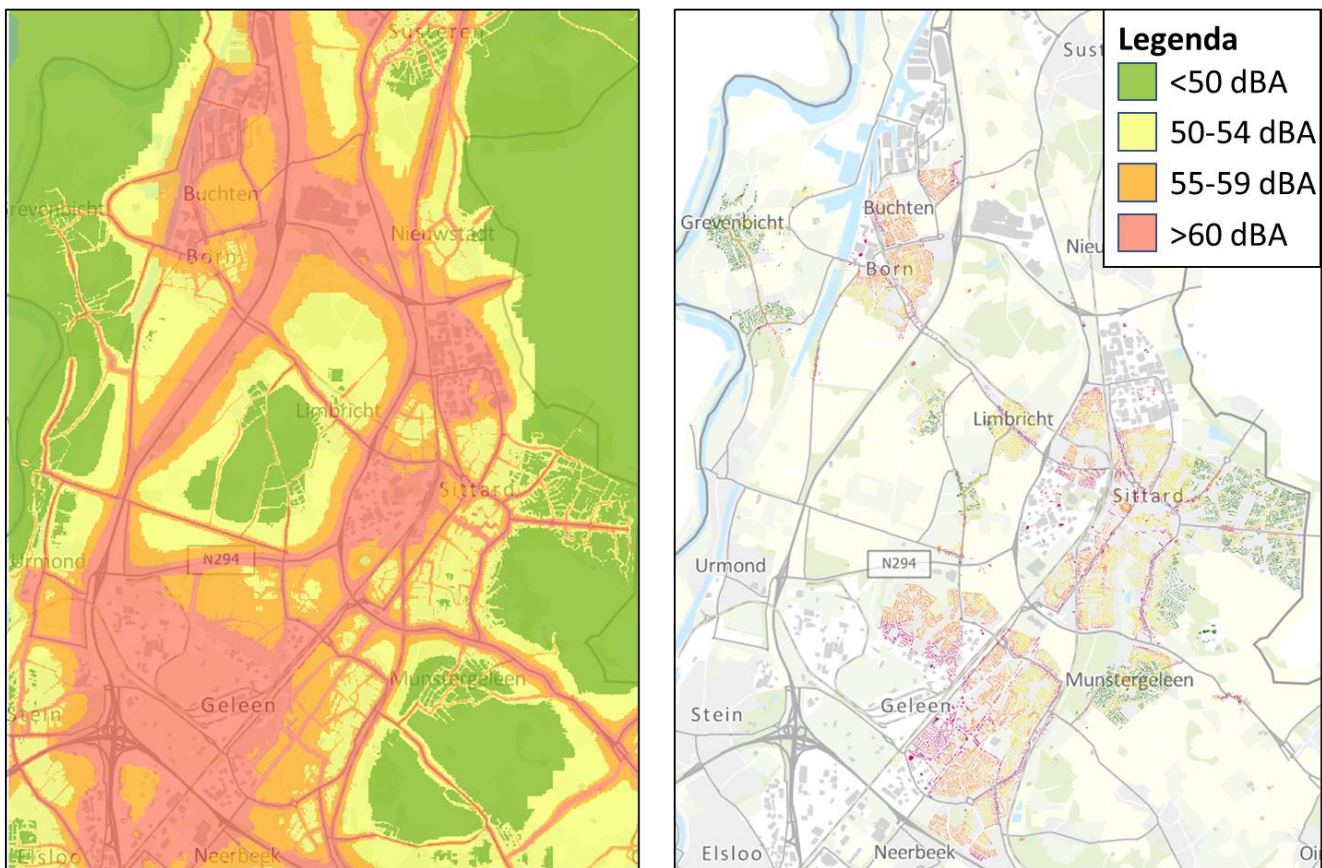
De geluidsnorm in Nederland bedraagt 50 dB(A) rondom industrieterreinen: gemiddeld over een etmaal genomen mag de geluidbelasting op de gevel van een woning niet hoger liggen dan dit maximum. Met mitigerende maatregelen aan

isolatie zijn uitzonderingen mogelijk tot maximaal 60 dB(A)¹⁶. Voor bedrijventerreinen daterend van vóór 1 september 1984 ligt de grenswaarde nog hoger, tot maximaal 65 dB(A). Ook voor verkeer gelden geluidsnormen; wegen hebben vanaf de as van de weg een zone van 200-600 meter (afhankelijk van de weggrootte) met een voorkeurswaarde van 50 dB(A) en absoluut maximum van 65 dB(A).

In september 2020 heeft het RIVM een artikel gepubliceerd waarin ingegaan wordt op de door de Guideline Development Group van de WHO geadviseerde geluidnormen voor verschillende bronnen¹⁷. De aanbevelingen van de WHO zijn als volgt samen te vatten:

- Wegverkeer: <53 dB overdag en <45 dB 's nachts;
- Railverkeer: <54 dB overdag en <44 dB 's nachts;
- Vliegverkeer: <45 dB overdag en <40 dB 's nachts.
- Windturbines: <45 dB overdag, geen advies met betrekking tot nachtelijke geluidnormering.

Figuur 41: Geluidbelasting in dBA (links) en geclassificeerde geluidbelasting per woning in de gemeente (rechts).
Bron: Atlas van de Leefomgeving, 2022

Geluidsoverlast is in de gemeente Sittard-Geleen een punt van zorg. De geluidbelasting (L_{cum}) bedraagt in vrijwel de gehele gemeente meer dan de geluidnorm van 50 dB. De activiteiten op Chemelot en het wegverkeer op de Rijkswegen A2 en A79 en het treinverkeer op de spoorlijn Roermond – Maastricht spelen hierin een aanzienlijke rol.

Rondom Chemelot ligt een geluidzone waarbuiten de geluidbelasting door activiteiten op het industrieterrein niet hoger mag zijn dan 50 dB(A). Binnen de geluidzone van Chemelot liggen verschillende woongebieden, waarvoor hogere geluidnormen dan 50 dB(A) gelden (Masterplan Chemelot 2030). De geluidbelasting loopt in de wijken van Geleen die grenzen aan het terrein van Chemelot op tot meer dan 60 dBA. Ook in Born en Buchten hebben veel inwoners last van geluid door bedrijvigheid. De industrie in de gemeente is echter niet de enige bron van geluid(overlast): ook in de

¹⁶ <https://www.milieuklachten.nl/meldingen/geluidsoverlast-industrie.html#:~:text=De%20zone%20rond%20een%20industrieterrein,volgens%20de%20wet%20niet%20hinderlijk.>
¹⁷ <https://www.rivm.nl/sites/default/files/2020-12/WHO-richtlijnen%20voor%20geluid.pdf>

centra van Sittard en Geleen en langs de grotere wegen worden geluidniveaus van meer dan 60 dBA op de gevel gemeten. Daarnaast loopt langs de grotere wegen, rondom de industriegebieden en bedrijventerreinen, en in de stedelijke gebieden van Sittard en Geleen de geluidbelasting lokaal op tot meer dan 70 dB. De verwerkingshavens bij Schipperskerk en de grindwinning op de Graetheide zijn tot slot ook nog geluidbronnen. Daarmee vormt geluidbelasting een acuut probleem binnen grote delen van de gemeente Sittard-Geleen.

Een GIS-analyse (Figuur 1, rechts) wijst uit dat van de grofweg 42.500 woningen in de gemeente slechts 7.500 woningen minder dan 50 dBA aan geluid op de gevel hebben. Zo'n 6.500 woningen hebben structureel te maken met meer dan 60 dBA aan geluid op de gevel. In totaal zijn er ruim 21.000 woningen in de gemeente, oftewel grofweg de helft van de totale woningvoorraad, waar geluidsniveaus op de gevel hoger liggen dan de 54 dB(A) die als hoogste adviesnorm afgegeven wordt door de WHO. Geluidoverlast is dus een belangrijk knelpunt in de gemeente.

1.9.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Strategische Gebiedsvisie Omgeving Chemelot	Gemeenten Sittard-Geleen, Stein, en Beek	2021-2050	Voor Chemelot en omliggende regio een Gebiedsvisie met ambities over onder meer leefbaarheid (incl. externe veiligheid), duurzaamheid, en landschap.
Koninklijk Besluit zonering geluid	Gemeente	1987	Vaststelling van een geluidszone rondom het industrieterrein waarop DSM is gevestigd (tegenwoordig Chemelot).
Koninklijk Besluit zonering geluid			VDL Nedcar
Koninklijk Besluit zonering geluid			Holtum Noord
Koninklijk Besluit zonering geluid			Maastricht Aachen Airport
Mobiliteitsvisie Zuid-Limburg	Regio Zuid-Limburg	2019-2040	Visiedocument met statistieken, trends, en mogelijke ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit.

Bodem & ondergrond

In het rapport 'Ondergrond in ontwikkeling' is ook verslag gedaan van groepsgesprekken met medewerkers van de gemeente Sittard-Geleen, waarin gekeken is naar opgaven met betrekking tot de bodem in ondergrond in relatie tot de Omgevingsvisie. Hieruit blijkt dat de gemeente op de hoogte is van de verscheidenheid aan opgaven die ook betrekking hebben tot andere onderdelen van deze planMER. De opgaven zijn respectievelijk energietransitie, ondergrondse infrastructuur, klimaatadaptatie, landschap, en vergroening in bestaand bebouwd gebied. Deze huidige bestuurlijke ontwikkelingen komen mogelijk de bodem ten goede.

De gemeente heeft voor archeologische waarden beleid vastgesteld, voor het behoud van aardrijkskundige waarden bestaat nog geen beleid. Op basis van het rapport Ondergrond voor ontwikkeling (2020) valt te concluderen dat de gemeente goed op de hoogte is van het belang van deze kwaliteiten en heeft hiervoor doelen en ambities opgesteld. Ook voor de regulatiekwaliteiten en productiekwaliteiten lijken er weinig knelpunten te zijn in de gemeente Sittard-Geleen.

Met betrekking tot de draagkwaliteiten van de ondergrond lijken er geen knelpunten te zijn qua draagkracht en ondergronds bouwen. Een aandachtspunt is wel dat mijnwater leidt tot bodemstijging en onregelmatige zettingen. Ten tweede liggen in de ondergrond van de gemeente veel kabels, leidingen en rioleringen. Hoewel er nu geen conflicten zijn, voorziet de gemeente in het licht van maatschappelijke opgaven als de energietransitie, klimaatadaptatie en de groei van het telecommunicatienet dat dit wel vaker zal gaan voorkomen. Met betrekking tot vergroening van de stad

is er wel een mogelijk knelpunt met de wortelruimte. Bovendien zijn er ook buisleidingen in de ondergrond, vooral van en naar Chemelot. Deze zijn mogelijk een bedreiging voor de externe veiligheid. Als laatste punt van de draagkwaliteiten is de ondergrond van de gemeente geschikt voor WKO, maar wordt daar vooralsnog geen gebruik van gemaakt, vanwege Het Groene Net. Dit is een warmtenet dat gebruik maakt van restwarmte van een biomassacentrale en van Chemelot en het gebruik van zonne-energie en warmtepompen. Ook zouden mijngangen mogelijk gebruikt kunnen worden voor opslag van stoffen, maar ook daar wordt vooralsnog geen gebruik van gemaakt.

Luchtkwaliteit

Prognoses van het RIVM laten zien dat de landelijke luchtkwaliteit de komende decennia blijft verbeteren doordat er de laatste jaren veel meer aandacht voor is gekomen met onder andere het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit, het Schone Lucht Akkoord en de landelijke aanpak stikstof. Door verduurzamingen in de mobiliteit en energievoorziening zullen concentraties van luchtverontreinigende stoffen de komende decennia dalen. Het RIVM prognosticeert voor de concentratie NO₂ een daling van gemiddeld 8 µg/m³ en voor PM_{2,5} een gemiddelde daling van 4 µg/m³, waarmee de WHO advieswaarden voor Sittard-Geleen in zicht komen (RIVM, 2019). Voor PM₁₀ prognosticeert het RIVM dat de concentraties in 2030 in Sittard-Geleen aan de WHO adviesnorm voldoen. Het handelingsperspectief van de gemeente om de luchtkwaliteit te verbeteren is beperkt. Ter illustratie: voor Nederland in het algemeen geldt dat een derde van de stikstofdepositie op natuurgebieden uit het buitenland afkomstig is en dat een groot restdeel buiten de gemeentegrenzen uitgestoten wordt¹⁸. In het geval van de gemeente Sittard-Geleen, die langs een groot deel van zowel de oostelijke als de westelijke gemeentegrens aan buurlanden grenst, zal het aandeel luchtvervuiling afkomstig uit België en Duitsland nog hoger zijn. Bronnen waar de gemeente wel invloed op heeft zijn de landbouw en de industrie binnen de gemeente. Chemelot heeft in december 2021 haar Strategische Gebiedsvisie vastgesteld. Het omgevingsaspect luchtkwaliteit wordt hierin enkele malen genoemd. Zo beschrijft de Gebiedsvisie dat in 2040 het aantal elektrische en waterstof (vracht)auto's toegenomen zal zijn, en dat de hoeveelheid stikstof die uitgestoten wordt mede door de inzet van Rijkswaterstaat verminderd zal zijn. De Gebiedsvisie beschrijft echter niet welke rol Chemelot hierin voor zich ziet, noch of er actief beleid gevoerd zal gaan worden om de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen te verminderen.

Geluid

De huidige wetgeving (Wet geluidhinder, Wet milieubeheer) wordt opgenomen in de Omgevingswet en daarmee ook de regelgeving met betrekking tot geluidproductieplafonds voor rijkswegen en hoofdspoorwegen. De geluidproductieplafonds worden ook van toepassing op provinciale wegen en gezoneerde industrieterreinen. Na de inwerkingtreding van de Omgevingswet worden de basisgeluidemissies voor de gemeentelijke (spoor)wegen vastgesteld. Indien uit latere monitoring blijkt dat geluid toeneemt met meer dan 1,5 dB dient de gemeente te overwegen of geluidbeperkende of -werende maatregelen getroffen moeten worden. In de Omgevingswet wordt gewerkt met geluidaanachtsgebieden waarvan de begrenzing vastgelegd gaat worden in het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO). In vergelijking met de huidige situatie worden de geluidaanachtsgebieden mogelijk breder dan in de huidige geluidzones en het is aannemelijk dat onder de Omgevingswet mogelijk meer gebouwen gaan vallen die niet voldoen aan de standaardwaarde voor geluid. Bij de beoordeling van het geluid dient te worden nagegaan of het gecumuleerde geluid aanvaardbaar is, waarbij het geluid van Chemelot van belang is. Door de uitbreidingen van Chemelot zal het geluid de komende jaren niet afnemen. De voorziene uitbreidingen vinden met name plaats op het noordelijk deel en op het middenterrein van Chemelot. Ontwikkelingen op het zuidelijk terrein zijn beperkt. Onder de Omgevingswet wordt het industrielaawaai op een andere wijze beoordeeld. De wettelijke geluidzone vervalt en wordt vervangen door een geluidaanachtsgebied. In plaats van de geluidzone worden er geluidproductieplafonds vastgesteld. Omdat de nachtperiode (23.00 u – 07.00 u) maatgevend is en er bij Chemelot sprake is van (gemiddeld) jaar continue bedrijven, zal de geluidruimte voor de bedrijven naar verwachting niet of nauwelijks wijzigen ten opzichte van de huidige geluidruimte. Echter kan er door de mogelijke groei van het aantal banen en een toename van het vrachtverkeer wel sprake zijn van een verkeer aantrekkende werking. Om eventuele hinder te voorkomen wordt in het Masterplan voorzien in verbeterde verkeersinfrastructuur en indien nodig geluid reducerende maatregelen voor wegverkeer. De gemeente heeft echter geen wettelijke mogelijkheden om beperkingen aan Chemelot op te leggen, aangezien de provincie het bevoegd gezag is in deze. Datzelfde geldt voor het bedrijventerrein van VDL Nedcar.

Een andere belangrijke bron van geluidoverlast in de gemeente Sittard-Geleen is het wegverkeer. De komende decennia vindt een verduurzaming van het Nederlandse wagenpark plaats, met een groter aandeel elektrische

---

¹⁸ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0507-herkomst-stikstofdepositie>

voertuigen. Hierdoor zal er slechts sprake zijn van een geringe afname van het geluid bij 50 km/uur of lagere rijsnelheden. Deze vermindering van geluidemissie weegt niet op tegen de toename van de geluidemissie ten gevolge van de groei van onder andere Chemelot. Daarom wordt in dit planMER aangenomen dat er sprake zal zijn van een verslechtering van de geluidssituatie ten opzichte van de huidige situatie door een toename van de verkeer aantrekkende werking vanwege Chemelot en andere ruimtelijke ontwikkelingen.

Tot slot gaat er mogelijk meer grind bij Maastricht gewonnen worden, dat verwerkt zou worden in de haven bij Schipperskerk. Ook is de grindwinning op het Trierveld verlengd waardoor langer sprake van lawaai zou kunnen zijn.

1.9.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

Bodem & ondergrond

Voor de ontwikkeling van de ontwerp Omgevingsvisie dient optimaal gebruik gemaakt te worden van de bevindingen uit het rapport Ondergrond voor ontwikkeling (zie ook Figuur 2). Dit betekent dat de knelpunten tussen maatschappelijke opgaven en gebruiksfuncties van de ondergrond die in het rapport beschreven worden, gebruikt moeten worden bij ruimtelijke ordeningsvraagstukken die betrekking hebben op de ondergrond.

Bij het ontwerp van bodemenergiesystemen en het telecommunicatienet dient infrastructuur ingepast te worden in het stelsel van kabels, leidingen en rioleringen; ook dient rekening gehouden te worden met boomwortels. Maak voor de aanleg zo mogelijk 'werk met werk', bijvoorbeeld door onderhoudswerkzaamheden te combineren met de plaatsing van warmtenetten of telecomkabels.

- Geothermie is mogelijk een interessante aanvulling op de restwarmte en biomassa voor het Groene Net. Voor de kansrijkheid hiervan dient nader onderzoek gedaan te worden.
- Vanuit de ondergrond dient onderzocht te worden waar ruimte is voor de opslag van warmte van het Groene Net en de plaatsing van zonnepanelen en windturbines.
- In het kader van de circulaire transitie van Chemelot gaan er in de toekomst nieuwe buisleidingen richting de kust gelegd worden. Het is belangrijk om deze buizen zodanig in te passen in de ondergrond dat ze zo weinig mogelijk negatieve effecten op bestaande gebruiksfuncties hebben. Hiervoor is in de toekomst een aparte tracéstudie nodig, maar is het wel wenselijk om deze ontwikkeling in ieder geval te noemen in de ontwerp Omgevingsvisie, en mogelijk al een eerste ruimtelijke analyse te doen naar mogelijke tracés.
- Bestaande mijngangen zouden gebruikt kunnen worden voor de opslag van stoffen. Hier wordt momenteel nog geen gebruik van gemaakt, maar deze ontwikkeling zou in de ontwerp Omgevingsvisie opgenomen kunnen worden.
- Het zoeken naar capaciteit om de natuurlijke berging van hemelwater te vergroten is een belangrijk klimaatadaptatievraagstuk. De ondergrond heeft hier een belangrijke functie, onder meer door de sponswerking (water infiltreert veel sneller in grofkorrelige dan in fijnkorrelige bodems).
- Het bodemtype heeft een belangrijke conditionerende rol in de kansrijkheid van de landschappelijke hoofdstructuur. Zo zijn lössgronden in het Groene Hart niet geschikt voor grootschalige bomenaanplant. Het rapport Ondergrond voor ontwikkeling raadt aan om een visie op de versterking van de landschappelijke hoofdstructuur te maken waarbij ingegaan wordt op deelgebieden en kansen en beperkingen vanuit de bodem.
- Een vollediger lijst met de relatie van de ondergrond met de bouwstenen vanuit andere taakvelden is weergegeven in Figuur 42 / tabel 6.

Luchtkwaliteit

- In de Omgevingsvisie dient de gemeente een ambitie op het gebied van het verbeteren van de luchtkwaliteit uit te spreken. Mogelijke ambities zijn om te voldoen aan de wettelijke of de WHO adviesnormen. Daarbij kan er onderscheid gemaakt worden in deelgebieden, door bijvoorbeeld andere ambities te stellen voor de binnensteden dan voor het buitengebied. Daarbij dient de gemeente wel rekening te houden met het beperkte handelingsperspectief vanwege het grote aandeel van buitengemeentelijke gebieden in de uitstoot van luchtvervuilende stoffen.

- De gemeente kan in haar Omgevingsvisie beleid opnemen om de lokale bronnen van luchtverontreinigende stoffen aan te pakken. Mogelijke maatregelen zijn om vervuilend verkeer uit de binnensteden te weren, bijvoorbeeld door voorwaarden te stellen aan schoon vrachtverkeer, het gebruik van bus, trein en fiets te stimuleren, en voorwaarden stellen voor de vestiging van vervuilende industrie.
- In de Omgevingsvisie dient beschreven te worden welke speelruimte de gemeente heeft om te sturen op het verbeteren van luchtkwaliteit in het kader van ontwikkelingen op het terrein van Chemelot. Pas als hier zicht op is, is het mogelijk om beleidsmaatregelen te formuleren voor de omgeving van Chemelot.

Geluid

- De Omgevingsvisie vormt het kader voor de randvoorwaarden die vanuit het later op te stellen Omgevingsplan gesteld worden aan geluidproducerende ontwikkelingen. De gemeente kan in het Omgevingsplan sturen op het voorkomen van toename van geluid door het beperken van geluid van de verkeer aantrekkende werking boven de vastgestelde basisgeluidemissie van gemeentelijke wegen, het beperken van het aantal significant fysieke wijzigingen van wegen ("fysieke reconstructies"), het beperken van het gecumuleerde geluid en een toename van het aantal geluidluwe gevels en stille gebieden. In de Omgevingsvisie kunnen beleidsvoornemens en ambities opgenomen worden over de te stellen randvoorwaarden in het Omgevingsplan.
- Binnen de gehele gemeente is sprake van een geluidaandachtsgebied waarin het geluid van belang is. Bij ruimtelijke ontwikkelingen en verkeersbesluiten dient het gezamenlijke geluid en het gecumuleerde geluid te worden beoordeeld. Bij voorkeur wordt deze beoordeling in de planfase uitgevoerd om de mogelijkheid te hebben om bij te sturen en de eventueel benodigde geluidmaatregelen door het project te laten realiseren. In de Omgevingsvisie kan de gemeente vastleggen hoe zij met geluidaandachtsgebieden om wil gaan.
- In een tijdbestek van 20 jaren moet de gemeentelijke sanering worden afgerond. Deze bestaat enerzijds uit een verplichte sanering voor gemeentelijke wegen en het opstellen van een saneringslijst en programma voor de woningen boven de 70 dB en anderzijds uit een vrijwillige sanering voor woningen 5 dB onder deze saneringsdrempel. In de Omgevingsvisie dient beschreven te worden welke delen van de gemeente binnen het verplichte en vrijwillige saneringsgebied vallen en welke beleidsmaatregelen de gemeente voorziet om geluidbelasting te beperken.

Kernwaarde	Inhoud	Verbinding ondergrond (voorbeelden)
 <p>Gezonde omgeving</p>	De zorg voor een gezonde en veilige omgeving voor mens en natuur.	<ul style="list-style-type: none"> • Schone en veilige bodem • Belevingsvol groen (stads)landschap
 <p>Gebiedskwaliteiten benutten</p>	De intrinsieke kwaliteiten benutten voor een herkenbare, mooie en afwisselende omgeving voor mens en natuur.	<ul style="list-style-type: none"> • Reliëf • Maasdal en beekdalen • Diversiteit landschapstypen • Ecologische diversiteit
 <p>Zorgvuldig ruimtegebruik</p>	Ruimte is een kostbare voorraad; elke functieverandering leidt tot een betere benutting van onze ruimte.	<ul style="list-style-type: none"> • Benut de ondergrond • Ondergrondse ordening • Functiecombinatie/meervoudigheid
 <p>Mentaal eigenaarschap</p>	Het proces zo inrichten dat mensen zich "eigenaar" van het gebied voelen en medeverantwoordelijkheid willen nemen voor gebruik en beheer van het gebied.	<ul style="list-style-type: none"> • Beheer openbare ruimte • Stadslandbouw/(volks)tuinen • "Ons" warmtenet
 <p>Toekomstbestendig</p>	Rekening houden met veranderingen en onzekerheden in de toekomst en met langdurig beheer.	<ul style="list-style-type: none"> • Ruimtereservering in de ondergrond • Voldoende wortelruimte • Graafrust
 <p>Vitaliteit</p>	Een gebied zo inrichten dat stimulerende voorwaarden ontstaan voor mens en ondernemingen om zich te ontplooiën en te ontwikkelen en hun omgeving daarvan te laten profiteren.	<ul style="list-style-type: none"> • Juiste functie op juiste ondergrond • Juiste gewas of soort op juiste bodem • Drinkwaterwinning en natuur
 <p>Niet afwentelen!</p>	Problemen die kunnen ontstaan door onze ontwikkeling lossen we hier en nu op. Onze activiteiten benadelen andere mensen of eco-systemen niet. Toekomstige generaties beschikken over dezelfde voorraden en mogelijkheden als wij.	<ul style="list-style-type: none"> • Grondwaterstroming • Weghalen loze leidingen • Afkoppelen hemelwater zonder kwaliteit grondwater aan te tasten • Eigen broek ophouden bij wateroverlast, hitte en droogte
 <p>Identiteit</p>	Vormgeven aan een herkenbare gebiedsidentiteit, gebaseerd op voormalige, bestaande en/of toekomstige kwaliteiten, die het vermogen heeft om mensen te binden.	<ul style="list-style-type: none"> • Mijnbouwverleden • Grindwinning • Vestingwerken

Figuur 42: Kernwaarden van de ondergrond met voorbeelden van ruimtelijke ontwikkelingen.
Bron: Ondergrond voor ontwikkeling, 2020

Gezondheid	Een verbeterpunt in de openbare ruimte is het aanbod aan parken in de stedelijke omgeving van Sittard en Geleen
Sociale cohesie & leefbaarheid	Gezondheids, leefbaarheids- en veiligheidsproblemen bevinden zich op het raakvlak tussen het ruimtelijke en sociale domein. De inrichting van de openbare ruimte kan dus een belangrijke bijdrage leveren aan de sociale cohesie en leefbaarheid in de gemeente. Van oudsher werd inclusiviteit met name benaderd vanuit gebouwen (buurthuizen, dagbesteding, etc.), maar het inzetten op meer groen en ruimte voor laagdrempelige ontmoeting is een andere, mogelijk kansrijke benadering. Daarvoor is het van belang dat de gemeente harde keuzes maakt in haar beleid over de omgang met vrijkomende ontwikkellocaties.
Wateroverlast & hoogwater-veiligheid	De Geleenbeek die door Sittard stroomt is een risico in het geval van extreme regenval. Het is onduidelijk of er voldoende water afgevoerd kan worden zonder dat gevaarlijke situaties in de stad of elders langs de beek ontstaan Op de steile hellingen in het heuvelland in het zuidoosten van de gemeente is erosie door wateroverlast een probleem. Met name de hellingen die in agrarisch gebruik zijn, zijn gevoelig voor erosie en dit levert risico's op voor de vruchtbaarheid van de grond, schade aan gewassen, overlast in stroomafwaarts gelegen gebieden, en afstroming van bestrijdingsmiddelen naar lager gelegen oppervlaktewateren
Biodiversiteit	De biodiversiteit in het buitengebied staat onder druk door een gebrek aan leefruimte en stikstofdepositie met als belangrijkste oorzaak de intensieve landbouw. In dit licht is een natuur-inclusievere vorm van landbouw daarmee een belangrijke opgave voor de komende decennia
Cultureel erfgoed en archeologie	De archeologische waarden lopen risico in de gemeente doordat het steeds drukker wordt in de ondergrond. Het plaatsen van nieuwe kabels en leidingen is noodzakelijk voor onder meer de energietransitie en digitalisering. Archeologische waarden kunnen hierdoor risico lopen en aangetast worden. Daarbij kunnen bovengrondse ontwikkelingen ook impact hebben op archeologische waarden in de ondiepe ondergrond. Voor de Omgevingsvisie is het van belang om te beschrijven welke ingrepen met een impact op de ondergrondse ruimte de komende decennia gaan spelen, zodat de hiervoor benodigde ruimte afgezet kan worden tegen de gebieden met een hoge archeologische verwachtingswaarde
Droogte	In perioden van droogtestress neemt het watergebruik toe. Agrariërs onttrekken grondwater voor de besproeiing van akkers, de industrie pompt meer grondwater op voor koelwater, en inwoners van de gemeente gebruiken meer water, onder andere voor zwembaden in de tuin en besproeien van de tuin. Dit kan leiden tot problemen in de watervoorziening, zowel voor natuur en landbouw als voor drinkwaterwinning. In de afgelopen jaren is de waterdruk in warme zomers al meerdere malen verlaagd en dit zal in de toekomst vaker voor gaan komen. Mogelijk kan de gemeente voor de Omgevingsvisie in gesprek gaan met waterschap en drinkwaterbedrijf om te onderzoeken of mitigerende maatregelen mogelijk zijn.
Hittestress	De meest gevoelige gebieden voor hittestress zijn de binnensteden en de sterker verharde woonwijk en van Sittard en Geleen, en de bedrijventerreinen en industriegebieden binnen de gemeente. Hittestress en van Sittard en Geleen, en de bedrijventerreinen en industriegebieden binnen de gemeente Hittestress kan tegengegaan worden door het aandeel (openbaar) groen in stadscentra, woonwijken en op bedrijventerreinen te vergroten, meer (stromend) water aan te leggen, gebouwen gunstig ten opzichte van zon en wind te plaatsen, gebruik te maken van beter isolerende bouwmaterialen en gebouwen te ventileren en koelen. Deze beleidsmaatregelen kunnen in de Omgevingsvisie opgenomen worden om gericht toenemende hittestress in de meest gevoelige gebieden tegen te gaan
Landschap en ruimtelijke kwaliteit	De Landschapsverkenning Graetheideplateau en Stad-Landzone de Graven (2019) concludeert dat voor het Graetheideplateau de hoofdpogaven zijn om verbindingen voor langzaam, toeristisch-recreatief gebruik in oost-west richting en ecologische verbindingen te versterken, en het cultuurlandschap duurzaam en toekomstbestendig te ontwikkelen, zodanig dat dit past bij het karakter en de kwaliteit van het gebied en de ondergrond. De erfgoedwaarden van het landschap zijn hier een wezenlijk onderdeel van.

Openbaar groen	Het aandeel (openbaar) groen in Born, Holtum, Obbicht en Grevenbicht en in het centrum van Sittard is vrij laag. Dit maakt de gebieden gevoelig voor hittestress en wateroverlast, laat kansen voor het versterken van het stedelijk ecosysteem liggen, en is niet goed voor de gezondheid van inwoners van deze woongebieden. Ruimte die nu in gebruik is voor andere functies of vrijkomt door bevolkingskrimp en toenemende leegstand zou aangewend kunnen worden om meer openbaar groen aan te leggen
Circulaire economie	De ruimtevraag van 122 tot 145 ha vanuit Chemelot en de verdrievoudiging van logistieke en personenvervoersstromen in de komende twintig jaar die veroorzaakt worden door de circulaire transitie van het industriegebied leggen een grote druk op de leefbaarheid in de gemeente. In afstemming met de Strategische Gebiedsvisie van Chemelot die in november 2021 vastgesteld is, dient de balans tussen de eisen vanuit Chemelot en de leefbaarheid voor de inwoners van de gemeente in de Omgevingsvisie gezocht te worden.
Economie	Bovenop het huidige aanbod en de voorziene groei in de bedrijventerreinen in de gemeente is in totaal op bedrijventerreinen en industriegebieden 26 tot 62 hectaren aan extra ruimte nodig. Dit is exclusief de terreinen van Chemelot, VDL Nedcar, de retaillocaties in de gemeente, en bedrijventerrein Holtum Noord II-III. In de ontwerp Omgevingsvisie dient aangegeven te worden hoe de gemeente met deze ruimtevraag omgaat.
Energietransitie	In de Omgevingsvisie dient de relatie van de energietransitie op het gebied van warmte en elektriciteit met de ondergrond beschreven te worden. Kansen en beperkingen vanuit de ondergrond worden in Ondergrond voor ontwikkeling (2021) beschreven en richten zich op de kansrijkheid van geothermie, warmteopslag, plaatsing van zonneparken en windturbines, en de opgave om een nieuwe buizencorridor voor waterstof en CO ₂ vanaf Chemelot richting de kust aan te leggen (ook andere bouwstenen voor deze kernwaarde)
	Het Groene Net heeft de potentie om een aanzienlijk deel van de gemeente van duurzame warmte te voorzien. Een cruciale ontbrekende schakel is echter nog dat de gemeente nog geen leverancier heeft gevonden die restwarmte van Chemelot gaat exploiteren, waardoor het warmtenet voorlopig nog gevoed wordt uit biomassa en aardgas. Op deze onzekerheid dient ingegaan te worden in de perspectieven.
Landbouw	Creëer mogelijkheden voor stadslandbouw op geschikte grond binnen de bebouwde kom Zorg voor het duurzaam kunnen blijven benutten van de bodem door in te zetten op natuurinclusieve landbouw: voorkom negatieve effecten van gewasbeschermingsmiddelen, bemesting en intensiever bodemgebruik op het regenererend vermogen van de bodem en op de grondwaterkwaliteit

Tabel 6: De relatie van de ondergrond met bouwstenen vanuit andere thema's uit dit OER.

1.10 Sociale Veiligheid

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld Sociale veiligheid beschreven.

1.10.1 Huidige situatie

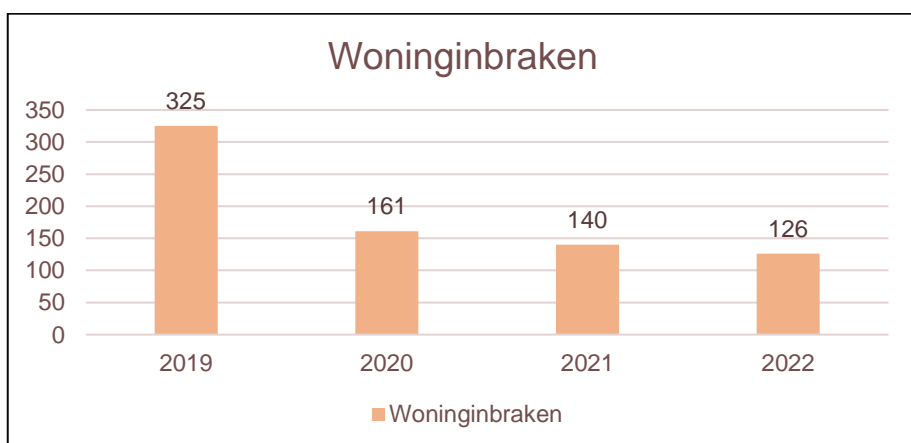
Sociale veiligheid gaat over hoe inwoners, ondernemers en bezoekers hun eigen veiligheid beleven. Binnen deze foto van de leefomgeving kijken we daar breed naar. Het gaat niet alleen om het veiligheidsgevoel van onze inwoners, ondernemers en bezoekers. Het gaat ook om de ontwikkeling binnen allerlei vormen van criminaliteit. Denk bijvoorbeeld aan woninginbraken of cybercriminaliteit. Maar het gaat ook om overlast, zoals overlast door jeugd of personen met verward gedrag. En het gaat om ondermijning. Denk aan drugscriminaliteit, het witwassen van misdaadgeld, spookbewoning en mensenhandel.

Sociale veiligheid

De sociale veiligheid van onze inwoners wordt beïnvloed door veel factoren. Ontwikkelingen in de wijk, in de provincie, in Nederland maar ook in de wereld spelen mee. Als gemeente hebben we niet overal invloed op. Wel kunnen we door acties de sociale veiligheid van onze inwoners verbeteren. Ook inwoners die zelf actief zijn en mee opletten, leveren een belangrijke bijdrage.

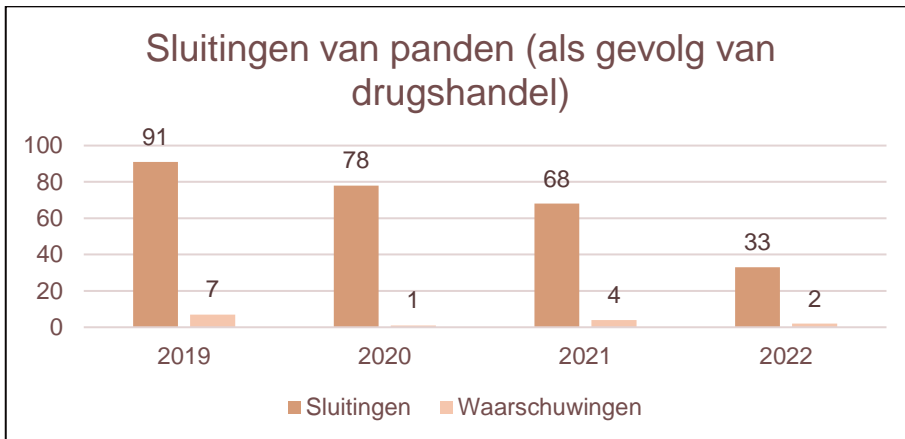
In de afgelopen jaren is het veiligheidsgevoel van onze inwoners verbeterd. In hun eigen buurt voelde 19,8 % van onze inwoners zich in 2021 wel eens onveilig, terwijl dat in 2019 nog 23,2 % was. Het gemiddelde in Nederland in 2021 was echter 13,9 %. Dit laat zien dat onze gemeente, net als diverse andere gemeenten in Limburg, op dit gebied een opgave heeft.

Een bijzonder aspect van sociale veiligheid zijn vormen van criminaliteit die een grote impact hebben op mensen. Denk aan cybercriminaliteit, woninginbraken, straatroven, overvallen en geweld. Daarbij zijn de woninginbraken in onze gemeente enkele jaren omvangrijk geweest. In de laatste jaren wordt echter een daling gezien van het aantal inbraken. Een vorm van criminaliteit die in de afgelopen jaren vaker voorkomt, is cybercriminaliteit. Het gaat dan om criminaliteit gepleegd met een bijvoorbeeld een computer, smartphone of tablet. Dit is (mede) een gevolg van de digitalisering.

Ondermijning

Criminelen maken gebruik van 'normale' diensten: ze vragen vergunningen aan, huren een huis of loods of richten bedrijven op. Bij ondermijning vermengen criminelen hun criminele activiteiten met diensten en activiteiten waarvan iedere inwoner gebruik maakt. Ondermijning is dus een vermenging van de onderwereld met de bovenwereld en komt in allerlei vormen voor. Om de ondermijning in onze gemeente in beeld te krijgen, brengen we steeds informatie samen van gemeenten, politie, het Openbaar Ministerie en de belastingdienst. Hierdoor weten we dat we in onze gemeente focus moeten hebben op de thema's drugscriminaliteit, witwassen van misdaadgeld, spookbewoning en mensenhandel. Criminelen zijn daarbij heel erg flexibel. Ze veranderen snel hun werkwijze of wisselen van samenwerkingspartners.

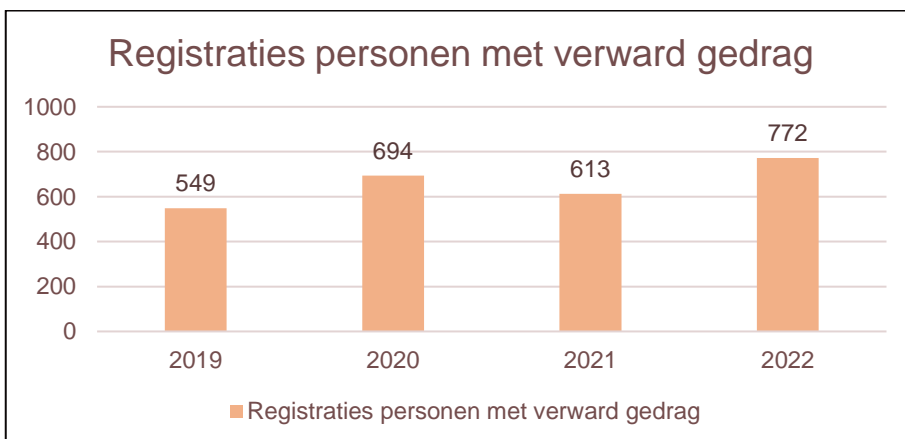

Zorg en veiligheid

Persoonlijke en daarmee vaak samenhangende maatschappelijke problemen, vragen om een aanpak vanuit zowel zorg als veiligheid. Denk bijvoorbeeld aan personen met verward gedrag, huiselijk geweld of kindermishandeling. Maar ook jongeren die terechtkomen in de criminaliteit, radicalisering en ex-gedetineerden die opnieuw misdaden plegen. Ook in onze gemeente is sprake van deze vormen van overlast en/of criminaliteit.

Verzamelthema: Sociale kwaliteit

De spanningen in onze samenleving lopen voortdurend op. De verhoudingen tussen inwoners onderling lijken te verharderen. Naast bijvoorbeeld meer demonstraties, zien we dat terug in de zogeheten 'sociale kwaliteit' in onze gemeenten. Die sociale kwaliteit wordt onder meer beïnvloed door (buren)ruzies, mishandelingen en overlast door personen met verward gedrag. De cijfers hiervan zijn in de afgelopen jaren gestegen in onze gemeente. De sociale kwaliteit wordt ook beïnvloed door de uitersten in onze maatschappij: extremisme, polarisatie en radicalisering.

1.10.2. Autonome ontwikkeling

Vastgesteld Schaalniveau Planperiode Toelichting beleid

Kadernota Integrale Veiligheid Westelijke Mijnstreek	Gemeenten Sittard- Geleen, Stein, en Beek	2023-2026	In deze kadernota hebben de gemeenteraden de koers van de veiligheidsaanpak voor de jaren 2023-2026 bepaald in de gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein. Zij hebben een aantal concrete doelen vastgesteld voor thema's die voorrang krijgen. Dat zijn thema's waar alle partners (politie, het Openbaar Ministerie en de gemeenten) mee aan de slag gaan. Maar ook hebben de gemeenteraden bepaald hoe de gemeenten omgaan met de belangrijke ontwikkelingen op het gebied van veiligheid.
Actieplan Integrale Veiligheid	Gemeente Sittard- Geleen	2023-2024	Via het actieplan is het college aan de slag met de doelen op het gebied van veiligheid. In het actieplan zijn voor ieder (veiligheids)onderwerp acties beschreven.

Naast bovenstaande overkoepelende plannen, kent het thema Sociale veiligheid (waaronder binnen deze foto ook de thema's ondermijning en zorg en veiligheid) diverse thema-gerichte (project)plannen en of visies. Denk bijvoorbeeld aan het Beleidsplan Mensenhandel Zuid-Limburg en plannen op het gebied van Cybercriminaliteit.

In de kadernota Integrale Veiligheid Westelijke Mijnstreek 2023-2026 worden diverse (autonome) ontwikkelingen beschreven op het gebied van (breed) Sociale veiligheid. Verwezen wordt naar deze kadernota via de hyperlink: www.kivwm.nl (tabblad Ontwikkelingen). Daarbij wordt ook aangegeven hoe de gemeente met die ontwikkelingen wil omgaan.

Een aantal ontwikkelingen worden hier genoemd:

Druk op de politieorganisatie

Het tekort aan politieagenten is momenteel hoog. Dit komt omdat er onder andere meer politieagenten stoppen, dan er starten. De verwachting is dat het tekort de komende jaren afneemt. In 2025 is de bezetting naar verwachting op sterkte. Dit is een landelijke trend, die ook geldt voor ons politieteam in de Westelijke Mijnstreek. Het is echter belangrijk om niet alleen naar de bezetting te kijken, maar ook naar de belasting van de politieagenten. Ook met voldoende politieagenten in 2025, is die belasting hoog. Dat komt bijvoorbeeld omdat bedreigde personen beveiligd moeten worden en dat nieuwe agenten nog veel begeleiding nodig hebben. Daarnaast blijft krapte op de arbeidsmarkt ook een knelpunt voor de politieorganisatie.

De rol van de gemeente

Het tekort aan politieagenten heeft een breed effect. Voor de gemeenten en alle partners waarmee we samenwerken in onze veiligheidsaanpak. Duidelijk is inmiddels dat de rol van de gemeenten steeds belangrijker en groter wordt op het gebied van veiligheid. Van de aanpak van ondermijning tot sociale veiligheid, veiligheid bij evenementen en leefbaarheid. Van de rol van de burgemeester tot de beleidsmedewerker en procesregisseur. En zeker ook onze boa's.

Criminaliteit past zich aan

Criminaliteit past zich snel aan de 'markt' en de veranderende wetgeving aan. Dit is tijdens de coronacrisis zeker gebleken, ook in de Westelijke Mijnstreek. Sommige criminaliteit nam toen (extra) af, zoals woninginbraken. Andere criminaliteit nam toe, zoals de cybercriminaliteit. Duidelijk is inmiddels dat de digitalisering van onze samenleving nieuwe veiligheidsproblemen oplevert, zoals fraude en hacking. Dit vraagt nieuwe manieren om die aan te pakken. Daarnaast zijn criminele organisaties inmiddels niet altijd op één vorm van criminaliteit gericht. Ze handelen vaak op een veel breder terrein.

Spanningen in de maatschappij

De spanningen in onze samenleving lopen voortdurend op. Meerdere groepen voelen zich niet vertegenwoordigd en door sociale media kunnen zij elkaar heel eenvoudig vinden. Een deel komt vaker tegenover elkaar én tegenover de overheid te staan. Het aantal demonstraties, en de hevigheid daarvan, neemt toe. Denk bijvoorbeeld terug aan de

ongeregeldheden over de avondklok in Geleen. Dit baart zorgen. Het vertrouwen in de overheid neemt af en de sociale samenhang staat onder druk.

Betrokkenheid

De betrokkenheid van inwoners, ondernemers en organisaties is essentieel voor onze gemeente. Ook op het gebied van veiligheid. Denk aan Buurtbemiddeling Westelijke Mijnstreek, waar inwoners zich kosteloos als buurtbemiddelaar inzetten om onenigheid tussen wijkbewoners op te lossen. Als inwoners zich betrokken voelen, bijvoorbeeld bij de aanpak van overlast, zorgt dat bovendien voor een positiever veiligheidsgevoel. Een win win dus, voor ons allemaal. Die betrokkenheid is echter niet vanzelfsprekend. Bijvoorbeeld als de betrokkenheid niet (langer) goed wordt gefaciliteerd.

1.10.3. Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

- De wijze van ontwerp en beheer van de openbare ruimte heeft (grote) invloed op de Sociale veiligheid. Door hierin de juiste keuzes te maken kunnen criminaliteit, overlast, ongewenst gedrag en onveiligheidsgevoel in de omgeving worden beperkt. Het is van belang om de volgende principes te verankeren in het ontwerp van de Omgevingsvisie:
  - zichtbaarheid: overzichtelijkheid en zichtbaarheid;
  - eenduidigheid: een eenduidige en duidelijke zonering van territoria;
  - toegankelijkheid: toegankelijkheid of juist ontoegankelijkheid;
  - aantrekkelijkheid: een aantrekkelijke omgeving.
- De fysieke kwaliteit heeft grote invloed op het veiligheidsgevoel. Het dumpen van afval, rommel op straat, hondenpoep en parkeerproblemen veroorzaken veel overlast. Bij fysieke kwaliteit gaat het (ook) om de inrichting, het onderhoud en beheer van de openbare ruimte. Ook de verkeersveiligheid heeft grote invloed op het veiligheidsgevoel.
- Betrokkenheid van inwoners organiseren bij de openbare ruimte, leidt tot eigenaarschap. Inwoners voelen zich collectief eigenaar van de buitenruimte, waardoor deze netjes en veilig blijft. Eigenaarschap leidt weer tot een verbetering van het veiligheidsgevoel. Stimuleer ook preventie in/rond woningen of andere eigendommen van inwoners, bedrijven of instellingen.
- Bij ondermijning maken criminelen gebruik van gelegenheidsstructuren die hen worden geboden. Deze kunnen ook verbinding hebben met de fysieke omgeving. Dit heeft onder meer te maken met de hierboven genoemde principes (zichtbaarheid en toegankelijkheid van afgelegen locaties bijvoorbeeld). Uitgangspunt dient te zijn dat geen gelegenheid wordt geboden aan ondermijning.
- Aanvullend over gelegenheidsstructuren ondermijning. In algemene zin zijn bedrijventerreinen aandachtslocaties. Bedrijvigheid rondom deze terreinen is niet ongevoel en kan daarom een uitstekende gelegenheid bieden voor criminele transporten die niet opvallen in de dagelijkse verkeersstromen. De veelal afgeschermdde ligging maakt het aantrekkelijk om criminele activiteiten ongezien te kunnen ontplooien, ook op tijdstippen buiten kantooruren. Daarnaast zijn bedrijfspanden vaak ideale locaties om die activiteiten te kunnen verbloemen. Ook zijn woonwagenlocaties in algemene zin aandachtslocaties. Deze woonwagenlocaties liggen vaker iets verder van de openbare weg af en worden redelijk afgeschermd door groen. Dit zorgt ervoor dat weinig zichtbaar is wat zich op het terrein afspeelt. Deze aspecten kunnen het aantrekkelijk maken om illegale activiteiten te gaan ontplooien. Ook leegstand dient aandacht te krijgen, zoals in Geleen-Centrum. Leegstand kent verschillende risico's. Panden verloederen, de omgeving vervuilt. Eigenaren willen graag geld verdienen aan hun pand. Soms zijn ze dan iets minder kritisch op hun huurders. Misschien wordt er contant betaald of wordt het onderverhuurd. Eigenaren willen echter graag de inkomsten houden. Deze panden zijn kwetsbaar en zo ontstaat een gelegenheidsstructuur voor ondermijning. Naast bovenstaande locaties, wordt – op basis van de veiligheidsbeleving en objectieve (veiligheids)cijfers – aandacht gevraagd voor de wijk Lindenheuvel.

2. Ecologische veerkracht

Bij de analyse van de ecologische veerkracht zijn vier taakvelden onderzocht:

- Klimaatadaptatie en water
- Energie
- Natuur en landschap
- Stedelijk groen

In deze taakvelden wordt veelal gewerkt aan de inrichting van het landschap en de openbare ruimte en het toekomstbestendig maken van de leefomgeving. Deze taakvelden dragen bij aan de meeste van de doelen voor de fysieke leefomgeving maar dragen in het bijzonder bij aan de doelen van de ecologische veerkracht.

2.1 Klimaatadaptatie & Water

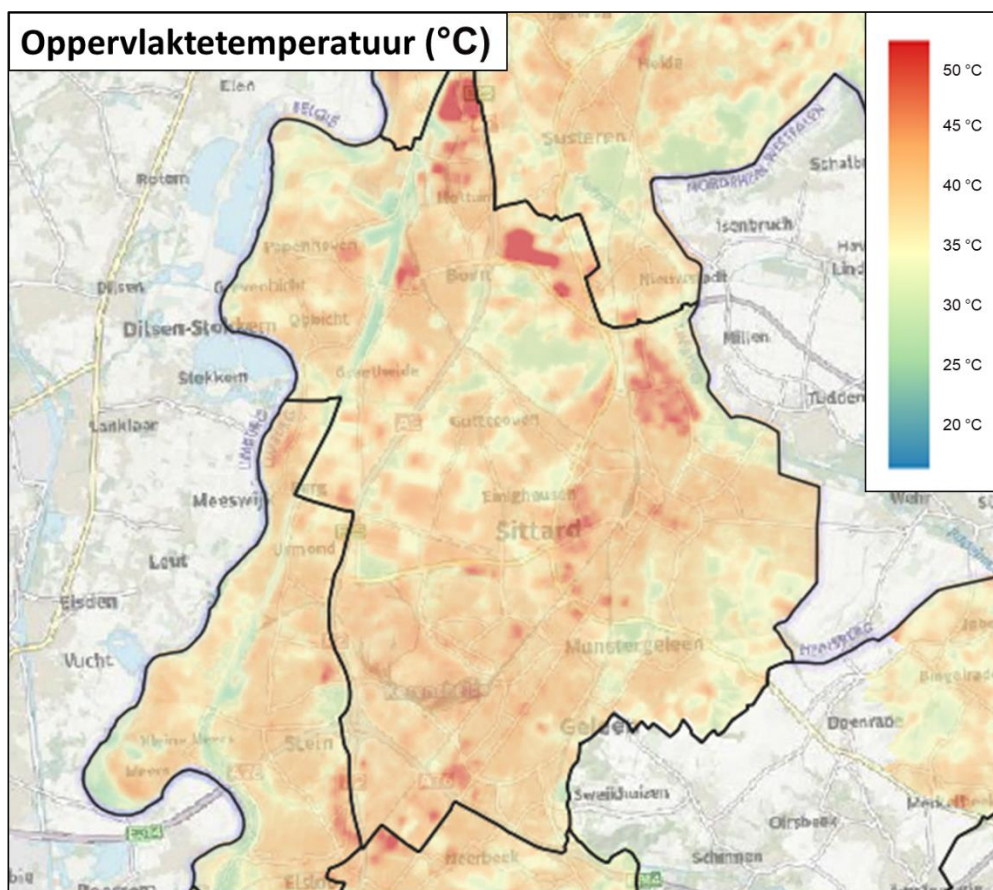
In deze paragraaf wordt de huidige situatie en de autonome ontwikkeling voor het taakveld klimaatadaptatie & water beschreven. Het taakveld bevat de thema's hittestress, droogte, waterkwaliteit en wateroverlast & hoogwaterveiligheid.

2.1.1 Huidige situatie

Hittestress

Boven een bepaalde waarde kunnen hoge temperaturen leiden tot hittestress, afhankelijk van omgevings- en persoonlijke omstandigheden. Hittestress beschrijft het proces waarbij de temperatuur op warme dagen extra oploopt waardoor er lichamelijke klachten ontstaan bij mensen en dieren. Bij temperaturen boven 25 °C kan dit gevolgen hebben voor de gezondheid van kwetsbare groepen zoals ouderen en jonge kinderen (GGD, 2019). Als de temperatuur in de buurt van 30 °C komt, lopen ook andere groepen risico op gezondheidsklachten wanneer zij zich intensief inspannen of langere tijd onbeschermd in de zon bevinden. Naast gezondheidsproblemen kan aanhoudende hitte ook leiden tot verminderde economische productiviteit en schade aan materialen veroorzaken doordat het uitzet of smelt.

De gemeente Sittard-Geleen telt nu 6 tot 9 tropische dagen per jaar. Temperaturen lopen op deze dagen op tot tussen de 30 °C en 40 °C, zo werd op 24 mei 2021 een temperatuur van 35,6 °C in Sittard gemeten. Figuur 43 brengt de oppervlaktetemperatuur op deze dag in kaart, ofwel de stralingstemperatuur van oppervlakken. Verschillen in oppervlaktetemperatuur houden met name verband met de verhardingsgraad en de aan- of afwezigheid van vegetatie en water. Dit maakt het in beeld brengen van de oppervlaktetemperatuur waardevol, omdat zichtbaar wordt op welke plekken in de gemeente de temperatuur dermate oploopt zodat hittestress kan ontstaan.

Figuur 433: Oppervlaktetemperatuur (24 mei 2021), Bron: Landsat 8

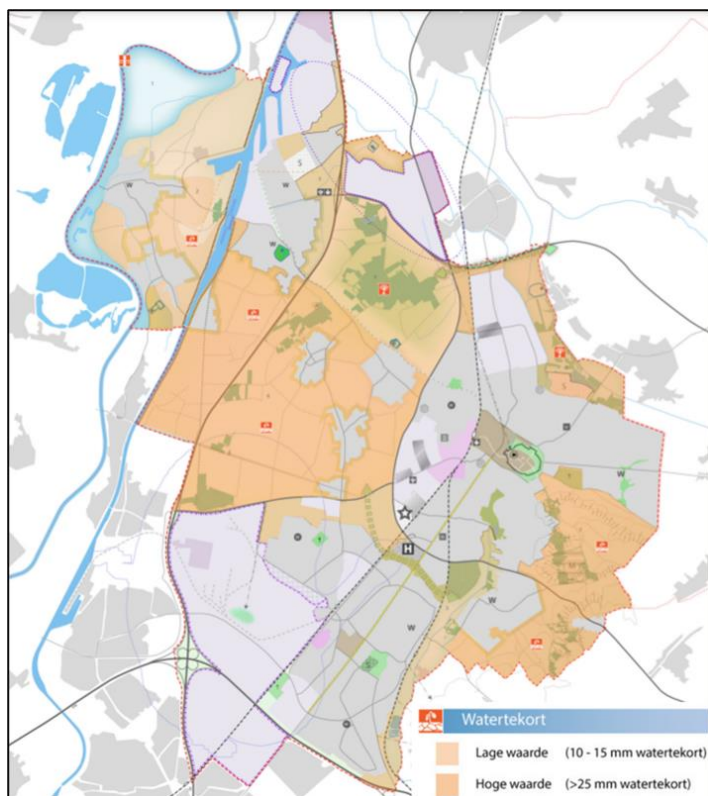

De bedrijventerreinen Holtum Noord, VDL-Nedcar, Krawinkel, Chemelot, Sluisweg, Handelscentrum Bergerweg en Industriepark Noord zijn risicovol voor wat betreft hittestress, zo blijkt uit Figuur 1. Oppervlaktetemperaturen lopen hier op tot 50 °C, wat een risico kan vormen voor de productiviteit en gezondheid van werknemers. Isolatie, ventilatie en vergroening van fabriekshallen vormt daarmee een belangrijk aandachtspunt nu en in de toekomst. Maar ook het vergroenen en verminderen van verharding van de buitenruimte heeft een positief effect op het verminderen van hittestress. Ook in de centra van Sittard en Geleen lopen temperaturen op warme dagen extra op tot lokaal boven 40 °C. In de woonwijken liggen op warme dagen de temperaturen tussen 30 °C en 35 °C. Dit betekent dat naast kwetsbare groepen ook andere groepen risico lopen op gezondheidsklachten door extreme hitte.

Droogte

Langdurige periodes van droogte komen steeds vaker voor. De droge zomers van 2018, 2019, 2020 en 2022 bewijzen dat dit ook voor Nederland realiteit is. In de periode 1981 tot 2010 bedroeg het maximaal gemeten neerslagtekort in de periode van april tot en met september 144 mm. In de zomer van 2018 bedroeg het maximale neerslagtekort in Sittard-Geleen ongeveer 308 mm (KNMI, 2018) en ook in de zomers van 2019 en 2020 liepen neerslagtekorten op tot meer dan 250 mm.

In Figuur 44 is te zien welke gebieden risico lopen op droogtestress. De invloed van droogte heeft vooral effect op de landbouw. Bij droogte kunnen gewassen onvoldoende water onttrekken uit de bodem, dit leidt direct tot kwaliteitsverlies en een verminderde gewasopbrengst. Ook voor de natuur heeft dit gevolgen; grasvelden en bosgebieden verdrogen. In Sittard-Geleen is voornamelijk het Limbrichterbos kwetsbaar voor toenemende droogte. Deze wordt gekenmerkt als nat bosrijk landschap. Bij het waterschap is al opgemerkt dat het gebied de afgelopen jaren droger is geworden, onder meer doordat er in de tweede helft van de 20^e eeuw grondwateronttrekking in het gebied plaatsgevonden heeft. De gemiddeld hoogste grondwaterstand bevindt zich op circa 1,0 m- maaiveld ter plaatse van de beekdalen en op de hoger gelegen delen van de gemeente bevindt de grondwaterstand zich dieper dan 10m- maaiveld.

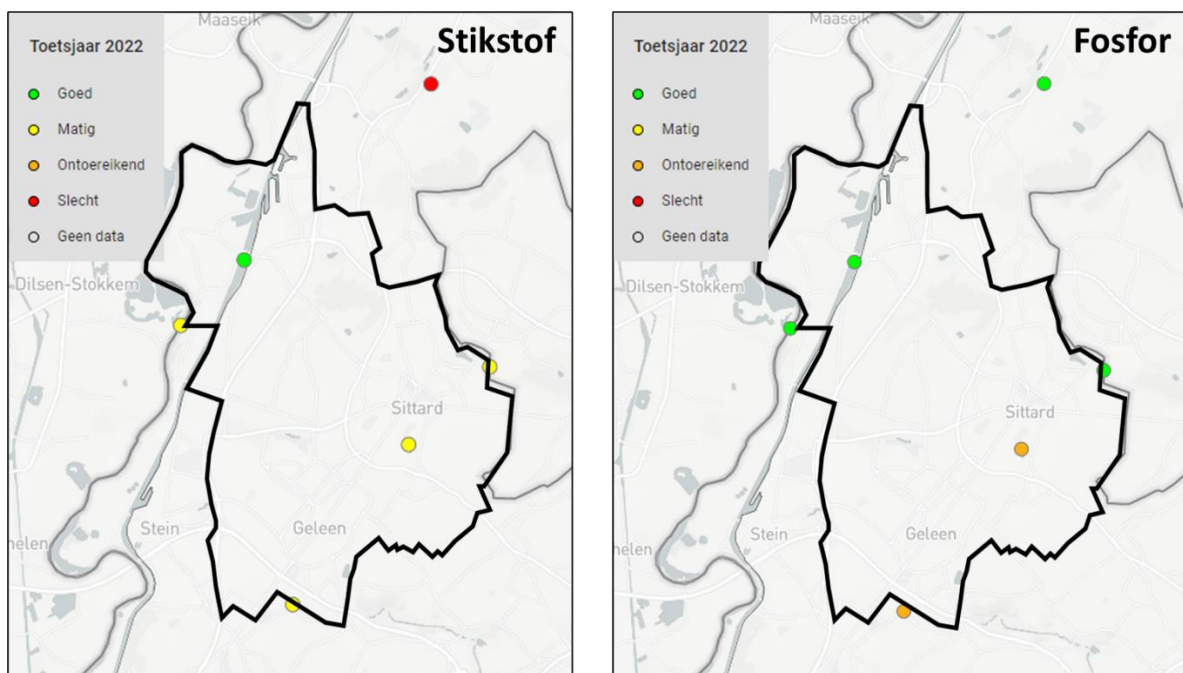
Figuur 44: Droogtegevoelige gebieden in Sittard-Geleen. Bron: stresstest light, 2015

Waterkwaliteit

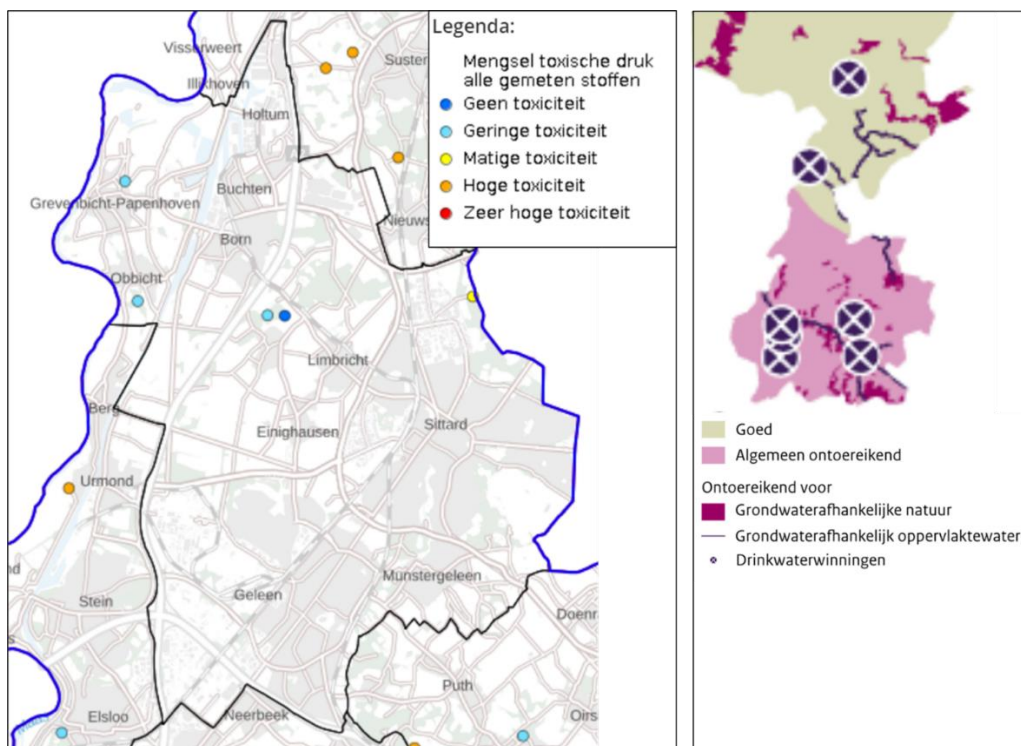
De afgelopen jaren is de waterkwaliteit in Nederland sterk verbeterd. Toch ligt er nog een forse opgave om alle doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te behalen. Voor veel KRW waterlichamen in Nederland is de prognose dat met name de chemische waterkwaliteit in 2027 niet zal voldoen aan de gestelde doelen. Een vergelijkbare prognose voor het oppervlaktewater in de gemeente Sittard-Geleen is aannemelijk.

Daarnaast zijn nitraat en pesticiden in het grondwater een sluimerend probleem. Voor nitraat en gewasbeschermingsmiddelen is het halen van de doelen in 2027 onzeker. Maasbreed is een verdere, toereikende vermindering van de belasting vanuit de buitenlandse bronnen en huidige landbouwactiviteiten nodig. Om dit op te lossen is een combinatie wenselijk van helder Rijksbeleid, doeltreffende afstemming met de buurlanden, in combinatie met gebiedsgericht maatwerk.

De bijdrage voor de gemeente Sittard-Geleen aan het verbeteren van de waterkwaliteit ligt vooral in het verminderen van de riooloverstorten naar oppervlaktewater en het samen met Waterschap Limburg herinrichten van de beeksystemen in het stedelijk gebied. Zoals de gebiedsgerichte aanpak van de Geleenbeek / Corio Glana en het ontkluisen en ecologisch inrichten van de Keutelbeek. Hier koppelen we doelen op het gebied van waterkwaliteit aan die op het gebied van landschapsbeleving en gezondheid.

Figuur 45: de ecologische toestand van de KRW waterlichamen in de gemeente voor stikstof (links) en fosfor (rechts).
Bron: <https://krw-nutrend.netlify.app/>

Figuur 46: De totale toxische druk ter plaatse van de meetpunten in het oppervlaktewater in en om de gemeente Sittard-Geleen (links); de grondwaterkwaliteit in Limburg (rechts). Bronnen: <https://www.atlasleefomgeving.nl/kaarten> en https://www.clo.nl/sites/default/files/infographics/0594_001k_clo_01_nl.png

Wateroverlast & hoogwaterveiligheid

Ondanks het feit dat er in de zomer in de regel minder neerslag valt dan in de andere jaargetijden, vallen in dit seizoen wel vaak de hevigste buien, met soms tientallen millimeters in een uur tijd. Vooral in de sterk verharde stedelijke omgeving kan dit problemen opleveren. De gemeente Sittard-Geleen heeft in 2020/2021 een stresstest uitgevoerd om kwetsbare locaties voor wateroverlast en overstromingsrisico's in kaart te brengen (Figuur 5).

Bij deze hevige buien is het optreden van wateroverlast in het stedelijk gebied sterk afhankelijk van de hoeveelheid verharding, de hoeveelheid groen en de infiltratiemogelijkheden in de bodem, maar ook laagtes in het maaiveld waar water kan blijven staan. Zo zijn met name het centrum van Geleen en Sittard en bedrijventerreinen kwetsbaar voor wateroverlast en -hinder (zie ook Figuur 47). Ook de laag liggende delen van de bebouwde kom van Munstergeleen, Einighausen, Limbricht, Ophoven, Overhoven en Stadbroek lopen risico's in het geval van een piekbui.

Naast gezondheidsrisico's door gemengd water op straat, beperkte bereikbaarheid van wegen, spoorwegen en hulpdiensten en ongevallen zijn er ook economische risico's ten gevolge van overstromingen van huizen, bedrijven en installaties, zoals elektriciteitsvoorzieningen.

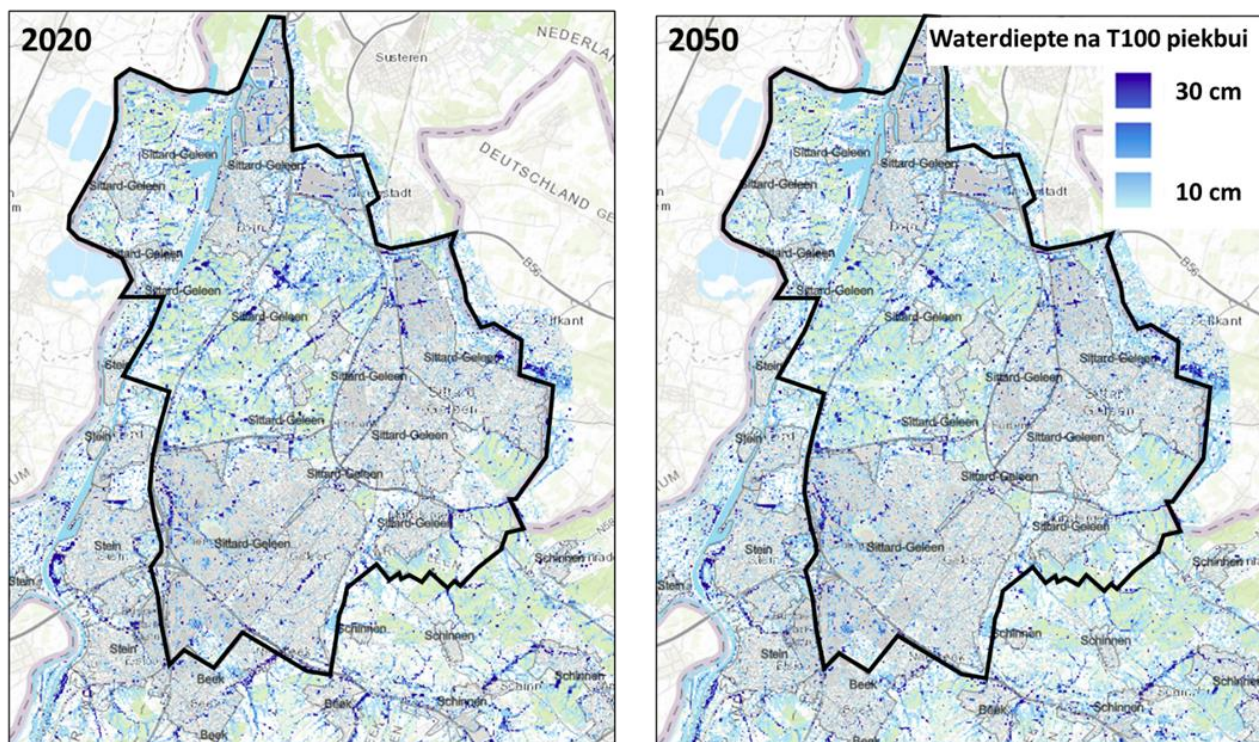
Op het gebied van afval-, hemel- en grondwater is er sprake van een heldere taakverdeling tussen de gemeente Sittard-Geleen en Waterschap Limburg. De gemeente zorgt voor inzameling en afvoer van stedelijk afvalwater binnen de bebouwde kom vanaf de perceelsgrens en buiten de bebouwde kom door aansluiting vanaf de perceelsgrens op het openbaar riool of via een individuele behandeling van afvalwater. De gemeente regelt dat hemelwater afkomstig van percelen binnen de bebouwde kom ingezameld en verwerkt wordt voor zover het niet redelijk is dat terreineigenaren dit zelf doen. Daarnaast legt de gemeente voorzieningen aan om afstromend hemelwater in de openbare ruimte af te voeren en te bergen.

Omdat stroomgebieden vaak zowel gemeentegrond als grondgebied van het Waterschap beslaan wordt er veel samengewerkt om bijvoorbeeld extra berging te realiseren in kwetsbare gebieden in de vorm van buffers en andere waterhuishoudkundige maatregelen.

Op het gebied van grondwater is het de taak van de gemeente om maatregelen te treffen tegen structurele nadelige gevolgen van een te hoge of te lage grondwaterstand indien hiervoor doelmatige maatregelen op openbaar gemeentelijk gebied mogelijk zijn.

Naast stedelijk gebied, kan ook in het buitengebied wateroverlast optreden als gevolg van het reliëf. Zo stroomt in Munstergeleen bijvoorbeeld veel water van de hellingen het dorp in, waardoor het centrum in 2018 onder water kwam te staan. Maar ook in Einighausen treedt regelmatig wateroverlast op door afstroming van water uit het landelijk gebied en ook afstroming van hemelwater vanaf de Kollenberg kan voor overlast in het stedelijk gebied zorgen. Om dergelijke wateroverlast tegen te gaan heeft het waterschap het programma Water in Balans ontwikkeld, waarin het waterschap samen met de gemeente en agrariërs werkt aan het meer en langer vasthouden van het hemelwater in het buitengebied door toepassing van andere teeltgewassen en grondbewerking. Maar ook het bufferen van regenwater in regenwaterbuffers en het afkoppelen van openbare en particuliere verharding zijn Water in Balans maatregelen. Verder kan de gemeente bijdragen aan vermindering van wateroverlast in het buitengebied door de ruimtelijke ordening en openbare inrichting klimaatbestendig en waterrobuust in te passen, bijvoorbeeld door hier rekening mee te houden in bestemmingswijzigingen. De gemeente en andere overheidsorganen bezitten echter maar een relatief klein deel van de oppervlaktes, een groot deel is in het bezit van inwoners en private instanties. Het is daarom de taak van de gemeente om de waterproblematiek goed te communiceren, mensen bewust te maken en daar waar mogelijk oplossingen te bieden en deze te faciliteren.

Er wordt informatie verspreid over wateroverlast en hoe inwoners en bedrijven hieraan kunnen werken via de Waterklaar campagne. Dit is een mediacampagne waarin via social media en andere overheidskanalen informatie wordt verspreid over wateroverlast en acties die te nemen zijn om dit terug te dringen, met als speerpunt het promoten van de afkoppel- en groen subsidies. Waterklaar is een samenwerking van alle Limburgse gemeenten, Provincie Limburg, Waterschap Limburg en Waterleidingmaatschappij Limburg. Verder wordt de Tuinman ingezet voor klimaatadaptatie.

Figuur 47: de waterdieptekaart na een T100 piekbui. Bron: Klimaatstresstest Sittard-Geleen, 2021

Voor wat betreft hoogwaterveiligheid zijn de binnendijkse beken een aandachtspunt in gemeente Sittard-Geleen. Na de overstromingen van de Geleenbeek en Molenbeek in 2019, is de waterveiligheid bij binnendijkse beken geëvalueerd. De Geleenbeek stroomt namelijk dwars door Sittard. Dit gegeven, in combinatie met de hoge verhardingsgraad en het feit dat de beek onder particuliere woningen stroomt, waarvan de eigenaren verantwoordelijk zijn voor de ondergrond, maken het beheren van de veiligheid risicovol. Om de kans op toekomstige wateroverlast te verminderen, richten de gemeente Sittard-Geleen en Waterschap Limburg samen met de omgeving de Geleenbeek opnieuw in via project Corio Glana. De beek en omgeving worden natuurlijker en klimaatbestendiger ingericht. Verschillende stukken van het tracé zijn zo de afgelopen jaren al verbeterd.

De overstromingen van 2021 in Zuid-Limburg hebben echter duidelijk gemaakt dat het risico op wateroverlast in de gebouwde omgeving blijft. De watercrisis van juli 2021 leidde tot enorme maatschappelijke, financiële en emotionele schade in diverse gebieden in de Provincie Limburg. Naar aanleiding hiervan is door de regio een analyse van de wateroverlast uitgevoerd en is het Programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) opgericht en bekrachtigd middels een Bestuursovereenkomst tussen Rijk en regio Limburg met als doel om het Limburgse regionale watersysteem versneld waterrobuust te maken en om de veiligheid van de inwoners te vergroten.

Het programma werkt volgens het principe van meerlaagse veiligheid vanuit drie inhoudelijke pijlers:

4. Het vergroten van de fysieke robuustheid van het watersysteem.
5. Het beter verankeren van leidende principes van water en bodem in de ruimtelijke ordening.
6. Het verhogen van de zelfredzaamheid van inwoners om voorbereid te zijn op eventuele extreme wateroverlast in de toekomst.

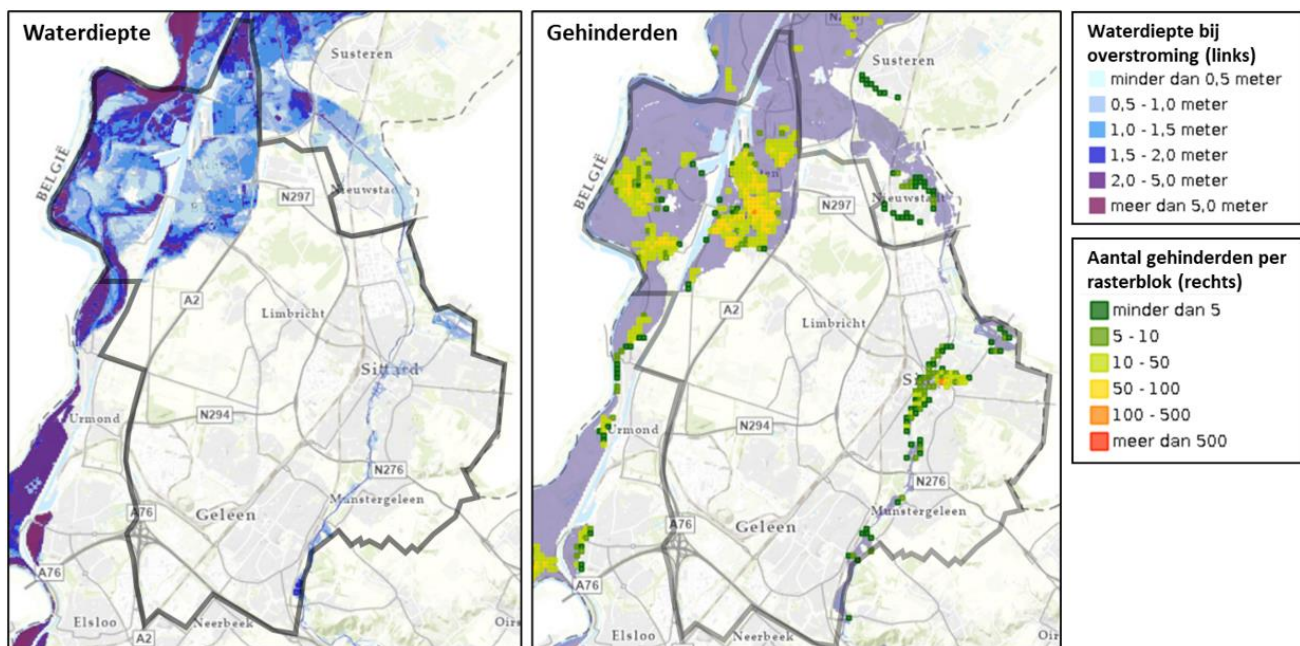
Voor het vergroten van de waterveiligheid vanuit de Maas is en wordt hard gewerkt aan de robuuste inrichting van de Maas via de Grensmaas. De primaire keringen langs de Grensmaas zijn of worden verhoogd naar de norm 1:300 (STOWA, 2021). Het op hoogte houden en het beheren van de dijken is een taak van de Rijksoverheid en Waterschap Limburg (eerste laagseiligheid).

Voor de tweede en derdelagseiligheid; mocht het toch misgaan en een overstroming ontstaan, dient de veiligheid achter de keringen zo goed mogelijk geregeld te zijn. De gemeente speelt hierin een belangrijke rol, bijvoorbeeld bij het opstellen van evacuatieplannen. Daarnaast zijn de locaties en functies van gebouwen essentieel om gevolgschade te beperken. Zo is het bijvoorbeeld minder wenselijk om zorginstellingen, basisscholen, transformatorhuizen en andere kwetsbare objecten op laaggelegen delen te bouwen.

Vanuit pijler 2 van het programma Waterveiligheid en Ruimte is afgesproken om bij ruimtelijke ontwikkelingen in de risicogebieden samen met Waterschap Limburg nadrukkelijker te kijken naar de effecten van overstromingen op de ruimtelijke ontwikkelingen en consequenties hieraan te verbinden indien van toepassing. Dit kan betekenen dat het advies is om in een bepaald gebied niet te bouwen of aangepast te bouwen.

Om meer inzicht te krijgen in meerlaagse veiligheid is data van de risicokaart geraadpleegd waarin onderzocht is welke waterdieptes voor kunnen komen bij het doorbreken van de dijken en bij binnendijkse wateroverlast na piekbuien zoals die in de zomer van 2021. De resultaten hiervan zijn weergegeven in Figuur 47. Voor de situatie dat de dijken toch door mochten breken, staat op de kaart links de maximale waterdiepte aangegeven. Deze loopt in Born en de dorpen in het gebied tussen de Maas en het Julianakanaal op tot meer dan 2 meter. Langs de Geleenbeek in Munstergeleen en in de binnenstad van Sittard kan daarnaast lokaal tot meer dan een meter diep water komen te staan bij een overstroming. Het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg werkt momenteel aan een risicoanalyse die een beter beeld van de gevoeligheid van dit gebied voor wateroverlast vanuit het bekenstelsel moet gaan schetsen. Het beeld op de kaart in Figuur 48 zou dus nog kunnen veranderen. Ook naar de veiligheid van de Maas blijft gekeken worden.

Op de rechterkaart staat het aantal gehinderden per rasterblok weergegeven. Met name in Born, Grevenbicht en Obbicht zijn gebieden met hoge bevolkingsdichtheden gevoelig voor wateroverlast vanuit de Grensmaas en het Julianakanaal. Ook in de binnenstad van Sittard gaat het cumulatief om honderden mensen die wonen in gebieden die gevoelig zijn voor wateroverlast na hevige regenbuien. Naast overlast kan ook economische schade optreden aan bijvoorbeeld gebouwen en infrastructuur en kan grote maatschappelijke ontwrichting ontstaan. Ook is er een kans dat mensen gewond raken of zelfs overlijden als gevolg van verdrinking, onderkoeling of verminderde bereikbaarheid van hulpdiensten.

Figuur 48: Kaart met de maximale overstromingsdiepte in het geval van een buitengewone gebeurtenis zoals de regenval in Zuid-Limburg, de Ardennen en de Eifel in juli 2021. Het aantal inwoners per rasterblok in overstromingsgevoelig gebied is ook aangegeven. Bron: risicokaart.nl

2.1.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Beleidsplan water en klimaatadaptatie	Westelijke Mijnstreek	2022-2027	Actualisatie van beheer van de gemeentelijke onderdelen van de waterketen, met het beleidsplan, beheerplan, projectplan, kostendekkingsplan, en de rioolheffingsverordening. Belangrijke punten zijn wateroverlast beperken en afkoppeling stimuleren.
Stimuleringsregeling Afkoppelen Hemelwater	Gemeente	2018-2023	Beschrijving van de subsidiemogelijkheden ter stimulatie van hemelwater afkoppeling.
Klimaatadaptatieregeling	Gemeente		Stimuleren van vergroening van daken en gevel en het aanbrengen van waterkerende constructies.

Hittestress

De zomers in Nederland worden steeds warmer. Naarmate de gemiddelde temperatuur in Nederland toeneemt, nemen ook de extremen toe. Zowel de frequentie als de intensiteit van hittegolven zal in de zomer toenemen. Afgaande op de KNMI klimaatscenario's kan het aantal zomerse dagen in Sittard-Geleen in 2050 zijn verdubbeld. Het aantal tropische dagen neemt mogelijk nog sterker toe, van 6 tot 9 dagen naar meer dan 18 dagen per jaar. Ook de jaarextremen zullen sterk toenemen: de temperatuur op de heetste dag van het jaar zal in 2050 1,0 tot 3,8 °C hoger liggen dan nu het geval is (KNMI, 2020). Het zogenaamde Urban Heat Island Effect, oftewel Stedelijke Hitte Eiland Effect, houdt in dat grote concentraties van stenen, beton en asfalt gedurende de dag hitte opslaan en deze nog lange tijd gedurende de avonden uitstralen waardoor er meer accumulatie van hitte optreedt en deze langer blijft hangen.

Op de warmste dagen kan de temperatuur in het centrum van binnenstedelijke gebieden daarom oplopen tot 7°C hoger dan in het buitengebied (Anteagroup, 2019). Dit vormt een risico voor de natuur in de stad, maar ook voor de

gezondheid van kwetsbare mensen en voor de leefbaarheid van de stad. De gevoelstemperatuur neemt ook toe: deze stijgt in de binnensteden van Sittard en Geleen grofweg van maximaal 41°C naar circa 46°C. Daarmee neemt de hittestress in de warmere gebieden in de gemeente toe van groot naar extreem¹⁹. Een logisch gevolg hiervan is dat meer mensen een airco aan zullen gaan schaffen.

Hittestress kan verminderd worden door het toevoegen van opgaande begroeiing, aanbrengen van groene daken, verminderen van verharding en het geheel vergroenen van de omgeving, het beter ventileren van gebouwen, het positioneren van gebouwen ten opzichte van zon en windrichting, en het werken met andere bouwmaterialen. In het beleidsplan Water en Klimaatadaptatie geeft de gemeente Sittard-Geleen aan hoe om te willen gaan met hittestress. Als kwetsbare groepen en omgevingsaspecten worden ouderen, kinderen, sportgebieden en winkelgebieden genoemd. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wil de gemeente hitte verminderende maatregelen direct inpassen. Concrete maatregelen die de gemeente kan treffen (en al treft) zijn het aanbrengen van extra groen, zoals bomen, maar ook gevelgroen en het verwijderen van overbodige verhardingen. Ook denkt de gemeente aan het toepassen van lichtere kleuren en materialen.

Droogte

De verwachting is dat Nederland in de toekomst in grotere mate te kampen krijgt met droogtestress. Dit kan problemen opleveren voor natuur, landbouw, industrie, scheepvaart, toerisme en recreatie, ons bodemarchief (de ondergrondse archeologische waarden) en de drinkwatervoorziening. Bekken kunnen droogvallen, wat kan leiden tot het wegvallen van complete ecosystemen, agrariërs en drinkwaterbedrijven krijgen problemen met het beregenen van hun land en het produceren van voldoende schoon drinkwater en de industrie kan in de problemen komen door een tekort aan koelwater en droogval / laagstand van rivieren waardoor vervoer over water niet meer mogelijk is. Tevens kan aanhoudende droogte ervoor zorgen dat planten en diersoorten verdwijnen. Hierdoor krijgen andere planten en dieren die beter tegen droogte kunnen de kans zich exponentieel uit te breiden, wat kan resulteren in plagen. Het is echter lastig in te schatten wat de exacte gevolgen van droogte zijn voor de natuur. Een overgang naar andere vegetatietypen en diersoorten hoeft niet per definitie directe nadelige gevolgen te hebben. Daarnaast neemt de kans op bos- en natuurbranden toe, maar deze kans is voor Sittard-Geleen minder groot dan in de hoge zandgronden van Noord- en Midden Limburg. Dit komt doordat de bodemopbouw in de gemeente voor grote delen uit löss bestaat. Deze houdt beter vocht vast dan de zandgronden en is daarom minder brandgevoelig.

De gemeente heeft droogte en het tegengaan van droogtestress opgenomen in het beleidsplan Water en Klimaatadaptatie. De focus ligt op het infiltreren en vasthouden van water, het bewateren van kwetsbaar groen en het toepassen van droogtebestendig groen.

De Limburg brede strategie ten aanzien van de droogte problematiek zal in gezamenlijkheid met Provincie Limburg, Waterschap Limburg, Waterleidingmaatschappij Limburg, landbouw, industrie en natuurorganisatie worden opgepakt.

In het kader hiervan is op 17 november 2022 door meer dan dertig Limburgse partijen de Intentieverklaring Voldoende Zoetwater ondertekend. Met het ondertekenen van deze intentieverklaring spreken de partijen de intentie uit om zich in te zetten voor een gezamenlijke aanpak van droogte en waterbeschikbaarheid. Ook is het de intentie van de partijen om de afspraken die zij samen maken en uitwerken vast te leggen in een waterconvenant voor zowel grond- als oppervlaktewater.

De partijen werken reeds samen in de aanpak van droogte en het borgen van de beschikbaarheid van voldoende zoetwater, zoals in de in uitvoering zijnde Bestuursovereenkomst 'Deltaplan Hoge Zandgronden fase 2 d.d. 16 december 2021. Daarnaast lopen er momenteel onderzoeken om de watertekorten te voorkomen, waarbij wordt ingezet op het vergroten van het wateraanbod en het verkleinen van de watervraag. De hierbij beoogde aanpak bestaat uit de volgende vier pijlers:

1. Water lokaal vasthouden.
Meer water uit de waterkringloop (neerslag, grond- en oppervlaktewater) lokaal langer vasthouden en de grondwateraanvulling vergroten.
2. Water aanvoeren van elders
Niet lokaal water gebruiken of voor een andere toepassing gebruiken dan in de huidige situatie, zoals het anders gebruiken van afvalwater uit de waterketen of aanvoerwater.

---

¹⁹ <https://www.klimaat-effectatlas.nl/nl/hittekart-gevoelstemperatuur>

3. Functieverandering.
Verkennen effecten van verandering van functies.
4. Waterbesparing

Met alle maatschappelijke partijen verkennen hoe de watervraag te verkleinen.

Op basis van de resultaten van de onderzoeken zullen afspraken worden gemaakt over het nemen van maatregelen om de beschikbaarheid van voldoende schoon zoetwater zoveel mogelijk te borgen en de schade als gevolg van droogte en verdroging zoveel mogelijk te voorkomen. Deze afspraken leggen de partijen vast in één Waterconvenant Voldoende Zoetwater Limburg.

Waterveiligheid en Wateroverlast

Het aantal dagen met extreme neerslag in Nederland is de afgelopen jaren fors gestegen. Zo heeft Sittard-Geleen in de zomer van 2023 alweer twee keer te kampen gehad met hevige regenbuien met wateroverlast tot gevolg. De toenemende droogte in de zomer zorgt voor een extra uitdaging, omdat regenwater moeilijk in een droge bodem kan wegzakken. Hierdoor kan er sneller wateroverlast ontstaan. Verder is vooral de bebouwde omgeving gevoelig voor dit type wateroverlast. Daar is namelijk weinig ruimte om grote hoeveelheden water te bergen of af te voeren. En omdat er veel verharding is, kan het water moeilijk infiltreren in de bodem.

De riolering kan maximaal 20 tot 30 mm water per uur afvoeren naar een waterzuivering of naar oppervlaktewater in de buurt. Als het harder regent, komt water op straat te staan. Als de straat te weinig ruimte heeft om de neerslag te bergen, bestaat de kans dat water gebouwen instroomt of belangrijke doorgangswegen onbegaanbaar maakt.

Met behulp van de stresstesten heeft Sittard-Geleen de risicovolle gebieden in kaart gebracht. De komende periode wordt prioriteit gegeven aan de locaties waar overlast heeft plaatsgevonden, waar belangrijke gebouwen staan, belangrijke functies zijn en waar gebiedsprocessen aanleiding geven om aan de slag te gaan (zoals Water in Balans, Corio Glana, uitvoering van de 3 pijlers binnen het WRL en ruimtelijke ontwikkelingen).

Voor de panden die na het treffen van maatregelen kwetsbaar blijven voor wateroverlast door afstroming van hemelwater uit de openbare ruimte kijken we naar situationele oplossingen. Voor de panden die kwetsbaar blijven voor wateroverlast door afstroming van het eigen perceel geven we uitleg over aanpassingen die men kan doen om de kwetsbaarheid te verminderen. Middels de stimuleringsregeling klimaatadaptatie kan een financiële bijdrage vanuit de gemeente worden ontvangen.

De komende 10 tot 15 jaar gaan Provincie Limburg, Waterschap Limburg en de gemeentes gezamenlijk onder het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) aan de slag om Limburg gebiedsgericht klimaatbestendig en waterveilig te maken. De komende periode zullen voor de stroomgebieden van de Geul, Geleenbeek en Roer stroomgebiedsplannen worden opgesteld en worden doorvertaald naar concrete uitvoeringsmaatregelen.

Binnen WRL worden momenteel risicokaarten voor overstromingen voor het jaar 2100 opgesteld en wordt een risicogerichte normering uitgewerkt.

2.1.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie.

Hittestress

De binnensteden, sterk verharde woonwijken, bedrijventerreinen en industriegebieden zijn het meest gevoelig voor hittestress. Daarnaast vragen de verzorgingstehuizen bijzondere aandacht. Hittestress kan tegengegaan worden door

- de (openbare) ruimte minder te verharden,
- meer te vergroenen,
- meer (stromend) water aan te leggen,
- gebouwen te voorzien van groene daken en gevelgroen en gunstig ten opzichte van zon en wind te plaatsen,
- gebruik te maken van beter isolerende bouwmaterialen en gebouwen te ventileren en koelen.

Hulpmiddel hierbij kan zijn het opstellen van een hittestressplan met het 3:30:300-principe en de principes van De Landelijke Maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving. Het 3:30:300-principe: 3 grote bomen in het gezichtsveld, 30% kroonbedekking (schaduw) en 300 meter tot openbaar groen van hoge kwaliteit. Deze of een lokale versie van dit principe zou als indicator gebruikt kunnen worden om vooruitgang te meten. De Landelijke Maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving is een landelijke richtlijn die op dit moment als hulpmiddel wordt aangeboden om nieuwbouw en grote verbouwingen op te toetsen met als einddoel dat deze toekomstbestendig zijn. Dit zou kunnen worden opgenomen in bestemmingsplannen .

Een belangrijke bouwsteen voor het tegengaan van verstening in algemene zin is het STOMP principe. Dit is een mobiliteitsprincipe dat gebaseerd is op het reduceren van de hoofdrol van auto's in mobiliteit. Minder geparkeerde auto's betekent minder verharding.

Droogte

In de gemeente bevindt zich industrie die veel koelwater nodig heeft. In droge perioden wordt gebruik gemaakt van grondwater. Een toch al lage grondwaterstand die nog verder daalt door de onttrekking van grondwater voor industrie (en landbouw) kan in de toekomst grote risico's opleveren voor de natuur en landbouw binnen de gemeente. In de ontwerp Omgevingsvisie kan de gemeente haar visie opnemen over wensen die zij heeft om kaders te stellen aan de onttrekking van grondwater. De bevoegdheid hiervoor ligt bij de provincie of het waterschap Limburg en dient de gemeente hierover met de partijen in gesprek te gaan.

De droogtegevoelige beplanting in de gemeente is een aandachtspunt als het gaat om het beheer van openbaar groen in droge perioden. Deze beplanting heeft veel water nodig, dat mogelijk niet voorradig is als het lang niet heeft geregend. Mogelijk kan dit type beplanting op termijn vervangen worden door droogtebestendigere soorten.

In perioden van droogte neemt het watergebruik toe. Agrariërs onttrekken grondwater voor de besproeiing van akkers, de industrie pompt meer grondwater op voor koelwater, en inwoners van de gemeente gebruiken meer water, onder andere voor zwembaden en het besproeien van de tuin. Dit kan leiden tot problemen in de watervoorziening, zowel voor natuur en landbouw als voor drinkwaterwinning. In de afgelopen jaren is de waterdruk in warme zomers al meerdere malen verlaagd en dit zal in de toekomst vaker voor gaan komen. De gemeente is in gesprek met waterschap en drinkwaterbedrijf om te onderzoeken of mitigerende maatregelen mogelijk zijn. Resultaten hiervan kunnen worden opgenomen in de Omgevingsvisie. In samenwerking met de agrarische sector verkennen van de mogelijkheden van alternatief grondgebruik en vormen van natuurinclusieve landbouw met als doel water te besparen en of langer vast te houden

Waterkwaliteit

- Oppervlaktewater met een goede waterkwaliteit is van belang en waar mogelijk draagt de gemeente bij om dit te bereiken door het voorkomen van oppervlakkige afstroom van vervuiling naar oppervlaktewater, het reduceren van de riooloverstorten naar oppervlaktewater en door een bijdrage te leveren bij beekherstelprojecten in stedelijk gebied.
- Daarnaast kan het stimuleren van organische agricultuur mogelijk een bijdrage leveren aan het terugdringen van direct en indirecte vervuiling van grond- en oppervlaktewater.

Wateroverlast & hoogwaterveiligheid

- De lagere delen van Born, Holtum, Obbicht en Grevenbicht zijn kwetsbaar in het geval van een overstroming van de Maas of het Julianakanaal. Huidige knelpunten dienen opgelost te worden en er dient voorkomen te worden dat nieuwe kwetsbare objecten laag in het landschap geplaatst worden.
- Via het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg wordt een stroomgebiedsplan voor de Geleenbeek opgesteld. Hierin zal duidelijk worden of nog aanvullende op de momenteel lopende initiatieven genomen moeten worden.
- Op de steile hellingen in het oosten van de gemeente is erosie door wateroverlast een probleem. Met name de hellingen die in agrarisch gebruik zijn, zijn gevoelig voor erosie en dit levert risico's op voor de vruchtbaarheid van de grond, schade aan gewassen, overlast in stroomafwaarts gelegen gebieden, en afstroming van bestrijdingsmiddelen naar lageregelegen oppervlaktewateren. De stresstesten kent een maatregel, waarbij de landbouw gestimuleerd wordt om 10 mm extra water vast te houden. Hoe dit gerealiseerd gaat worden, is vooralsnog niet verder uitgewerkt. Dit kan door buffering maar ook de sponswerking van de bodem verbeteren is

een optie. Dit is te realiseren door organische agricultuur in te voeren waarbij de organische stof in de bodem vele malen hoger is waardoor de bodem niet alleen van hogere kwaliteit wordt maar ook meer water kan vasthouden en minder verdamping plaatsvindt. Eerdergenoemde natuur inclusieve landbouw kan ook een multifunctionele rol spelen in deze transitie.

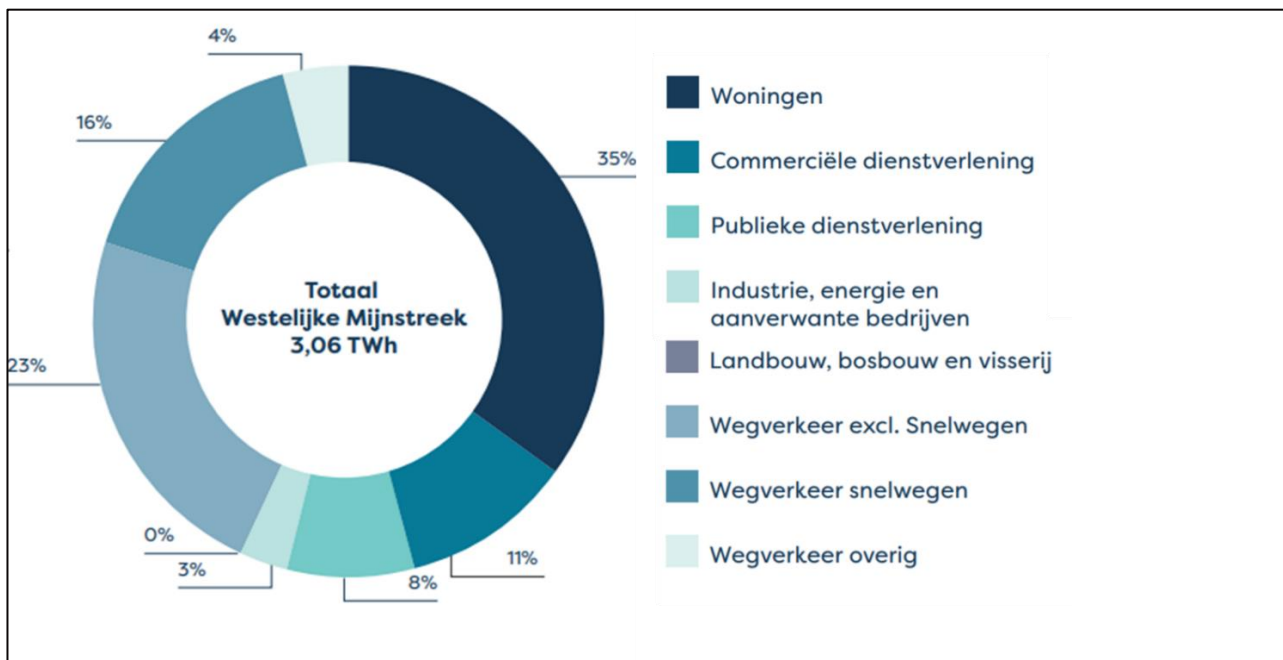
- Minder verharding in en meer vergroening van de openbare ruimte draagt ook bij aan het langer vasthouden en bergen van water en daarmee verminderen van wateroverlast. De eerdergenoemde Landelijke Maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving kan als richtlijn gebruikt worden bij de toekomstbestendige inrichting van de bebouwde omgeving ten aanzien van klimaateffecten zoals hitte, droogte en wateroverlast. Deze richtlijn wordt meegenomen in de in 2025 op te leveren lokale groenblauw agenda. Het STOMP-principe is daarbij eveneens een belangrijk instrument om te komen tot een vermindering van de verharde rij en parkeeroppervlaktes.
- Beter benutten en visualiseren van data en informatie voor zowel interne als externe communicatie, kortom meer datagedreven werken.

2.1 Energie

In deze paragraaf wordt de huidige situatie en de autonome ontwikkeling voor het taakveld energie beschreven.

2.2.1 Huidige situatie

Er zijn geen cijfers over energieverbruik beschikbaar voor specifiek de gemeente Sittard-Geleen. In de RES 1.0 staat voor de Westelijke Mijnstreek, met gemeenten Sittard-Geleen, Beek en Stein, wel beschreven hoe de energiemarkt in de huidige situatie opgebouwd is. Aangezien de bevolking van de Westelijke Mijnstreek ongeveer 130.000 mensen telt, waarvan er ruim 90.000 in Sittard-Geleen wonen, is het cirkeldiagram in figuur 49 een goede benadering van de energiemarkt in Sittard-Geleen. In dit figuur is de energievraag vanuit Chemelot niet meegenomen. Deze is namelijk zeer omvangrijk: het energieverbruik van de Westelijke Mijnstreek bedraagt 3,06 TWh (11 PJ) en dat van Chemelot is hier met 16,7 TWh (60 PJ) een veelvoud van. Daarom wordt er voor Chemelot als één van de vijf grote industriële clusters in Nederland een aparte Cluster Energie Strategie (CES) gemaakt.

Figuur 49

Energievraag Westelijke Mijnstreek in 2020. Bron: RES 1.0 Zuid-Limburg, 2021.

Bijna de helft (43%) van het energieverbruik in de Westelijke Mijnstreek exclusief Chemelot bestaat uit voertuigbrandstoffen. Grofweg een derde van de vraag naar energie komt voort uit huishoudens. De rest van de energievraag wordt gevormd door de commerciële en publieke dienstverlening en overige industrie. Exclusief mobiliteit bedraagt de vraag naar duurzame stroom en warmte daarmee 1,75 TWh, of 6.300 TJ. De RES Zuid-Limburg 1.0 beschrijft per sector de verdeling tussen de stroom- en warmtevraag voor de Westelijke Mijnstreek. In Tabel 1 zijn deze gegevens samengevat. De totale elektriciteitsvraag in de Westelijke Mijnstreek exclusief de sectoren Chemelot en Mobiliteit bedraagt ruim 4.100 TJ.

Volgens de RES 1.0 bedraagt ruim 80% van de energievraag van huishoudens elektriciteit, waarmee de geschatte vraag naar stroom 0,89 TWh of 3200 TJ bedraagt.

Om dit in verhouding te plaatsen: deze energievraag komt overeen met een combinatie van 120-165 3 MW windturbines, 1.200-2.000 hectare zonneveld en ruim 400.000 woningen met zonnedaken. De energietransitie opgave voor de Westelijke Mijnstreek is dus omvangrijk, en zal aangevuld moeten worden met energie uit de nationale windparken die aangelegd worden op land en zee. Voor de gemeente Sittard-Geleen is de hoeveelheid duurzaam opgewekte energie in de laatste tien jaar verdubbeld van 350 TJ per jaar in 2014 tot 824 TJ per jaar in 2021 (Sittard-Geleen in cijfers, 2021). Zo'n 209 TJ 5,1% van totaal) hiervan bestaat uit elektriciteit; er werd 426 TJ (19,6% van totaal) aan duurzame warmte opgewekt, en 189 TJ aan biobrandstof.

Sector	Aandeel elektriciteit	Elektriciteitsvraag	Aandeel warmte	Warmtevraag
Woningen	80%	3.085 TJ	20%	770 TJ
Publieke dienstverlening	37%	325 TJ	63%	555 TJ
Commerciële dienstverlening	49%	595 TJ	51%	620 TJ
Industrie excl. Chemelot	30%*	100 TJ	70%*	230 TJ
Mobiliteit	Buiten beschouwing gelaten			
Totaal		4.105 TJ		2.175 TJ

* Schatting, geen gegevens over verdeling in RES 1.0

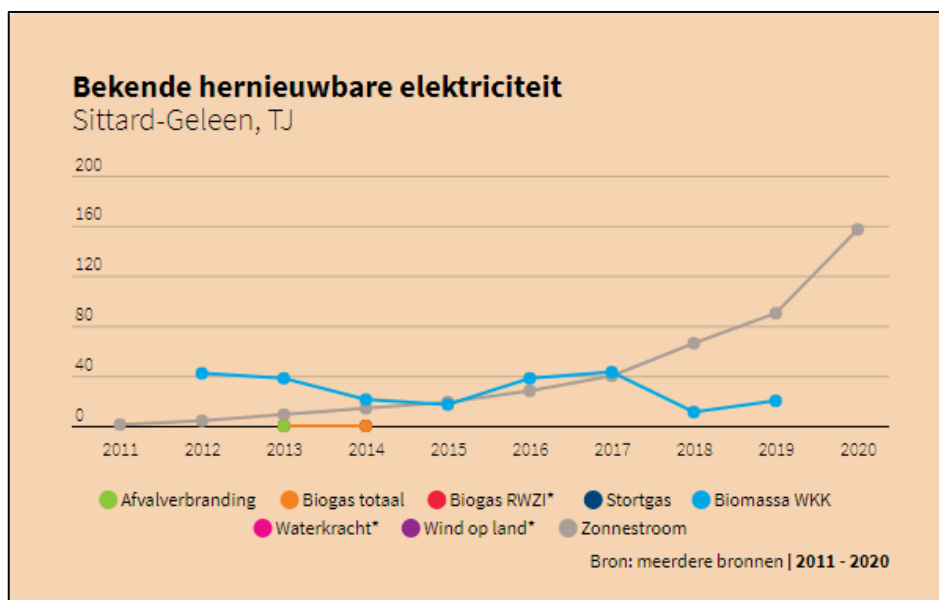
Tabel 1: Een benadering van de elektriciteit- en warmtevraag in de Westelijke Mijnstreek per sector op basis van gegevens uit de RES Zuid-Limburg 1.0.

Elektriciteit

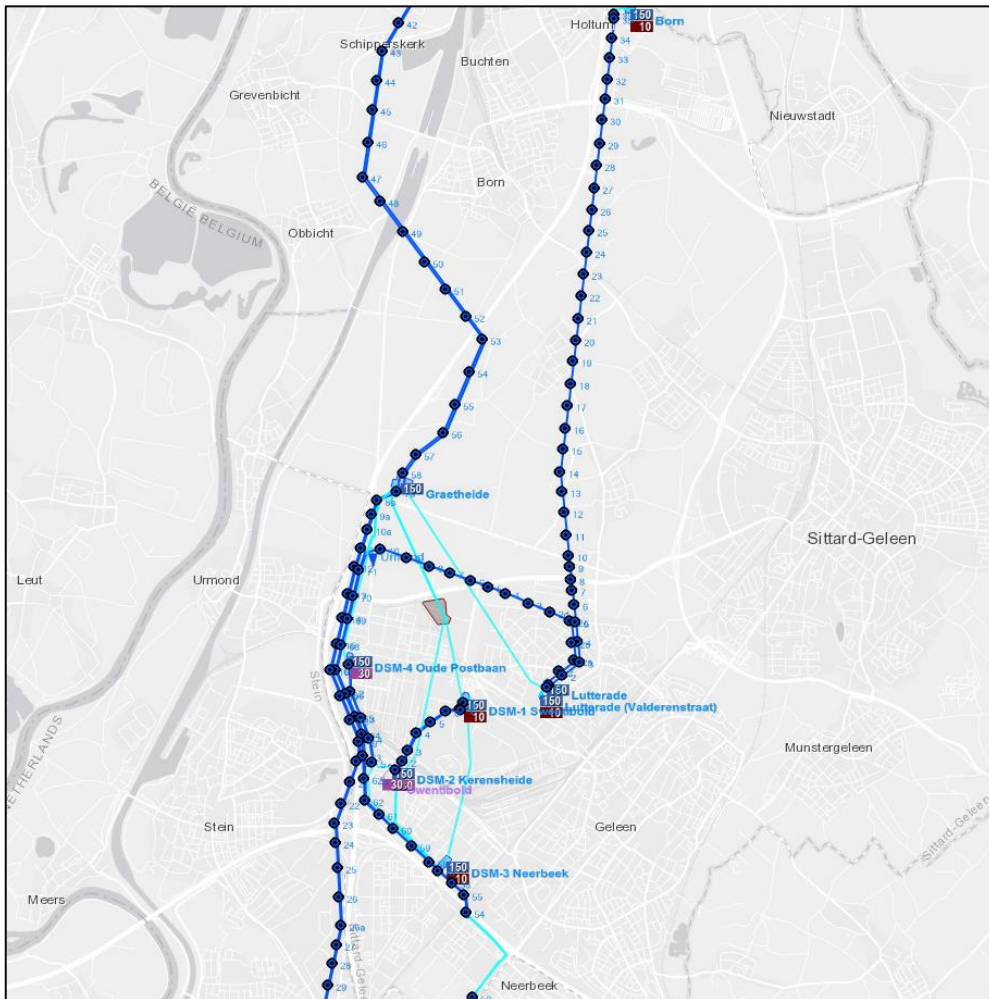
Qua elektriciteit is Sittard-Geleen momenteel nog voor het grootste deel afhankelijk van grootschalige opwek op afstand. Figuur 51 geeft het hoogspanningsnetwerk in de gemeente weer. Er wordt meer en meer duurzaam opgewekt. De gemeente heeft een afwegingskader grootschalige opwek van wind- en zonne-energie opgesteld. Hierbij geldt:

- Alleen windmolens op bedrijventerreinen;
- Zonnevelden zoveel mogelijk op daken en verharde terreinen;
- Gebruik van agrarische grond voor zonnevelden alleen in stad-landzones.

Hernieuwbare elektriciteit in de gemeente Sittard-Geleen wordt op dit moment opgewekt met zonnestroom, grotendeels op daken van woningen en bedrijven, en biomassa- warmtekrachtkoppeling (WKK), zie Figuur 50. Het aandeel zonnestroom is flink toegenomen in de laatste jaren, van 19 TJ in 2015 naar 157 TJ in 2020. Het aandeel biomassa WKK is echter afgenomen in de laatste jaren. Biomassa WKK wordt opgewekt in de Biomassa Energiecentrale Sittard (BES). Er wordt op dit moment nog geen elektriciteit uit wind opgewekt in de gemeente.

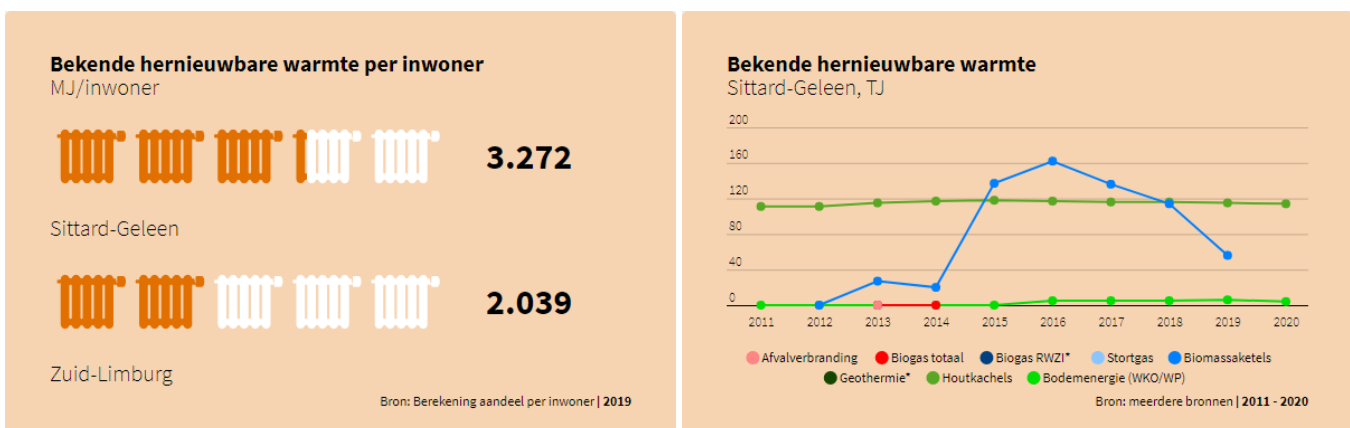
Figuur 50: Bekende hernieuwbare elektriciteit in Sittard-Geleen in TJ (2011-2020). Bron: klimaatmonitor, 2020.

Figuur 51: Hoogspanningsnet. Bron: hoogspanningsnet.com.

Warmte

De totale warmtevraag in de Westelijke Mijnstreek exclusief de sectoren Chemelot en Mobiliteit bedraagt bijna 2.200 TJ. De gemeente doet in het verhouding tot de RES-regio Zuid-Limburg goed met betrekking tot hernieuwbare warmte. Per inwoner is er meer bekende hernieuwbare warmte in Sittard-Geleen dan in Zuid-Limburg in het algemeen (figuur 52). Deze warmte komt uit houtkachels en biomassaketels.

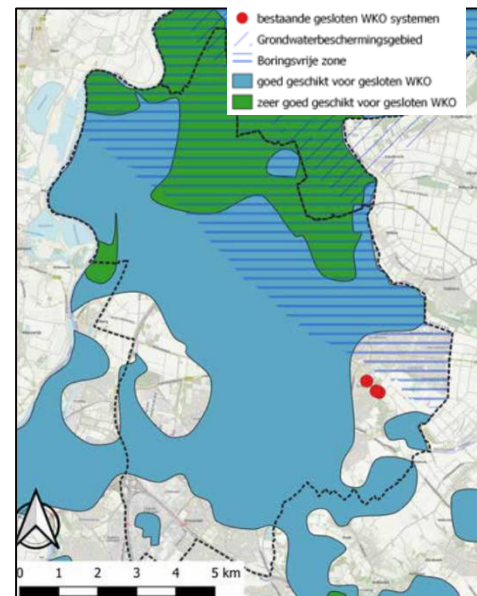
Figuur 52: Bekende hernieuwbare warmte (per bron, links) en bekende hernieuwbare warmte per inwoner (rechts). Bron: Klimaatmonitor RWS, 2020.

De gemeente Sittard-Geleen heeft in december 2021 haar Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld. In 2030 moet er regionaal 20% minder aardgas verbruikt worden in de bebouwde omgeving, exclusief industrie. In Sittard-Geleen wordt hiervoor regionaal restwarmte uitgerold en komen er warmtepompen voor goed geïsoleerde woningen. Onder de naam Het Groene Net is in de gemeente een warmtenet gerealiseerd. Bij dit warmtenet wordt gebruik gemaakt van de restwarmte van de biomassacentrale BES. Onder de naam Warmtenet Zuid Limburg (WZL) is in 2023 het traject gestart om te komen tot een grootschalig warmtenet in Zuid-Limburg met als bron de restwarmte van Chemelot. Eind 2024 wordt de nieuwe Wet Collectieve Warmtevoorziening (Wcw) van kracht, deze wet gaat uit van een publieke taak in de ontwikkeling van warmtenetten. Op basis hiervan is voor de uitwerking van het WZL gekozen voor een consortium van publieke partners. Met deze partners en de betrokken gemeenten wordt WZL verder ontwikkeld en de feitelijke aanleg van het warmtenet voorbereid. In het traject om te komen tot WZL is fase 1 afgerond met de oplevering van een position paper. Het Groene Net Noord verwarmt momenteel ongeveer 650 woningen en 25 utiliteiten. Daarnaast zijn er ongeveer 1.100 woningen aangesloten op warmtenetten van EnNatuurlijk, die ook de restwarmte van de biomassacentrale BES gebruiken (RES 1.0, 2021). In 2020 bestond warmte op Het Groene Net Noord uit 20% aardgas en 80% biomassa²⁰. Op dit moment ligt Het Groene Net Noord alleen in het noordelijke wijken van Sittard.

In 2050 moeten alle woningen en panden in Sittard-Geleen van het aardgas af (TVW Sittard-Geleen, 2021). De wijk Limbrichterveld-Noord dient als een van de landelijke proeftuinen. Voor deze landelijke proeftuin is 120 miljoen euro subsidie beschikbaar, waarvan 27 bestaande wijken in Nederland van het aardgas af moeten. In deze wijk is Het Groene Net Noord al aanwezig en meerdere woningen en een verzorgingstehuis zijn al aardgasvrij²¹. Met de subsidie zal de rest van de wijk aangesloten worden op het warmtenet (Ondergrond in Ontwikkeling, 2020). In totaal is in de gemeente 8% van de panden inmiddels duurzaam verwarmd (TVW Sittard-Geleen, 2021).

Hoewel de ondergrond van de gemeente (zeer) geschikt is voor warmte koude opslag (WKO), wordt hier zoals aangegeven in figuur 12 geen gebruik van gemaakt. Er zijn slechts twee gesloten WKO-systemen aangelegd in de gemeente. Met WKO wordt de ondergrond als buffer gebruikt om de overschotten van warmte of koude van seizoenen tijdelijk op te slaan totdat er behoefte aan is (Ondergrond in ontwikkeling, 2020). Er zijn echter wettelijke beperkingen voor het aanleggen van WKO-systemen en omdat met Het Groene Net/Warmtenet Zuid-Limburg (dat gebruik maakt van restwarmte) een alternatief voor duurzame warmte beschikbaar is in de gemeente, is ondanks de geschiktheid van de ondergrond, de noodzaak om WKO-systemen aan te leggen minimaal (Ondergrond in ontwikkeling, 2020).

Geothermie is ook een wijze om duurzame warmte op te wekken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van aardwarmte voor de verwarming van gebouwen of ter omzetting tot elektriciteit. Op basis van een onderzoek van TNO (2012) is er echter weinig potentie in de Roerdaalslenk en zijn er aardbevingsrisico's (Ondergrond in ontwikkeling, 2020). Geothermie is daarnaast enkel rendabel bij een grote vraag naar warmte en Het Groene Net en Warmtenet Zuid-Limburg bieden al een alternatief.

Figuur 53: WKO-systemen in Sittard-Geleen
Bron: Ondergrond in ontwikkeling, 2020.

²⁰ <https://www.hetgroenenet.nl/nieuws/warmte-etiket-van-het-groene-net>

²¹ https://www.sittard-geleen.nl/Inwoners/Wonen_en_leven/Werk_in_uitvoering_en_projecten/Projecten/Proeftuin_Aardgasvrij_Limbrichterveld

2.2.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Afwegingskader grootschalige opwek van wind- en zonne-energie Sittard-Geleen	Gemeente	2020-2030	Kader met afwegingen en toelichting aangaande het beleid van grootschalige opwek van wind- en zonne-energie, met zoekgebieden en benuttingspercentages
Strategische Gebiedsvisie Omgeving Chemelot	Gemeenten Sittard- Geleen, Stein, en Beek	2021-2050	Voor Chemelot en omliggende regio een Gebiedsvisie met ambities over onder meer leefbaarheid (incl. externe veiligheid), duurzaamheid, en landschap.
Transitievisie Warmte	Gemeente	2021-2050	Transitievisie die beschrijft hoe Sittard-Geleen in 2030 20% aardgas minder kan gebruiken en in 2050 geen aardgas voor verwarmen van woningen en bedrijfsgebouwen meer gebruikt.
RES Zuid-Limburg	Regio	2021-2030	Regionale Energie Strategie van regio Zuid-Limburg waarin afspraken gemaakt zijn door gemeenten, de provincie, het waterschap en Enexis over de transitie naar duurzame energie.
Energiearmoede, een Aanpak op korte termijn	Gemeente	2022-2024	Doelgerichte aanpak om energiearme huishoudens in Sittard-Geleen te ondersteunen.

Elektriciteit

Een belangrijk onderdeel van de energietransitie is de opwekking van duurzame elektriciteit. In de Regionale Energiestrategieën (RES) is per RES-regio een bod van de binnen de regio op te wekken hoeveelheid duurzame elektriciteit gedaan, en zijn zoekgebieden voor windturbines, zon op daken, zon op parkeerterreinen, zon op onbenutte terreinen en zon op landbouwgrond opgenomen. De gemeente valt onder de RES-regio Zuid-Limburg en de sub-regio Westelijke Mijnstreek. Figuur 14 toont de zoekgebieden binnen de gemeentegrenzen. Het bod voor de Westelijke Mijnstreek, als bijdrage van het totale aandeel van Nederland, is een totale opwek van 0,454 TWh (1.630 TJ) in 2030 (RES Zuid-Limburg, 2021). Voor de Westelijke Mijnstreek kan dit gerealiseerd worden met windmolens (8%) en zonnepanelen op bedrijfsdaken (49%), parkeerterreinen (14%) en landbouwgrond (28%). Hierbij is ervan uitgegaan dat 30% van de bedrijfsdaken en 5% van de parkeerterreinen gebruikt wordt. Voor Sittard-Geleen betekent dit concreet dat er op circa 116 ha bedrijfsdaken, 49 ha parkeerterreinen en 58 ha landbouwgrond zonnepanelen nodig zijn. Daken van woningen worden hierin niet meegenomen; afhankelijk van de inzet van particulieren en woningcorporaties kan de energiebijdrage dus nog hoger komen te liggen.

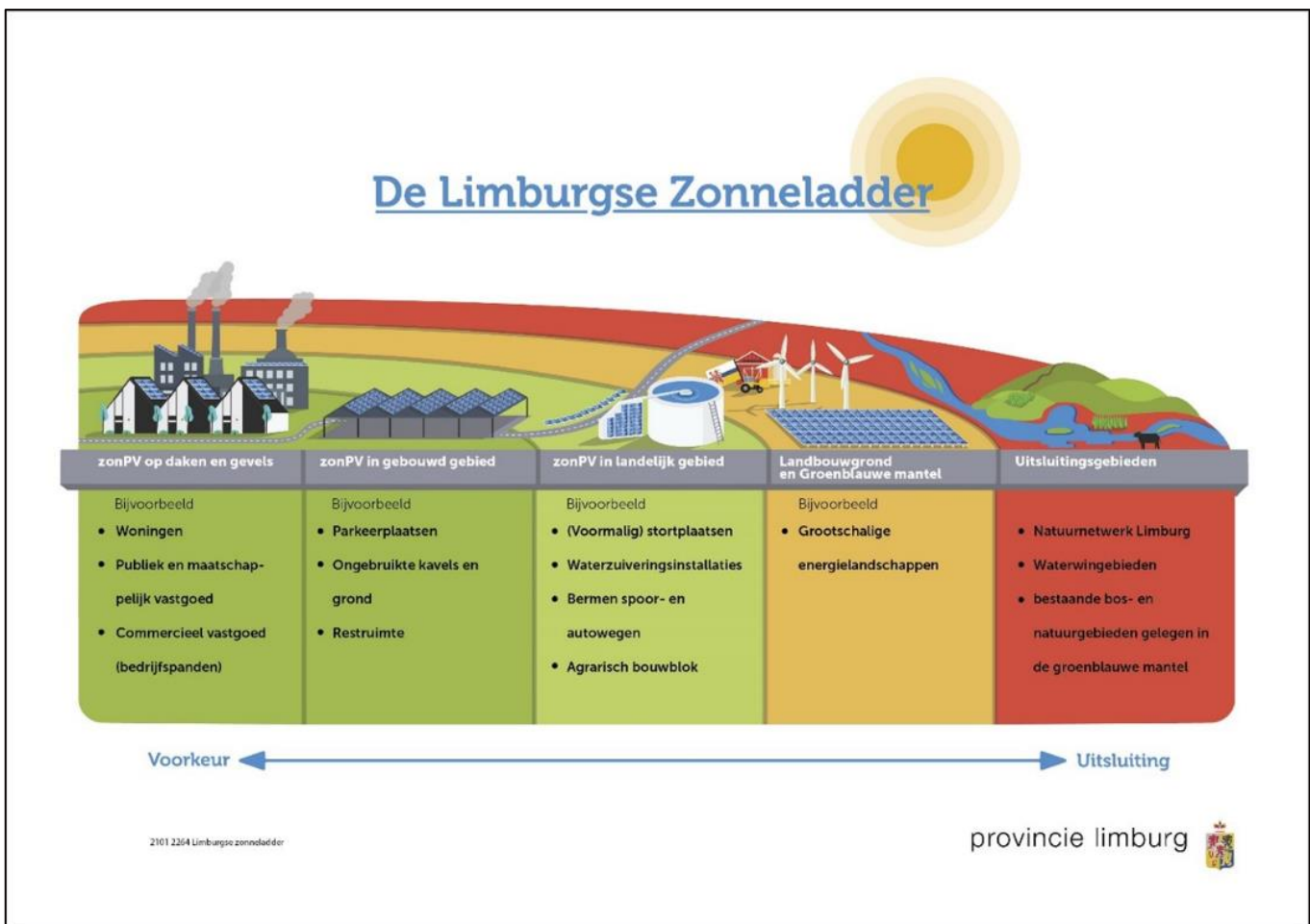
Gemeente Sittard-Geleen kan in potentie het meest bijdragen voor de sub-regio Westelijke Mijnstreek. In de berekening voor het RES 1.0 is uitgegaan van 0,346 TWh.

Binnen de RES wordt maximaal ingezet op het realiseren van zonne-energie op de voorkeurstredes van de Limburgse Zonneladder (figuur 13). Dit vindt o.a. plaats door het stimuleren van zon op dak en andere vormen van multifunctioneel ruimtegebruik (tredes 1 en 2) en verkennen van opwek in bermen langs snelwegen i.s.m. Rijkswaterstaat in het project Opwekking Energie op Rijksgronden (trede 3). Essentie van de zonneladder is om bij de opwek van zonne-energie landbouwgronden en natuurgebieden zoveel mogelijk te ontzien (deels uitsluitingsgebieden en 'nee, tenzij-principe'), waardoor inspanningen zich primair richten op zon op daken en op gevels én het benutten van andere mogelijkheden in bebouwd en onbebouwd gebied.

Het RES bod dient te worden vertaald naar een ruimtelijke opgave: waar wordt grootschalig zon en wind in de regio Zuid-Limburg opgewekt? Het Rijk heeft de provincies verzocht om inzichtelijk te maken wat ruimtelijk mogelijk en realiseerbaar is. Omdat regionale en landelijke ruimtelijke ontwikkelingen invloed hebben op meerdere beleidsdomeinen (ruimtelijke ordening, wonen, natuur, economie, etc.) moet het provinciaal ruimtelijk voorstel aan het Rijk integraal worden ingevuld. Hiertoe zijn vanuit de stuurgroep RES Zuid-Limburg, de Provincie Limburg en het

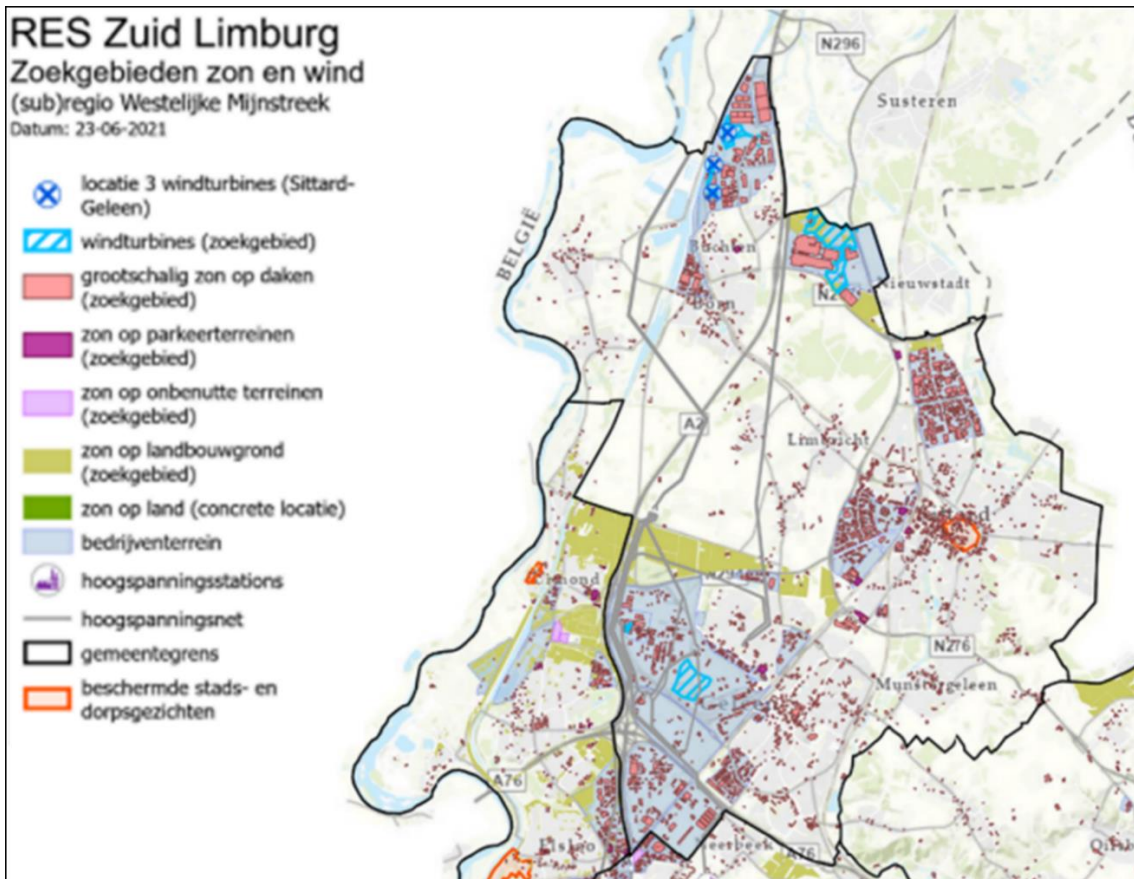
bestuurlijk kernoverleg Zuid-Limburg (BKO) vooronderzoeken verricht die als bouwstenen voor dit voorstel dienen. Op verzoek van de provincie is een vervolgonderzoek energie en ruimte Zuid-Limburg als extra bouwsteen uitgevoerd, waarbij een doordachte plaatsingsstrategie van het RES-bod is bepaald op basis van een brede maatschappelijke afweging. Het gaat daarbij nog niet om concrete locaties. In het onderzoek zijn drie coherente plaatsingsstrategieën bepaald en vervolgens met een maatschappelijk afwegingskader beoordeeld. Tevens is er een voorkeursstrategie geformuleerd.

Bekend is dat het RES-bod Zuid-Limburg van 1,33 TWh niet enkel via de treden met de hoogste voorkeur te verwezenlijken is. Om de opwekdoelstelling te halen zijn ook trede 4 en/of windenergie noodzakelijk. Conclusie uit het vervolgonderzoek energie en ruimte Zuid-Limburg is dat een plaatsingsstrategie met een mix van klein- en grootschalige projecten het best scoort en daarmee de voorkeur geniet. Daarnaast scoort de variant met een combinatie van zon en wind hoger dan de variant met uitsluitend zon. De voorkeursstrategie biedt voor de gemeente Sittard-Geleen mogelijkheden om de opgave voor windenergie in te vullen. Ten behoeve van de complexiteit voor het verkrijgen van draagvlak voor windturbines dient ook de inzet van meerdere kleinere windturbines, in plaats van enkele grote, ter overweging te worden meegenomen. Dit maakt ook onderdeel uit van de milieueffectenstudie die in het najaar van 2023 gereed is.

Figuur 54: Voorkeurstredes van de Limburgse Zonneladder. Bron: Provincie Limburg.

Figuur 55: Zoekgebieden in de gemeente Sittard-Geleen in de RES 1.0. Bron: RES 1.0 Zuid-Limburg, 2021.

Thema	Beek *** [MWh]	Sittard-Geleen [MWh]	Stein [MWh]	Totaal WM [MWh]	Totaal WM [%]
Zon op daken*	22.000	177.128	21.490	220.618	49%
Zon op parkeerterreinen en bedrijventerreinen	5.000	59.186	626	64.812	14%
Zon op braakliggende terreinen	0	874	820	1.694	1%
Zon langs infrastructuur	0	0	0	0	0%
Zon op erven	0	0	0	0	0%
Zon op landbouw	23.000	70.991	35.274	129.265	28%
Windenergie**	0	37.500	0	37.500	8%
Totaal	50.000	345.679	58.210	453.889	100%

Figuur 56: Overzicht potentie grootschalige opwek zonne- en windenergie Westelijke Mijnstreek. Bron: RES Zuid-Limburg, 2021.

Duurzaam opgewekte energie die niet direct wordt verbruikt, moet kunnen worden (terug) geleverd aan het elektriciteitsnet. Daarvoor moet het net voldoende capaciteit hebben.

Op meerdere plekken in Nederland worden de grenzen van de capaciteit van het elektriciteitsnet bereikt. Dat geldt ook voor Limburg en daarmee Sittard-Geleen. Naar aanleiding van congestieonderzoeken en congestiemanagement in juni 2022 werd weer capaciteit gevonden op het elektriciteitsnet. Die capaciteit is nu vergeven. Dat betekent dat Limburg de komende jaren zal kampen met netcongestie. Klanten die een (grotere) aansluiting (vanaf 3x80 Ampère) op het elektriciteitsnet aanvragen, zullen de komende jaren op de wachtlijst worden geplaatst. De stand van zaken in juni 2023 is dat bijna 7.000 grootzakelijke klanten in Noord-Brabant en Limburg op de wachtlijst staan. Naast het hoogspanningsnet van TenneT raken ook de lagergelegen netdelen van regionale netbeheerder Enexis steeds voller. Voor een aantal stations geldt dat Enexis tegen de grenzen van het middenspanningsnet oploopt.

De capaciteitskaart van het elektriciteitsnet²² geeft de actuele stand van zaken van afname en invoeding weer. Om de regio in de toekomst te kunnen blijven voorzien van elektriciteit, dient het net verzwaaard te worden. Momenteel is Zuid-Limburg met de rest van Nederland verbonden via een hoogspanningskabel van 150 kV. Deze dient verzwaaard te worden naar 380 kV en hiervoor dient ruimte gevonden te worden.

De netcongestie dwingt ons om te werken aan alternatieven om aan de elektriciteitsvraag te kunnen blijven voldoen (zoals off-grid, energy hubs en energieopslag). De netbeheerders werken de komende jaren aan de uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet. Eén van de gevolgen daarvan is dat in Sittard-Geleen het aantal trafohuisjes in de wijken meer dan verdubbeld moet worden naar circa 1.000. Dit vergt een aanzienlijke claim op de openbare ruimte.

Warmte

Volgens een analyse van de gemeente (TVW Sittard-Geleen, 2021) moet het voor 2030 mogelijk zijn om, bovenop de bestaande 8% duurzaam verwarmde woningen nog:

- 24% van de woningen in Sittard-Geleen rendabel te verwarmen met een nog aan te leggen warmtenet op basis van restwarmte van Chemelot (HGN-Zuid).
- 6% rendabel te verwarmen met een individuele elektrische warmtepomp.
- 4% rendabel te verwarmen met een hybride warmtepomp in combinatie met een aardgasgestookte CV (transitieoplossing; dit kan na 2030 vervangen worden door duurzaam gas).

Hiermee kan de doelstelling van het Klimaatakkoord van 20% van de woningen aardgasvrij in 2030 ruimschoots gehaald worden. In de RES 1.0 wordt ingeschat dat de beschikbare restwarmte die Chemelot genereert in totaal 525 MWth (0,0018 PJ) bedraagt en daarmee 70.000 tot 130.000 woningen zou kunnen verwarmen. Daarom wordt er van uitgegaan dat er in potentie meer dan voldoende restwarmte vanuit Chemelot beschikbaar is voor de duurzame verwarming van de gebouwde omgeving in Sittard-Geleen. De gemeente telt nu 45.000 huishoudens, Chemelot kan dus ruim genoeg warmte leveren voor de woningen die tot 2030 aangesloten worden op het warmtenet. De Transitievisie Warmte stelt hiermee ook dat de doelstelling van volledig aardgasvrije woningen in 2050 gehaald kan worden. Een belangrijk knelpunt is echter de verouderde huizenvoorraad in de gemeente. In Figuur 17 is te zien dat met name het aandeel huizen met energielabel A achterblijft bij het Nederlands gemiddelde. Eén van de oorzaken hiervoor is dat de bevolking in Sittard-Geleen in tegenstelling tot veel andere gemeenten in Nederland de laatste decennia niet gegroeid is en dat er dus geen grootschalige nieuwbouw met moderne, goed geïsoleerde huizen plaatsgevonden heeft. Het aandeel huizen met een energielabel van D of lager bedraagt in Sittard-Geleen ongeveer 47%, tegenover 28% in Nederland als geheel. Dit is echter slechts een indicatie, aangezien de meeste woningen nog geen energielabel hebben. Voor deze slecht geïsoleerde woningen is een lage-temperatuur restwarmte (<55 °C) geen mogelijke oplossing. De restwarmte van Chemelot is 70-90°C en kan dus wel toegepast worden in slecht geïsoleerde huizen van label D of lager, maar zoals in de Transitievisie Warmte staat beschreven is dit minder efficiënt. Er kan hierbij een knelpunt ontstaan wanneer meer huizen op het warmtenet worden aangesloten of als Chemelot efficiëntere processen ontwikkelt waarbij minder warmte overblijft.

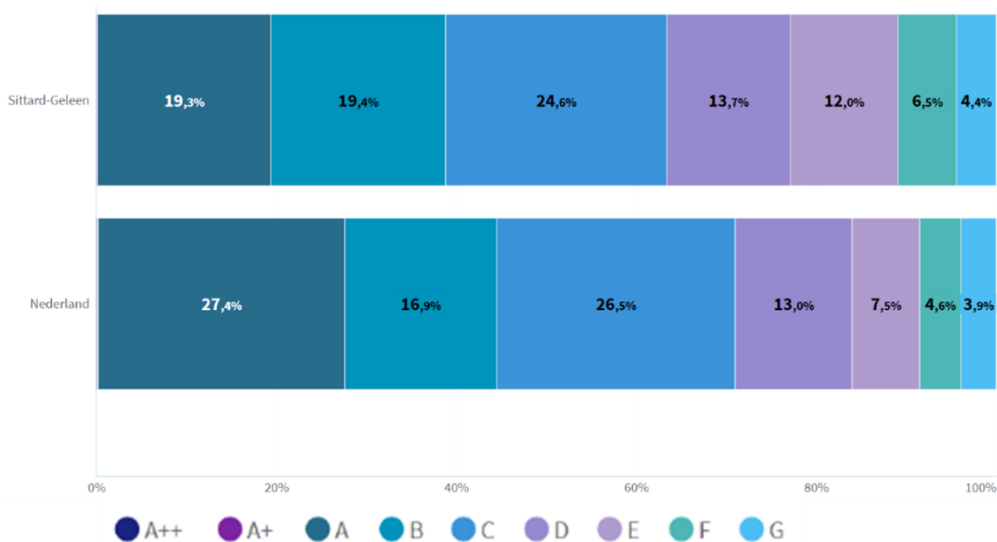
In slecht geïsoleerde huizen gaat daarnaast meer warmte verloren aan de buitenlucht en de warmtevraag is hierdoor dus hoger. Veel van deze woningen bevinden zich in sociaal-economisch zwakke wijken waar veel inwoners huren of niet de middelen voor verduurzaming van hun woning hebben, en met de sterk fluctuerende gasprijzen nu de gaswinning in Groningen gestopt is, is energiearmoede voor delen van de bevolking een feit geworden. Daarnaast werkt het inzetten van duurzame warmte voor slecht geïsoleerde woningen minder efficiënt dan voor goed geïsoleerde

---

²² <https://capaciteitskaart.netbeheernederland.nl/>

woningen omdat hier water van een hogere temperatuur nodig is voor de verwarming. Concreet betekent dit dat oplossingen als WKO systemen en warmtepompen niet toegepast kunnen worden voordat de oudere woningen beter geïsoleerd worden naar minimaal energielabel C, en dat het restwarmtenet meer of heter water moet leveren. In Sittard-Geleen, met de grote hoeveelheid oudere woningen in sociaal-economisch zwakke wijken, kan dit een knelpunt gaan vormen. Woningcorporaties hebben hier al veel aan bijgedragen door sociale huurwoningen te isoleren; de gemeente heeft nog een belangrijke stimulerende rol te spelen bij particuliere huur- en tussenwoningen.

De gemeente heeft van het ministerie van BZK in juli 2021 een subsidie ter waarde van € 3,7 miljoen gekregen om 251 woningen van woningeigenaren in Geleen-Zuid/Kluis te verduurzamen.

Figuur 57: Energielabels woningen Sittard-Geleen en Nederland. Bron: RVO, 2021.

Naast duurzame warmte is goede isolatie van woningen belangrijk. Bijna de helft van de woningen in de gemeente is op dit moment niet goed geïsoleerd (energielabel D t/m G). Van deze 17.855 woningen zijn 6.805 rendabel te isoleren tot 2030 naar energielabel D (en waar mogelijk B of C). Dit is 18% van het totaal aantal woningen en dit zou een 2% reductie van de warmtevraag opleveren (TVW Sittard-Geleen, 2021). Een knelpunt hierbij is de financiering. Veel bewoners kunnen namelijk niet uit eigen vermogen de benodigde investering doen om hun woning met energielabel D t/m G te isoleren naar een energielabel C of hoger. Indien de financiële situatie van de woningeigenaren en het gemiddelde energielabel van de overige te isoleren woningen gelijk is aan die van de 251 woningen waar de subsidie nu voor ingezet wordt, betekent dat dat er in totaal ongeveer €100 miljoen aan subsidie nodig is om alle 6.805 woningen rendabel te isoleren. Bovendien is bij de voorgestelde aanpassingen om woningen duurzaam te verwarmen veel meer restwarmte benodigd totdat deze isolatieslag gedaan is. Hiermee kan het doel van 20% aardgasvrij in 2030 in de knel komen, maar omdat Chemelot ruim meer warmte kan leveren dan bij goed geïsoleerde woningen nodig zou zijn is die kans klein. Op dit moment loopt een project in Geleen-Zuid om via het Volkshuisvestingsfonds 250 particuliere woningen te verduurzamen met een beperkte eigen financiële bijdrage. Verder wordt gekeken hoe we kunnen aansluiten bij het Nationaal Isolatieprogramma.

Als vervolg op de Transitievisie Warmte is een gebiedsuitvoeringsplan nodig (gereed najaar 2023) om versnelling, opschaling en daadwerkelijke uitvoering naar een aardgasvrije gemeente te bereiken. Vervolgens wordt er gestart met het opstellen van wijkuitvoeringsplannen voor tenminste drie wijken. Hierbij wordt de focus in eerste instantie gelegd op drie verschillende basisvarianten / type wijken:

1. Bedrijventerrein
2. All-electric / hybride (laaghangend fruit)
3. All-electric / hybride (energiearmoede)

Momenteel is de prijs van warmte nog omstreden, omdat deze is gekoppeld aan de prijs van aardgas. Met het in werking treden van de nieuwe Wet collectieve warmte (eind 2024) zullen tarieven straks gebaseerd zijn op daadwerkelijke kosten. Dit moet de aanleg van warmtenetten bevorderen.

Energiearmoede / Energiebesparing

In drie verschillende tranches heeft de gemeente van het ministerie van BZK vanaf oktober 2021 SPUK middelen energiearmoede ontvangen. De mogelijkheden voor invulling van deze middelen zijn onderzocht en benoemd in het rapport "Energiearmoede; een aanpak op korte termijn". Dit rapport is goedgekeurd door het college in november 2022. De invulling van deze gelden is vormgegeven op basis van input van sociaal maatschappelijk partners. De gemeente blijft in nauw contact met deze partners voor het bijstellen van beleid, en het besteden van de additionele tranches en experimenteerruimte.

In de RES is energiebesparing geen verplicht onderdeel, maar in de RES Zuid-Limburg is het wel als uitgangspunt genomen. Eerst wordt gekeken hoe energie bespaard kan worden, voordat gekeken wordt hoe duurzaam opgewekt kan worden. Voor zowel elektriciteit als warmte draait het binnen de energietransitie namelijk niet enkel om opwek van duurzame energie, maar ook om energiebesparing. Dit richt zich naar burgers met name op de verduurzaming van woningen. Via het regionaalenergieloket kunnen inwoners hierover informatie krijgen en specifiek een online HuisScan doen. Verder is via de Provincie Limburg de stimuleringsregeling Lening Duurzaam Thuis opgezet.²³ Stichting de Rollen geeft namens de gemeente lessen op verschillende basisscholen. Het gaat hierbij om de leerlijn energie besparen. Spelenderwijs leren de kinderen over energieverbruik en isolatiematerialen. De gastdocent stimuleert de kinderen om hier thuis mee verder te gaan. Deze lessen worden gefinancierd vanuit de middelen energiearmoede.

Het uitgangspunt energiebesparing is een van de aspecten in een benadering van de energietransitie als systeemtransitie. We bevinden ons niet enkel in een technologische transitie, maar ook het sociale en economische aspect is onderdeel van het al dan niet kunnen volbrengen van de energietransitie. Andere relevante aspecten om op in te zetten zijn participatie, informatievoorziening, ontzorging, bewustwording, gedragsverandering. Gemeente Sittard-Geleen voelt zich verantwoordelijk om de samenleving op weg te helpen in de energietransitie en ontwikkelt mede daarom een 'Duurzaamheidshuis'(werktitel), dat in 2024 gerealiseerd zal worden. Het Duurzaamheidshuis is een concrete vertaling van, en geeft een impuls aan, zowel ecologische, economische, sociale als institutionele veerkracht in relatie tot onder andere de energietransitie. Daarnaast zal er in lijn met het concept van het Duurzaamheidshuis ook een bus worden ingericht om wijken, dorpskernen en werkgebieden te bezoeken.

Kernenergie – SMR Alliantie

Het is de ambitie van de Provincie Limburg om bedrijven en inwoners meer energie zekerheid te bieden in 2030 en daarna. Een passende energiemix voor Limburg, waarbij geen technieken op voorhand worden uitgesloten, draagt hieraan bij. Daarom is op verzoek van Provinciale Staten onderzoek gedaan naar de technische (on)mogelijkheden van kernenergie in Limburg. Het doel van het onderzoek was nut en noodzaak en de wenselijkheid te verkennen, geformuleerd als: 'In kaart brengen van de mogelijkheden én onmogelijkheden van kleine modulaire reactoren (SMR's) op Limburgs grondgebied vanuit technisch, juridisch en planologisch oogpunt. Hierbij spelen zowel juridische en planologische eisen (zoals milieuaspecten, natuurbescherming, stralingsbescherming en nucleaire veiligheid) een rol als praktische overwegingen (zoals beschikbaarheid van voldoende koelwater).'

De conclusie van dit onderzoek is dat er op korte termijn geen plaats is voor grote kerncentrales in Limburg. Kleine reactoren, de zogenaamde Small Modular Reactors (SMR's) hebben op termijn wel potentie. Om de potentie van SMR's verder te onderzoeken is er een alliantie opgericht. Deze alliantie bestaat uit kennisinstellingen, overheden, SMR-fabrikanten, energiebedrijven, industrie, financiers en netbeheerders. Gemeente Sittard-Geleen is in een neutrale rol ook betrokken bij de alliantie en blijft zo op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen. Het is de verwachting dat er eind 2023 meer duidelijkheid komt over waar en wanneer mogelijk SMR's geplaatst zouden kunnen worden.

Relatie met de ondergrond

Een aandachtspunt bij opwekking, transport en levering van zowel duurzame warmte als duurzame elektriciteit is de ondergrond. In Ondergrond voor ontwikkeling (2021) wordt de energietransitie genoemd als één van de belangrijkste

---

²³ <https://www.limburg.nl/@1665/duurzaam-thuis/>

maatschappelijke opgaven die een relatie met de ondergrond hebben. Opgaven die in dit kader genoemd worden, zijn de volgende:

- De provincie zal aangeven waar beperkingen en randvoorwaarden vanuit de diepere ondergrond voor het gebruik van geothermie liggen. De uitkomsten van deze onderzoeken dienen goed gevolgd te worden, aangezien de regio in de Roerdalslenk ligt en er in de diepere ondergrond afschuivingsbreuken liggen waarvan niet duidelijk is of ze door druk en temperatuurverschillen gereactiveerd kunnen worden, waardoor aardbevingen en/of bodemdaling plaats zouden kunnen vinden.
- De gemeente dient aan te geven waar in de ondergrond ruimte voor opslag van warmte van Het Groene Net (Noord en/of Warmtenet Zuid-Limburg) en andere duurzame energievoorzieningen als perslucht is.
- De gemeente dient te onderzoeken waar, rekening houdend met beperkingen en kansen vanuit de ondergrond, plek is voor windturbines en zonneparken.
- Daarnaast hebben de ambities op het gebied van verduurzaming van de energievoorziening van Chemelot betrekking op de ondergrond. Chemelot zet namelijk in op verwarming middels duurzame waterstof die vanuit West-Nederland aangevoerd moet gaan worden door een nieuwe buizencorridor, de Delta Rhine Corridor. De corridor is reeds planologisch voorzien.

2.2.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

- Het bod van duurzaam op te wekken elektriciteit dat voor de gemeente Sittard-Geleen gedaan is in de RES 1.0 is ambitieus. Er zijn zoekgebieden voor zonneparken en -panelen aangewezen op daken en bedrijventerreinen, het is zaak om hier concrete plannen voor te ontwikkelen. Het is nog niet zeker dat de potentie in alle zoekgebieden ten volle benut kan gaan worden en deze onzekerheid dient meegenomen te worden in de ontwerp Omgevingsvisie. Wat zijn alternatieve mogelijkheden indien de kansrijkheid van de zoekgebieden toch tegen blijkt te vallen?
- Momenteel zijn nieuwe zonneparken en windturbines nog aan te sluiten op het elektriciteitsnet. In de toekomst zal echter verzwaring van het net plaats moeten vinden. Lokaal zijn hier al afspraken met Enexis over gemaakt.
- Zoekopgave verdubbeling aantal trafohuisjes van ca. 500 naar ca. 1.000.
- Verder uitbouwen Warmtenet Zuid Limburg.
- Een tweede aandachtspunt voor de warmtetransitie van de gemeente is het hoge aandeel verouderde en slecht geïsoleerde woningen. Deze concentreren zich in de oudere wijken van de gemeente. Inwoners van deze wijken hebben overwegend niet de financiële middelen om hun woning zelfstandig te isoleren en energiearmoede dreigt in deze wijken. Dit is een belangrijke bedreiging voor de ambities van de gemeente om van het aardgas te gaan.
- In de Omgevingsvisie dient de relatie van de energietransitie op het gebied van warmte en elektriciteit met de ondergrond beschreven te worden. Kansen en beperkingen vanuit de ondergrond worden in Ondergrond voor ontwikkeling (2021) beschreven en richten zich op de kansrijkheid van geothermie, warmteopslag, plaatsing van zonneparken en windturbines, en de opgave voor de uitbreiding van buisleidingen.
- In de Omgevingsvisie wordt de rol van de gemeente belangrijk, omdat de energietransitie niet alleen een technologische transitie betreft, maar ook een sociale en economische; het is een systeemtransitie.
- Omdat een circulaire economie kan bijdragen aan het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen dient in de Omgevingsvisie een link gelegd te worden tussen energietransitie en circulariteit.
- De bedrijventerreinen in de gemeente zijn aangewezen als zoekgebieden voor duurzame opwekking van elektriciteit middels zon. Daarvoor is het van belang dat de gemeente gaat sturen op het zoveel mogelijk toepassen van zonnepanelen op grote dakoppervlakken en verharde terreinen zoals parkeerterreinen. Echter multifunctioneel gebruik van zon op land dient niet te worden uitgesloten.
- Ten behoeve van de complexiteit voor het verkrijgen van draagvlak voor windturbines dient ook de inzet van meerdere kleinere windturbines, in plaats van enkele grote, ter overweging te worden meegenomen. Om de samenleving op weg te helpen in de transitieopgaven ontwikkelt gemeente Sittard-Geleen een Duurzaamheidshuis (werktitel). Een fysieke plek, om te beginnen in het centrum van Geleen, en een rondreizende bus om dorpen, bedrijventerreinen en eventueel deelnemende omliggende gemeenten te bezoeken. Men kan hier laagdrempelig terecht voor inspiratie en onafhankelijke, betrouwbare informatie met betrekking tot o.a. verduurzamen van woningen en bedrijfspanden.

2.3 Natuur & landschap

In deze paragraaf wordt de huidige situatie en de autonome ontwikkeling voor het taakveld Natuur & Landschap (incl. landbouw) beschreven.

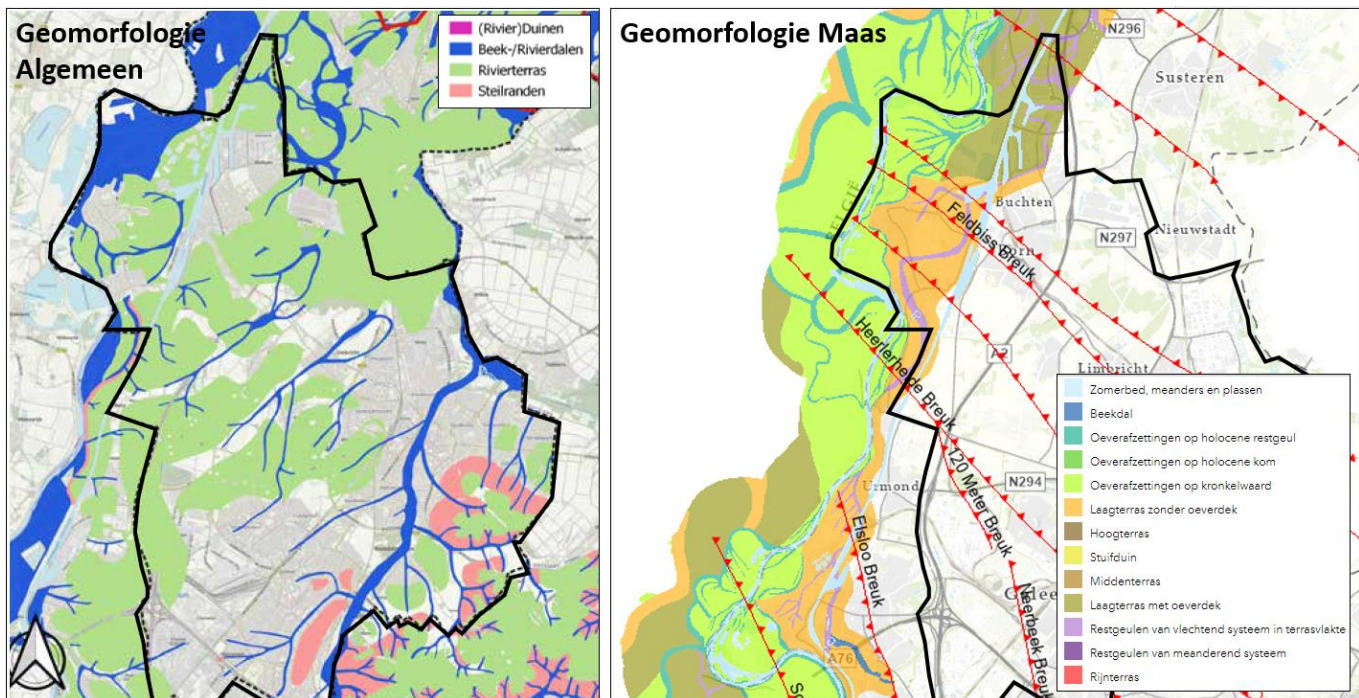
2.3.1 Huidige situatie

Landschap

De gemeente Sittard-Geleen ligt op het grensvlak van het Maasdal en het Limburgse heuvellandschap. Het landschap in Zuid-Limburg heeft een lange en complexe ontstaansgeschiedenis, zoals ook zichtbaar is op de geomorfologische kaarten die in figuur 18 opgenomen zijn. De gemeente Sittard-Geleen ligt (grotendeels) in de de Roerdalslenk, een tektonische structuur die van zuidoost naar noordwest loopt. De slenk vormt een brede zone van verzakkingen in de diepe ondergrond, welke tot uiting komen in een serie parallelle geologische afschuivingsbreuken. De locatie van deze breuken is in rood weergegeven in de rechterkaart in Figuur 58. De Roerdalslenk wordt begrensd door de Peelrandbreuk in het noorden en de Feldbissbreuk in het zuiden. De Feldbissbreuk loopt direct onder Sittard door. Grofweg kan gezegd worden dat ten noorden van de afschuivingsbreuk de bodem geleidelijk gedaald is in de laatste tientallen miljoenen jaren, ten zuiden van de Feldbissbreuk vond opheffing plaats. Deze tektonische onderlegger van het regionale landschap komt op meerdere manieren tot uiting. Het relatief vlakke landschap in Midden- en Noord-Limburg en het heuvellandschap van Zuid-Limburg zijn een direct gevolg van opheffing en daling. Daarnaast stromen de grotere beken in de gemeente (de Geleenbeek en Vloedgraaf) grofweg parallel aan de afschuivingsbreuken.

Het Maassysteem zelf heeft ook een complexe ontstaansgeschiedenis. De Limburgse Maas ligt in een getrappt terrassenlandschap dat gevormd is door het samenspel tussen tektonische opheffing en de afwisseling van klimaten die zich gedurende de laatste honderduizenden jaren voltrok in noordwest Europa.

Tijdens koude perioden was de sedimenttoevoer hoog en het debiet van de rivier laag en dit leidde tot een 'verstopping' van het rivierdal met grofkorrelig sediment (zand en grind). Tijdens warmere perioden raakte het achterland van de Maas begroeid, wat zorgde voor een afname van sediment in volume en korrelgrootte. Ook werd de afvoer hierdoor regelmatig; samen zorgden deze effecten dat de Maas zich in ging snijden in het zandige onderliggende pakket. In de loop van de tijd ontstond hierdoor een getrappt terrassenlandschap. In de geomorfologische kaart van het Maasdal (figuur 58) zijn de recente overstromingsvlakte en de jongste twee terrassen (in oranje het laagterras en in bruin het middenterras) zichtbaar. Op de overgang tussen terrasniveau vindt op veel plekken uitstroming van grondwater (kwel) plaats. De plantengemeenschappen die op deze plekken tot ontwikkeling komen zijn zeldzaam, waardevol en gevoelig voor vermesting door eutroof grondwater of stikstofdepositie. Sinds het eind van de laatste Ijstijd heeft de rivier op veel plekken een dik pakket aan klei in de uiterwaarden afgezet. In de Grensmaas komt daarentegen nog veel grind aan het oppervlak en dit riviertraject is daarmee de enige grindrivier die ons land rijk is.

Figuur 58 de ontstaansgeschiedenis van het landschap in het algemeen voor de hele gemeente (links) en specifiek voor het Maasdal (rechts). Bron: Omgevingsvisie gemeente Sittard-Geleen, 2016.

Landschappen in de gemeente Sittard-Geleen

Door deze complexe en lange ontstaansgeschiedenis herbergt de gemeente Sittard-Geleen een verscheidenheid aan landschappen (figuur 19). In het noordwesten van de gemeente liggen het Rivierpark Maasvallei (1) en het rivierenlandschap (2) die in het noorden, zuiden en westen begrensd worden door de Maas zelf en in het oosten door het Julianakanaal. De Grensmaas is een waardevol natuurgebied omdat dit Maastraject in Nederland één van de weinige riviertrajecten is waar morfologische processen nog enigszins hun gang kunnen gaan. Het meerjarige Grensmaasproject dat momenteel uitgevoerd wordt in het gebied, beoogt om een rivierpark te creëren waarin bossen, ruigten en graslanden tot uiting komen en waar natuurdoelen gecombineerd worden met hoogwaterveiligheid en ontgrinding. In het gebied tussen de Maas en het Julianakanaal liggen de woonkernen Obbicht, Grevenbicht, Schipperskerk en Papenhoven.

Aan de andere kant van het Julianakanaal ligt het Graetheideplateau, een open coulissenlandschap (5) waarbinnen de dorpen Holtum, Burchten, Born, Guttecoven, Limbricht en Einighausen afgewisseld worden met open gebieden, bomenlanen en landwegen. Dit cultuurlandschap ligt op een Maasterras en vormt een droge ecologische verbinding tussen zuidoost en noordwest. Dit deel van het landschap is het sterkst door de bewoningsgeschiedenis beïnvloed. Al vanaf de late steentijd waren er rond Geleen boerendorpen, en door te tijd heen is door agrarische activiteiten steeds meer bos vervangen door akkers en heide, vooral door sterke groei van de regio in de hoge middeleeuwen. Vanaf de late middeleeuwen werden er ook nattere gebieden meer naar het noorden ontgonnen. Hierdoor is het open karakter van het coulissenlandschap ontstaan (Beleidsnota Archeologie en Monumenten, 2012). In 2019 is een landschapsverkenning uitgevoerd waarbij de landschappelijke kwaliteiten en belevingswaarden van het gebied in beeld gebracht zijn en knelpunten zijn geïnventariseerd (Heusschen-Copier et al., 2019).

Eén van de resultaten van deze studie is een dwarsdoorsnede vanaf het Maasdal over het groene hart van de gemeente richting de stadsrand van Sittard (Figuur 59). In het noordoosten wordt het gebied begrensd door het Limbrichterbos en de Rollen, die samen met de grootschalige akkers in dit gebied het natte bosrijke landschap (4) in de gemeente vormen. Dit gebied vormt een natte ecologische verbinding naar de Geleenbeek en Vloedgraaf in het noordoosten van de gemeente. Het Limbrichterbos was door een hoge grondwaterstand en het optreden van kwel een zeer nat bos, maar in de afgelopen halve eeuw is de grondwaterstand door grootschalige onttrekking van grondwater door Chemelot met ongeveer een meter gedaald.

Verdroging is dus een bedreiging voor het kenmerkende natte boslandschap. De Nota Ruimtelijke Kwaliteit noemt daarnaast dat de landschappelijke inpassing van de agrarische bedrijven op veel plekken onvoldoende is. Rondom de

bebouwde kom van Sittard en Geleen liggen de stadsrandzones, waar de gebouwde omgeving overgaat in het open landschap in het buitengebied.

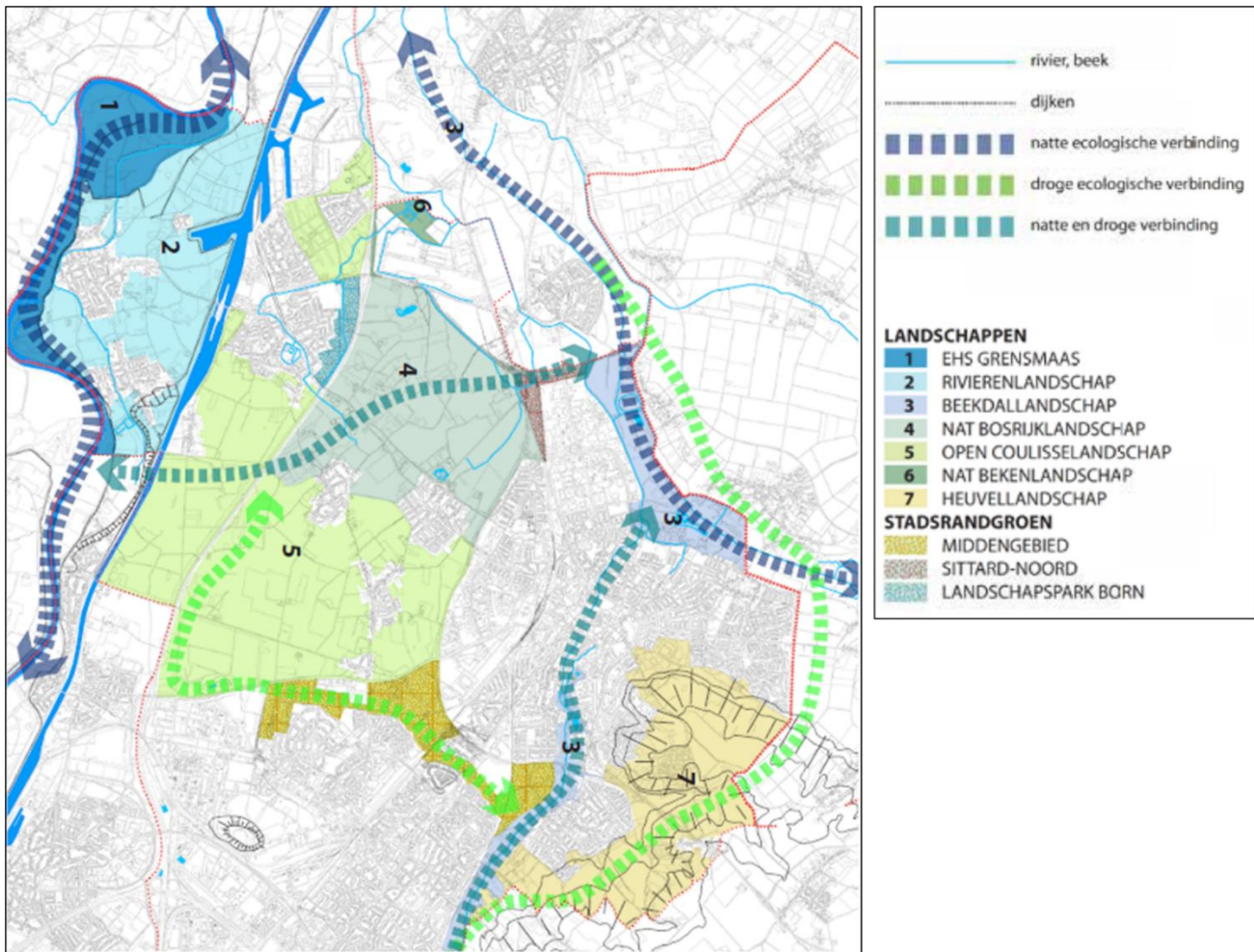
Figuur 59: de dwarsdoorsnede vanaf de Maas door het groene hart naar de stadsrand van Sittard. Bron: Landschapsverkenning Graetheideplateau en Stad-Landzone de Graven, 2019.

In het noordwesten van de gemeente ligt het door de A2 en het terrein van VDL Nedcar ingeklemde natte beekdalenlandschap (6) van de Geleenbeek. Hier treedt ook grondwater uit dat van de hoger gelegen gronden in het oosten afstroomt richting de Maas en onderschept wordt door het Geleenbeekdal. Dit gebied is geïsoleerd komen te liggen en wordt gekenmerkt door kasteel Wolfrath en de omliggende lanen, akkers en weilanden, alsmede een tweetal bossen.

Verder naar het zuiden, in het beekdalenlandschap (3) ten noorden van Sittard herbergt het dal van de Geleenbeek bossen en agrarische cultuurlandschappen. De afwisseling tussen de stedelijke omgeving van Sittard en het landelijke karakter van het Geleenbeekdal zorgt voor een kleinschalig en gevarieerd landschap. In dit gebied ligt ook recreatiegebied de Schwienswei.

In de zuidoostelijke punt van de gemeente Sittard-Geleen gaat het landschap over in het typerende Zuid-Limburgse heuvellandschap (7). De Kollenberg, Windraak en Danikerberg vormen een steilrand die de grens vormt van het gebied dat gekenmerkt wordt door hoger gelegen rivierterrassen, hellingen en droogdalen. De terrassen zijn vlak en hebben primair een agrarische functie. Dit leidt ertoe dat de hellingen gevoelig zijn voor erosie tijdens natte periodes.

Figuur 60: Landschappen, lijnelementen en verbindingen in de gemeente Sittard-Geleen. Bron: Nota Ruimtelijke Kwaliteit, 2021.

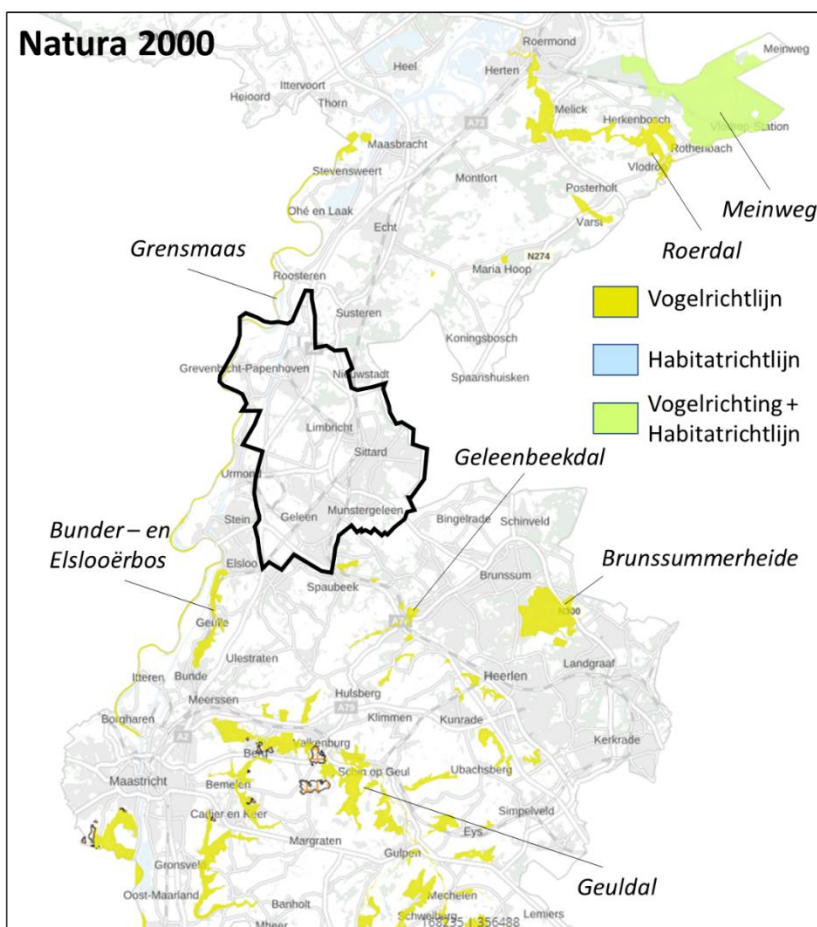
Er zijn binnen de gemeente Sittard-Geleen in de loop der tijd veel landschapselementen verdwenen. Een groot deel van het grondgebied wordt gevormd door woongebieden en het aandeel bedrijventerreinen en industriegebieden in de gemeente is in verhouding met andere gemeenten erg hoog. Daar komt nog bij dat de gemeente Sittard-Geleen de verbinding tussen Zuid-Limburg en de rest van Nederland vormt, wat ertoe leidt dat een deel van de ruimte gebruikt wordt voor weg- en spoorverbindingen. De grotere landschappen in de gemeente beperken zich daardoor tot het rivierenlandschap tussen het Julianakanaal en de Grensmaas, het groene hart ten noorden van Geleen, en het heuvellandschap ten zuidoosten van Sittard.

De gemeente Sittard-Geleen streeft naar het behoud van de ruimtelijke kwaliteit door het landschap als basis te nemen. Daarvoor is in 2021 de Nota Ruimtelijke Kwaliteit (NRK) vastgesteld. In de NRK wordt beschreven dat de gemeente kiest voor het borgen van de ruimtelijke kwaliteit om daarmee de aantrekkingskracht en het vestigingsklimaat te versterken. Door op ruimtelijke kwaliteit te sturen, voorkomt de gemeente verloedering en waardeverlies van bestaand vastgoed. Ruimtelijke kwaliteit ziet de gemeente als breder dan vastgoed: ruimtelijke plannen worden voortaan integraal behandeld, waarbij afgestemd wordt met de beleidsterreinen ruimtelijke ordening, cultuurhistorie en landschapsbeheer. De NRK besteedt daarom uitgebreid aandacht aan het landschap, groen en erfgoed en is ook het reclame-, terrassen- en uitstallingenbeleid als bijlage aan de Nota gekoppeld.

Beschermde natuur

De Wet Natuurbescherming beschermt Nederlandse natuurgebieden en planten- en diersoorten. Deze natuurgebieden zijn Natura 2000-gebieden, beschermde natuurmonumenten, en gebieden die de minister van LNV aanwijst naar aanleiding van verdragen of andere verplichtingen (Ondergrond in ontwikkeling, 2020). Provincies maken hun eigen natuurbeleid en de Provincie Limburg heeft haar eigen natuurnetwerk (Goudgroen en groenblauwe mantel).

Er ligt één Natura 2000-gebied binnen de gemeentegrenzen: het gebied Grensmaas dat de westelijke gemeentegrens vormt. De Grensmaas is een vrij afstromende grindrivier waar ruimte is voor morfologische processen. De rivier is van belang voor trekvisserij als zeeprick, rivierprick en zalm en op de strandjes en grindbanken groeien bijzondere, waardevolle vegetaties. De komende jaren wordt verder gewerkt aan grindwinning, hoogwaterveiligheid en natuurontwikkeling in dit Natura 2000 gebied. Net ten zuiden van de gemeentegrenzen, bij Sweikhuizen, ligt ook het Natura 2000-gebied Geleenbeekdal. Dit natuurgebied bestaat uit beuken-eikenbossen met hulst, eikenhaagbeukenbossen op hogere zandgronden, veldbies-beukenbossen en vochtige alluviale bossen (Atlas Limburg, 2014). Ten zuidwesten van de gemeente ligt tenslotte op de steile, oostelijke helling van het Maasdal nog het Bunder- en Elslooërbos. De waarde van dit natuurgebied wordt gevormd door de vele kalkrijke bronnen, beken en kalktufbronnen. Er liggen geen stikstofgevoelige leefgebieden in de gemeente, wel in de omgeving (Figuur 61, Atlas Limburg, 2020). Ecotopen in de gemeente Sittard-Geleen zijn divers en variëren tussen droog en nat.

Figuur 61. Natura 2000 gebieden

Naast Natura 2000-gebieden zijn er nog andere beschermde gebieden die binnen de gemeente vallen en belangrijk zijn voor de biodiversiteit, zoals het Limburgse deel van het Nationale Natuurnetwerk, oftewel Natuurnetwerk Limburg (Ondergrond in ontwikkeling, 2020; Provinciale Omgevingsvisie Limburg, 2020). De Provincie Limburg zet primair in op kwaliteitsverbetering en maximale natuurwaarden in de goudgroene natuurgebieden. Het Natuurnetwerk – en de daarbinnen gelegen Natura 2000-gebieden – hebben een sterkere onderlinge verbinding gekregen de afgelopen jaren, en mede door de multifunctionele overgangszones rondom het Natuurnetwerk is er ook een verbetering van goede instandhoudingscondities voor de biodiversiteit. Belangrijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk zijn de beschermde soorten, de geomorfologische en aardkundige waarden en processen, het cultuurhistorisch erfgoed, de waterhuishouding, kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte, openheid of juist geslotenheid van de landschapsstructuur (Omgevingsverordening Limburg, 2021).

Het Nationaal Landschap Zuid-Limburg vormt ook een bijzonder onderdeel van de Limburgse natuur. Hier zijn de omgevingskwaliteiten (denk hierbij aan grondwater, watersystemen, natuur, bodem, rust en het landschap) en het cultuurhistorisch erfgoed richtinggevend, welke hand in hand gaan met de ontwikkeling van de landbouw, vrijetijdseconomie en dorpen. De kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap zijn het reliëf, het open-besloten en groene karakter en het cultuurhistorisch erfgoed (Omgevingsverordening Limburg, 2021).

Ook liggen er delen van de provinciale groenblauwe mantel binnen gemeentelijk grondgebied. De groenblauwe mantel omvat onder andere het Maasdal en de beekdalen. De kernkwaliteiten van dit beschermingsgebied zijn het groene en visueel-ruimtelijk karakter, het reliëf, de aanwezige ruimte voor water en waterberging in de laagten en beekdalen. De gebieden van de groenblauwe mantel hebben ook vaak een functie als bufferzones rond en verbindingzones tussen bestaande natuurgebieden. Deze ecologische verbindingen zijn vooral belangrijk met het oog op de impact voor de aangewezen habitattypen en -soorten in de Natura 2000-gebieden en overige bedreigde soorten in het leefgebied. Waar in het Natuurnetwerk natuur het primaat heeft, staat in de groenblauwe mantel het klimaatadaptief maken van het watersysteem centraal met ook kansen voor natuurwaarden en landschapskwaliteit in combinatie met andere functies zoals landbouw. De groenblauwe mantel is waardevol voor het bieden van ruimte voor water en als verbindingzone voor natuur ter bevordering van de biodiversiteit.

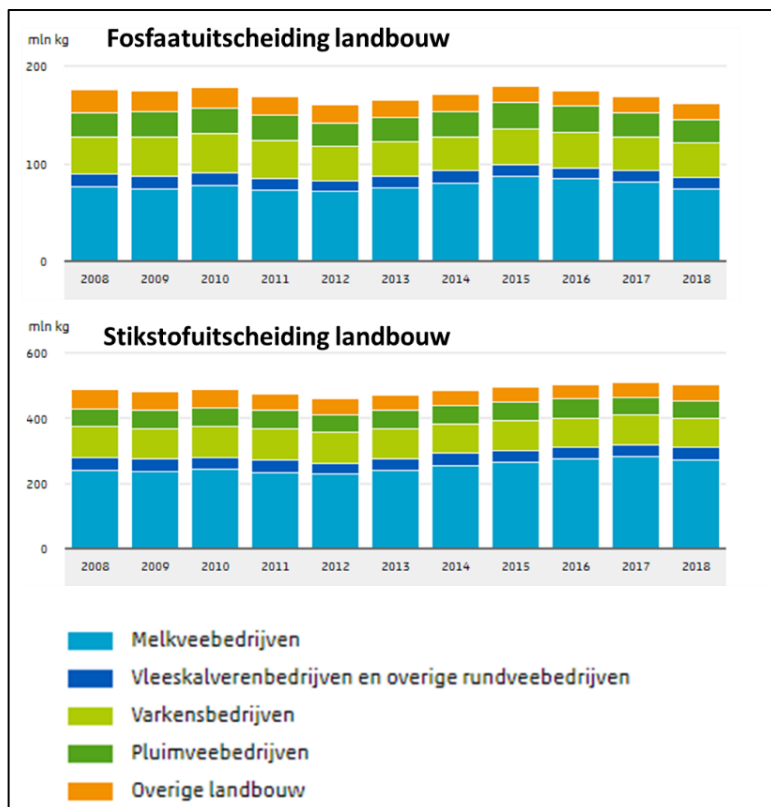
Binnen de gemeente liggen ook natuurbeekzones, die belangrijk zijn voor het beschermen, behouden en verder ontwikkelen van de ecologische doelen en ruimte voor natuurlijke hydrologische processen (meanderen, inundaties) en realiseren van de benodigde waterpeilen.

Landbouw

De agrarische sector heeft in Nederland impact op natuur en landschap. Door schaalvergroting en intensivering zijn in de loop van de 20^e eeuw steeds meer natuurwaarden verdwenen uit het landelijk gebied, . Veeteelt en akkerbouw stoten ook stikstof en fosfaat uit. Dit zijn voedingsstoffen voor planten en stikstofdepositie op en de toevoer van fosfaat naar natuurgebieden waar plantensoorten groeien die weinig voedsel nodig hebben, leidt ertoe dat deze waardevolle soorten verdrongen worden door plantensoorten als braam en brandnetel. In totaal stootte de agrarische sector in 2018 ongeveer 180 miljoen kg aan fosfaat en ongeveer 550 miljoen kg aan stikstof uit CBS, 2021). Het overgrote merendeel van de uitstoot wordt veroorzaakt door de veeteelt; akkerbouw draagt slechts voor ongeveer 10% bij aan de uitstoot van fosfaat en stikstof. De totale fosfaat- en stikstofproductie liggen hiermee net onder het door de Europese Unie vastgestelde plafond²⁴. Met name stikstofdepositie blijft echter een onderwerp dat nationaal hoog op de politieke agenda staat en een deel van de oplossing voor het probleem is te vinden in verduurzaming van de agrarische sector.

---

²⁴ <https://www.agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2282&indicatorID=6619>

Figuur 62: Uitscheiding van fosfaat en stikstof vanuit verschillende sectoren in de landbouw in Nederland. Bron: CBS, 2021.

De agrarische sector in de gemeente Sittard-Geleen maakt naar verhouding een klein onderdeel uit van de arbeidsmarkt: 0,15% van de werkgelegenheid in de gemeente bevindt zich in de landbouw, bosbouw en visserij. Gemiddeld bedraagt dit percentage in Nederland 1,28% (CBS Statline, 2021). In de gemeente Sittard-Geleen waren in 2017 in totaal 161 agrarische bedrijven actief. Van deze bedrijven bedrijft 40% akkerbouw; dit percentage is tweemaal zo hoog als het Nederlands gemiddelde. Een even groot percentage bedrijven (41%) bevindt zich in de sector grasland en groenvoedergewassen; dit is iets lager dan het Nederlands gemiddelde van 47%. In de gemeente Sittard-Geleen (19%) is, net als in Provincie Limburg, het percentage veehouderijen significant lager dan in Nederland (35%). In de gemeente Sittard-Geleen is in totaal ruim 2.500 hectare grond in gebruik voor agrarische doeleinden.

De gemiddelde omvang van een akkerbouwbedrijf in de gemeente Sittard-Geleen bedraagt 26 hectare, dit is iets lager dan het Nederlands gemiddelde van 28 hectare. De gemiddelde omvang van een agrarisch bedrijf in de grasland en groenvoedergewas sector bedraagt 15 hectare, en dit is fors minder dan het Nederlands gemiddelde van 27 hectare. Ook de gemiddelde veestapel van een veehouderij ligt met 119 dieren lager dan het Nederlands gemiddelde van 167 dieren per bedrijf (CBS Statline, 2017).

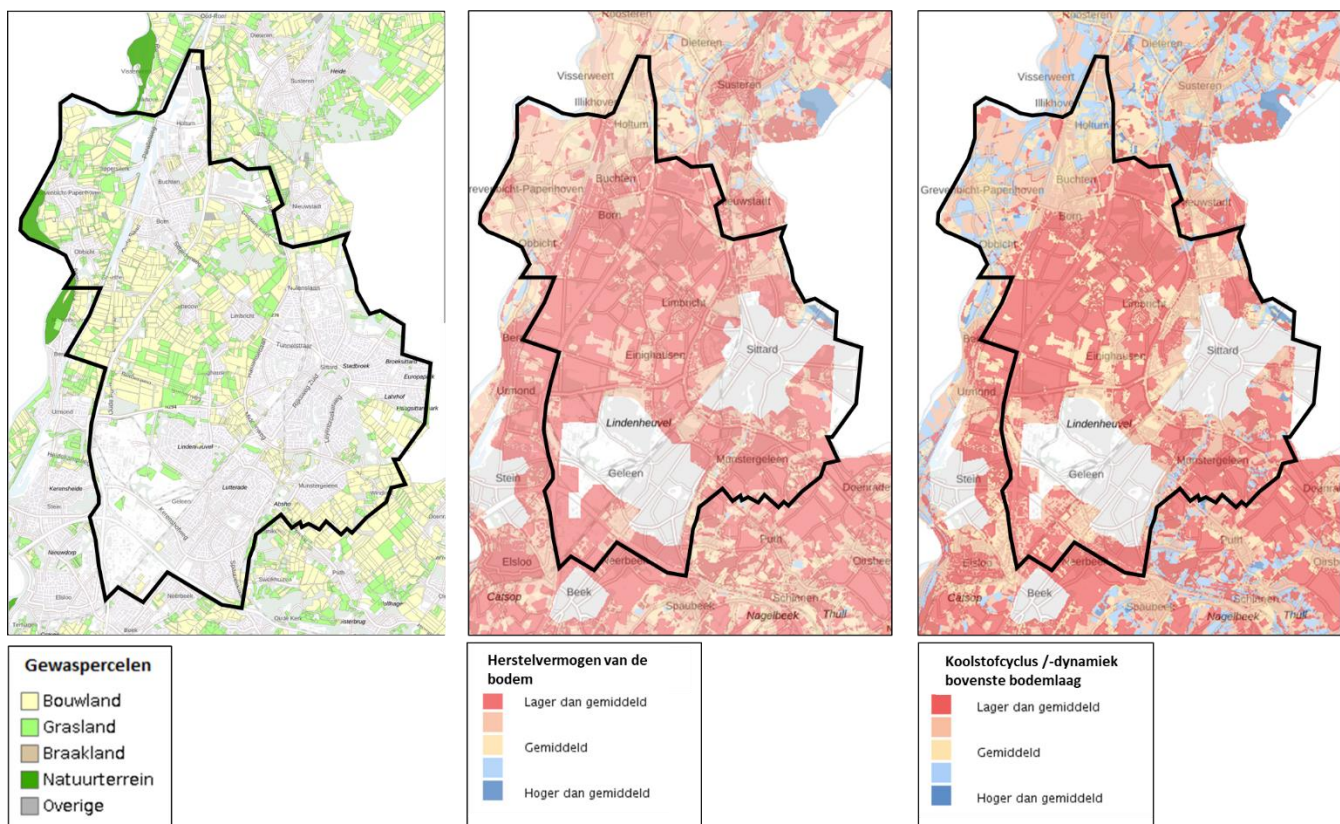
Type bedrijf	Parameter	Sittard-Geleen	Limburg	Nederland
Akkerbouw	Aantal bedrijven	60	2.000	18.000
	Areaal	1.580 ha	34.400 ha	510.000 ha
	Gemiddelde grootte	26 ha	17	28
Grasland	Aantal bedrijven	62	2.950	44.000
	Areaal	936	48.500 ha	1.207.000 ha
	Gemiddelde grootte	15	16	27
Graasdieren	Aantal bedrijven	29	1.590	33.000
	Aantal dieren	3.500	236.000	5.510.000
	Gemiddelde grootte	119	149	167

Tabel 2: Numerieke gegevens over de agrarische sector in 2017 in de gemeente Sittard-Geleen, Provincie Limburg en Nederland. Bron: CBS Statline, 2022.

In Figuur 63 zijn drie kaarten opgenomen over gewaspercelen onderverdeeld naar type (akkerland, grasland, braakland en natuurterrein), het herstelvermogen van de bodem en de dynamiek van de koolstofcyclus in de bovenste bodemlaag. Deze laatste twee zijn indicatoren voor een gezonde, veerkrachtige en biodiverse bodem. Door deze drie kaarten naast elkaar te beschouwen, valt op dat het herstelvermogen en de dynamiek van de koolstofcyclus in het landelijk gebied significant beneden het gemiddelde liggen. De probleemgebieden komen grofweg overeen met de ligging van akker- en graslanden (en bedrijventerreinen). Dit duidt erop dat de intensieve landbouw in de gemeente Sittard-Geleen een negatief effect op de gezondheid van de bodem heeft. Dit effect wordt in de wetenschap breed erkend, zie onder meer Tsiafouli et al. (2014) die een grote Europese studie uitgevoerd hebben naar het effect van intensieve landbouw op biodiversiteit in de bodem.

In het rapport Ondergrond in ontwikkeling heeft de landbouw een prominente plek. Het rapport merkt een aantal aandachtspunten voor de landbouw op:

- De capaciteit voor gewasproductie wordt bepaald door een levende, schone, waterbergende en waterfilterende bodem en grootschalige gewasproductie door bemesting, egalisatie, diepploegen en drainage. Dit kan leiden tot aantasting van de landschappelijke en ecologische diversiteit, aardkundige waarden en archeologische waarden.
- De landbouw kan een negatieve impact op het infiltratievermogen en de bergingscapaciteit van de bodem hebben
- Hellingen in het zuiden van de gemeente waar landbouw bedreven wordt, zijn gevoelig voor bodemerosie, wat op zijn beurt een risico oplevert voor de opbrengsten van gewassen en voor de kwaliteit van oppervlaktewater door de afstroming van bestrijdingsmiddelen.

Figuur 63: Kaarten van de gemeente Sittard-Geleen met gewaspercelen (links), herstelvermogen van de bodem (midden) en koolstofcyclus /-dynamiek bovenste bodemlaag (rechts). Bron: Atlas Natuurlijk Kapitaal, 2021.

2.3.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Nota Ruimtelijke kwaliteit	Gemeente	2021	Nota die de ruimtelijke identiteitsdragers van de gemeente benoemt, met het welstandsbeleid voor de gemeente. Vernieuwd voor de verlening van omgevingsvergunningen.
Groenstructuurvisie Sittard-Geleen 2014	Gemeente	2014	Structuurvisie aangaande groen, natuur en landschap in Sittard-Geleen, met doelstellingen, wensbeelden en uitvoeringskader.
Nota Grondbeleid 2021	Gemeente	2021	Actualisering van de uitgangspunten, afwegingen en informatievoorziening van het gemeentelijk grondbeleid. Hiernaast geeft de nota ook een actualisering van de wettelijke, financiële en juridische kaders rondom het grondbeleid.
Agenda Landschap	Gemeente	2022	Met de Agenda Landschap geven we richting aan de opgaven die we vanuit dit specifieke beleidsveld prioriteit willen geven.
Limburgs Programma Landelijk Gebied	Provincie	2023	Programma ingediend bij het Rijk in het kader van de aanpak van de stikstofproblematiek.
Strategische gebiedsvisie Chemelot en omgeving	Gemeente	2022	Uitwerking van de beoogde ontwikkeling van Chemelot en omgeving, waaronder de Gebiedsopgave Graetheideplateau.

Landschap

Voor het groene hart van de gemeente en de omliggende landschapselementen heeft de gemeente een goed beeld van de huidige landschapskwaliteiten, de belevingswaarden en de verbeterpunten op het gebied van landschap en ruimtelijke kwaliteit. De inpassing van nieuwe ruimtelijke projecten in het landschap en het stedelijke weefsel van de gemeente wordt gestuurd via de Nota Ruimtelijke Kwaliteit. Leidend in de vergunningverlening en advisering over het borgen van de ruimtelijke kwaliteit binnen de gemeente is de Adviescommissie OmgevingsKwaliteit (AOK). Hiermee is duidelijk dat de gemeente ruimtelijke kwaliteit en landschap in het vizier heeft en er veel aan doet om de huidige kwaliteit te bewaken.

Desondanks zijn er ontwikkelingen die een bedreiging (kunnen) vormen voor het landschap in het buitengebied:

- Er is binnen de gemeente een vraag vanuit bedrijventerreinen en industriegebieden (zoals VDL-Nedcar, Brightlands Chemelot Campus) voor meer ruimte; uitgangspunt is om de ruimte op bestaande werklocaties efficiënter te benutten.
- Bestaande werklocaties worden meer en meer ontwikkeld tot duurzame bedrijventerreinen van de toekomst, waarmee bedrijventerreinen groener en klimaat adaptief worden en een belangrijke bijdrage leveren aan de energietransitie, de circulaire transitie en de ecologische veerkracht.
- Voor de voormalige school- en sportlocatie (ECSC-locatie) nabij de Schwienswei wordt op dit moment onderzocht welke herbestemming dit terrein kan krijgen.
- Er wordt langs de Rijksweg tussen Sittard en Geleen een nieuwe woonwijk de Haese met ongeveer 200 woningen aangelegd;
- In de periode tussen 2022 en 2027 wordt de A2 tussen knooppunten Het Vonderen en Kerensheide verbreed van 2x2 naar 2x3 rijstroken;
- Voor de realisatie van de ambities op het gebied van de energietransitie zal ruimte in het buitengebied nodig zijn voor de aanleg van zonneparken en/of windturbines;
- In het buitengebied komt regelmatig agrarische bebouwing vrij. De gemeente heeft (nog) geen beleid geformuleerd over hoe hiermee omgegaan dient te worden.

Landbouw

Landbouw is de laatste jaren onder meer door de ontwikkelende stikstofproblematiek op de politieke agenda gekomen. In de Nationale Omgevingsvisie is een toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied één van

de vier thema's en er vinden binnen de sector veel gesprekken plaats over verduurzaming. Op provinciaal niveau is het Limburgs Programma Landelijk Gebied opgesteld. 5 Monoculturen, (grondwater)waterverbruik van de landbouw in droge perioden en vermessing van bodems en grond- en oppervlaktewater hebben allemaal een negatieve impact op de biodiversiteit in het buitengebied. Deze impact is in Zuid-Limburg weliswaar kleiner dan in de grote agrarische landschappen in de Achterhoek en het Groene Hart, maar ook hier is niet voldoende ruimte voor de natuur, verduurzaming van de landbouw is nodig. Deze constatering wordt ook gedaan in de Landschapsverkenning Graetheideplateau en Stad-Landzone de Graven (2019): in het Groene Hart van Sittard-Geleen is sprake van een eenzijdige ecologische waarde.

Ook het rapport *Ondergrond voor ontwikkeling* (2021) bevestigt bovenstaand beeld (zie ook teksten hierboven). Het rapport doet een aantal aanbevelingen die gerelateerd zijn aan de agrarische sector. Deze adviezen komen op hoofdlijnen ook terug in het rapport *Limburgse Integrale Watersysteem Analyse (LIWA)* van Waterschap Limburg (2020):

- Houd in hoger gelegen landbouwgebieden water langer vast door onder andere instandhouding en herstel van natuurlijke karakteristieken van het landschap (graften, houtwallen) en niet kerende grondbewerking.
- Creëer mogelijkheden voor stadslandbouw op geschikte grond.
- Zorg voor het duurzaam kunnen blijven benutten van de bodem door in te zetten op natuurinclusieve landbouw: voorkom negatieve effecten van gewasbeschermingsmiddelen, bemesting en intensiever bodemgebruik op het regenererend vermogen van de bodem en op de grondwaterkwaliteit.
- Verduurzaam de landbouw door verbetering van de waterkringloop en een gesloten nutriënten kringloop wat leidt tot vergroting van biodiversiteit.
- Pas peilgestuurde drainage toe in landbouwgebieden en verhoog het gehalte aan organische stof om water langer vast te kunnen houden.

Naast deze aanbevelingen in *Ondergrond voor ontwikkeling* wordt in het rapport *Nota Ruimtelijke kwaliteit* (2019) benoemd dat de grote agrarische bedrijven die rondom het Limbrichterbos en de Rollen liggen, landschappelijk onvoldoende ingepast zijn. Mogelijk is schaalverkleining of het opbreken van het grootschalige, open landschap met heggen of bossages hier een oplossing voor. Dit is ook in lijn met de door het Rijk in het Nationaal Programma Landelijk Gebied benoemde doelstelling om in 2030 10% groenblauwe dooradering in het landelijk gebied te hebben gerealiseerd.

Daarnaast is het vanuit waterhuishoudkundig oogpunt (zie ook *Klimaatadaptatie en water*) van belang om de hellingen in het heuvellandschap in de gemeente te beschermen tegen erosie. Met name de hellingen die een agrarische functie hebben zijn hiervoor gevoelig.

Bovenstaande adviezen betekenen niet dat er in de toekomst geen plek is voor landbouw in de gemeente Sittard-Geleen. Uit alle genoemde rapporten blijkt dat het belang van de landbouw voor de economie en voedselvoorziening in Nederland gezien en erkend wordt, en dat de akkers een integraal en waardevol onderdeel van het landschap in Zuid-Limburg vormen. Een voorbeeld hiervan is de Landschapsverkenning Graetheideplateau en Stad-Landzone de Graven (2021), waar voor veel deelgebieden (onder andere Stad-Landzone de Graven, Stadsrand Sittard, Open middengebied) het behoud van het agrarische landgebruik als leidend principe genoemd wordt.

Bovenstaande rapporten benoemen echter wel de urgentie om de negatieve gevolgen van de agrarische sector voor de natuur aan te pakken door middel van kringlooplandbouw, natuurinclusieve landbouw, minder gebruik van meststoffen en minder verbruik van grondwater in warme, droge perioden. Voor een deel vinden deze ontwikkelingen plaats op een schaalniveau dat groter is dan de gemeente Sittard-Geleen, en het handelingsperspectief van de gemeente is dus beperkt. Voor de ontwerp *Omgevingsvisie* dient onderzocht te worden wat dit handelingsperspectief is en in hoeverre de gemeente kan sturen op of bijdragen aan de verduurzaming van de agrarische sector.

Een laatste aandachtspunt voor de *Omgevingsvisie* is het feit dat binnen de gemeente beleid ontbreekt over de bestemming van leegkomende agrarische bedrijfspanden. Indien er geen nieuwe bestemming voor leegstaande boerderijen en schuren komt en de gebouwen niet gesloopt worden, dreigt verloedering. Het herbestemmen naar een toeristisch-recreatieve functie of stadsboerderij of het slopen van de gebouwen kan juist een kans vormen om respectievelijk nieuwe maatschappelijke functies toe te voegen en landschapsverrommeling tegen te gaan.

2.3.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

Landschap

- De stadsentrees worden op veel plekken gevormd door bedrijventerreinen, industriegebieden en retaillocaties. Deze flankeren de grotere toegangswegen tot de stad en worden mogelijk als weinig uitnodigend ervaren. Het is waarschijnlijk niet haalbaar om bedrijventerreinen te herbestemmen naar woongebieden of natuur, maar een betere inpassing door vergroening van de entreewegen zou mogelijk wel bijdragen aan het realiseren van aantrekkelijkere stadsentrees. In de Landschapsverkenning Graetheideplateau en Stad-Landzone de Graven (2019) worden specifiek de gebrekkige verbinding en entree tot de westelijke stadsrand van Sittard en tot de Campus van Chemelot genoemd.
- De Agenda Landschap (2022) vermeldt de volgende gebieden waar natuur- en landschapswaarden tot ontwikkeling gebracht worden; Gebiedsvisie St. Rosa, vrijvallende sportlocaties Grevenbicht en Obbicht, Corio Glana highlicht 16 en 17 bij Geleen, Landschapspark Middengebied De Haese Geleen, wettelijke en bovenwettelijke natuurcompensatie VDL NedCar (provinciale opgave), projecten compensatiefonds VDL NedCar (stichting), Gebiedsopgave Graetheideplateau.
- De Nota Ruimtelijke Kwaliteit noemt dat de landschappelijke inpassing van ruimtelijke initiatieven op veel plekken onvoldoende is. De Agenda landschap beschrijft dat we een kader ontwikkelen voor landschappelijke inpassing van nieuwe initiatieven in het buitengebied. Dit sluit aan bij de doelstelling van 10% groenblauwe dooradering uit het LPLG.
- De landschappelijke inpassing van de grote agrarische bedrijven nabij het Limbrichterbos en de Rollen is een aandachtspunt.
- De ontwikkeling van de voormalige sport-, school- en zwemlocatie ESCS biedt vanuit landschappelijk en ecologisch perspectief zowel kansen, als bedreigingen voor het naastgelegen natuurgebied De Schwienswei. Recente besluitvorming in raad streeft naar een versterking van deze waarden, in combinatie met een mogelijke maatschappelijk en/of economische ontwikkeling. Daartoe is een ecologisch onderzoek uitgezet.
- Uitwerking van de gebiedsopgave Graetheideplateau met een zevental opgaven:
  1. Completeren ecologische verbinding tussen het Rivierpark Maasvallei en de Geleenbeek en Rode beek via het Limbrichterbos door de aanleg van landschapselementen, (natte) bosgebieden en de versterking van de ecologische waarde van de bestaande bosgebieden, het slechten van barrières A2, Julianakanaal en N276 met faunapassages.
  1. Aanleg van hoogwaardige specifieke groenstructuren (o.a. kleine bosjes, bloemrijke akkerranden en laanstructuren) in het zuidelijkdeel van het coulisselandschap Graetheide en de stad-landzone. Hiervoor starten we een gebiedsgerichte aanpak.
  2. De aanleg van dorpsmantels rondom de dorpen Limbricht, Einighausen en Guttecoven.
  3. Het versterken van aantrekkelijke routestructuren tussen Rivierpark Maasvallei en het stedelijk gebied en achterliggend Heuvelland als onderdeel van het euregionale netwerk als ook het fijnmazige netwerk van veldwegen en dorpsommetjes. De (verkeers-)veiligheid van deze routestructuren ten behoeve van het gebruik door schoolgaande jeugd heeft daarbij aandacht.
  4. Het beter beleefbaar maken van de archeologische vondsten en geschiedenis van het gebied
  5. Aandacht voor de groene verbindingen in het stedelijk gebied.
  6. We stimuleren de transitie naar een natuur-inclusieve en circulaire landbouw.

Landbouw

- Creëren van mogelijkheden voor stadslandbouw op geschikte grond binnen de bebouwde kom;
- Verduurzaming van de landbouw door verbetering van de waterkringloop en een gesloten nutriënten kringloop.
- Bevorderen natuurinclusieve landbouw ten behoeve van het duurzaam kunnen blijven benutten van de bodem
- In hoger gelegen landbouwgebieden langer vasthouden van water door onder anderen in standhouding en herstel van natuurlijke karakteristieken van het landschap (grften, houtwallen) en niet kerende grondbewerking. Verbeteren landschappelijke inpassing van de grote agrarische bedrijven in het gebied rondom het Limbrichterbos en de Rollen .
- Opstellen gemeentelijk beleid voor de herbestemming van leegkomende agrarische bebouwing in het buitengebied om verloedering en ondermijnende activiteiten te voorkomen.

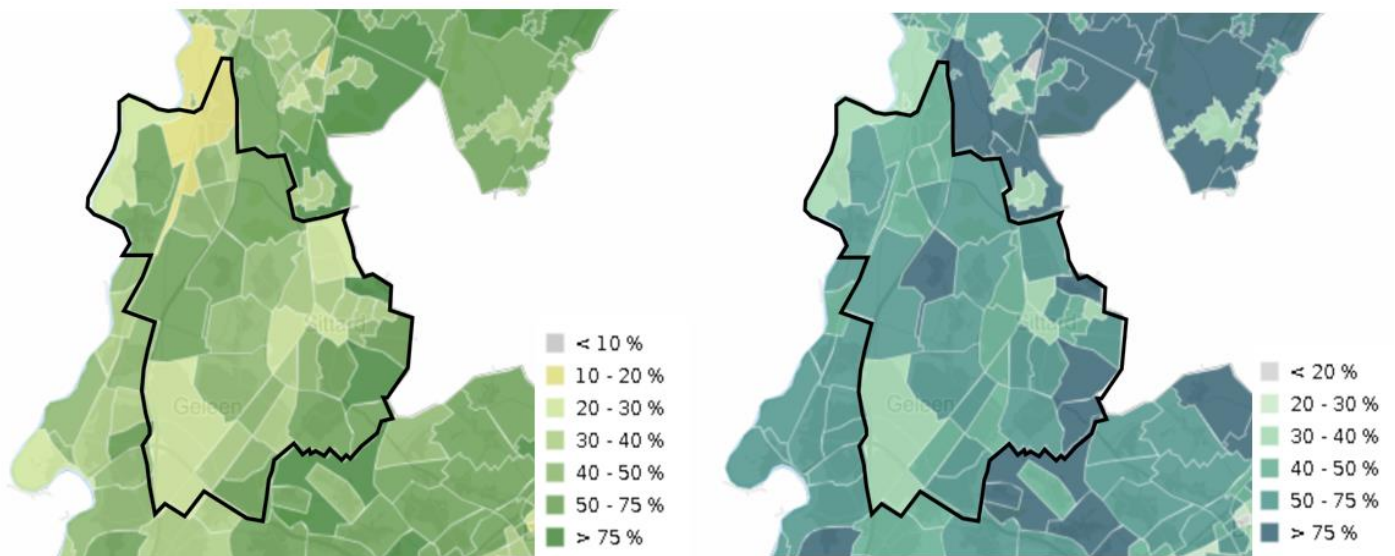
2.4. Stedelijk groen

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld Stedelijk groen beschreven.

2.4.1. Huidige situatie

Openbaar groen

Het gemiddelde oppervlak aan openbaar groen binnen de gemeente Sittard-Geleen bedraagt 53,4 m² per woning. In 2009 was dit 56,2 m² per woning, een verlaging van 5% (Visschedijk, 2014). Het aandeel van openbaar groen ligt fors onder het landelijke richtgetal van 75 m² openbaar groen per woning op een afstand van maximaal 500 meter (RLG, 2005). De gemeente Sittard-Geleen behoort tot de 50 grootste gemeenten van Nederland. De beschikbare onderzoeken zijn enigszins verouderd, maar in de periode 2004-2006 lag het aandeel openbaar groen bij 10 gemeenten onder de richtlijn (CLO, 2021). De hoeveelheid openbaar groen is in de huidige situatie zowel vergeleken met de landelijke richtlijn als met vergelijkbare gemeenten laag. Een overzicht van het aandeel (openbaar) groen per buurt is weergegeven in Figuur 64.

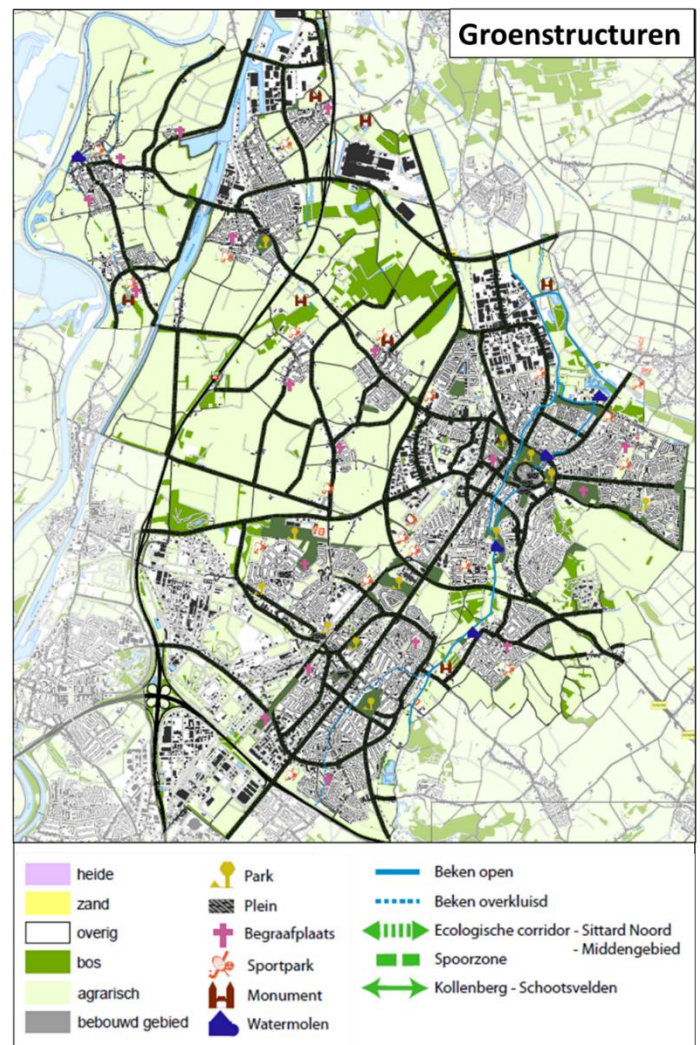
Figuur 64: Percentage groen private en openbare ruimte (links) en percentage groen in de openbare ruimte (rechts)
Bron: klimaateffectatlas.nl.

Uit Figuur 24 blijkt dat wijken met industriële bedrijvigheid en de stadscentra 30 tot 50 procentpunten minder (openbaar) groen hebben dan de meeste woonkernen en het buitengebied. De woonkernen en wijken met het laagste aandeel openbaar groen zijn Born en Holtum (10-20%) en Obbicht, Grevenbicht en de binnenstad van Sittard (20-30%). Op bedrijventerreinen en in industriegebieden (Chemelot, Holtum Noord, Bedrijvenstad Sittard, Sittard Noord) is het aandeel openbaar groen met 10-30% ook laag. Dit heeft een negatief effect op de uitstraling en biodiversiteit van deze gebieden en levert risico's op voor wateroverlast en hittestress. Er liggen wel kansen voor vergroening; vlakke daken van loodsen zijn geschikt voor de aanleg van groene daken, en voornamelijk Chemelot heeft veel onbebouwd terrein dat mogelijk op termijn ingezet gaat worden voor nieuwe bedrijven. Het is echter lastig om deze kansen overal te benutten doordat private bedrijventerreinen buiten het handelingsperspectief van de gemeente liggen. Er is al wel precedent van samenwerking tussen verschillende partijen voor de vergroening van bedrijventerreinen, dus als de partijen op private bedrijventerreinen bereid zijn mee te werken kan de gemeente hierin een trekkende functie hebben.

Figuur 65 laat groenstructuren in de openbare ruimte zien. Parken in Sittard en Geleen zijn onder andere het Stadspark Sittard, het Burgemeester Damenpark, het Kasteelpark Born, de schootsvelden van de binnenstad van Sittard, de Hof van Onthaasting en de Wimmeren. Deze parken lijken echter niet voor alle inwoners op loopafstand toegankelijk te zijn.

Opvallend is dat parken zich concentreren in de centra van Sittard en Geleen en dat er in de buitenwijken vrijwel geen grote groenstructuren lijken te zijn. Deze wijken vormen wat betreft verblijfsgroen daarmee een knelpunt binnen de gemeente. Dit sluit niet aan op de groenstructuurvisie uit 2014, die stelt dat groen in wijken aaneengesloten dient te worden tot grotere eenheden die met elkaar verbonden worden tot groenstructuren met een extensieve inrichting en beheer (stadsspeelbos, stadslandbouw, recreatie, waterberging, en/of ecologische functie). In de woonkernen in het buitengebied is het ontbreken van verblijfsgroen binnen de bebouwde kom een minder groot probleem omdat inwoners gemakkelijker toegang krijgen tot groen en natuur buiten de bebouwde kom.

Niet alleen de hoeveelheid en bereikbaarheid van groen zijn belangrijke factoren, de kwaliteit is ook belangrijk. Dit is ook deels al beschreven in de paragraaf biodiversiteit. De kwaliteit van openbaar groen houdt onder andere in de soortendiversiteit, verbondenheid met ander groen, mate van onderhoud, begaanbaarheid, gezondheid van planten, en of de planten gebiedseigen zijn. De diversiteit ligt in de woonkernen lager dan in het buitengebied, vooral in Geleen en het centrum van Sittard²⁵. De parken in Sittard hebben qua ligging potentie om verbonden te worden. In Geleen lijken ze geïsoleerd te liggen, maar kleinere groene ruimtes zoals bomenlanen of bermen zouden ze kunnen verbinden.

Figuur 65: Groenstructuren in de gemeente Sittard Geleen.
Bron: Gemeente Sittard Geleen, 2014.

De kleinere kernen hebben bijna geen parken, maar wel groenzones langs de randen die als verankering van kleinere groene ruimtes kunnen dienen; de gemeente zet in op het versterken van deze groene zones, wat de verbinding en andere kwaliteitsfactoren kan verbeteren. Het oorspronkelijke landschap is volgens de groenstructuurvisie niet meer terug te vinden in het bebouwd gebied: het openbaar groen is voornamelijk in de vorm van (sterk onderhouden) bomenlanen en (speel)velden. Dit is positief voor beleefbaarheid en gezondheid van planten, maar waarschijnlijk is er hierdoor weinig diversiteit en gebiedseigen planten. De gemeente wil vasthouden aan het typerend groen dat er nog is, alsmede privaat typerend groen zoals erven, waarbij ander beheer een kans kan bieden voor het vestigen van meer diverse en gebiedseigen soorten.

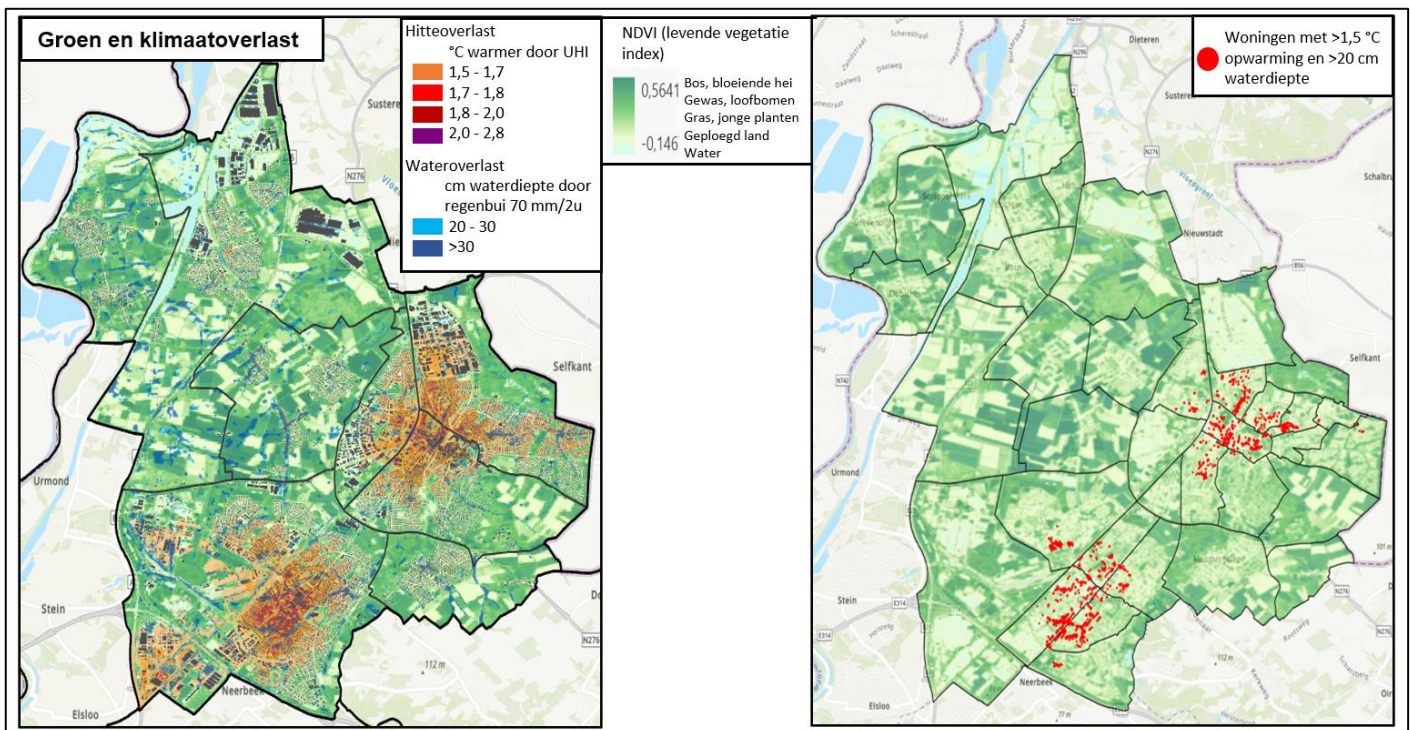
Om de beschikbaarheid en bereikbaarheid van openbaar groen te behouden en te ontwikkelen, is in 2014 de groenstructuurvisie vastgesteld. Doel hiervan is om de in 2010 vastgestelde Structuurvisie verder te verdiepen op het vlak van groen, natuur en landschap. In de visie staan met name ambities en geen concreet uitgewerkte maatregelen.

²⁵ <https://www.natura2000.nl/gebieden/limburg>

Het behoud van bestaand bestemd openbaar groen heeft de eerste focus, omdat er weinig ruimte is voor meer groen (de stedenbouwkundige opzet heeft andere functies vastgezet, en de grote ruimtevrage van bomen in een al drukke boven- en ondergrond leidt tot knelpunten, vooral bij toename van glasvezel, warmtenetten, en andere leidingen). De focus ligt op groen in de wijken, werkgebieden, stads- en dorpsranden en stadsrandzones. Hier moet de gemeente beslissen of ze prioriteit geven aan ondergrondse bekabeling en leidingen, of aan ruimte voor de belangen vanuit openbaar groen.

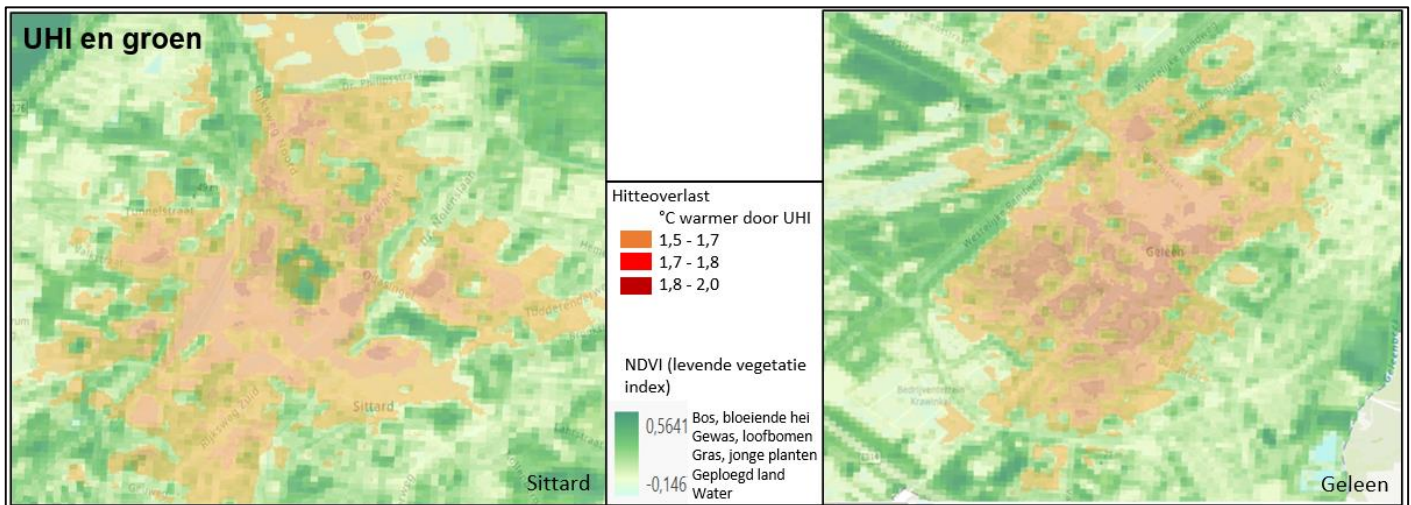
Ondanks de beperkte ruimte had de gemeente het doel gesteld om meer openbaar groen aan te leggen. Toch is het aandeel openbaar groen de laatste jaren afgenomen. Ook de kwaliteit van openbaar groen neemt voortdurend af. Hoe dit komt is niet tot een eenduidige oorzaak te herleiden. Een sterk overzicht of gericht beleid ontbreekt en meekoppelkansen worden gemist. Ook zijn er geen keuzes gemaakt over welke gebiedsfuncties bij voorkeur worden verkleind of verplaatst om ruimte te maken voor meer groen. Meer samenwerking tussen afdelingen, integraler beleid en duidelijke algemeen geldende richtlijnen zijn vereisten om tot toename, of ten minste behoud, van openbaar groen te komen.

Wat dit belang nog eens benadrukt is dat er een verband tussen (gebrek aan) groen en overlast door klimaatverandering lijkt te zijn. In onderstaande figuur laat de kaart links de gebieden zien die meer dan 1,5 °C opwarmen in vergelijking met de omgeving als gevolg van het Urban Heat Island effect (UHI, hitte die wordt vastgehouden in de stad) en waar overstromingen hoger dan 20 cm voorkomen bij een regenbui van 70 mm per 2 uur (die statistisch 1 keer per 100 jaar voorkomt). In de kaart rechts zijn de woningen te zien die liggen waar deze twee vormen van klimaatoverlast elkaar overlappen: dit zijn ongeveer 1300 woningen in Sittard en Geleen. De NDVI kaart in de figuur laat zien dat al deze woningen liggen in omgevingen met weinig groen.

Figuur 66: Hitte- en wateroverlast en NDVI groenwaarden in Sittard-Geleen. Bron: Klimateffectatlas, Landsat 9.

Andersom is ook zichtbaar dat er plekken zijn met genoeg openbaar groen om de omgeving te koelen. In figuur 67 is te zien dat in de centra van Sittard en Geleen minder opwarming plaatsvindt rond plekken met veel groen, grotendeels parken.

Figuur 67: Hitte-eiland en NDVI groenwaarden in centra Sittard (links) en Geleen (rechts). Bron: Klimateffectatlas, Landsat 9.

Groenbeleid

Het gemeentelijk groenbeleid is grotendeels beschreven in de Groenstructuurvisie (2014), het Bomenbeleidsplan (2013), de Beleidsnota openbare ruimte 'Trots op onze tuin' (2016) en de Agenda Landschap (2022). iHoewel de gemeente hiermee in de basis beschikt over de juiste instrumenten is er (ook in vergelijking tot andere gemeentes) een actualisatie nodig om o aan te kunnen sluiten op de huidige maatschappelijke ontwikkelingen met thema's als biodiversiteit, klimaat, toegankelijkheid en inclusie, met een vertaling naar een concreet uitvoeringsprogramma en kaders voor actuele vraagstukken in projecten en bij beheer en onderhoud.

Rekenkameronderzoek groenbeleid

In 2023 heeft de Rekenkamer een onderzoek gedaan naar het groenbeleid en uitvoering in de gemeente. Conclusie is dat het beleid niet actueel is, waardoor belangrijke thema's als biodiversiteit, klimaatadaptatie, toegankelijkheid/ inclusie en participatie missen. Hierdoor kan vanuit alle lagen (uitvoering, beheer, aanleg, beleid, college en raad) niet voldoende worden ingespeeld op deze urgente onderwerpen. Het college heeft de aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek grotendeels overgenomen. In 2023/2024 zal een agenda Groen en landschap worden opgesteld om hierin te voorzien. Ten aanzien van de thema's groenbeleid, groenonderhoud en groenparticipatie trekt het rekenkameronderzoek de onderstaande conclusies; *Groenuitvoering*

Met het Beheerplan Groen (2021) is een eerste vertaling gemaakt van het beleid naar operationeel niveau. In dit beheerplan staan de duurzame instandhouding van het groen en de beleidsambitie voor differentiatie naar de beheerniveaus Hoog, Basis en Laag centraal. Hierbij is in de afgelopen periode – mede gemotiveerd vanuit de bezuinigingen (2019-2020) – sterk ingezet op het professionaliseren van de eigen organisatie en het stroomlijnen van de eigen processen.

Uit het onderzoek komt helder naar voren dat hierin inmiddels grote stappen zijn gezet, waardoor een degelijk fundament is gelegd voor het gewenste professioneel beheer. Ondersteunend daarbij is dat de gemeente over voldoende middelen beschikt om de vigerende beleidsdoelen uit te voeren, zoals blijkt uit een controlerende doorrekening in het kader van het voorliggende onderzoek. In sociaalmaatschappelijk opzicht bijzonder waardevol is de wijze waarop de uitvoerende organisatie sinds ruim 10 jaar het werk zodanig organiseert dat een groot aantal mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in staat wordt gesteld – op maat en naar eigen vermogen – een bijdrage te leveren aan het groenonderhoud van eigen dorp of wijk. In het licht van de bezuinigingen van 2019-2020 benadert het Beheerplan Groen het groenbeheer hoofdzakelijk vanuit financieel oogpunt, waarbij de inhoudelijke kant van het

groenbeheer onderbelicht blijft. De inhoudelijke kant is beperkt tot het geven van een concrete invulling van de differentiatie in beheerniveaus naar hoog, basis en laag.

De gemeente volgt via een gestructureerde en frequente monitoring of deze beheerniveaus in de praktijk daadwerkelijk worden gerealiseerd. Zowel de gemeentelijke monitoring als de in het kader van het Rekenkameronderzoek uitgevoerde steekproef vanuit dit onderzoek, laten zien dat het beleidsdoel niet gerealiseerd wordt. De achteruitgang in beeldkwaliteit ten gevolge van de achterliggende bezuinigingen is hiervoor als belangrijkste verklaring aan te voeren. Middels herstelmaatregelen wordt eraan gewerkt om het beeld weer op niveau te brengen. Andere beleidsdoelen hebben in het beheerplan geen vertaling kunnen krijgen, vanwege het ontbreken van beleidskaders vanuit het overkoepelende groenbeleid (zie ook onder Groenbeleid), zodat ook op dit niveau geen sprake is van een concreet programma van uitvoering.

Groenparticipatie

Met de Beleidsnota openbare ruimte 'Trots op onze tuin' legt de gemeente een vernieuwende en ambitieuze aanpak neer om via dialoog-gestuurd beheer beter af te stemmen op de behoeften van de inwoners en de leefbaarheid te vergroten. De veranderende aanpak is verbeeld door het openbaar groen te benoemen als 'onze tuin' en de gemeentelijke beheerder als 'de tuinman'. Dit betekent een cultuuromslag in denken en doen voor zowel de gemeentelijke organisatie als de samenleving. Dit beleid wordt ondersteund door een Inspiratiegids voor de leefomgeving (2020) met voorbeelden hoe de participatie er in de praktijk uit kan zien en het aanstellen van een 'hoeder van de tuinman' als aanjager en inspirator.

Het 'gedachtegoed' van de tuinman heeft tot op heden invulling gekregen door verhoogde aandacht voor participatie bij (groen)projecten. Ook de inzet van wijkcoördinatoren en de activiteiten van de wijkplatforms dragen hieraan bij. Dit heeft ertoe geleid dat verspreid door de gemeente tal van grotere en kleinere participatie-initiatieven van de grond zijn gekomen. De bezuinigingen van 2019-2020 hebben een duidelijke rem gezet op het proces en vertaling over de volle breedte naar de wijken heeft nog niet plaatsgevonden. Uit een (indicatieve) peiling komt naar voren dat bijna de helft van de respondenten niet bekend is met groenparticipatie en dat slechts een klein deel van de participerende respondenten zich daarvoor door de gemeente gewaardeerd en voldoende ondersteund voelt.

De Tuinman is een metafoor, een gedachtegoed: de openbare ruimte van Sittard-Geleen is als het ware een tuin die alle inwoners met elkaar delen. De Tuinman staat symbool voor de samenwerking tussen gemeente en de inwoners met betrekking tot het gebruik en beheer van de openbare ruimte. Dit gedachtegoed is vormgegeven in beleid.

De Tuinman werkt toe naar een samenleving waarin de overheid dicht bij de bewoner staat. Een samenleving waarin de inwoner trots is op Sittard-Geleen en zich betrokken voelt bij de stad. Een stad waarin inwoners een gevoel van eigenaarschap, betrokkenheid en trots voelen bij hun openbare ruimte. De Tuinman speelt een actieve rol in de communicatie naar inwoners. Dit gebeurt door middel van sociale mediakanalen, maar ook tijdens fysieke bijeenkomsten die al dan niet een formeel of informeel karakter kennen. Activiteiten en projecten die leuk en interessant zijn worden onder de aandacht gebracht van de samenleving en de interne organisatie. De tuinman speelt een cruciale rol in het bewustzijn en educatie van inwoners, ook op het gebied van klimaatadaptatie en specifiek de waterproblematiek.

Om participatie en het zelf doen van inwoners te faciliteren bestaan er ook de zogenaamde "Tuinmandeals", een voorbeeld hiervan is de adoptie van een stuk openbaar groen zoals een fruitboomgaard, adoptie van een boomspiegel, of het aanleggen van een geveltuintje aan de straatkant van een huis. Deze acties stimuleren vergroening en geven inwoners vrijheid om te participeren in de openbare ruimte.

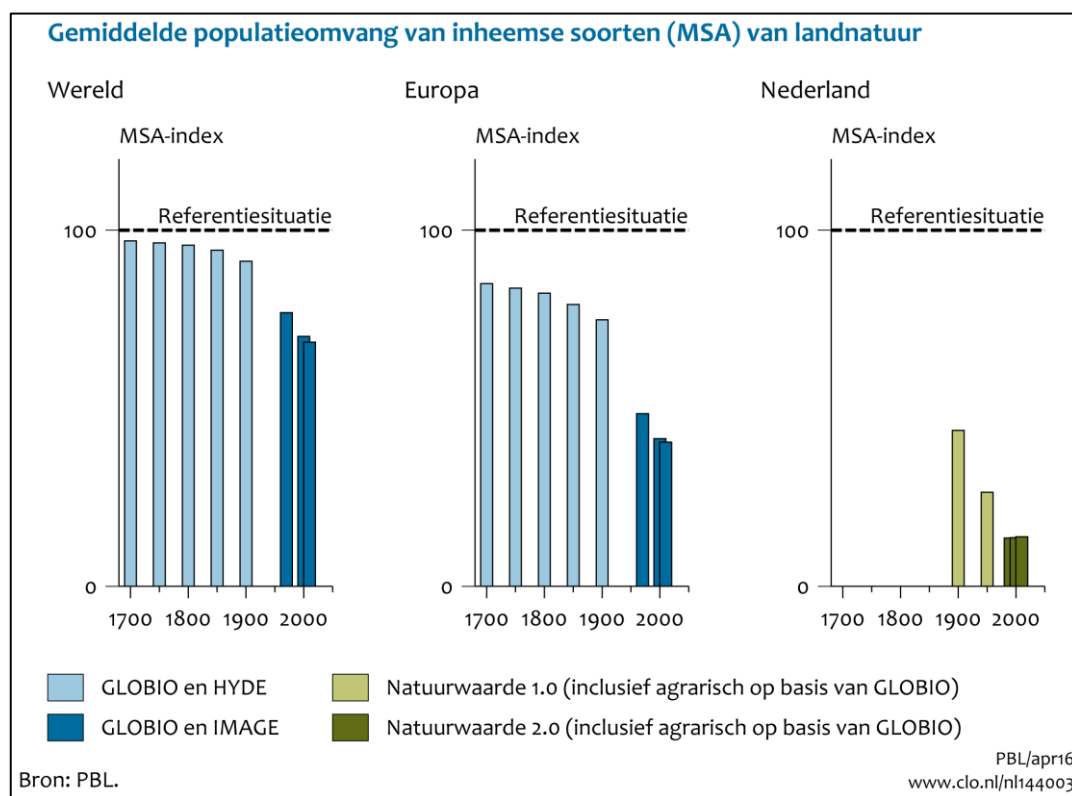
Verder wordt de Tuinman communicatie ook gebruikt om andere hulpmiddelen te promoten. Zo biedt de gemeente een aantal zaken aan om in eigen huis en tuin te vergroenen:

- een subsidie om af te koppelen. Dit houdt in dat de daken niet via een regenpijp aangesloten zijn op het gemengd riool maar het water afvoeren via eigen terrein;
- een subsidie voor het aanleggen van een groendak of een groene gevel;
- een subsidie voor het plaatsen van schotten om de zelfredzaamheid te stimuleren bij dreigende wateroverlast;
- een subsidie voor infiltratiekragen om meer waterbergingscapaciteit te hebben op eigen terrein;
- verder leent de gemeente gratis middelen uit aan inwoners via de gemeente website: een aanhangwagen, een elektrische bakfiets en een pakket om tegels uit je tuin te verwijderen.

De Zeeheldenbuurt is een buurt waar de gemeente verscheidene experimenten uitvoert om nieuwe technieken in de openbare ruimte uit te proberen in een “in vivo” omgeving. Binnen het kader van klimaatadaptatie is er een samenwerking met “de Pientere Tuinen”. Dit experiment neemt de perceptie van inwoners waar aangaande hun versteende tuinen en geeft hen middelen om te meten wat voor effecten deze tuinen hebben op de waterhuishouding in de straat. Gaandeweg worden de inwoners gestimuleerd en geholpen hun tuinen ook om te vormen naar klimaatadaptieve tuinen.

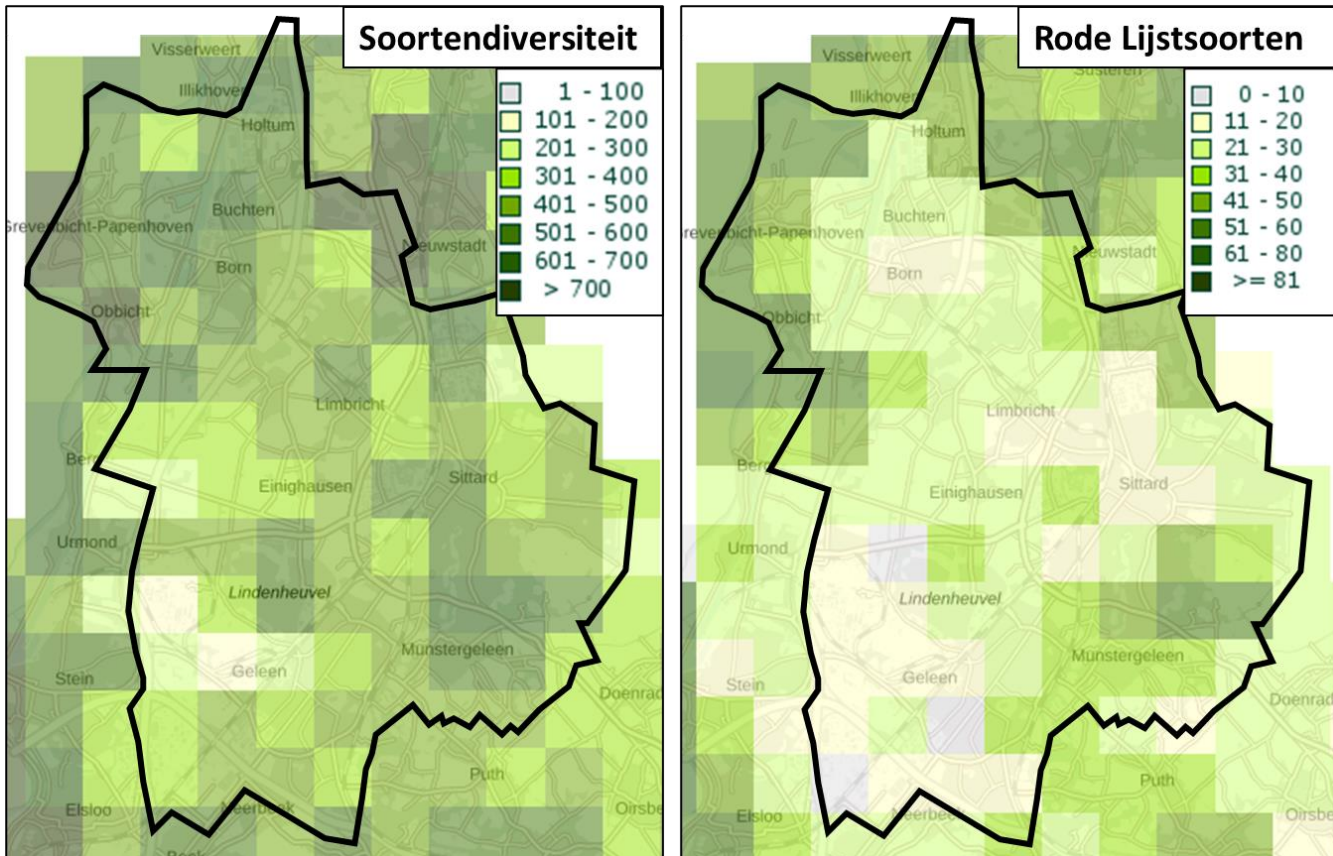
Biodiversiteit

De biodiversiteit in Nederland staat zwaar onder druk: sinds het begin van de industriële revolutie is de soortendiversiteit met zo'n 85% afgenomen (PBL, 2014). Door onder meer uitstoot van stikstof vanuit landbouw, verkeer en industrie en schaalvergroting in de intensieve landbouw zijn de afgelopen decennia veel leefgebieden voor plant- en diersoorten verdwenen. Gemiddeld neemt in Nederland de omvang van dierpopulaties op land af met 15% voor alle leefgebieden sinds 1990. Het afgelopen decennium was de trend stabiel. De afname van biodiversiteit sinds de industriële revolutie is een wereldwijde trend. Echter, Figuur 68 laat zien dat het verlies aan oppervlakte en kwaliteit van oorspronkelijke natuur in Nederland veel groter is dan gemiddeld in Europa of in de wereld (Compendium voor de Leefomgeving, 2016).

Figuur 68: Gemiddelde populatieomvang van inheemse soorten (MSA) van landnatuur. Bron: PBL, 2016.

In de gemeente Sittard-Geleen is de afgelopen jaren geen onderzoek naar biodiversiteit uitgevoerd. Het meest recente beleidsstuk dat ingaat op biodiversiteit en de groene kwaliteit van het buitengebied dateert uit 2009 (Commissie Westelijke Mijnstreek, 2009). De voor dit onderzoek uitgevoerde analyses concluderen dat in de huidige situatie het groenareaal beperkt van omvang en sterk versnipperd is. Belangrijke natuurkernen liggen geïsoleerd in het landschap, waardoor ze kwetsbaar worden voor verstoringen. Sinds de publicatie van het rapport is op het vlak van biodiversiteit gewerkt aan twee grote projecten in de gemeente: het Grensmaasproject, waarbij grootschalige werkzaamheden aan de rivier hebben geleid tot het nieuwe natuurgebied Rivierpark Maasvallei, en het herstel en de renaturalisatie van de beken in de gemeente, waarvan Corio Glana het meest in het oog springende project is. Onderzoeken ontbreken, maar het ligt in de lijn der verwachting dat deze projecten een gunstig effect op de biodiversiteit van de natte natuur in de gemeente hebben.

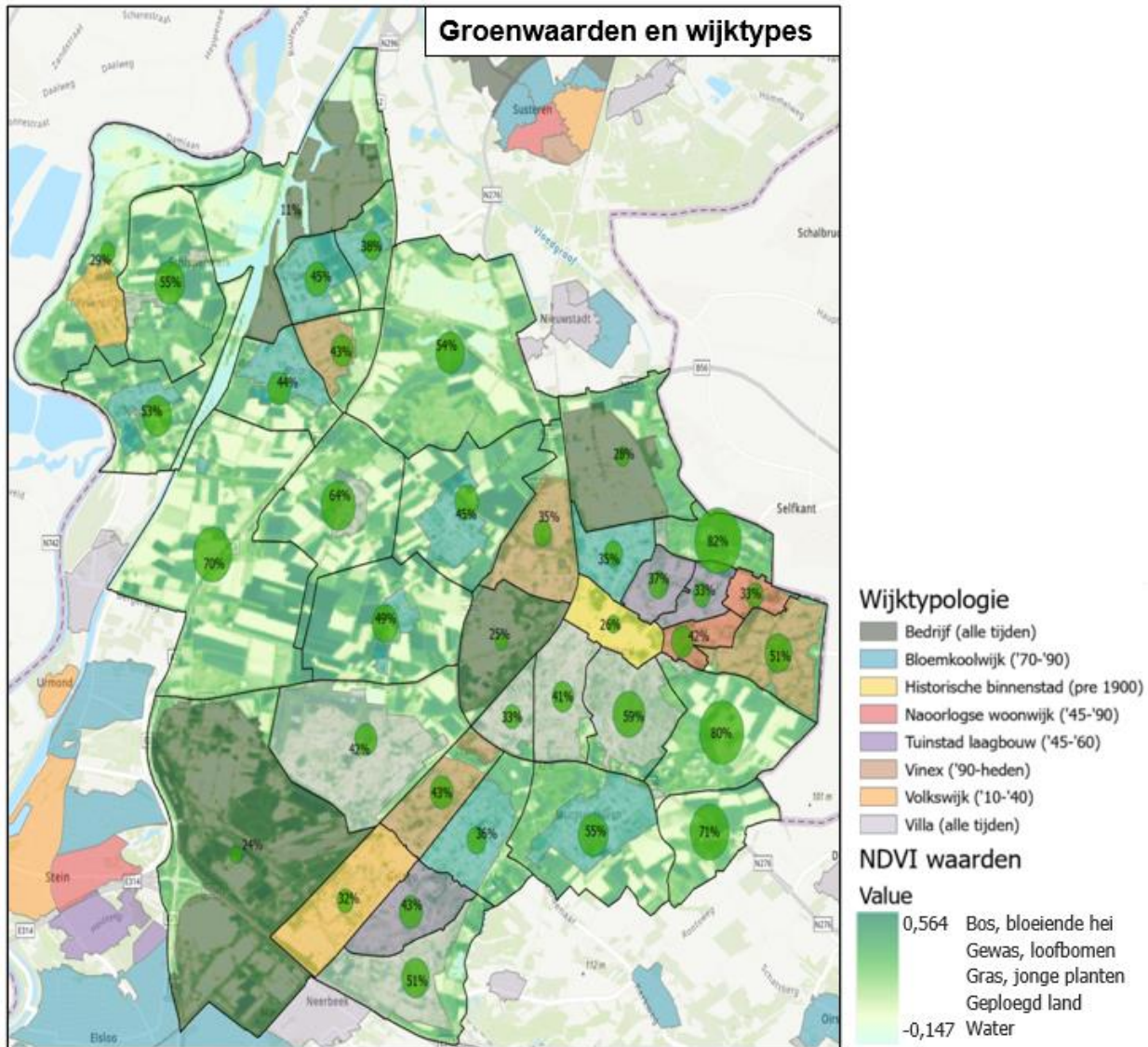

Figuur 69: Geschatte soortendiversiteit per kilometerhok in klassen voor alle soorten (links) en Rode Lijstsoorten (rechts). Bron: Atlas van de Leefomgeving, 2021, Natura 2000 gebieden in Limburg. Bron: <https://www.natura2000.nl/gebieden/limburg>

Omdat specifiek onderzoek naar de soortendiversiteit in de gemeente ontbreekt, is gebruik gemaakt van de inschatting van de biodiversiteit per kilometerhok die beschikbaar is via de Atlas van de Leefomgeving (2021). De soortendiversiteit is met name langs de Grensmaas en op de Schwienswei in het noorden van de gemeente hoog, zowel wat betreft de totale soortendiversiteit als die van de Rode Lijstsoorten. In de stad-landzone ten westen en zuidoosten van Sittard en ten oosten van Geleen varieert de totale soortendiversiteit tussen 200 en 500 soorten en de Rode Lijst soortendiversiteit tussen 10 en 30 soorten. De biodiversiteit in het agrarisch gebied lijkt daarmee hoger te zijn dan op de grotere, intensieve landbouwgronden in Noord-Brabant en het Groene Hart. Het is echter aannemelijk dat de agrarische sector een negatief effect heeft op de ruimte voor flora en fauna, en dat vermeting een probleem blijft voor het bodemleven en de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater en daarmee voor natte natuur in de gemeente (zie ook paragraaf 5.4.1).

De biodiversiteit binnen de bebouwde kom laat een wisselend beeld zien: de biodiversiteit is relatief hoog in groene woonkernen als Lindenheuvel, en relatief laag in de centra. In andere delen van Nederland bestaat een sterk contrast tussen de biodiversiteit in het buitengebied en die binnen de bebouwde kom, waarbij de stedelijke omgevingen paradoxaal de afgelopen decennia toevluchtsoorten voor insecten en plantsoorten zijn geworden. Dit contrast is niet terug te vinden in Sittard-Geleen, waarschijnlijk omdat de soortendiversiteit in het buitengebied relatief hoog is. Specifieke knelpunten bestaan nog wel in sterk verharde gebieden zoals het centrum van Geleen. Niet alleen gebrek aan groen door verharding speelt hier een rol, maar ook gebrek aan nestel- en schuilplaatsen voor vogels, vleermuizen en insecten door betere isolatie en strakker gebouwde huizen. Door gericht in te zetten op een netwerk van kleine groengebieden en geveltuinten, en mitigerende maatregelen zoals nestspannen en -stenen in te zetten, zou in deze gebieden met een relatief beperkte ruimtevrage toch een stapstencilstelsel ontwikkeld kunnen worden waardoor onder andere insecten toch toegang tot de stad krijgen.

In Figuur 70 is zichtbaar welke buurten een kleine hoeveelheid groen en modernere woningen hebben, en waar stedelijke soorten het dus het moeilijkst hebben: dit zijn Sanderbout, Limbrichterveld, Holtum, Overhoven en Oud-Geleen en Haesselderveld. De wijken met het meeste groen en gemiddeld oudere woningen (Kollenberg-Park Leyenbroek, Geleen-Zuid, Kluis, en delen van Vrangendael en Ophoven) huisvesten waarschijnlijk de meeste stedelijke dieren en insecten.

Figuur 70: Percentage groen in wijken en wijktypes, met NDVI kaart.

Een specifiek aandachtspunt in de gemeente is de bestrijding van ongewenste soorten. Met betrekking tot fauna is de tijgermug gesignaleerd. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) is bezig om deze te bestrijden. In 2020 werden 373 tijgermuggen weggehaald uit Sittard. De NVWA noemt dat aantal echter niet schrikbarend hoog en de kans dat de muggen virussen overdragen is verwaarloosbaar klein (1Limburg, 2021). Daarnaast gaven ratten overlast, specifiek in de Sittardse wijk Stadbroek (1Limburg, 2019). Met betrekking tot flora is de Japanse duizendknoop, een woekerplant, een plaag voor natuurgebieden (Limburg24, 2021).

2.4.2. Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Bomenbeleidsplan Sittard-Geleen 2013	Gemeente	2013-2017	Uitvoeringsplan met visie, beleid en uitvoeringskader voor het beheer van de bomen van Geleen-Zuid, met interactieve inbreng van bewoners.
Gebiedsvisie Sittard Oost	Stadsdeel	2013	Visie voor een integrale aanpak van de onder druk staande leefbaarheid, lage sociale cohesie, krimp, en veranderende bevolkingssamenstelling in Sittard-Oost.
Nota Ruimtelijke Kwaliteit	Gemeente	2021	Nota die de ruimtelijke identiteitsdragers van de gemeente benoemt, met het welstandsbeleid voor de gemeente. Vernieuwd voor de verlening van omgevingsvergunningen.
Groenstructuurvisie Sittard-Geleen 2014	Gemeente	2014	Structuurvisie aangaande groen, natuur en landschap in Sittard-Geleen, met doelstellingen, wensbeelden en uitvoeringskader.
Nota Grondbeleid 2021	Gemeente	2021	Actualisering van de uitgangspunten, afwegingen informatievoorziening van het gemeentelijk grondbeleid. Hiernaast geeft de nota ook een actualisering van de wettelijke, financiële en juridische kaders rondom het grondbeleid.

Het aandeel openbaar groen in Sittard-Geleen ligt in de huidige situatie onder de landelijke richtlijn. Ook in vergelijking met andere gemeenten binnen de G50 is dit aandeel laag. De gemeente heeft de ambitie om bestaand openbaar groen te behouden en signaleert in de Groenstructuurvisie kansen om groen te realiseren. Het herstel dan wel de versterking van bestaande groenstructuren kan als meekoppelkans meegenomen worden in bijvoorbeeld wijkvernieuwingsopgaven, het mobiliteitsplan, rioleringsprojecten en het beheer van de openbare ruimte. Ook kan het worden ingezet als een belangrijk middel om de gezondheid van inwoners te bevorderen. De groene ruimte wordt dan op basis van de huidige inzichten en behoeften heringericht. Uitdagingen liggen hier in de beperkte beschikbare ruimte in de onder- en bovengrond in relatie tot het aanleggen van groen, vooral als de ondergrondse ruimte nog drukker wordt door aanleg van bijvoorbeeld het warmtenet. Een kans voor vergroening in deze situatie is compact multifunctioneel groen, zoals de al bekende groene daken of muren, maar ook canopies (groene schaduw-afdaken), zitgelegenheid met in leuning plantbakken, en halfverharde wandelpaden. Echter is er hierbij nog steeds een knelpunt wat betreft grotere bomen.

Door verschillende ontwikkelingen, zoals waterbeheer en bevolkingskrimp, bestaat de verwachting dat er in de toekomst meer kansen voor openbaar groen ontstaan. Om meer capaciteit voor het verwerken van grote hoeveelheden hemelwater in de openbare ruimte te scheppen, is ontharding en vergroening een mogelijke maatregel. Het waterbeheer zal in de toekomst daarom meer ruimte vragen. Ontharding en vergroening versterken het groene karakter van een wijk of buurt, en bieden kansen de natuurwaarde te verhogen. Daarnaast ontstaat er door demografische ontwikkelingen en marktontwikkelingen op termijn meer ruimte binnen het stedelijk woonmilieu en dus meer kansen voor een ruimere en duurzamere inrichting van de (groene) omgeving. Een voorbeeld is het Maaslandpark op de plek van het oude ziekenhuis (en eerder ook Hart van Vrangendael), waar het park een tijdelijke functie heeft gekregen in afwachting van bebouwing. Veel inwoners van Sittard willen het Maaslandpark echter graag behouden.

2.4.3. Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

- Het aandeel (openbaar) groen in Born, Holtum, Obbicht en Grevenbicht en in het centrum van Sittard is vrij laag. Dit maakt de gebieden gevoelig voor hittestress en wateroverlast, verminderd kansen voor het versterken van het stedelijk ecosysteem en is niet goed voor de gezondheid en sociale omstandigheden van inwoners van deze woongebieden. Ruimte die nu in gebruik is voor andere functies of vrijkomt door bevolkingskrimp en toenemende leegstand zou aangewend kunnen worden om meer openbaar groen aan te leggen. Als deze ruimte niet gevonden wordt, kan worden ingezet op multifunctioneel groen.
- Een wens van de gemeente is dat inwoners openbaar groen kunnen gaan adopteren: dit verhoogt participatie, haalt druk van het gemeentelijke groenbeheer en geeft de kans om groen aan de wensen van inwoners aan te passen. Ook verkoopt de gemeente reststroken groen aan inwoners, naar aanleiding van de grote vraag hiernaar. Dit reststrokenbeleid heeft enerzijds het vergroten van het woongenot tot doel en anderzijds lagere onderhoudskosten.
- Ook op bedrijventerreinen is het aandeel openbaar groen laag. Met name geldt dit voor de terreinen van Chemelot, Holtum Noord, Bedrijvenstad Sittard en Sittard Noord. Bij herontwikkeling kan ingezet worden op meer openbaar groen, maar bij private terreinen is dit niet aan de gemeente. De gemeente kan in deze gevallen wel aanzetten tot vergroening door stimulerende maatregelen, afspraken met bedrijven, of bewustwordingscampagnes. De hoge mate van verstening en de opgave om bedrijventerreinen te vergroenen is een van de uitkomsten uit het onderzoek van Ecorys. In de nog op te stellen uitvoeringsagenda 'ruimte voor MKB op toekomstbestendige werklocaties' is vergroenen een aandachtspunt bij herontwikkeling van bedrijventerreinen. De Omgevingsvisie en de uitvoeringsagenda zouden feitelijk ondersteunend aan elkaar moeten werken.
- De dorpen in het buitengebied hebben ook geen groot aandeel openbaar groen, maar dit is minder problematisch omdat zij omgeven zijn door groen buiten de dorpskernen, "groene mantels". Voorwaarde is hierbij wel dat dit groen bereikbaar, begaanbaar en kwalitatief hoogwaardig is en blijft.
- Grootschaligere gebiedsontwikkeling biedt kansen voor meer parken en voor de aanleg van (laan)bomen en andersoortig groen. Een voorbeeld hiervan is het Maaslandpark, dat aangelegd is als tijdelijke overbrugging tot er een nieuwe functie van het gebied gevonden is. Binnen de perspectieven zou opgenomen kunnen worden om het Maaslandpark de huidige functie te laten behouden en om te zoeken naar andere gebieden waar soortgelijke kansen liggen.

Het in 2023 uitgevoerde rekenkameronderzoek naar het groenbeleid en onderhoud biedt concrete bouwstenen voor de ontwikkeling van het groenbeleid;

Groenbeleid

- Actualiseren en vernieuwen Groenstructuurvisie en Bomenbeleidsplan naar een overkoepelend Groenbeleidsplan waarin stedelijk groenbeleid, bomenbeleid en natuur- en landschapsbeleid in onderlinge samenhang en met duidelijke doelen zijn opgenomen. In het nieuwe groenbeleidsplan dan ook de vertaling van recente beleidstukken als de 'Lokale inclusie agenda 2020 – 2024' en het 'Beleidsplan Water en Klimaatadaptatie 2022-2027 Westelijke Mijnstreek' opnemen. Deze beleidsdoelen aan de hand van een uitvoeringsprogramma meetbaar maken en als beleidsindicatoren invoeren in de begrotingssystematiek om de realisatie van deze doelen te kunnen monitoren. Op deze wijze kan dan ook de raad geïnformeerd blijven.
- In samenhang met het nieuwe groenbeleidsplan opstellen van een groen-blauwe structuurkaart voor de gehele gemeente (zowel binnen- als buitengebied) met waarden, functies, ambities en kansen.
- Herijken van de gedateerde gemeentelijke regelgeving voor het beschermen en kappen van bomen. In aansluiting hierop het opstellen van een gemeentelijke regeling voor inpassing en compensatie van groen in geval van ruimtelijke ontwikkelingen.

Groenbeheer

- Opstellen van thematische beheerplannen die het vaktechnische groenbeheer en methodieken vastleggen in aanvulling op/uitwerking van het bestaande beheerplan Groen.
- Ontwikkelen van een procedure en aanpak om de resultaten van de monitoring onderhoudskwaliteit te benutten voor het bijsturen van het onderhoud, terugkoppeling naar het beleid en informeren van bestuur en raad.

- Het inspelen op klimaatadaptie en biodiversiteit optimaliseren door (meer) in te zetten op een integrale aanpak samen met weg-, riool- en waterbeheer.

Groenparticipatie

- De uitgangspunten van het gemeentebrede participatiebeleid 'Trots op onze tuin' verankeren in het nieuwe groenbeleidsplan en uitwerken hoe hier vanuit het groene vakgebied invulling aan gegeven wordt in samenhang met A1.
- Het functioneren van de bestaande wijkplatforms t.a.v. groen versterken en ondersteunen door instellen van een overkoepelend overleg, uitbreiding van subsidie en eenduidige regels stellen omtrent hetgeen een wijkplatform van de gemeente mag verwachten.
- Gericht onderzoek doen naar de tevredenheid en verbeterpunten ten aanzien van groenparticipatie door specifiek de actieve participanten te bevragen. Op grond van de uitkomsten het participatiebeleid hierop aanpassen en verfijnen en vervolgens monitoren.

3 Economische veerkracht

Bij de analyse van de ecologische veerkracht zijn zes taakvelden onderzocht:

- Detailhandel en horeca
- Vrijtijdseconomie
- Circulariteit
- Logistiek
- Industrie
- Lokale bedrijvigheid

In deze taakvelden wordt veelal gewerkt aan economische ontwikkeling van de gemeente op MKB en industrieel niveau, de transitie naar een duurzame mobiliteit en de groei naar een circulaire economie. Deze taakvelden dragen bij aan de meeste van de doelen voor de fysieke leefomgeving maar dragen in het bijzonder bij aan de doelen van de economische veerkracht.

3.1 Detailhandel & Horeca

In deze paragraaf wordt de huidige situatie en de autonome ontwikkeling voor het taakveld Detailhandel & Horeca binnen de stadscentra Sittard-Geleen beschreven, alsmede voor de wijk- en buurtvoorzieningen en de perifere detailhandel.

3.1.1. Huidige situatie

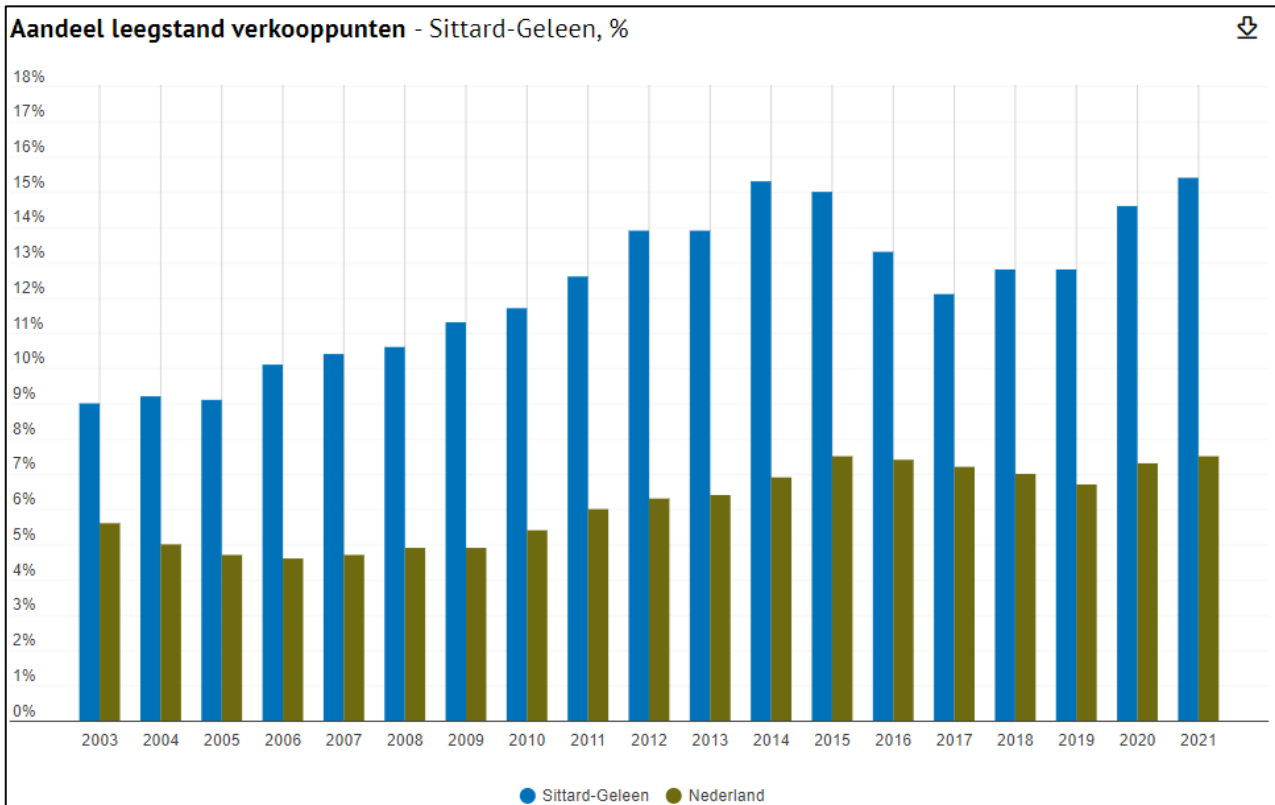
De detailhandel staat onder druk. Autonome ontwikkelingen zoals internetwinkelen en de voorbije Covid-periode hebben de afgelopen jaren hun tol geëist van deze sector. In Sittard-Geleen speelt daarbij nog de aanwezigheid van concurrerende winkelgebieden op korte afstand binnen en buiten Nederland. De leegstand in beide stadscentra is hoog, hoger dan het landelijke en provinciale gemiddelde. De gemeente zet – in het belang van de leefbaarheid - in op versterken van de stadscentra. De wijk- en buurtvoorzieningen dienen op loop- fietsafstand bereikbaar te zijn en toekomstbestendig met de aanwezigheid van voldoende dagelijks aanbod. Het aanbod op de aangewezen perifere detailhandel locaties wordt beperkt tot volumineuze artikelen, die vanwege de omvang en ruimte die nodig is voor uitstalling van artikelen, moeilijk inpasbaar zijn in bestaande winkelgebieden zoals de centra, wijken en buurten. Deze beleidsuitgangspunten worden sinds de vaststelling van het detailhandelsbeleid in 2008 en in 2009 (perifere detailhandel) gehanteerd en zijn bij de vaststelling van de Omgevingsvisie Sittard-Geleen in 2016 overgenomen. In de Structuurvisie Ruimtelijke economie Zuid-Limburg ligt de hoofdstructuur van winkelgebieden vast, die aansluit bij het gemeentelijk beleid. De actualisatie van detailhandelsbeleid op niveau van de Westelijke Mijnstreek ligt eind 2023 ter besluitvorming voor.

Stadscentra

De stadscentra van Sittard en Geleen hebben een verschillende historie. Sittard is een historische stad die al in het jaar 1000 stadswallen had en in 1243 stadsrechten kreeg. Deze historie is nog steeds duidelijk in het huidige stedelijk weefsel te zien. Er is veel monumentaal vastgoed in het centrum, de stadswallen zijn deels nog intact, en de schootsvelden rondom de oude binnenstad zijn nog duidelijk zichtbaar in het landschap. Sittard greep in 2021 net naast de titel van mooiste vestingstad van Nederland (ANWB). De historische waarde die Sittard heeft, trekt veel recreanten en bezoekers naar de stad.

Het centrum van Geleen is ontstaan vanuit de gehuchten Oud-Geleen, Lutterade en Krawinkel. Het gemeentebestuur van Geleen besloot in 1920 om een nieuw raadhuis aan te leggen dat de drie woonkernen met elkaar verbond, anticiperend op de explosieve groei als gevolg van de mijnbouwactiviteiten. In zestig jaar tijd groeide de bevolking van 4.000 naar 36.000 inwoner door de opkomst en groei van de mijnbouw. In 1967 sloten de mijnen echter en vanaf deze periode daalde langzaam de bevolking van Geleen en daarmee de vitaliteit van het centrum.

Sittard-Geleen kampt zowel absoluut als in vergelijking met de rest van Nederland met een erg hoge leegstand. In 2020 bedroeg de leegstand in oppervlak over de gehele gemeente 11% (CBS, 2021). Hier werden voornamelijk de kleinere ondernemers geraakt: gemeten naar het aantal winkels was deze leegstand in 2020 zelfs 19%. De gemiddelde leegstand in 2020 bedroeg landelijk 6% en in Limburg 9%. Gemeten naar het aantal verkooppunten is in de afgelopen 18 jaar (2003 – 2021) de leegstand van 9% naar 16% gestegen, dit is een snellere stijging dan het landelijke gemiddelde (Figuur 71, sittard-geleen.incijfers.nl). Deze stijging geeft echter een vertekend, optimistisch beeld van de situatie in het centrum. Het aandeel leegstand in de centra, en met name in de binnenstad van Geleen, is namelijk nog hoger. Hier bedroeg de leegstand in 2016 al 28% (eindrapportage kernwinkelgebied Geleen, 2016). Deze cijfers zijn in de laatste vijf jaar alleen maar verder gestegen door de opkomende populariteit van de online winkelen en de coronacrisis.

Figuur 71: Het aandeel leegstand, gemeten naar verkooppunten in Sittard-Geleen en Nederland in de periode 2002-2021. Bron: sittard-geleen.incijfers.nl

Een hoge leegstand heeft een aantal nadelige effecten op de centra. Ten eerste verliest de binnenstad vitaliteit en daarmee aantrekkingskracht en verdienvermogen voor ondernemers die in het centrum gevestigd zijn. Daarnaast is er bij leegstand die in de tientallen procenten loopt sprake van ruimte op een goed ontsloten en gunstig gelegen locatie die ingezet zou kunnen worden voor andere maatschappelijke doelen zoals wonen, diensten, kantoren, zorg of openbaar groen. Ook leiden leegstaande winkelpanden en verlate delen van het centrum tot verloedering en de staat van onderhoud van de buitenruimte. Daarmee wordt een gebied aantrekkelijker voor criminelen die leegstaande winkelpanden gaan huren om er bijvoorbeeld hennepkwekerijen in aan te leggen. Hierdoor neemt het risico op ondermijning toe. Omwonenden en bezoekers van het centrum merken de effecten van toenemende leegstand in de veiligheidsbeleving: de Buurtmonitor (2020) laat zien dat slechts 46% van de inwoners van Geleen Centrum aangeeft zich veilig te voelen in de buurt tegenover een gemiddelde van 65% voor de hele gemeente. De gemeente werkt met omliggende gemeenten en organisaties als de politie, belastingdienst en het openbaar ministerie aan het project 'Aanpak Spookbedrijven Westelijke Mijnstreek', waarbij controles uitgevoerd worden bij bedrijven.

De gemeente probeert de toenemende leegstand al enkele decennia tegen te gaan. Om dit te verwezenlijken zijn er de laatste 20 jaar verschillende plannen gemaakt voor de centra van Geleen en Sittard. Voor Geleen zijn de volgende stukken opgesteld:

- In 2004 heeft de gemeente het Centrumplan Geleen vastgesteld. Hierin zijn maatregelen vastgesteld voor de binnenstedelijke herstructurering. Deze maatregelen zijn in de periode 2004-2014 deels uitgevoerd, er is echter ook afgeweken van het Centrumplan.
- In 2015 is er besloten om aan de hand van het Centrumplan en de ontwikkelingen in het centrum te kijken naar de aanpak van de leegstand. Hier is een programma uit samengesteld met verschillende projecten en maatregelen voor de periode van 2015-2025. Deze projecten en maatregelen zijn erop gericht om het centrum van Geleen weer gezond te maken en zijn ook passend bij de maat en schaal van het profiel. (Raadsvoorstel actualisatie centrumplan Geleen, 2015).
- Het programma is te vinden in het stuk Actualisatie Centrumplan Geleen (2015) in combinatie met het uitvoeringsprogramma 2015-2025. Voor het centrum zijn vier deelprogramma's opgezet, te weten een centrumstedelijk programma met retail, horeca, wonen, werken en cultuur, het inrichten van de openbare ruimte

zodanig dat de sfeer en beleving in het centrum verbeteren, het werken aan bereikbaarheid en infrastructuur en het nemen van maatregelen voor monumentale panden. Hierin zijn verschillende maatregelen te vinden waaronder de verplaatsing van de horeca uit het Horecastraatje naar het Horecaplein, de herbestemming van achterblijvende panden in de aanloopstraten van het centrum, het toevoegen en aanleggen van fietsenstallingen, de herinrichting van het plein voor het stadhuis en de aanleg van fietsroutes binnen het centrumgebied. Een detailkaart van de plannen voor het centrum is te zien in Figuur 35.

- De plannen voor Geleen Centrum gaan in lijn gebracht worden met de Toekomstvisie. Daarvoor richt één van de ontwikkelpaden in de gemeente zich op het centrum van Geleen. Een samenvatting hiervan is in onderstaand tekstkader opgenomen.

Kader: ontwikkelpad Geleen Centrum

In april 2021 zijn op basis van de Toekomstvisie Sittard-Geleen 2030 de eerste lijnen uitgezet voor de ontwikkelpaden. Eén van die paden richt zich op Geleen Centrum. De visie die uiteengezet wordt richt zich op de ontwikkeling van Geleen Centrum tot een Innovation District waar diverse vormen van innovatie te beleven zijn en waar ruimte voor ontmoeten en experimenteren is. Hierbij wordt nadrukkelijk de verbinding gelegd met het naastgelegen Chemelot en Chemelot Campus. Opgaven zijn om de binnenstad nieuwe dynamiek te geven, leegstaand vastgoed te herprogrammeren en het sleetse karakter van de openbare ruimte aan te pakken. Daarbij dient de retail zich te concentreren in een kernwinkelgebied, waardoor ruimte vrijkomt voor andere ontwikkelingen.

Ten behoeve van het ontwikkelpad is in 2021 een prijsvraag uitgeschreven voor het beste idee voor de nieuwe binnenstad. Twee ideeën zijn gehonoreerd:

Het verspreide Paleis: hierbij wordt ingezet op de ontwikkeling van het centrum van Geleen tot een gebied waarin wonen als dienst in plaats van bezit gezien wordt. Concreet betekent dit dat werknemers van Chemelot in het centrum gehuisvest zullen worden, waarbij de functies van wonen, werken en de verbindingen met andere aspecten van het sociale leven verspreid door het centrum gevonden kunnen worden. Voorbeelden hiervan zijn een gedeelde keuken aan een plein, een woonkamer als hotellobby en een ruimte voor start-ups die ook als werkplek voor actieve ouderen ingericht wordt.

Geleen kraakt Geleen: dit model gaat ervan uit dat er veel ruimte voor maatschappelijke functies als wonen, openbaar groen en creatieve invullingen door bewoners teruggewonnen kan worden uit het centrum van Geleen door lege panden en bouwblokken zonder functie af te breken en bewoners en ondernemers ertoe te nodigen om gebruik te maken van de ontstane ruimte.

GL1 het nieuwe Geleense DNA

Waarbij de herontdekking van de verwevenheid van de industrie op Chemelot/Brightlands Campus en Geleen Centrum wordt opgepakt. Op Chemelot en de Campus worden de technologische innovaties ontwikkeld voor een circulaire industrie. Geleen Centrum kan zich ontwikkelen tot dé plek in de regio en ver daarbuiten waar de maatschappelijke innovaties voor een circulaire samenleving worden ontwikkeld en industriële innovaties door de samenleving kunnen worden getoetst. Om te versnellen naar een samenleving waarin geen fossiele brandstoffen meer gebruikt worden en alle afval weer een grondstof wordt voor nieuwe producten, kunnen de industrie op Chemelot / Brightlands Campus en Geleen Centrum elkaar versterken. Chemelot Circular Hub is de aanpak om de technologische innovaties te ontwikkelen voor een circulaire industrie. GL1 is de aanpak om maatschappelijke innovaties te ontwikkelen voor een circulaire samenleving.

Het resultaat zal een broedplaats zijn voor de circulaire samenleving, waar zich een gemeenschap ontwikkelt van inwoners, ondernemers, onderzoekers, vastgoedeigenaren en anderen die maatschappelijke innovaties gaan realiseren voor een samenleving zonder fossiele brandstoffen en restafval. Het resultaat is een bruisend Geleen Centrum. Leegstaande panden worden gevuld met vernieuwende combinaties van functies. Winkels en horeca hebben het economische draagvlak om toekomstbestendig te zijn. Vanuit de Impulsaanpak Winkelgebieden is een subsidie verkregen om als vliegwiel deze beweging in een gebiedsgerichte aanpak op te pakken en vorm te geven.

Voor het centrum van Sittard zijn de afgelopen decennia de volgende stukken opgesteld:

- In 1998 is het masterplan Zitterd Revisited (1999 – 2009) opgesteld, hierin is de strategie voor de herstructurering van het centrum vastgesteld.
- In 2012 is er door de gemeenteraad besloten om het masterplan Zitterd Revisited te actualiseren en aan te passen doordat de omstandigheden binnen de stad sterk waren veranderd door de crisis. De gemeente zet in op de herbestemming van leegstaande of leegkomende gebouwen en introduceert een clustering in het Kernwinkelgebied, met een historisch centrum met winkel- en horecafunctie, een kennis- en cultuurcluster, een studentencluster en een werkcluster. De onderdelen en aanpassingen voor de transformatie die beschreven staan

in de Actualisatie Zitterd Revisited zijn onder meer het inrichten van de locatie van het oude Maaslandziekenhuis als tijdelijk park (het Maaslandpark), het herontwikkelen van leegstaande panden (V&D gebouw, ABC Complex), wonen boven winkels, het transformeren van de aanloopstraten binnen het centrum en de herstructurering van enkele pleinen en parkeerplaatsen. Een detailkaart van de plannen voor het centrum is te zien in Figuur 36. **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** Voor de periode 2014-2018 is een uitvoeringsprogramma opgenomen in het beleidsstuk, voor de periode 2019-2025 is een minder concreet uitgewerkt programma beschreven.

- Net als in Geleen Centrum is de binnenstad van Sittard een van de ontwikkelpaden in het kader van de Toekomstvisie.

Kader: ontwikkelpad Sittard Centrum

In april 2021 zijn op basis van de Toekomstvisie Sittard-Geleen 2030 de eerste lijnen uitgezet voor de ontwikkelpaden. Eén van die paden richt zich op Sittard Centrum. De visie die uiteengezet wordt richt zich op het behoud en de versterking van het vitale centrum met het historische hart. Naast winkelen dient er ook plek te zijn voor horeca, stedelijk wonen, cultuur, onderwijs en werken, en dient de openbare ruimte hoogwaardig ingericht en goed bereikbaar te zijn. Voorbeelden van ontwikkelingen in Sittard Centrum zijn de ontwikkeling van het leegstaande V&D pand tot huis van de stad incl. Visit Experience centrum, de herontwikkeling van het stationsgebied, het versterken van wonen in de historische binnenstad en het aanleggen van meer (klimaat)groen in de openbare ruimte in combinatie met het versterken van de beleving van de cultuurhistorie.

Wijk- en buurtvoorzieningen

Sittard-Geleen kent een fijnmazige structuur van wijk- en buurtvoorzieningen. Centrum Born als wijkvoorziening, die qua omvang en aanbod en het verzorgingsgebied van de kernen van de voormalige gemeente Born een grotere omvang heeft. Daarnaast zijn er 8 buurtvoorzieningen, te weten Munstergeleen, Limbrichterveld, Stadbroek, Kemperkoul, Oud Geleen, Bloemenmarkt, Zuidhof en Grevenbicht. Het supermarktcluster bij het Fortuna Stadion dient als voorziening voor Sittard-Zuid. Dit aanbod beperkt zich tot de twee supermarkten, aanvullend dagelijks aanbod is niet mogelijk. De marktruimte voor de dagelijkse sector staat onder druk. Er is geen ruimte voor toevoeging van nieuwe supermarkten. Verplaatsing naar de aangewezen voorzieningclusters is wel mogelijk.

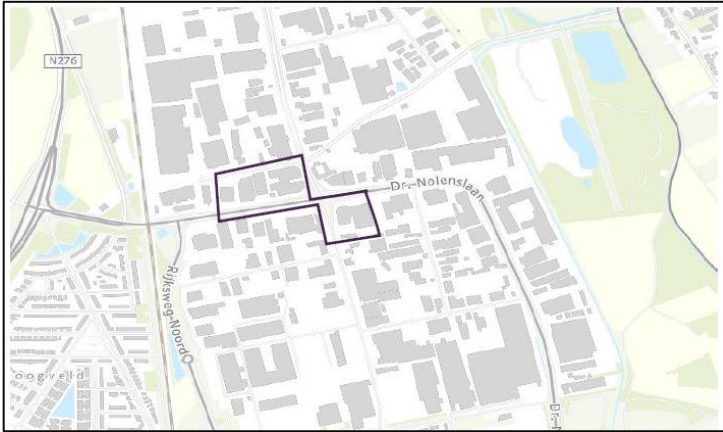
De wijk- en buurtvoorzieningen functioneren redelijk tot goed. In alle voorzieningen is aanbod van supermarkten, bij de grotere wijk- en buurtvoorzieningen is aanvullend aanbod aanwezig. De leegstand is beperkt. Alleen de buurtvoorziening Lindenheuvel (Bloemenmarkt) kent structurelere leegstand.

Perifere detailhandel

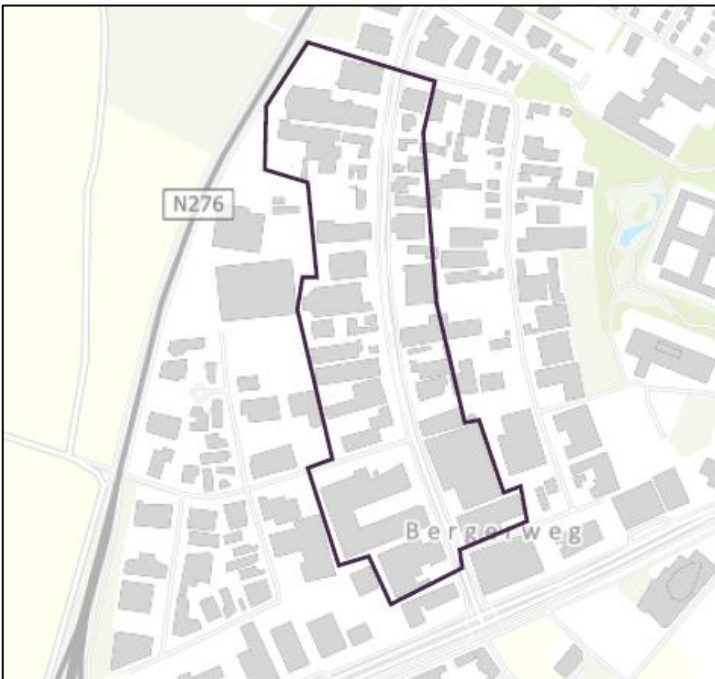
Er zijn drie zgn. perifere winkelgebieden in Sittard-Geleen. Dit zijn locaties die buiten de binnenstedelijke winkelgebieden liggen. Retailpark Sittard-Geleen is de bovenlokale voorziening voor alles in en rondom het huis. De detailhandelszone aan de Industriestraat op Handelscentrum Bergerweg bevat gemengd aanbod in de sfeer van woninginrichting, keukens, tegels, sanitair, rolluiken, ramen en deuren en ABC (auto's, boten, caravans, scooters en fietsen) en heeft de potentie om uit te groeien tot een mobiliteitscluster.

De kleinere detailhandelszone aan de Dr. Nolenslaan bevat aanbod in de sfeer van Doe-het-zelf, woninginrichting, en ABC. Retailpark Sittard Geleen kent geen structurele leegstand. Op de twee andere locaties is – naast de detailhandelsfuncties – bedrijvigheid toegestaan en ingevuld.

Het Retailpark is alleen ontsloten via de rotonde op de Mauritsweg. Onderzocht wordt de mogelijkheid om een tweede noodzakelijke aansluiting te realiseren via de Urmonderbaan of de bestaande aansluiting te verbeteren.

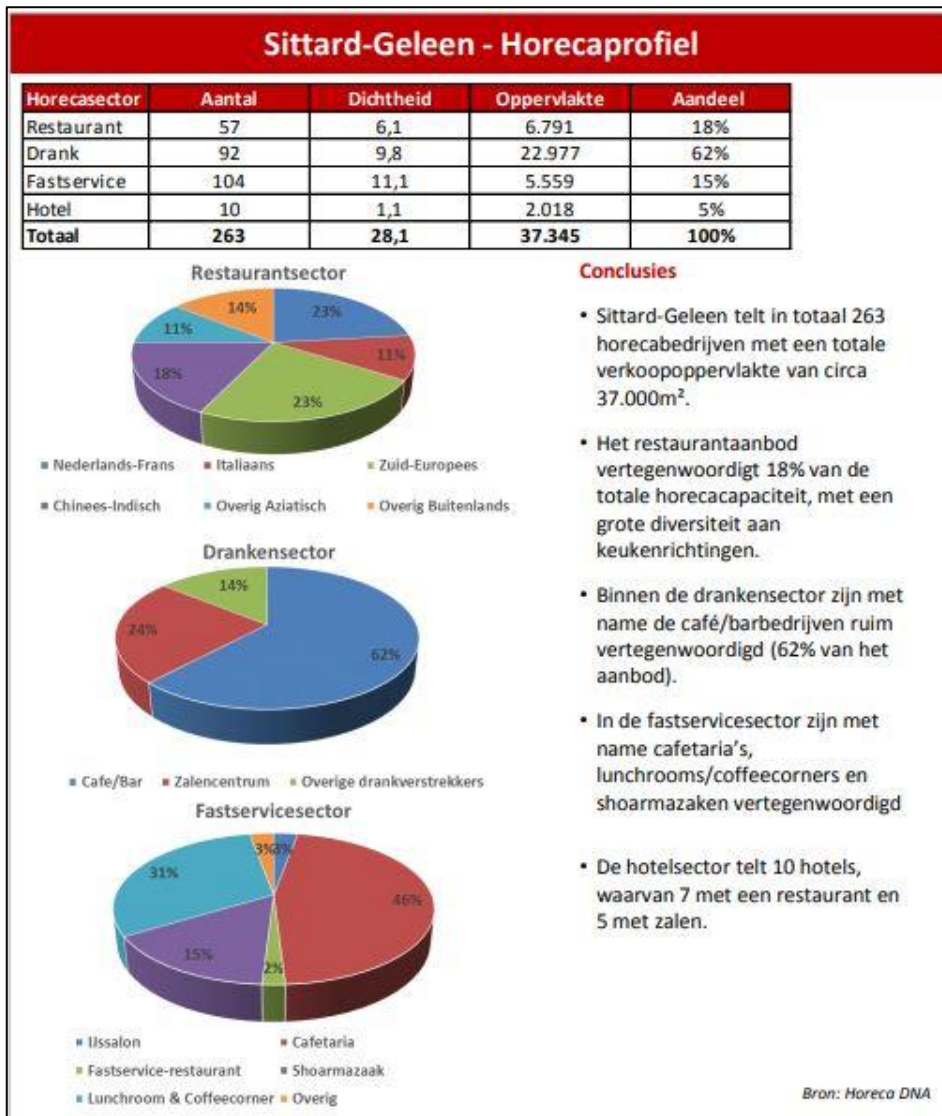
Figuur 72: Afbakening Dr. Nolenslaan.

Figuur 73: Afbakening detailhandelszone Handelscentrum Bergerweg.

Horeca

De Horecavisie Sittard-Geleen 2017 bevat de ruimtelijk economische visie op de horecaontwikkeling in Sittard-Geleen. De visie geeft aan welk uitbreidingspotentieel er is en waar uitbreiding kan plaatsvinden. Ook worden actielijnen geformuleerd om de kwaliteit en beleving van de horeca te verbeteren.

Figuur 74: Horecaprofiel Sittard-Geleen. Bron: Horeca DNA.

• Ruimtelijke economische visie – Actielijnen concentratiegebieden Sittard

<p>Actielijnen Stationsgebied/Rijksweg</p> <p>Stationsgebied en Steenweg</p> <ul style="list-style-type: none"> In dit gebied dienen geen horecabedrijven toegevoegd te worden, aangezien de focus op het centrum moet blijven liggen (compactisering binnenstad Sittard). Huidige horeca op strategische zichtlocaties ter bevordering van natuurlijke loop is afdoende. Aandacht houden voor buitenruimte & informatievoorziening → welkome entree. Uitstraling van rustpunt Le Clochard dient verbeterd te worden. Leegstand opvullen met tijdelijke concepten of kunstexpositie in etalages. <p>Rijksweg</p> <ul style="list-style-type: none"> Ontwikkelen van restaurantcluster op kruising Steenweg/Voorstad/Rijksweg. Upgrade uitstraling gevels Rijksweg. Verbinding met Ligne verbeteren (invulling, bewegwijzering, verlichting). 	<p>Actielijnen Paardestraat en Putstraat</p> <p>Paardestraat (gedeelte tussen Putstraat en Dominicanenwal)</p> <ul style="list-style-type: none"> Consolideren van huidige cluster van bedrijven in de dranken- en fastservicesector (cafés en ontzuuchteringszaken) aan Marktkant en concepten die zich op doelbezoek richten (luxere restaurant segment) in de rest van de straat. <p>Putstraat (gedeelte tussen Markt en Plakstraat)</p> <ul style="list-style-type: none"> Putstraat is in potentie een straat voor een sfeerful horeca-concentratiegebied. Beeldkwaliteit panden optimaliseren. Gesprekken voeren met eigenaren van onroerend goed en uitwerken in uitvoeringsprogramma. Ontwikkeling restaurants of kleinschalige fast casual formules. Voetgangerszone realiseren met kleine terrassen (buiten eten).
<p>Actielijnen Ligne/Winkelstraat</p> <ul style="list-style-type: none"> Nieuwe horeca binnen het winkelgebied dient overdag geopend te zijn (geen gesloten gevels tijdens winkeltijden). Voor nieuwe horeca sturen op differentiatie binnen dag-horeca met sterke formules gericht op gezond (sandwiches, sappen, salades, pasta's), maar ook ruimte voor de 'vette hap'. Intensiever handhaven op naleven regelgeving ten aanzien van mengvormen om ongelijke concurrentie met reguliere horecazaken te voorkomen. Leegstand opvullen met tijdelijke concepten of kunstexpositie in etalages. In Ligne is binnen de huidige bestemming nog ruimte voor een restaurant en een drankverstrekker. Verder inzetten op combinaties met leisure. Grote fastfood ontbreekt in centrum. De Ligne zou hier een goede locatie voor kunnen zijn. 	<p>Actielijnen Markt en Dwaalmilieu</p> <p>Markt</p> <ul style="list-style-type: none"> Inzetten op horeca die zowel overdag als 's avonds geopend is. Waar mogelijk inzetten op diversiteit (keukenrichtingen) en verhoging van kwaliteit. Inzetten op verdere verbetering van uitstraling terrassen. Behouden eigen identiteit maar wel verbeteren beeldkwaliteit. Grote fastfood ontbreekt in centrum. Het oude pand van de V&D zou hier een goede locatie voor kunnen zijn. <p>Dwaalmilieu</p> <ul style="list-style-type: none"> Geen uitbreiding van horeca Eventueel mengvormen met kunst of cultuur.

• Ruimtelijke economische visie – Actielijnen concentratiegebieden Geleen

<p>Actielijnen Winkelgebied/Raadhuisstraat</p> <p>Winkelgebied</p> <ul style="list-style-type: none"> Uitsluitend winkel ondersteunende horeca en bij voorkeur aan de Markt. (gedeelte tussen Groenstraat en ingang parkeergarage, in volksmond "Nieuwe Markt") Nieuwe horeca binnen het winkelgebied dient overdag geopend te zijn (geen gesloten gevels tijdens winkeltijden). Verbeteren routing/natuurlijke loop en verhogen van sfeer op Marktplein. <p>Raadhuisstraat:</p> <ul style="list-style-type: none"> Raadhuisstraat is in potentie een straat voor een sfeerful horeca-concentratiegebied. Locatie om restaurants of kleinschalige fastcasual formules naartoe te verplaatsen. Beperkte ontwikkeling drankensector (vervanging van aanbod dat elders verdwijnt). Kleine terrassen (buiten eten en drinken). 	<p>Actielijnen Markt</p> <p>Markt Noord</p> <ul style="list-style-type: none"> Uitsterf beleid aanwezige horeca en herontwikkeling van dit gebied voor ambtelijke huisvesting. <p>Markt Zuid</p> <ul style="list-style-type: none"> Ontwikkelen tot huiskamer en terraslocatie van Geleen. Locatie om restaurants of drankensector naar toe te verplaatsen. Oude stadhuis horecalocatie met terras.
<p>Actielijnen Rijksweg</p> <p>Rijksweg</p> <ul style="list-style-type: none"> Uitstraling leegstaande (horeca-)panden aanpakken. Locatie voor afhaal- en bezorgconcepten en ontzuuchteringszaken. Ondernemers van restaurants waar mogelijk aansporen te verplaatsen naar Raadhuisstraat en/of Markt Zuid. 	

• Ruimtelijke economische visie – Actielijnen overige concentraties en buitengebieden

Actielijnen overige concentraties/clusters

Overige horecaconcentraties/-clusters Sittard en Geleen

Heeft betrekking op Tudderenderweg, Lindenheuvel, Peschstraat en Zuidhof.

- Consolideren huidige aanbod van wijkondersteunende horeca.
- Horecaconcentratie in Oud Geleen (Peschstraat) concentreren rond kruising Peschstraat, Pieterstraat, Pastoor Vonckenstraat en Marcellienstraat (niet uitwaaiëren).

Concentraties overige woonkernen

Heeft betrekking op centra van Born, Limbricht en Mustergeleen.

- Consolideren huidige aanbod van ondersteunende horeca voor de woonkernen en horeca voor recreatieve doelgroepen (bezoekers van de woonkernen en passerende wandelaars en fietsers).

Actielijnen Buitengebied

Bedrijventerreinen

- Uitsluitend ruimte voor horeca die ondersteunend is aan de aanwezige bedrijvigheid (coffeecorner, lunchrooms of andere zaken die overdag geopend zijn, eventueel in combinatie met catering).
- In grootschalige retailconcepten (zoals bouwmarkten, tuincentra, woonwinkels, etc.) combinaties met ondergeschikte horeca toestaan binnen de voorwaarden van blurring/mengformules (zie pagina 64).

Overige bebouwde kom

- Horeca-uitbreiding bij voorkeur in de centra, hier zijn voldoende locaties beschikbaar (bovengemiddelde leegstand).
- Uitbreiding buiten de concentratiegebieden trekt bezoekers uit de centra, zorgt voor meer leegstand in de centra en verslechtert de regionale concurrentiepositie van de binnenstad als geheel.
- Ook voor grootschalige horecaformules geldt dat het de voorkeur heeft om een locatie in één van de centra te vinden. Of deze voorkeurslocatie voor grootschalige horeca in het centrum realiseerbaar is, is echter afhankelijk van praktische aspecten (parkeergelegenheid, bereikbaarheid, beschikbaarheid van grote panden) alsmede van bedrijfseconomische aspecten (gevraagde huurprijzen voor panden in het centrum). Het is daarom mogelijk dat dergelijke grootschalige concepten uitsluitend realiseerbaar zijn buiten de centra.

Buitengebied

- Horeca ter bevordering van buitenrecreatie zoals bijvoorbeeld een pannenkoekenrestaurant of brasserie-formule op goed bereikbare en natuurlijke locaties.

MASTERPLAN CENTRUM GELEEN

- centrum bebouwing
- kernwinkelgebied
- trekkers kernwinkelgebied (supermarkt)
- transformatie aanloopstraat
- M** materialen - chemie - science
- C** cultuur - media - podium
- A** ambtelijke huisvesting
- aandacht leegstand

P1 Centrum stedelijke functies

- compactisering kernwinkelgebied
- transformatie aanloopstraten
- herontwikkeling horecastratie / plein
- woningbouw ontwikkeling Nolienslaan
- schrappen woningbouwvlaktes
- aanpassing Hanehof
- cultuurwarenhuis

P2 Openbare Ruimte

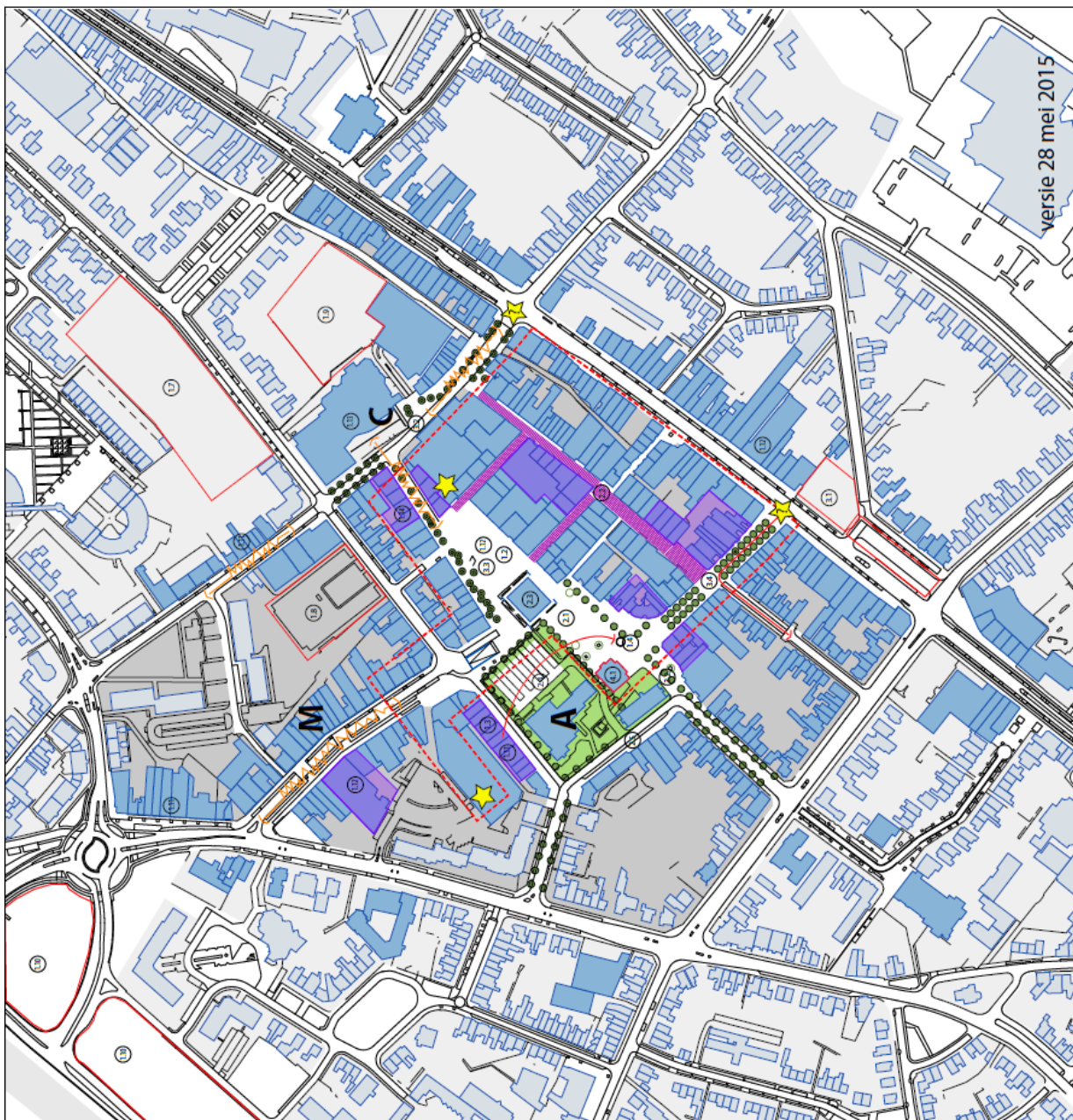
- upgrading Openbare Ruimte
- upgrading Salmstraat e.o.
- vergroening Galifetti / parkeren
- herinrichting Graaf Huybn-Markt

P3 Bereikbaarheid en infra

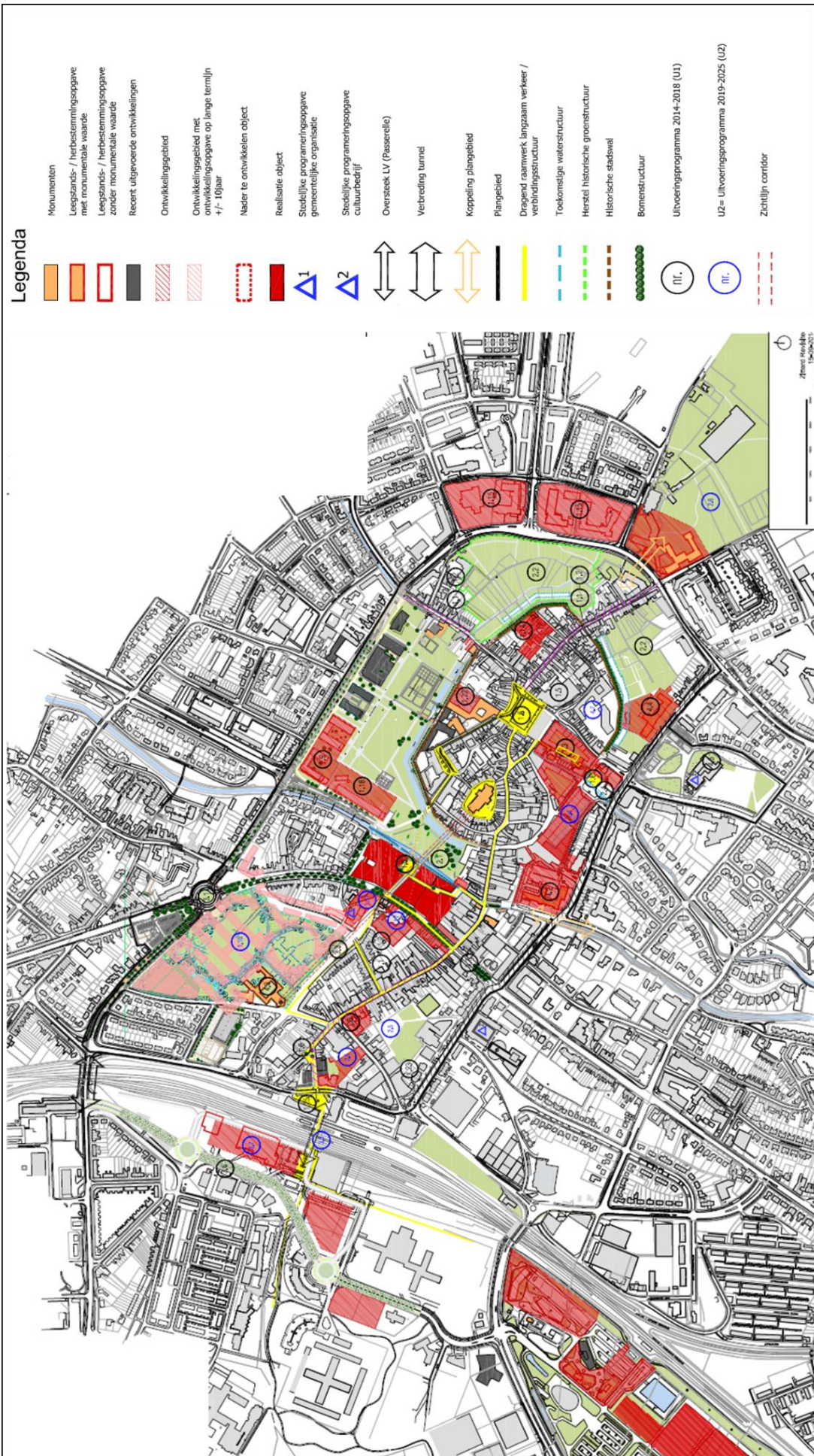
- herinrichting Op de Vey
- upgrading entrees
- fietsroutes
- verbeteren autotoegankelijkheid

P4 Gebouwen

- upgrading Oud Stadhuis

Figuur 75: De detailkaart van het Masterplan Centrum Geleen, 2021

Figuur 76: De detailkaart van het Masterplan Centrum Sittard, 2021.

3.1.2. Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Actualisatie Centrumplan Geleen	Gemeente	2015-2025	Uitwerking van ruimtelijke plannen herinrichting centrum Geleen, met uitvoeringsprogramma en begroting.
Actualisatie Zitterd Revisited	Gemeente	2014-2025	Uitwerking van ruimtelijke plannen herinrichting centrum Sittard, met uitvoeringsprogramma en begroting.
Actualisering Horecanota – onderdeel logiessector Sittard-Geleen	Gemeente	2016	Vaststelling van de aanbevelingen en uitgangspunten uit het adviesrapport horecanota logiessector, met nadere uitwerking van enkele punten.
Adviesrapport actualisering horecanota Logiessector	Gemeente (met oog op regio Zuid-Limburg)	2015-2020	Nota die toelicht of de gemeente op het gebied van hotelontwikkelingen uitbreidingsmogelijkheden dient te faciliteren en te stimuleren dan wel te beperken.
Actieprogramma Vrijtijdseconomie Sittard-Geleen	Gemeente	2020-2022	Programma met de ambitie om de sector vrijetijdseconomie in Sittard-Geleen te versterken, positioneren en vermarkten. Bevat beleidskaders, trends en ontwikkelingen, en analyses.
Retailstructuurvisie Sittard-Geleen	Gemeente	2008	raadsbesluit over de detailhandelsstructuur van Sittard-Geleen
(concept) subregionaal detailhandelsbeleid Westelijke Mijnstreek	2023 (raad eind van dit jaar)	gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein	raadsbesluit over de gewenste detailhandelsstructuur van de Westelijke Mijnstreek.
Structuurvisie Ruimtelijke Economie Zuid-Limburg (SVREZL)	2017	alle gemeenten Zuid-Limburg	raadsbesluit over de hoofdstructuur van de thema's detailhandel, bedrijventerreinen en kantoren in Zuid-Limburg.

Enkele trends en ontwikkelingen zijn relevant voor de vitaliteit van de stadscentra van Sittard en Geleen:

- In de afgelopen jaren is internetwinkelen sterk gegroeid, deze trend heeft zich alleen maar versterkt sinds de coronacrisis door de noodgedwongen aanpassing van het koopgedrag. Deze ontwikkeling treft voornamelijk de detailhandel, waarvan er naar verhouding veel is in de centra van Geleen en Sittard. Deze trend leidt tot risico's op meer leegstand in de stadscentra. Tegelijkertijd kan dit ook als kans gezien worden: vrijkomende ruimte kan worden gebruikt voor doelgerichte functies zoals wonen, werken, cultuur, kantoor, diensten, etc.
- Daarnaast zet de bevolkingskrimp binnen de gemeente door: de bevolking is geprognoseerd te dalen van 98.400 personen in 2000 naar 87.300 personen in 2035. Deze krimp zal bijdragen aan de toenemende woningleegstand en een kleinere bevolking leidt daarnaast tot een afnemende vraag naar voorzieningen.
- De bevolking binnen Sittard-Geleen vergrijsst en individualiseert. Dit is zowel een bedreiging als een kans voor de vitaliteit van het centrum. Vrijkomende ruimte in het centrum dient te worden gebruikt om gelijkvloerse en betaalbare woningen te realiseren in de nabijheid van voorzieningen; in 2035 is de vraag naar appartementen met ongeveer 400 gestegen ten opzichte van de huidige situatie. Een oudere en minder vitale bevolking zal ertoe leiden dat de vitaliteit in de centra verder onder druk komt te staan. Daarnaast verandert de vraag naar het soort voorzieningen, omdat ouderen andere behoeften hebben dan jongeren.

Dit wordt momenteel vertaald in het nieuwe detailhandelsbeleid.

In de Toekomstvisie worden perspectieven geschetst voor de ontwikkeling van de binnensteden van Sittard en Geleen in de komende decennia. Voor zowel Geleen Centrum als Sittard Centrum wordt door de gemeente gewerkt aan een ontwikkelpad waarin samen met inwoners, ondernemers en andere betrokkenen nagedacht wordt over de toekomstige ontwikkeling van de gebieden.

Voor Geleen Centrum wordt ingezet op een stadscentrum waar wonen gecombineerd wordt met winkelen, werken en recreatie. Een belangrijke onderscheidende ambitie voor de binnenstad van Geleen is om hier ruimte te gaan bieden voor economische activiteiten die de circulaire samenleving zichtbaar gaan maken. Dit wordt beschreven in de Strategische Gebiedsvisie van Chemelot (2021). De fysieke verbinding tussen Chemelot Campus en het centrum van Geleen wordt versterkt, onder meer door de bereikbaarheid van de campus te vergroten. Er worden betere fietsverbindingen aangelegd en het treinstation van Lutterade wordt opgewaardeerd als mobiliteitshub. In het centrum komen meer bedrijven die gerelateerd zijn aan circulariteit, waarbij ook meer ruimte voor openbaar groen geschapen wordt. De bedoeling is om het centrum van Geleen om te vormen tot een gebied dat duurzaamheid en circulariteit uitdraagt en dat aantrekkelijk is voor kenniswerkers die werkzaam zijn bij Chemelot.

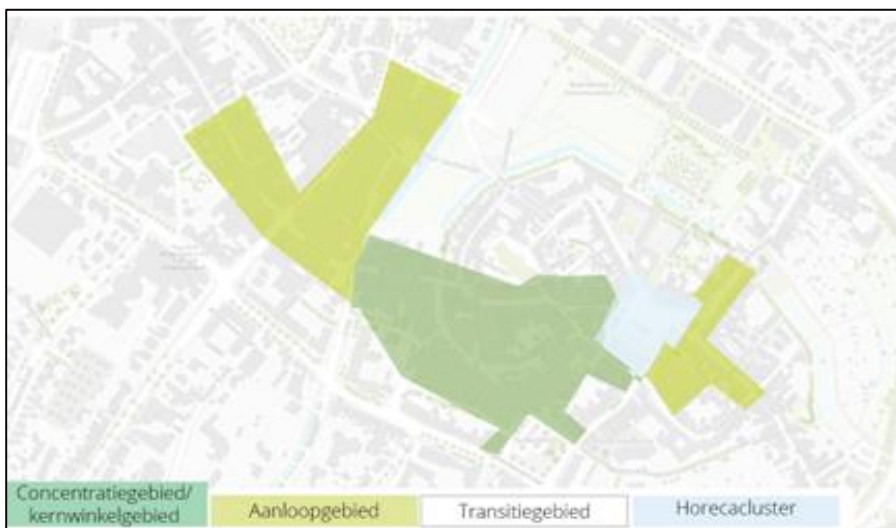
Figuur 77: Het toekomstbeeld van de binnenstad van Geleen en omstreken zoals beschreven in de Strategische Gebiedsvisie van Chemelot, 2021.

Voor het centrum van Sittard, waar minder sprake is van leegstand en risico's op verloedering en verschraving dan in de binnenstad van Geleen, is ook een ontwikkelpad actief. Hier zet de gemeente in op het samen met de samenleving / de participatiegroep nadenken over de functies die het centrum van oudsher gehad heeft: het uitdragen van de historische identiteit van het centrum, waarbij ruimte is voor toerisme, cultuurhistorie, ontmoeting en openbaar groen.

3.1.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

- Er is in de centra van Geleen en Sittard veel leegstand. Dit maatschappelijke probleem (en kans) staat al twee decennia op de politieke agenda in de gemeente en herinrichtingsplannen zijn meerdere malen herijkt. In 2021 zijn de meest recente versies van de masterplannen voor de centra vastgesteld. De functies die toegevoegd gaan worden in de centra zijn daarmee al in beeld, maar toch is er nog bewegingsvrijheid voor de perspectieven van de Omgevingsvisie. Het is dus zaak om, in nauwe samenspraak met de afdelingen binnen de gemeente die zich bezighouden met de herinrichting van de centra, de hoeken van het speelveld voor de perspectieven in beeld te brengen. Vrijkomende ruimte in de centra kan namelijk voor meerdere doeleinden ingezet worden: onder meer voor, wonen, werken, cultuur, kantoren diensten, openbaar groen, etc.
- Sittard wordt gepositioneerd als het subregionaal hoofdcentrum van de Westelijke Mijnstreek en krijgt daarbij passende prioriteit in het beleid. Het historische centrum zet sterk in op recreatief winkelen, ontmoeten, beleven en verblijven. In het centrum van Sittard blijven winkels belangrijk, maar het centrum is méér dan alleen een winkelgebied. Het centrum van Sittard dient zich te ontwikkelen naar recreatieve binnenstad met een sterke mix van detailhandel, horeca, dienstverleners en niet economische functies zoals wonen. Voor inwoners, regiobezoekers en toeristen de plek om te winkelen en elkaar te ontmoeten binnen een fraai historisch decor. Het centrum van Sittard bestaat uit diverse straten. Het centrum heeft van oudsher een sterk lineair karakter met aanzienlijke loopafstanden. Compactiseren is een noodzaak en krijgt prioriteit. Belangrijk hierbij is dat de bezoeker op een natuurlijke manier door het centrum wordt geleid door circuitvorming. Samen met ondernemers, eigenaren en bewoners wordt ingezet op duidelijke en onderscheidende deelgebieden.

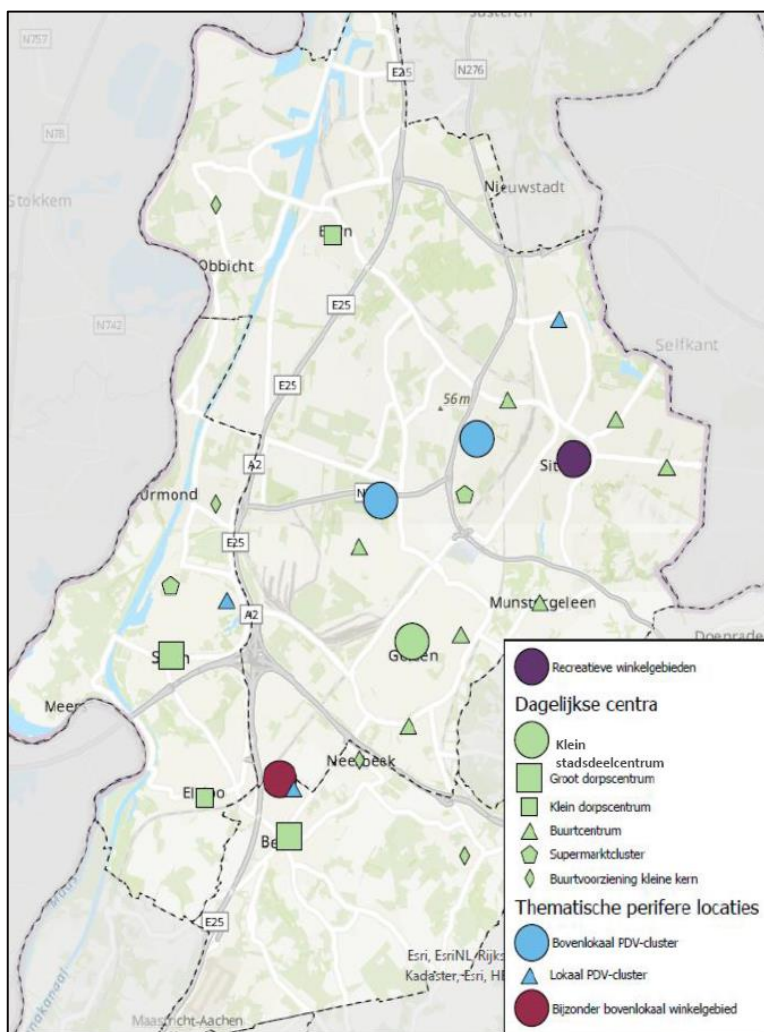
- Geleen versterken tot een klein stadsdeelcentrum. In tegenstelling tot de meeste andere dagelijkse centra, staat het centrum van Geleen al jaren sterk onder druk. Steeds meer winkels verdwijnen uit het straatbeeld, met langdurige en grootschalige leegstand tot gevolg. Om de grote leegstand in Geleen aan te pakken, is het nodig actief aan de slag te gaan met de compactiserings- en transformatieopgave. Het winkelareaal moet structureel worden verkleind en er moet naar een andere invulling worden gezocht. Dit vraagt om een intensieve samenwerking tussen ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeente. Met het oprichten van Ontwikkelpad Geleen worden hier stappen in gezet. Het Ontwikkelpad houdt zich -in lijn met Toekomstvisie Sittard-Geleen 2030-bezig met het ontwikkelen van een geheel nieuw perspectief voor Geleen centrum. Niet door terug te grijpen op de oude en vertrouwde situatie, maar juist door (ingrijpende) keuzes te maken en een nieuwe afslag te nemen. Er wordt ingezet op functiemenging, met als doel het centrum te ontwikkelen tot een InnovationDistrict, wat in nauwe verbinding staat met Chemelot met haar vele hoogopgeleide kenniswerkers. In het centrum van Geleen staan winkelen, wonen en werken centraal, waarbij o.a. de thema's duurzaamheid, circulariteit en innovatie belangrijk zijn. Denk hierbij aan duurzame producten, lokale initiatieven, aanbieders van gerecyclede en/of hergebruikte producten (tweedehandskleding).

- Voor wat betreft detailhandel zien we de meeste kansen voor dagelijks aanbod, aangevuld met een niet al te ruim niet-dagelijks aanbod. Daarmee profileert Geleen-centrum zich als winkelgebied op het niveau van een 'klein stadsdeelcentrum'. Versterking van het aanbod dagelijks is gewenst en noodzakelijk om de functie van een klein stadsdeelcentrum te vervullen. Denk hierbij aan sterke supermarkten maar tegelijk ook aan goede versspeciaalzaken en alle ruimte voor de goed bezochte weekmarkt. De trekkracht van supermarkten is essentieel en onmisbaar voor overig aanbod in het centrum van Geleen. Het heeft dan ook prioriteit om de inpasbaarheid van supermarkten in het centrum te onderzoeken en te streven naar drie goed functionerende supermarkten in/aan de directe rand van het centrum.
- Voor een klein stadsdeelcentrum zijn goede bereikbaarheid en voldoende parkeerplekken essentieel. Bezoekers moeten gemakkelijk en doelgericht (dagelijkse) aankopen kunnen doen.

- Dagelijkse centra vervullen een belangrijke rol in het voorzieningenniveau voor eigen inwoners en zorgen ervoor dat bewoners op relatief korte afstand van hun woning dagelijkse aankopen kunnen doen. Daarnaast vervullen dagelijkse centra ook een belangrijke economische (werkgever) en maatschappelijke rol (ontmoeting) voor inwoners. Het is belangrijk om de dagelijkse centra te behouden en een goede spreiding van het dagelijkse aanbod te waarborgen.
- Supermarkten zijn vanwege hun trekkracht cruciaal voor het functioneren van dagelijkse centra en daarmee voor de leefbaarheid in wijken en dorpen. Aanvullend aanbod zoals versspeciaalzaken, drogist, slijterij en bloemist, alsmede enige horeca en dienstverlening, maken het dagelijks centrum compleet. In grotere verzorgingsgebieden zijn ook aanvullende branches zoals Mode & Luxe in de dagelijkse centra gevestigd.
- Er is geen ruimte voor nieuwe supermarkten, wel ruimte voor beperkte, kwaliteitsgerichte uitbreiding bestaande supermarkten in dagelijkse centra.
- Voor volumineuze artikelen kan de consument terecht bij een van de perifere winkelgebieden in de Westelijke Mijnstreek. Hierbij geldt als criterium het volume van de artikelen die worden verkocht, niet het volume van de winkelformule: grootschalige reguliere detailhandel hoort hier niet thuis (m.u.v. grootschalige winkelformules die minimaal 80% volumineuze artikelen voeren, met een maximum omvang kleinschalig aanbod van 200 m² wvo). Net als voor reguliere detailhandel geldt dat het belangrijk is om het juiste aanbod op de juiste plek toe te staan. Voorop staat dat de complementariteit tussen PDV-locaties en reguliere centra wordt gewaarborgd en een herkenbaar profiel wordt gecreëerd voor de consument.

- Retailpark Sittard-Geleen is de grote locatie voor perifere detailhandel in de Westelijke Mijnstreek. Qua profilering is Retailpark Sittard Geleen de plek waar inwoners alles kunnen kopen voor In/Om Huis (branches tuin en dier, doe-het-zelf, woninginrichting en meubels). Detailhandelszone Handelscentrum Bergerweg heeft de potentie om komende jaren uit te groeien tot een perifere locatie met als thema mobiliteit. Hierdoor vormt het een verlengstuk van het bestaande mobiliteitscluster aan de Bergerweg. Zowel Retailpark Sittard Geleen als de Detailhandelszone Handelscentrum Bergerweg zijn te kwalificeren als bovenlokaal PDV-cluster met een functie voor de regio.
- De aanwezige bouwmarkt en beperkt aanvullend aanbod in de detailhandelszone Dr. Nolenslaan in Sittard vervult een lokale functie. Hiervoor geldt dat een fijnmaziger structuur wordt nagestreefd met spreiding van het aanbod dicht bij de bewoners.

Figuur 78: Toekomstige detailhandelsstructuur Westelijke Mijnstreek.

3.2 Vrijetijdseconomie

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld vrijetijdseconomie beschreven.

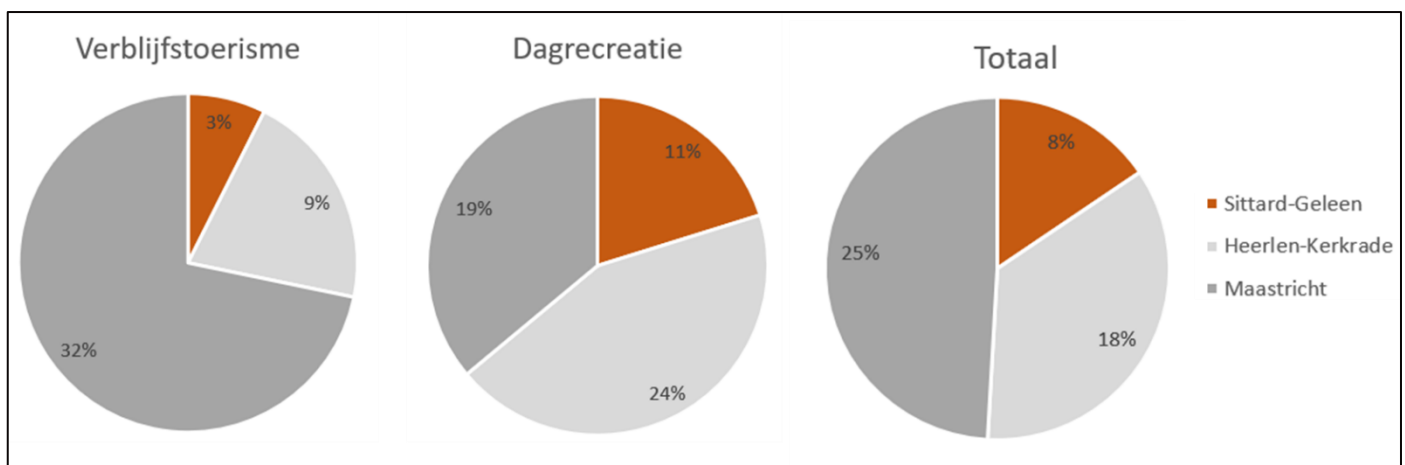
3.2.1 Huidige situatie

Zuid-Limburg staat bekend om het gevarieerde aanbod van grote, middelgrote en kleine evenementen. Volgens de Evenementenmonitor van Respons (2018) waren er in Zuid-Limburg 119 evenementen met meer dan 5.000 bezoekers in 2017. In Sittard-Geleen vindt een groot deel van deze evenementen plaats, zoals het Oktoberfeest, het Sint Rosafestival, en Groove Garden. De evenementenbranche is een belangrijke sector voor de gemeente, zo bezochten in 2022 circa 250.000 bezoekers het Oktoberfeest.

Naast evenementen biedt Sittard-Geleen tal van recreatiemogelijkheden, van filmhuis tot musea en de historische binnenstad van Sittard. Onder andere Poppodium Volt en het Toon Hermans Theater, en ook de kleinere theaters verzorgen een divers cultureel aanbod in de gemeente. De Sportzone en amateursportverenigingen voorzien in sportieve recreatie, belangrijk voor zowel sociale samenhang als de bovenregionale verbinding. Door de krimp staat de toekomstbestendigheid van enkele sportaccommodaties echter wel onder druk.

De Maasdorpen Grevenbicht, Obbicht en Schipperskerk en het buitengebied bieden wandel- en fietsroutes langs de Maas, forten en kastelen. De belevingswaarde van de landschappen die de routes doorkruisen wordt voor het overgrote deel dan ook hoog gewaardeerd (Figuur 39). Wel blijkt uit gesprekken met specialisten van de gemeente dat de oost-west verbindingen vanaf de Maas richting Sittard zwak zijn. Voor het versterken van de recreatief-toeristische waarden en verbindingen van het gebied binnen en rondom het groene hart van de gemeente worden voorstellen gedaan in de Landschapsverkenning Greateideplateau en Stad-Landzone de Graven (2019).

De vrijetijdseconomie is met € 1,36 miljard aan bestedingen in 2018 van bovengemiddeld belang voor Zuid-Limburg. 8% van deze bestedingen, ofwel € 105,9 miljoen, vindt plaats in Sittard-Geleen; in vergelijking met 2014 is het totale bestedingsbedrag voor recreatie en toerisme gelijk gebleven (Notitie toeristische bestedingen Zuid-Limburg, 2018). In Figuur 39 worden de toeristische bestedingen in de drie grote conglomeraten met elkaar vergeleken. Voor bestedingen in verblijfstoerisme, dagrecreatie en voor beide gecombineerd, is per conglomeraat het aandeel bestedingen ten opzichte van het totaal in Zuid-Limburg weergegeven. Van de bestedingen in de gemeente Sittard-Geleen bestond in 2018 17,5% uit verblijfstoerisme en 82,5% uit dagrecreatie. Het overgrote deel van de inkomsten uit overnachtingen (€ 102.000,- van in totaal € 113.000,-) komt voort uit hotels. Verblijfstoerisme vormt slechts 3% van de totale bestedingen in die sector in heel Zuid-Limburg, tegenover 9% voor Heerlen-Kerkrade en zelfs 32% voor Maastricht.

Figuur 79: Toeristische bestedingen in verblijfstoerisme en dagrecreatie voor de gemeenten Sittard-Geleen, Heerlen-Kerkrade en Maastricht. Bron: Notitie toeristische bestedingen Zuid-Limburg, 2019.

Op basis van de Notitie toeristische bestedingen in Zuid-Limburg zijn in tabel 3 bezoekersaantallen aan verschillende trekpleisters en activiteiten voor de gemeenten Sittard-Geleen, Heerlen-Kerkrade en Maastricht opgenomen. Uit tabel

3 blijkt dat de gemeente Sittard-Geleen naar verhouding met name in trek is bij fietsers. In de andere grote gemeenten wordt meer gewinkeld en gewandeld.

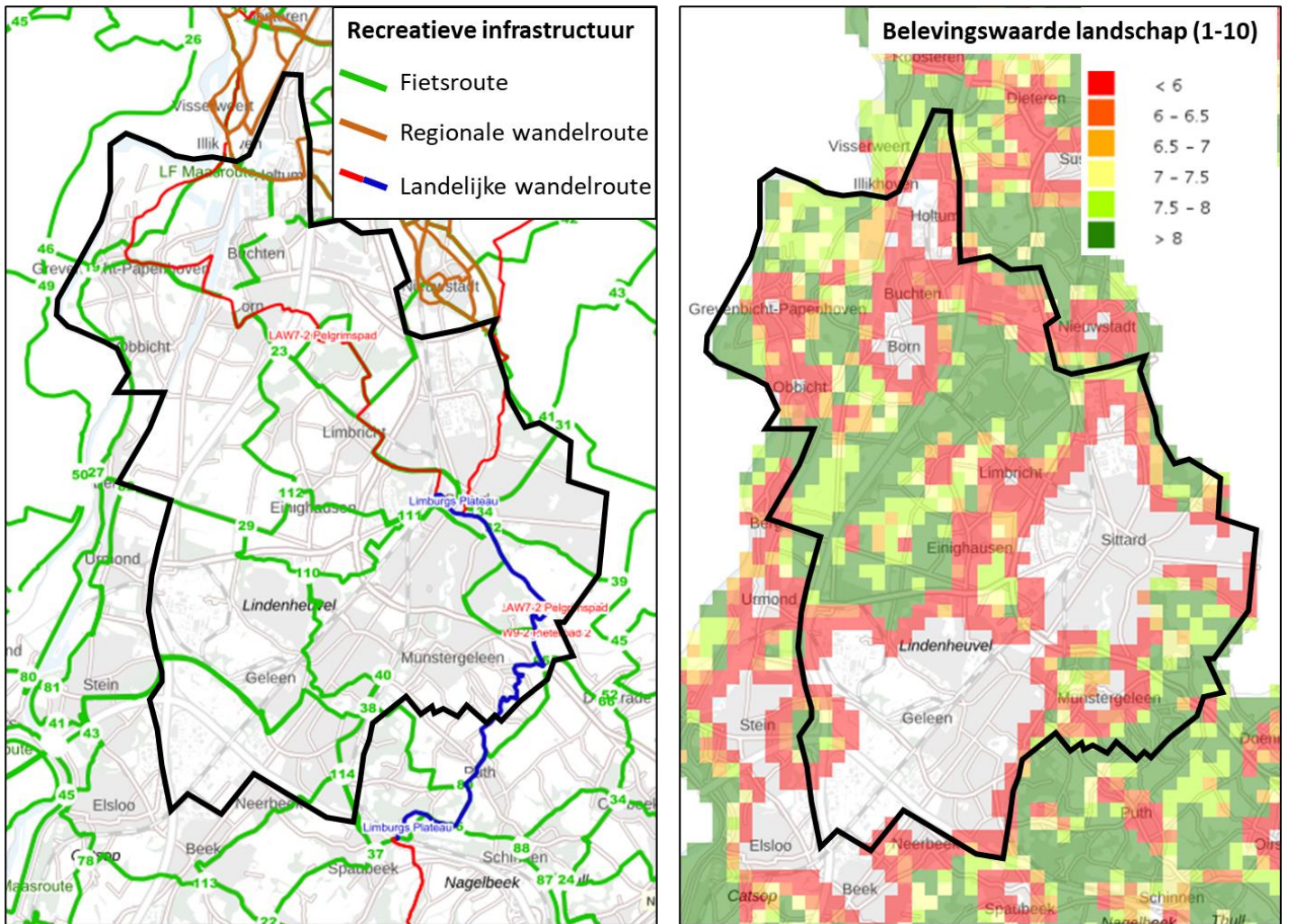
	Sittard-Geleen	Heerlen-Kerkrade	Maastricht
Winkelen	1.010.000	1.748.000	1.554.000
Fietsen	446.000	225.000	181.000
Wandelen	267.000	419.000	325.000
Toertochtjes auto	142.000	239.000	72.000

*Tabel 3: Jaarlijkse bezoekersaantallen in de gemeenten Sittard-Geleen, Heerlen-Kerkrade en Maastricht.
Bron: Notitie toeristische bestedingen in Zuid-Limburg, 2019*

Ook op provinciaal niveau is vrijetijdseconomie een belangrijk onderwerp. Alle gemeenten in Zuid-Limburg werken samen aan de ontwikkeling van recreatie en toerisme middels de Visie Vrijetijdseconomie Zuid-Limburg 2030. Om recreatie in Sittard-Geleen nog meer onder de aandacht te brengen bij toeristen en recreanten zet de gemeente Sittard-Geleen in samenwerking met Visit Zuid-Limburg in op marketing en communicatie voor het aantrekken van bezoekers naar de gemeente Sittard-Geleen. Het promoten van het vrijetijdseconomie aanbod van Sittard-Geleen zal Visit Zuid-Limburg in samenwerking met de gemeente en partners, uitdragen op basis van vijf verhaallijnen:

- Rijke Historie → 7.000 jaar vol levensverhalen
- Veelzijdige Cultuur → Leven als spel
- Groene buitengebied → Leven in en met het landschap
- Mijn-/Innovatiekracht → Leven met chemie en technologie
- Altijd wat te doen → Stad van levensgenieters

Deze verhaallijnen zijn samen met inwoners, stakeholders en ondernemers bepaald. De gemeenschappelijke noemer bij de verhaallijnen is dat “de mens” centraal staat en “leven” in de breedste zin van het woord. De verhaallijnen zijn “geframed” op basis van deze gemeenschappelijk noemer (zie hierboven).

Figuur 80: Fiets- en wandelroutes (links) en belevingswaarde landschap (rechts).

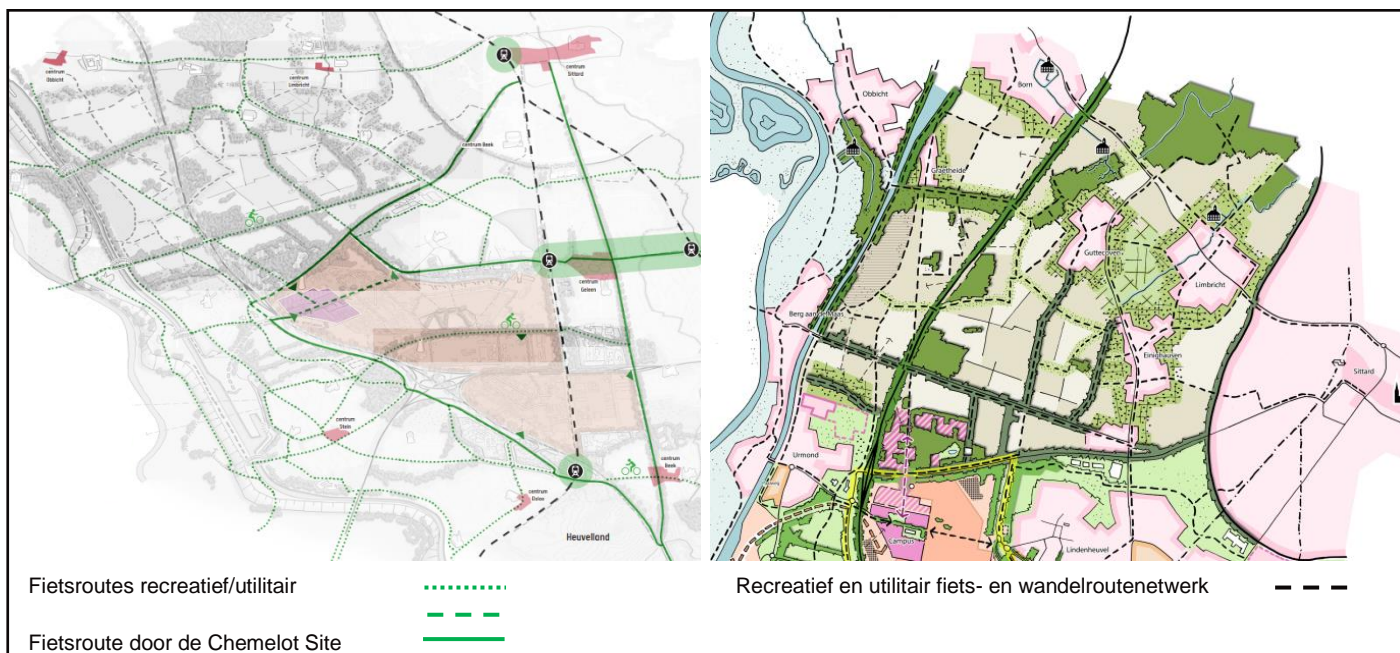
3.2.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Evenementenvergunningenbeleid 2020-2024	Gemeente	2020-2024	Beleidsdocument dat de doelen, huidige werkwijze en verbeteringen rondom het evenementenvergunningenproces inzichtelijk en transparant maakt.
Visie Grensmaasvallei Limburg	Regio Zuid-Limburg/ Westelijke Mijnstreek	2010	Visiedocument met beeld van de huidige situatie en streven voor de toekomst. Bevat een analyse van vraag, aanbod, en betekenis; SWOT; toerismevisie; product-marktcombinaties; streefbeeld; en indicatieve business cases.
Visie Vrijtijdseconomie Bestemming Zuid-Limburg 2030	Provincie	2020-2030	Visiedocument met opgaven, trends en ontwikkelingen, strategie en ambities voor de vrijetijdseconomie in Zuid-Limburg en de regio als bestemming.
Actieprogramma Vrijtijdseconomie Sittard-Geleen	Gemeente	2020-2022	Programma met de ambitie om de sector vrijetijdseconomie in Sittard-Geleen te versterken, positioneren en vermarkten. Bevat beleidskaders, trends en ontwikkelingen, en analyses.
Beleid Wielertochten Zuid-Limburg – Euregio	Regio Zuid-Limburg	2014	Beleidsdocument om wielervedactiviteiten beter af te stemmen, ook met Belgische gemeenten, om leefbaarheid, veiligheid, verdraagzaamheid en kwaliteit van tochten te verbeteren.
Adviesrapport actualisering horecanota Logiessector	Gemeente (met oog op regio Zuid-Limburg)	2015-2020	Nota die toelicht of de gemeente op het gebied van hotelontwikkelingen uitbreidingsmogelijkheden dient te faciliteren en te stimuleren dan wel te beperken.

De regio Westelijke Mijnstreek heeft om bouwstenen op te stellen een SWOT-analyse laten uitvoeren, met de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen voor toerisme in de regio. De sterke punten zijn de gunstige randvoorwaarden zoals bereikbaarheid en historie, maar de zwaktes hierbij zijn dat er geen toeristisch beeld van de streek is en aanbod voornamelijk kleinschalig is. Relevant voor de ontwikkeling zijn de kansen en bedreigingen.

Er is veel potentieel nabij: toeristen verblijven al in Heuvelland; er zijn veel consumenten dichtbij in de (eu)regio; investeringsmiddelen voor natuur, landschap en routestructuren zijn beschikbaar en er zijn aanknopingspunten voor de groei van de zakelijke vraag. Echter, de concurrentie is groot: er is een sterke (eu)regionale concurrentie, waarbij andere regio's (Maastricht, Heuvelland en Parkstad) een voorsprong hebben. Dus het aantrekkelijke landschap en de 'unique selling points' moeten zichtbaar gemaakt worden, waarvoor de regio zich (als merk) sterk moet neerzetten.

De verwachting is dat de aantrekkelijkheid van het buitengebied de komende decennia in stand gehouden, verbeterd en uitgebreid zal worden en daarmee dus in positieve zin zal veranderen. Zo werkt de gemeente aan het verbeteren van de fiets- en wandelverbindingen in het buitengebied. In 2024 wordt een regionaal project met wandelknooppunten (zoals fietsknooppuntennetwerk) opgeleverd dat heel Zuid-Limburg zal verbinden, ook met een vergelijkbaar netwerk in Midden-Limburg. Er wordt ook in de gemeente en regio ingezet op de fiets voor dagelijks vervoer, waarvoor er meer (snel)fietspaden aangelegd zullen worden. Recreatief fietsverkeer kan hierop aanhaken.

Figuur 81: Geplande fiets- en wandelroutes in (het groene hart van) Sittard-Geleen. Bron: Strategische Gebiedsvisie Omgeving Chemelot, 2021.

Op de Graetheide wordt nagedacht over een netwerk van wandelpaden op stroken landbouwgrond en gericht op het verbinden van de kerkdorpen. Ook zoekt de gemeente de samenwerking met omliggende gemeenten en over de grens om Euregionale fietstochten in te richten. Het aanleggen van wandelpaden op landbouwgrond wordt regionaal ondersteund: stadslandbouw en (natuurgerichte) landbouw aan de rand van stedelijk gebied zouden de belevingswaarde van het historische vruchtbare landschap kunnen verhogen, en tegelijk ondernemingskansen bieden in de agrarische en recreatiesector. Dit kan de opzet zijn van een duurzame toerismebranche. Zuid-Limburg wil dit soort innovatief toerisme (of 'cross-overs') een podium geven.

Recreatie en toerisme trekt ook in stedelijk gebied aan. Met name de historische binnenstad van Sittard en de komst van nieuwe hotels zijn hiervan de reden. Sittard stond in 2021 zelfs in de top 5 'allermooiste vestingsteden in Nederland' van de ANWB, wat zou kunnen leiden tot meer wandeltoerisme. Ook is voor de promotie van toerisme het Stadslab Historisch Sittard opgericht, wat zich richt op het aantrekken van wandelaars en fietsers, zakelijke reizigers, verblijfstoeristen en authentieke shoppers. Dit doen de stadsmakers van het lab in samenwerking met winkeliers, horecaondernemers, Centrummanagement, de Domijnen en Visit Zuid-Limburg. De experimenten van het stadslab zijn: inzetten op het imago van "Lieve Stad" (naar een liedje van Toon Hermans), gastvrije tafels voor (zakelijke) reizigers in restaurants, promotie van wandelroutes (zoals de historische, insta- en shoppingroutes), en het organiseren van speurtochten in het centrum.

Door de gezamenlijke visie op vrijetijdseconomie van de regio Zuid-Limburg en de inzet van de gemeente en Visit Zuid-Limburg op marketing en communicatie, bestaat de verwachting dat recreatie en toerisme verder zal aantrekken.

3.2.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

- De Visie VTE ZL is een gezamenlijke ruimtelijk-economische visie op het gebied van de vrijetijdseconomie, opgesteld door de 16 gemeenten in Zuid-Limburg in samenwerking met Provincie Limburg, Visit Zuid-Limburg, Maastricht Marketing, Recron, Koninklijke Horeca Nederland en de Natuur- en Milieufederatie Limburg. De Visie VTE ZL is gericht op het toekomstbestendig maken van de bestemming Zuid-Limburg. De visie voor de toekomst luidt: *Een toekomstbestendige bestemming Zuid-Limburg is een bestemming*. Hierin zijn van belang:
  - toerisme blijft bijdragen aan duurzame economische structuurversterking van de regio;
  - kwalitatieve groei boven kwantitatieve groei gaat;
  - landschappelijke en stedelijke kwaliteiten elkaar versterken;
  - de vrijetijdseconomie helpt om natuur en landschap te ontwikkelen;
  - inwoners en gasten heel Zuid-Limburg kunnen beleven.
- In de centra van zowel Geleen als Sittard is leegstand een probleem. Dit heeft een negatief effect op de levendigheid en aantrekkelijkheid van de centra.
- Mogelijk kan gewerkt worden aan de versterking van toeristische routes richting Duitsland en België. Er wordt al euregionaal afgestemd over wielertochten, dit zou de grondlegging voor verdere samenwerking op het gebied van toerisme kunnen worden.
- (Stads)landbouw kan de belevingswaarde van het landschap verhogen en ondernemingskansen bieden. Dit kan de opzet zijn van een innovatieve, duurzame toerismebranche.
- Zoals in de Visie VTE ZL wordt bevestigd heeft Sittard-Geleen en de regio Westelijke Mijnstreek een relatief beperkt en minder divers recreatief verblijfsaanbod. Er is een breed aanbod aan kwalitatieve hotels maar een zeer gering aanbod aan overige logiesaccomodaties. Door als gemeente Sittard-Geleen en regio Westelijke Mijnstreek in te zetten op meer diversiteit van het recreatieve verblijfsaanbod, kunnen voor de regio nieuwe doelgroepen worden aangetrokken.
- Het toeristisch-recreatief versterken van het grensoverschrijdende Rivierpark Maasvallei (BE/NL) en het ontsluiten van het Duitse achterland. Concrete mogelijkheden voor het verbeteren van de toeristische en recreatieve aantrekkingskracht van het Rivierpark Maasvallei is het (verder) faciliteren van wandel- en fietsverbindingen in de (eu)regio (bv. Corio Glana) en het bevorderen van de natuurbeleving o.b.v. rustpunten/belevingsaspecten.
- Het cultureel erfgoed van Zuid-Limburg (materieel en immaterieel) is talrijk en bijzonder, maar niet overal evengoed beleefbaar. Monumenten zijn niet altijd te bezoeken en immaterieel erfgoed is soms nog onbekend. Door structureel in te zetten op het beleefbaar maken van het cultureel aanbod in Sittard-Geleen, kan dit bijdragen aan het versterken van het vrijetijdseconomie aanbod in Sittard-Geleen.
- Meer inzetten op het versterken van het dagrecreatief aanbod met (sub)regionale aantrekkingskracht in de (nabije omgeving van de) centra en logistiek goed ontsloten locaties binnen Sittard-Geleen.

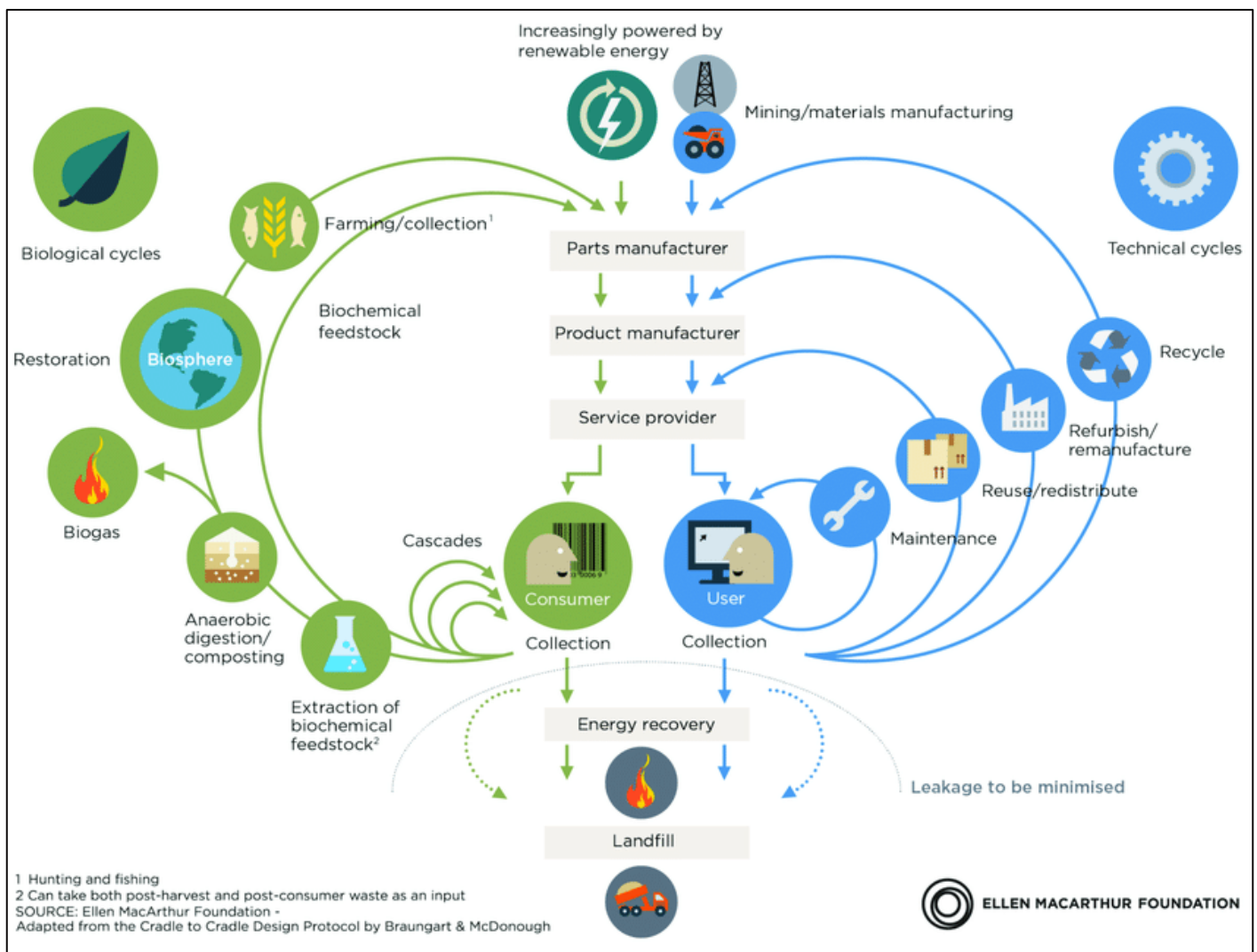
3.3 Circulariteit

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld Circulariteit beschreven.

3.3.1 Huidige situatie

Circulaire economie

In de transitie naar een circulaire economie gaat het erom materialen en grondstoffen zo efficiënt en lang mogelijk te gebruiken en reststromen zoveel mogelijk te vermijden, waardoor er minder (en in 2050 uiteindelijk geen) restafval geproduceerd wordt. Het vlindermodel van Ellen MacArthur Foundation toont in Figuur 82 dat in een circulaire economie een constante stroom, een kringloop, van zowel technische als biologische materialen bestaat. In de biologische kringloop kunnen reststoffen na gebruik altijd veilig terugvloeien in de natuur. In de technische kringloop worden materialen en producten zo ontworpen dat hoogwaardig hergebruik mogelijk blijft.

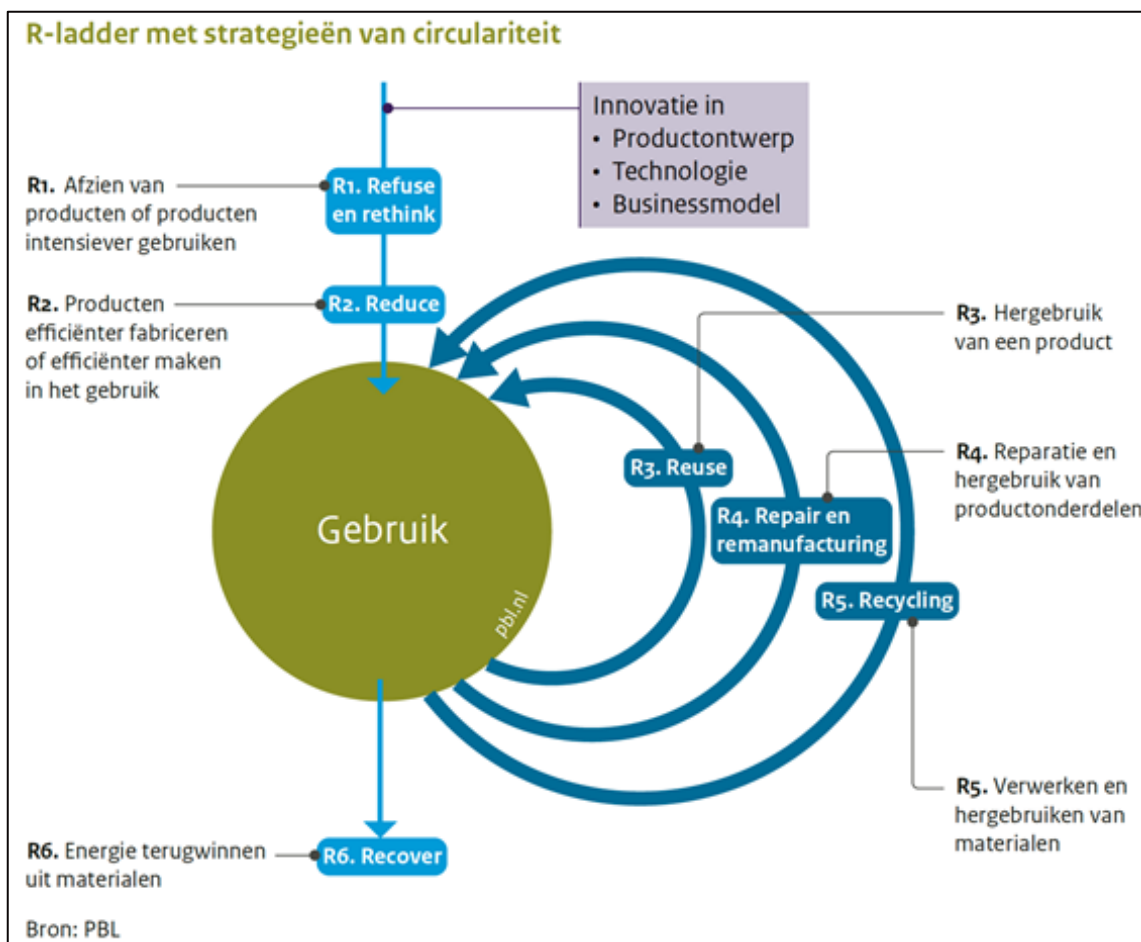

Figuur 82: Vlindermodel - Technische en biologische kringloop. Bron: Ellen MacArthur Foundation.

Nederland wil in 2050 volledig circulair zijn, met als richtinggevend doel om in 2030 50% minder primaire abiotische grondstoffen te gebruiken. Samen met de ondertekenaars van het Grondstoffenakkoord (2017) heeft de Rijksoverheid 5 transitieagenda's opgesteld (2018);

- Kunststoffen
- Consumptiegoederen
- Maakindustrie
- Bouw
- Biomassa / voedsel

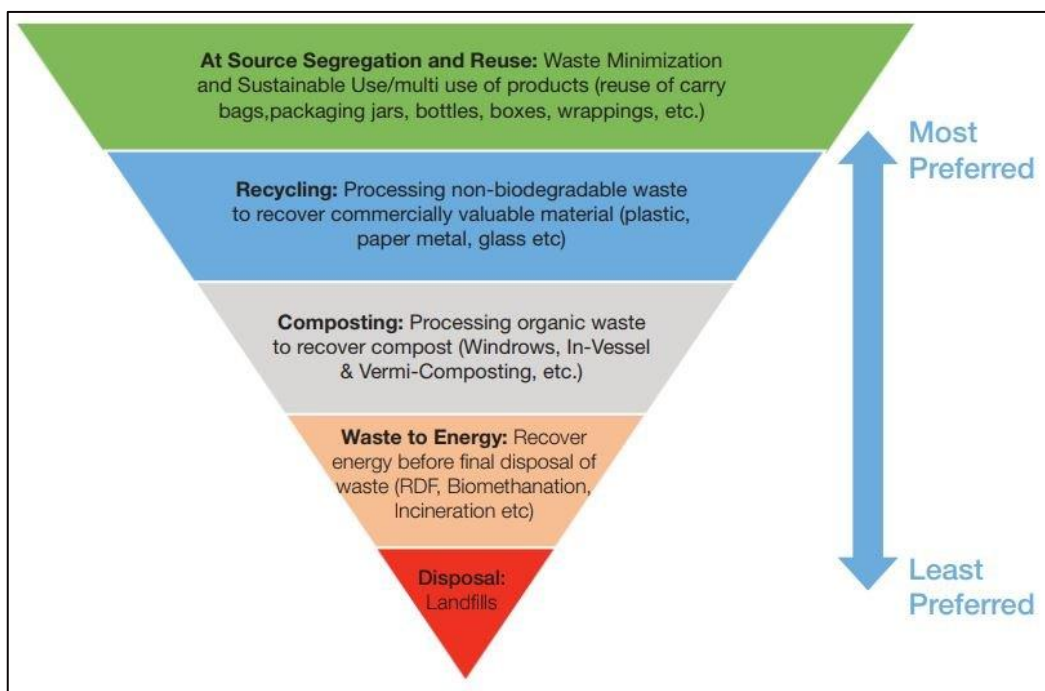
Als aanscherping op drie eerdere uitvoeringsprogramma's is het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 opgesteld, met als doel te versnellen en op te schalen. De vier knoppen om met het circulaire economiebeleid aan te draaien zijn vermindering van grondstoffengebruik, substitutie van grondstoffen, levensduurverlening en hoogwaardige verwerking. Daarmee wordt de R-ladder losgelaten en samengevoegd onder deze vier uitgangspunten.

Figuur 83: R-ladder met strategieën van circulariteit (PBL, 2019)

De Provincie Limburg heeft het Beleidskader Circulaire Economie Limburg 2.0 (2020-2023) opgesteld. Er wordt gewerkt langs vijf actielijnen welke alle vijf relevant zijn voor Sittard-Geleen, ook met betrekking tot verandering van de fysieke leefomgeving.

- Omdenken: van lineair naar circulair. Onder andere via het LIOF-programma Limburg Toekomstbestendig.
- Samenwerken: investering in Limburgse icoonketens en clusters. Voorbeelden van deze icoonketens zijn de Chemelot Circular Hub en circulaire afvalverwerking samen met Limburgse gemeenten via de Afvalsamenwerking Limburg.
- Goede Voorbeeld: verantwoordelijk aandeelhouderschap en ook zelf aan de slag. Aan de slag met circulaire aankooptrajecten en de Limburgse publieke sector hier in meenemen.
- Delen: verbinden van agenda's, leren van elkaar en ervaringen delen. Onder andere via communityvorming en de aangekondigde Taskforce Limburg Circulair!
- Circulair Agenderen: de Limburgse aanpak op nationale en Europese agenda's. Participeren in relevante netwerken en actief aan de slag met het verkrijgen van gelden voor Limburgse projecten.

Figuur 84: Waste Management Hierarchy. Bron: Lahiraja, 2018 ²⁶

Afval- en grondstoffenbeleid

De gemeente heeft de wettelijke taak om afval in te (laten) zamelen volgens het vast te stellen afvalbeleid en heeft daarmee direct invloed op het afvalbeheer van inwoners. Door te sturen op zoveel mogelijk hergebruik en recycling gaan minder grondstoffen verloren.

Het doel is om in 2025 maximaal 100 kg restafval per persoon per jaar te produceren. Om dat doel te bereiken heeft de gemeente in samenwerking met buurgemeenten Beek en Stein in 2021 het Regionale Beleidskader Van Afval Naar Grondstof (VANG, 2021-2025) vastgesteld en een jaar later, in 2022, volgde daarop het vaststellen van het Regionale Uitvoeringsplan Van Afval Naar Grondstof (2022-2025). In het uitvoeringsplan zijn 11 maatregelen opgenomen die

26

https://www.researchgate.net/publication/325653791_Waste_to_Energy_in_India_A_Study_on_the_slow_pace_of_Adoption_in_Delhi_using_functions_of_innovation_system_FIS_framework/link/5b1ac54b0f7e9b68b429dce0/download

leiden tot meer en betere scheiding en verwerking en zodoende een verdere reductie van restafvalproductie. Vooralsnog ligt Sittard-Geleen op schema om deze doelstelling te behalen.

De gemeente loopt 5 jaar achter op de Rijksbrede VANG doelstellingen. In vergelijking tot gemeenten met een gelijke stedelijkheidsklasse scoort Sittard-Geleen vrij goed.

Duurzaam inkoopbeleid

Het inkoopbeleid van de gemeente is ook een knop waarmee op circulariteit gestuurd kan worden. In 2019 is onderzoek gedaan door de Rekenkamer naar het inkoopbeleid van de gemeente.

Het onderzoek kwam tot enkele aanbevelingen, die doorgevoerd zijn in het in maart 2021 herijkte inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente²⁷. Dit betekent onder meer dat:

- De gemeente ernaar streeft om maximaal duurzaam in te kopen en in haar beleid vastlegt dat tijdens een inkooptraject geanalyseerd wordt waar winst op duurzaamheidsgebied te behalen valt en dat in aanbestedingsstukken duurzaamheidscriteria volgens MVI-criteria²⁸ opgenomen worden.
- De gemeente stimuleert om aanvullend op de aanschafprijs ook naar de levensduurkosten te kijken
- In het ruimtelijk beleid industrieën geclusterd kunnen worden. Hier ligt met name een relatie tussen circulariteit en energiegebruik. Een groot deel van de transitie naar een circulaire economie vindt namelijk plaats in de industrie, en met name deze sector is met onder meer Chemelot en VDL Nedcar groot in de gemeente Sittard-Geleen. Chemelot werkt aan een Circular Hub (Chemelot Circular Hub, 2021) en zet in de periode tot 2050 op een aantal ontwikkelingen, waaronder
  - Geen gebruik gemaakt wordt van aardgas en ruwe olie voor industriële processen in 2050. In plaats daarvan wordt overgeschakeld op waterstof en nafta.
  - Opname van fossiele grondstoffen wordt teruggedrongen, met een tussendoel van 25% minder gebruik van fossiele grondstoffen in 2030.
  - CO₂-emissies vanuit waterstofproductie worden teruggedrongen, met een tussendoel van 25% van de waterstofproductie zonder CO₂-emissie in 2030.
  - Watergebruik voor industriële processen wordt verminderd, met een tussendoel van 25% minder watergebruik in 2030.

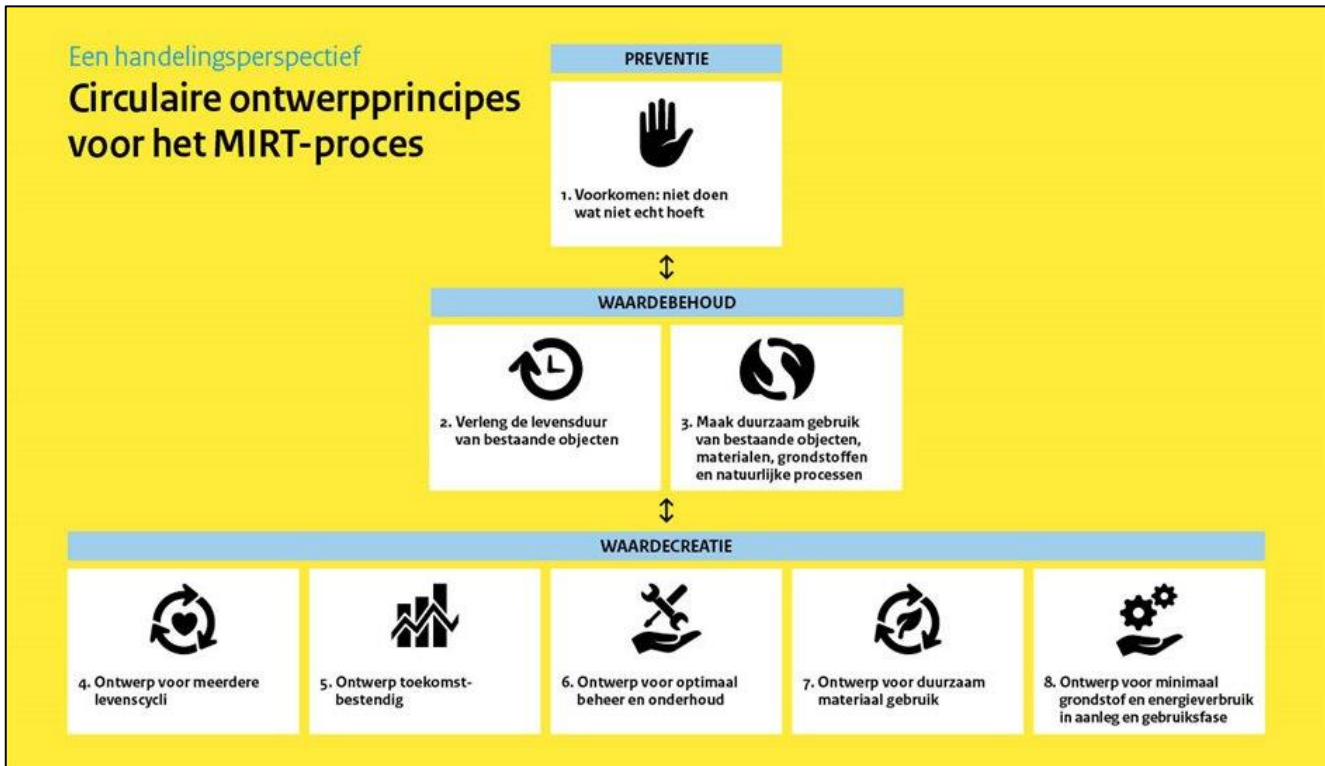
Het gemeentelijke beleid dat betrekking heeft op de circulaire transitie in de bedrijfsvoering op het terrein van Chemelot richt zich op het faciliteren en vergunnen van ontwikkelingen. De gemeente kan de industriële circulaire transitie echter niet zelf sturen.

Rijkswaterstaat en Witteveen+Bos hebben voor infrastructuur circulaire ontwerpprincipes opgesteld, die ook relevant zijn voor gemeentelijke infrastructuur en gebouwen. Figuur 85 toont deze circulaire ontwerpprincipes en deze bestaat uit een trap van drie categorieën van principes (respectievelijk preventie, waardebehoud en waardecreatie), waaronder acht principes vallen. Deze principes kunnen een basis vormen voor het inkoopbeleid van de gemeentelijke aanleg en het onderhoud van infrastructuur en gebouwen, zoals kantoren.

---

²⁷ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2021-66772.html>

²⁸ <https://www.mvicriteria.nl/nl>

Figuur 85: circulaire ontwerpprincipes (Rijkswaterstaat, 2018).

3.3.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Strategische Gebiedsvisie Omgeving Chemelot	Gemeenten Sittard-Geleen, Stein, en Beek	2021-2050	Voor Chemelot en omliggende regio een Gebiedsvisie met ambities over onder meer leefbaarheid (incl. externe veiligheid), duurzaamheid, en landschap.
Toekomstvisie 2030	Gemeente	2021-2030	Ontwikkelpad voor transitie naar een Circulaire Samenleving, o.a. door middel van nieuw ondernemerschap, slimme producten en diensten, met hergebruik van grondstoffen.
Grondstoffenvisie Sittard-Geleen	Gemeente	2017-2050	Visie om de omgang met afval fundamenteel te veranderen, om in 2050 alle afval te hergebruiken als grondstof. Met uitleg van de gekozen strategie en achterliggende afwegingen.

Afval- en grondstoffenbeleid

In het regionale beleidskader 'van afval naar grondstof 2021-2025' wordt de doelstelling van maximaal 100 kg afvalproductie per persoon per jaar opnieuw neergezet voor 2025. Voor 2030 is de streefwaarde zelfs maximaal 30 kg per persoon per jaar. Bovendien streeft de regio naar het gebruik van grondstoffen van goede kwaliteit, naar maatschappelijke meerwaarde en naar kostenbeheersing van de afvalverzameling. Het regionale beleidskader stelt dat om de doelen te halen, samenhang met andere beleidsvelden als mobiliteit, werken, inkomen en duurzaamheid gelegd wordt, betere methoden voor afvalscheiding stapsgewijs ingevoerd worden, bronscheiding als basis voor meer hergebruik en de beste kwaliteit grondstoffen genomen wordt en daarnaast nascheiding en alternatieve afzetmogelijkheden mogelijk zijn. Verder gaat de gemeente, ondernemers en winkeliers, kantoren en semi-overheidsorganisaties stimuleren om hun afvalscheiding te verbeteren. Het is waarschijnlijk dat de hoeveelheid restafval per persoon per jaar zal dalen, maar de ambitie om slechts 30 kg restafval per persoon te produceren in 2030 is behoorlijk ambitieus en mogelijk wordt dit doel niet behaald.

Om zoveel mogelijk materialen gescheiden in te zamelen heeft Sittard-Geleen 3 milieuparken. Echter, deze milieuparken zijn verouderd en kampen met ruimtegebrek. Eén van de maatregelen in het uitvoeringsplan is het optimaliseren van de milieuparken en deze mogelijk aan te passen tot circulaire ambachtcentra.

Een autonome ontwikkeling is het invoeren van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid op afvalstromen. Op die manier worden producenten van op de markt gebrachte producten of materialen verantwoordelijk voor het (laten) verwerken daarvan. Dat kan een financiële bijdrage zijn, maar mogelijk gaan producenten ook zelf retourlogistiek organiseren. Als dat de norm wordt zal de door de gemeente in te zamelen afvalberg afnemen.

Per 1 januari 2025 zal het LAP3 overgaan in het circulair materialenplan (CMP1). Hieruit ontstaan mogelijk verplichtingen tot het apart inzamelen van afvalstromen met gevolgen voor de openbare ruimte. Mogelijk is het nodig om meer infrastructuur voor afvalinzameling te plaatsen in de openbare ruimte.

Verder kijkend dan 2030 heeft de gemeente zelf een Grondstoffenvisie 2020-2050 vastgesteld. Hierin is onderzocht welke strategie gevolgd moet worden en welke kosten en maatregelen hierbij horen om in 2050 geen afval meer te produceren. Hiervoor zijn twee routes verkend:

- Eén waarbij het milieu centraal gesteld wordt.
- Eén waarbij service richting de burger centraal gesteld wordt.

Duurzaam inkoopbeleid

Met betrekking tot duurzaam inkopen lijkt het in 2021 opnieuw vastgestelde inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente ervoor te gaan zorgen dat de gemeente duurzamer in gaat kopen.

Met de Toekomstvisie 2030 wil Sittard-Geleen specifiek voor Geleen Centrum een Circulaire Samenleving, o.a. door middel van nieuw ondernemerschap, slimme producten en diensten, met hergebruik van grondstoffen. Het doel is dat in 2030 de bedrijven duurzamer en innovatiever zijn en dat zij schoner produceren.

Circulaire economie

Tot slot zijn de ambities van Chemelot op het gebied van circulariteit, met de in november 2021 vastgestelde Strategische Gebiedsvisie Omgeving Chemelot, van groot belang voor de gemeente. Ook Chemelot moet gebruik gaan maken van duurzame grondstoffen ter vervanging van fossiele grondstoffen. Dit betekent dat er nieuwe vervoersstromen op gang gaan komen, en dat er nieuwe bedrijven nodig zijn die secundaire grondstoffen omzetten in herbruikbare grondstoffen. In de visie wordt gesteld dat er de volgende behoefte aan ruimte voor bedrijvigheid is:

- 90 ha voor industriële functies.
- 40 ha voor ondersteunende functies en utilities.
- 22-45 ha in de directe nabijheid van de Campus.
- 63-113 ha binnen een straal van 60 km rondom Chemelot voor upstream activiteiten.
- 20-40 ha in de regio voor downstream activiteiten.

Door benutting van restcapaciteit en verdichting op bestaande bedrijventerreinen kan 30 ha aan ruimte gecreëerd worden. Daarmee is er een aanvullende ruimtevraag van 122 tot 145 ha binnen de gemeentegrenzen. De circulaire

transitie van Chemelot heeft dus een grote ruimtelijke impact op de gemeente. Deze mate van ruimtevrage binnen de gemeentegrenzen gecombineerd met de 'reguliere vraag' van MKB (26-64 ha) is dusdanig groot dat hier niet op bestaande werklocaties in voorzien kan worden. Er dient onderzocht te worden of dit enkel een opgave is voor de gemeente, of ook voor regio, provincie en/of rijk.

Voor de aanvoer van grondstoffen en voor de groei in werkgelegenheid van zo'n 9.000 banen bij Chemelot is een uitbreiding van de infrastructuur nodig. De A2 wordt verbreed, en het Julianakanaal wordt verbeterd. Het aantal vrachtwagenritten groeit richting 2040 van 2.000 naar 5.000 per etmaal, en het personenvervoer groeit van 12.600 naar 33.000 ritten per etmaal.

Op basis van bovengenoemde ontwikkelingen kan gesteld worden dat de logistieke ontwikkelingen en aanvullende ruimtevrage die voortkomen uit de circulaire transitie van Chemelot een impact op de leefbaarheid en het landschap in de gemeente gaan hebben. Een verdrievoudiging van het aantal vervoersbewegingen per auto en vrachtwagen betekent dat totdat het merendeel van het vervoer verduurzaamd is, overlast door geluid toe zal nemen en dat de luchtkwaliteit in de gemeente zal verslechteren.

Duurzaamheidshuis (*werktitel*)

In 2024 wordt het 'Duurzaamheidshuis' verder ontwikkeld. Dit is een fysieke plek in Sittard-Geleen en een elektrische bus om omliggende dorpskernen en eventueel deelnemende gemeenten Beek en Stein te bereiken. Het Duurzaamheidshuis wordt een sfeervolle, uitnodigende plek waar inwoners, ondernemers, onderwijsinstellingen en vve's laagdrempelig terecht kunnen voor inspiratie en onafhankelijke, betrouwbare informatie met betrekking tot duurzaamheid, energietransitie en circulaire economie. Een plek als aanjager om te verduurzamen in brede zin. Hier kan men interactief en op experimentele wijze ontdekken hoe zelf in actie te komen ten behoeve van verduurzaming. De gemeente voelt zich verantwoordelijk om de samenleving daarbij via een voortrekkersrol op weg te helpen. Het duurzaamheidshuis is een concrete vertaling van, en geeft een impuls aan, zowel ecologische-, economische-, sociale-, als institutionele veerkracht in relatie tot duurzaamheid, energietransitie en circulaire economie. Het huis fungeert als paraplu voor eventueel andere te ontwikkelen fysieke plekken gespecificeerd op thema, bijvoorbeeld circulaire economie.

Vanwege de ambities om Geleen te transformeren tot circulair centrum worden de mogelijkheden verkend om met een eerste plek te starten in het centrum van Geleen. Het Duurzaamheidshuis kan op deze manier ook als aanjager fungeren voor deze gewenste transformatie.

3.3.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

- Hoofd aandachtspunt circulariteit: gemeente Sittard-Geleen heeft nog geen beleid met betrekking tot de circulaire economie. Het is belangrijk dat er richtingen worden meegenomen in de Omgevingsvisie.
- De transitie naar een circulaire economie is een systeemtransitie. Omdat deze zich nog in de beginfase bevindt, is het belangrijk dat met betrekking tot het sociale aspect van de transitie de komende jaren een focus op zichtbaarheid, bewustwording, positieve stimulatie en informatievoorziening wordt gelegd, zodat vanuit daar gedragsverandering kan plaatsvinden. Zowel in de openbare ruimte, als in utiliteitsgebouwen, als in het te ontwikkelen Duurzaamheidshuis in het centrum van Geleen (en door Sittard-Geleen rondreizende bus). De gemeente dient in de ontwerp Omgevingsvisie aan te geven welke rol(len) zij voor zichzelf hierin weggelegd ziet.
- Benadering vanuit integraal circulair perspectief in de Omgevingsvisie is cruciaal. In samenhang met vrijwel alle andere taakvelden in de Omgevingsvisie dient de impact van de circulaire economie op gebiedsniveau te worden onderzocht. Belangrijk uitgangspunt is dat in de desbetreffende taakvelden ook specifieke circulaire doelen worden opgenomen.
- De ambitie om in 2030 slechts 30 kg restafval per persoon te produceren is ambitieus. De gemeente stuurt op verschillende manieren op het verkleinen van de restafvalproductie, maar mogelijk zijn, zeker ook met de in de Grondstoffenvisie onderzochte haalbaarheid van de strategieën, aanvullende maatregelen nodig om deze ambitie te realiseren.

- De ruimtevraag van 122 tot 145 ha vanuit Chemelot en de verdrievoudiging van logistieke en personenvervoersstromen in de komende twintig jaar die veroorzaakt worden door de circulaire transitie van het industriegebied leggen een grote druk op de leefbaarheid in de gemeente. De balans tussen de behoeftes vanuit Chemelot en de leefbaarheid voor de inwoners van de gemeente dient in de Omgevingsvisie gezocht te worden. Dit op basis van de gezamenlijke keuzes in de Strategische Gebiedsvisie van Chemelot die in november 2021 vastgesteld is. De ruimtelijke impact van een circulaire economie moet vooral nog worden verkend. Zowel extra ruimtevraag als ruimtewinst zullen mogelijk aan de orde zijn in centra, woonwijken, werkgebieden, dorpen en buitengebied. Veranderende vervoerpatronen hebben invloed op transport en logistiek. In de Omgevingsvisie dienen verschillende relevante scenario's met mogelijke impact op ruimte in kaart te worden gebracht; ruimtegebruik slim combineren/meervoudig ruimtegebruik, deeleconomie (als auto's worden gedeeld betekent dit een afname m.b.t. parkeervraag), nieuwe woonvormen (CPO, tiny-houses enz.) materiaalstroom splitsing, hoeveelheid afval die afneemt, verlenging levensduur producten, bouwhubs enz.
- Verkenning van het optimaliseren van milieuparken door deze te transformeren naar circulaire ambachtscentra.
- Verkenning van het effect op de afvalberg door het invoeren van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid op afvalstromen, waarbij producenten ook zelf retourlogistiek gaan organiseren.
- Wanneer o.b.v. het circulaire materialenplan (CMP1) verplichtingen ontstaan tot het apart inzamelen van afvalstromen heeft dit gevolgen voor de openbare ruimte. Mogelijk is het nodig om meer infrastructuur voor afvalinzameling te plaatsen in de openbare ruimte.
- Ontwikkelrichting Geleen Centrum als circulaire broedplaats. Dit gebied moet creativiteit en innovatie uitstralen, ruimte voor experiment stimuleren en faciliteren. Het Duurzaamheidshuis kan als aanjager van deze ambitie fungeren.
- Wanneer een nulmeting plaatsvindt om inzicht te krijgen waar we staan in deze transitieopgave, bijvoorbeeld met betrekking tot de gebouwde omgeving, dient rekening te worden gehouden met het gegeven dat de huidige basis nooit 0% circulair kan zijn. Het vertrekpunt heeft sowieso een aandeel circulaire basis.
- Focus op transformatie / renovatie / herbestemming leegstand en dus inzicht in hoeveelheid en mogelijkheden (nogal veel in Sittard-Geleen weten we) als onderdeel van circulariteit. Zoveel mogelijk koesteren van het bestaande en daar zorgvuldig mee omgaan. Zo min mogelijk sloop. Als toch nodig dan ontmantelen. Wat betekent dit voor vrijkomende materiaalstromen?
- Het volledig volgens circulaire criteria ontwerpen van nieuwbouw zal impact hebben op de fysieke omgeving. Om gefaseerd hierop te kunnen inzetten richting 2050 is het relevant de impact van de afzonderlijke criteria in kaart te brengen.
- Smart City kan een rol spelen in opschaling en versnelling richting een circulaire economie. Wanneer onze gemeente inzicht heeft in voorraden, hoeveelheid afval, verschillende materiaalstromen dan kan beter worden gestuurd op circulaire oplossingen.
- Wanneer urban mining een rol gaat spelen in onze gemeente, er meer materialen beschikbaar blijven voor hergebruik, de levensduur van producten wordt verlengd enzovoorts, dan ontstaat hier, al dan niet tijdelijk, een extra ruimtevraag voor materiaalopslag / bouwhubs. Belangrijk is om in kaart te krijgen hoeveel extra ruimte dit vraagt en welke gebieden geschikt zijn voor dergelijke (tijdelijke) hubs.
- Circulaire landbouw kan op verschillende manieren gekoppeld worden aan andere duurzaamheidsopgaven, bijvoorbeeld met betrekking tot verduurzaming van woningen en biobased isolatiematerialen. Wat zowel impact heeft op het ecologische als het economische aspect.

3.4 Logistiek

In deze paragraaf worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het taakveld Logistiek beschreven.

3.4.1 Huidige situatie

Sittard-Geleen beschikt over uitstekende onderliggende infrastructuur. De diverse bedrijventerreinen zijn goed ontsloten en liggen in de directe nabijheid van snelwegen en spoorwegen. Binnenvaart is toegankelijk via twee havens in Born en via de havens in Stein. De luchthaven ligt in de directe nabijheid. Daarnaast is er sprake van een elektriciteitsnet van 150kV en van vele ondergrondse pijpleidingen die grondstoffen en brandstoffen leveren aan vooral de bedrijven op Chemelot.

Sittard-Geleen wordt samen met Stein gezien als een belangrijk knooppunt in goederenvervoer door de aanwezigheid van Chemelot, VDL Nedcar en logistieke bedrijven op Holtum Noord. Op landelijk niveau is het zogenoemde Knooppunt 046 aangeduid als een van de zes bovengemiddelde goederenvervoerknooppunten in en bij de landelijk aangeduide goederenvervoercorridors.

De gemeente is echter niet de overheidspartij die directe zeggingskracht heeft over spoorwegen, emplacementen, luchthavens of over binnenhavens. Ten aanzien van de weginfrastructuur gaat de gemeente over haar eigen gemeentelijke wegen. De wegontsluiting is ook ondergebracht bij provincie en rijksoverheid.

De gemeente Sittard-Geleen is wel eigenaar van de twee havens in Born, te weten de Gelre Gulickhaven en de Franciscushaven.

3.4.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Strategische Gebiedsvisie Omgeving Chemelot	Gemeenten Sittard-Geleen, Stein, en Beek	2021-2050	Voor Chemelot en omliggende regio een Gebiedsvisie met ambities over onder meer leefbaarheid (incl. externe veiligheid), duurzaamheid, en landschap.

In de toekomst zal sprake zijn van een toename van goederenvervoer, mede doordat er meer transport van circulaire/secundaire materialen op zal treden. Deze nieuwe stofstromen zijn nodig ter vervanging van aardgas en aardolie.

Ter voorkoming van congestie/ filevorming op nationale en provinciale en gemeentelijke wegen wordt de voorkeur uitgesproken om transport van stoffen bij voorkeur via ondergrondse pijpleiding plaats te laten vinden. Materialen en goederen die niet via pijpleidingen getransporteerd kunnen worden, worden bij voorkeur via binnenvaart getransporteerd. Wanneer er echter sprake is van grotere af te leggen afstanden kan de voorkeur ook uitgaan naar transport via spoor.

Indien deze opties niet voorhanden zijn zal transport via vrachtauto plaats gaan vinden. Hierbij wordt wel geopteerd om vrachtbewegingen elektrisch of waterstof-elektrisch vorm te geven.

Om te voorkomen dat wegen dichtslibben wordt er op nationaal en provinciaal niveau gekeken hoe binnenvaart en spoor zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt kan worden. Voor de modal-shift (transport verplaatsen van weg naar binnenvaart en spoor) zijn stimuleringsregelingen gestart.

De groei van het aantal vrachtwagenbewegingen zal ondanks deze regelingen toch doorzetten en zal ook in Sittard-Geleen leiden tot een toename van vrachtverkeer. En bij deze toename zal er ook meer sprake zijn van overlast, mede door een toename van noodzakelijke parkeerlocaties voor grote voertuigen en bijhorende faciliteiten voor chauffeurs.

Provincie Limburg en de nationale overheden zoeken locaties voor het realiseren van vrachtwagen servicehubs, (parkeerlocaties bij verzorgingsplaatsen langs snelwegen met bijhorende voorzieningen).

Ten aanzien van de nieuwe stofstromen wordt ook gekeken naar de functie van de diverse havens in Nederland.

Havens vervullen een cruciale rol in de modal shift en zullen in een circulaire economie met veel transportbewegingen optimaal ingezet moeten worden.

3.4.2 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

- Verbeteren logistiek via water. In de Omgevingsvisie kan nagedacht worden over de functie en invulling van de Franciscushaven. Onduidelijk is welke functie deze haven in de toekomst kan vervullen. Is er een functie weggelegd in de nieuwe stofstromen in circulariteit, of voor de bedrijven gelegen aan de Franciscushaven, of is het wenselijk een deel van deze haven te dempen of te gebruiken voor andere doeleinden (circulair of energieopwek). In het kader van de Omgevingsvisie kan ook nagedacht worden over de functie van de Gelre Gulickhaven. Moet deze verdiept worden tot het nieuwe niveau van het Julianakanaal (na verdieping hiervan).
- Verbeteren logistiek over de weg d.m.v. vrachtwagen services hubs, logistieke hubs en het realiseren van vrachtwagenparkeerlocaties.

Zie ook onder industrie en onder mobiliteit.

3.5 Industrie

In deze paragraaf wordt de huidige situatie en de autonome ontwikkeling voor het taakveld Industrie beschreven.

3.5.1 Huidige situatie

Chemelot

Chemelot is een van de grootste chemie en materialensites van Europa. Er zijn in totaal meer dan 200 bedrijven op deze locatie gevestigd.

- Op de site wordt veel samengewerkt tussen bedrijven. Bekende bedrijven zijn Sabic, Oci Nitrogen, Anqore, Arlanxeo, Sekisui, Polyscope, QCP Mitsui Chemicals en dsm-firmenich
- Het terrein kent een Industrial park en een campus, de Brightlands Chemelot campus.
- Op het Industrial park is sprake van twee grotere waardeketens. Eén gebaseerd op aardgas en één gebaseerd op aardolie. De gefabriceerde materialen zijn in diverse gebruiksartikelen verwerkt.
- Op de Brightlands Campus is sprake van open innovatie binnen verschillende sectoren zoals biomedische materialen, elektrificatie, biobased, biotech materialen en op het gebied van recycling. Er is sprake van een nauwe samenwerking tussen bedrijven en opleidingsinstituten. Zoals Universiteit Maastricht, RWTH Aachen, TU Eindhoven. Op de Campus zitten meer dan 100 bedrijven met meer dan 3000 werknemers en meer dan 1200 studenten.
- In totaal zijn er ca 8000 mensen werkzaam op Chemelot en is er sprake van meer dan 100 nationaliteiten.
- Op het Industrial Park zijn ca 60 bedrijven actief die gebruik kunnen maken van gezamenlijke faciliteiten zoals de beschikbaarheid van stroom en stoom, de aanwezigheid van leidingen, weg en spoorinfrastructuur, een railterminal, beveiliging en brandweer.
- De 60 bedrijven zitten op een terrein van ca 800 ha. Het terrein beschikt over een eigen haven in Stein (2 havens) er is een railterminal, er ligt 60 km spoorrail en 60 km wegen en 800 km aan pijpleidingen. Het riool heeft een omvang van 150 km. Het terrein beschikt over één alles omvattende Site permit. Voor enkele specifieke onderdelen en fabrieken zijn er deelvergunningen afgegeven. De organisatie Chemelot Site Permit (CSP) beheert deze vergunningen. Eigenaar van de grond is dsm-firmenich.
- De Chemelot organisatie bestaat uit dsm-firmenich, Sitech, CSP, USG en de diverse bedrijven.

Automotive

VDL Nedcar (93 ha) is een automotive bedrijf dat auto's produceert voor derden. Het bedrijf werd in 2012 door VDL overgenomen van Mitsubishi. Er werken ongeveer 4.000 medewerkers en het bedrijf is ook sterk gerobotiseerd en geautomatiseerd: er worden zo'n 1.300 industriële robots ingezet. Het complex heeft een productiecapaciteit van 200.000 auto's per jaar. Tot begin 2024 heeft het bedrijf een contract met het Duitse BMW. Onlangs zijn de planologische mogelijkheden uitgebreid met de vaststelling van het Provinciaal Inpassingsplan (PIP).

3.5.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Strategische Gebiedsvisie Omgeving Chemelot	Gemeenten Sittard-Geleen, Stein, en Beek	2021-2050	Voor Chemelot en omliggende regio een Gebiedsvisie met ambities over onder meer leefbaarheid (incl. externe veiligheid), duurzaamheid, en landschap.
Toekomstvisie 2030	Gemeente, gebied Geleen Centrum	2021-2030	Ontwikkelpad voor transitie naar een Circulaire Samenleving, o.a. door middel van nieuw ondernemerschap, slimme producten en diensten, met hergebruik van grondstoffen.
Grondstoffenvisie Sittard-Geleen	Gemeente	2017-2050	Visie om de omgang met afval fundamenteel te veranderen, om in 2050 alle afval te hergebruiken als grondstof. Met uitleg van de gekozen strategie en achterliggende afwegingen.

Autonome ontwikkeling Chemelot

Chemelot heeft de ambitie om de meest veilige, meest duurzame en meest competitieve chemiesite van Europa te worden. De ambitie is ook om in 2050 een volledige circulaire site te zijn.

Dit wil men bereiken door de fossiele niet hernieuwbare grondstoffen te vervangen door circulaire secundaire grondstoffen, processen te elektrificeren en water volledig te hergebruiken.

Circulaire transitie Chemelot

Tot slot zijn de ambities van Chemelot op het gebied van circulariteit, die in de in november 2021 vastgestelde Strategische Gebiedsvisie Omgeving Chemelot vastgelegd zijn, van groot belang voor de gemeente. Chemelot wil meer gebruik gaan maken van duurzame grondstoffen ter vervanging van fossiele grondstoffen. Dit betekent dat er nieuwe vervoersstromen op gang gaan komen, en dat er nieuwe bedrijven nodig zijn die secundaire grondstoffen omzetten in herbruikbare grondstoffen. In de visie wordt gesteld dat er de volgende behoefte aan ruimte voor bedrijvigheid is:

- 90 ha voor industriële functies.
- 40 ha voor ondersteunende functies en utilities.
- 22-45 ha in de directe nabijheid van de Campus.
- 63-113 ha binnen een straal van 60 km rondom Chemelot voor upstream activiteiten.
- 20-40 ha in de regio voor downstream activiteiten.

Automotive

Naast het blijven zoeken naar een nieuwe opdrachtgever voor de automobielpeductie zet VDL Nedcar in op twee andere sporen: het Mobility Innovation Centre (MIC) voor duurzame mobiliteitsoplossingen en het faciliteren van de groei van andere VDL-bedrijven bij VDL Nedcar in Sittard-Geleen. De gemeente volgt deze stappen nauwlettend, en zal bemoeienis tonen bij invulling van het terrein, natuurcompensatie en de aanpassing van de omliggende provinciale infrastructuur.

3.5.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

Chemie

- *Verbinding Chemelot met de haven Stein*

Voor het transport van secundaire materialen van de haven Stein naar Chemelot Industrial park is het project Multimodale corridor gestart. Voor dit project (gebiedsopgave Haven Stein/Multimodale corridor) dient ruimte geboden te worden. Het project omvat de aanleg van een logistiek systeem voor het transport van materialen van en naar de haven, dat elektrisch wordt aangedreven en bij voorkeur zelfrijdend is. De ontwikkeling van dit specifieke systeem moet nog gestart worden en gebeurt naar verwachting in samenwerking met VDL.

- *Circular Mile*

Vanuit de Strategische gebiedsvisie voor de omgeving van Chemelot is de gebiedsopgave Circular Mile gestart. Dit betreft het gebied rondom de professor van Krevelenstraat en Kampstraat. Deze opgave is gelegen tussen de Brightlands Chemelot Campus en centrum Geleen en wordt ingericht met bedrijven in circulariteit.

- *Uitbreiding Brightlands Chemelot Campus op Lexhy*

De huidige Brightlands Chemelot Campus zal binnen enkele jaren volledig uitgegeven zijn. In de Strategische Gebiedsvisie voor de omgeving van Chemelot is het gebied Lexhy voorzien als uitbreidingslocatie. In de Omgevingsvisie dient deze ruimte aangegeven te worden.

- *Uitgifte van terrein op basis van strategische fit*

De nog uit te geven gronden op Chemelot zijn schaars. In de toekomst zal er ruimte nodig zijn voor de nu aanwezige bedrijven met uitbreidingswensen, ruimte nodig zijn voor collectieve voorzieningen, maar ook voor kabels, leidingen en infrastructuur. Chemelot kiest ervoor om de overige ruimte in te zetten voor bedrijven waarbij sprake is van een strategische fit in nieuw te ontwikkelen waardeketens, danwel verlenging en circulair maken van de huidige waardeketens (gebaseerd op aardgas en aardolie).

In het Masterplan Chemelot en in de Strategische Gebiedsvisie voor de omgeving van Chemelot is aangegeven dat er op Chemelot geen zogenoemde upstream en downstream activiteiten plaats gaan vinden. Upstream betekent bewerkingen voorafgaande aan de processen op Chemelot. Downstream zijn processen die gebruik maken van producten van Chemelot. Bij Upstream kan gedacht worden aan de voorbereiding van afvalstromen naar kleine korrels (pallets) die weer op Chemelot omgezet worden naar secundaire grondstoffen. Downstream activiteiten (fabrieken die producten van Chemelot gebruiken) zouden kunnen landen in de nabijheid van Chemelot. Voor deze activiteiten zou geen ruimte beschikbaar moeten worden gehouden op het Industrial Park van Chemelot of op de Brightlands Chemelot Campus. Deels zouden downstream activiteiten wel kunnen landen in het project Circular mile.

- *Verzwarend elektriciteitsstation Graetheide*

De energietransitie is in volle gang. Steeds meer bedrijven, huizen en transportmiddelen schakelen over op elektriciteit. Het huidige elektriciteitsnetwerk is hier niet op berekend. Daarom gaat netbeheerder TenneT in onze regio diverse investeringen doen zoals het aanleggen van een nieuwe ondergrondse 150 kV-kabelverbinding tussen Graetheide en Lutterade en het bouwen van een nieuw 150kV-hoogspanningsstation in Lutterade. Verder wordt het 150 kV-hoogspanningsstation bij Graetheide uitgebreid naar een 380 kV-station.

- *Delta Rijn Corridor*

Het project Delta Rijn Corridor gaat over de aanleg van leidingen in een landelijk aangegeven buisleidingstrook die loopt van Rotterdam, via Moerdijk via Venlo naar Chemelot in Geleen (en via Venlo naar Duitsland). De beoogde leidingen zijn er voor het transport van waterstof, ammoniak, propeen en LPG. Daarnaast voorziet het project ook in een gelijkstroomverbinding.

- Op een enkele locatie kan het zijn dat er hierop afgeweken gaat worden. De aanlanding van een van de boogde buisleidingen aan de noordzijde van Chemelot is nog niet direct bestemd.
- Op 18 september 2023 hebben de betrokken ministers besloten dat buisleidingen voor waterstof, CO2 en ammoniak en kabels voor 6 GW gelijkstroom worden meegenomen in het vervolg van deze ruimtelijke procedure. Voor waterstof, CO2 en gelijkstroom wordt ook de uitvoering

voorbereid. Voor de ammoniakleiding zijn daarvoor nog te veel onduidelijkheden op het gebied van technologie en veiligheids- en beleidskaders. Door ammoniak wel nu mee te nemen in de ruimtelijke procedure zal rekening gehouden worden met beschikbare ruimte om uiteindelijk een ammoniakleiding aan te leggen. Dit heeft weinig invloed op de planning van de aanleg van de andere buizen en kabels.

- Aardgas, LPG en propeen vallen buiten de scope. Gasunie ziet dat een aardgasleiding niet nodig is. Voor LPG en propeen is geen initiatiefnemer gevonden, ook niet na actief zoeken. En in de haven van Rotterdam wordt geen extra capaciteit voor LPG en propeen verwacht, waardoor buisleidingen nodig zouden zijn.

Automotive

- *Uitgifte van terrein op VDL Nedcar*

VDL Nedcar zal in de toekomst de locatie zijn waar naast autoproductie ook ruimte is voor innovatieve bedrijven in de automotive (Mobilty Innovation Center) en automotivebedrijven vanuit de VDL Group. Aannemelijk is dat er sprake zal zijn van meerdere kleinere bedrijven in diverse onderdelen van automotive zoals batterijtechniek, elektrische aandrijflijnen, ombouw van voertuigen en automotiveonderdelen.

3.6 Lokale bedrijvigheid

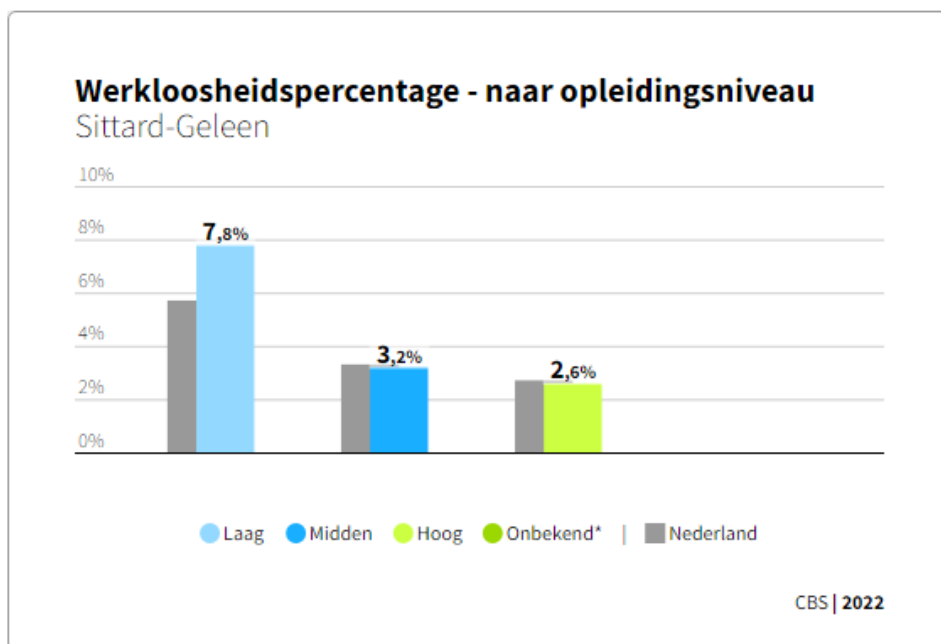
In deze paragraaf wordt de huidige situatie en de autonome ontwikkeling voor het taakveld Lokale bedrijvigheid beschreven.

3.6.1 Huidige situatie

Sittard-Geleen heeft een sterk economisch profiel met automotieve, chemische industrie, Brightlands Chemelot Campus een groot logistiek centrum en een belangrijke zorgsector. Ook het reguliere MKB is sterk vertegenwoordigd met gemengde bedrijvigheid op de bedrijventerreinen en een groot aanbod van detailhandel en horeca in de stadscentra.

Sittard-Geleen kent met de chemie en materialensector (Chemelot), auto industrie (VDLNedcar en toeleveranciers) en logistiek (o.a. Holtum Noord), belangrijke en stuwende economische dragers. De Chemelot site, bestaande uit het Industrial Park en de Campus, telt 60 fabrieken, ruwweg 8.100 medewerkers en is goed voor 25% van het economische product van Zuid-Limburg. Daarnaast zijn ook de zorgsector (Zuyderland), de bouwsector, detailhandel en horeca belangrijke economische pijlers in de gemeente. Ongeveer 1 /6 van het oppervlakte van de Limburgse bedrijventerreinen is gelokaliseerd in Sittard-Geleen. Sittard-Geleen telt in totaal zo'n 8740 bedrijven (LISA 2022) goed voor zo'n 56.850 arbeidsplaatsen (LISA 2022), wat betekent dat in de gemeente het aantal beschikbare arbeidsplaatsen de beroepsbevolking van 47.000 (CBS 2022) van de gemeente overstijgt. De industrie (14.793 banen), gezondheids -en welzijnszorg (9.631 banen) en groot -en detailhandel (8.254 banen) zijn de topsectoren qua aantal banen. Zij leveren zo'n 40% van het totaal aantal banen.

Sittard-Geleen kent een relatief lage netto arbeidsparticipatie van 65,6% (CBS 2022) wat lager is dan het Nederlands gemiddelde van 72,2% en een werkloosheidspercentage van 3,7% (CBS 2022) ten opzichte van 3,5% landelijk. Er is een groep van 6.360 geregistreerde werkzoekenden waarvan er 4120 zonder dienstverband in april 2023 (bron UWV). Onderstaand figuur laat zien dat het bij de werkzoekenden in de gemeente hoofdzakelijk gaat om laagopgeleiden.

Figuur 86.

Tegelijkertijd is sprake van een krappe arbeidsmarkt. Een krappe arbeidsmarkt betekent dat de vraag naar werkgelegenheid groter is dan het aanbod. Door ontgroening en vergrijzing dreigt een groot tekort te ontstaan aan personeel in de techniek, logistiek en zorg. Er zijn nu al kenniswerkers nodig in de economische structuur

van onze stad en regio met aanwezige chemische en kunststofindustrie, de automotive en een sterk MKB in de maakindustrie en de logistiek. Ook horeca en detailhandel zijn grote sectoren met tekorten. Tekorten die niet alleen door innovatie en nieuwe technologieën kunnen worden opgelost. De vraag naar werknemers blijft de laatste jaren toenemen en de krapte binnen veel beroepsgroepen groeit. De regio spant zich in om het onbenutte potentieel op de arbeidsmarkt in beeld te krijgen.

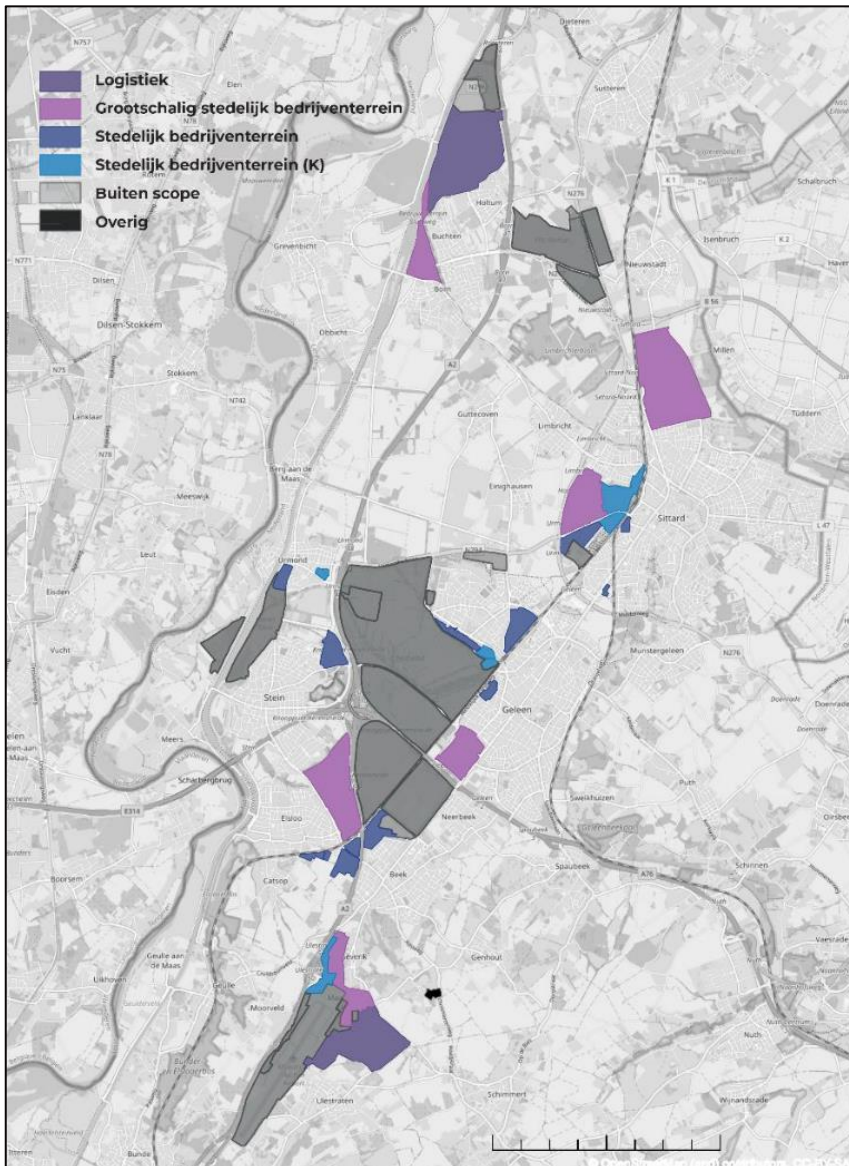
Er zijn veel werklocaties in de gemeente Sittard-Geleen. Banen concentreren zich met name op de verschillende bedrijventerreinen en kantoorlocaties in de gemeente. De belangrijkste werklocaties binnen de gemeente zijn de volgende:

- Chemelot en VDL. Zie vorig hoofdstuk.
- Het grootschalige logistieke cluster Holtum Noord I t/m III beslaat 153 ha. Dit transport- en distributierrein vormt een multimodaal knooppunt en is via de weg, per trein en de binnenvaart bereikbaar (ECORYS, 2021). Holtum Noord I heeft een barge- en railterminal met containerdiensten per binnenvaart en trein²⁹. Holtum Noord II en III beschikken over faciliteiten voor opslag, overslag en transport van goederen over weg, water en rail.
- Industrierrein Noord (154 ha) bestaat uit enkele grootschalige bedrijven en MKB. Het gebied is breed opgezet, heeft ruimte voor zwaar verkeer en parkeren, maar heeft een verouderde uitstraling (ECORYS, 2021).
- Overige terreinen zijn Sluisweg (37 ha) bij Born en Krawinkel (41 ha), dat tegen Chemelot aan ligt. Dit zijn gemengde bedrijventerreinen van goede kwaliteit.
- Bedrijfstad Fortuna ligt tegen de binnenstad van Sittard aan en beslaat 14 ha. Het ligt nabij het voetbalstadion van Fortuna Sittard.
- Handelscentrum Bergerweg ligt in Sittard en is een klassiek gemengd bedrijventrein van 57 ha met een detailhandelszone (perifere locatie).
- Businesspark Geleen beslaat 23 ha en is geschikt voor klassiek gemengde bedrijvigheid, waaronder kleinschalige logistiek en stadsdistributie.
- Kantorenpark Sittard (37 ha) wordt verder beschreven in andere paragrafen. Daarnaast zijn er nog zes kleinere locaties in Geleen (Mauritspark en Groenseykerstraat), Sittard (Driehoek Rijksweg Zuid en IJzeren Brug) en Born (Berghaven). Deze tellen op tot een totale oppervlakte van 30 ha. In hoeverre deze locaties geschikt zijn voor de vraag vanuit bedrijvigheid is echter niet bekend.

Er is op dit moment vraag naar bedrijventerreinen. Op kantoorlocaties is juist een overschot aan ruimte. Dit beeld komt overeen met de huidige verdeling aan type banen in de gemeente en de vraag naar werknemers in de groot- en detailhandel en de chemische industrie. Voor de Westelijke Mijnstreek bedroeg het totale aanbod op 1 februari 2021 44 ha. De uitgeefbare kavels voor logistiek, klassiek-gemengde industrie en industrie liggen echter nauwelijks in de gemeente Sittard-Geleen. Ook zijn er weinig uitgeefbare kavels voor kantoren (3 ha op het kantorenpark Sittard), maar dit kantorenpark is een belangrijke leegstandslocatie in de gemeente, met 30.000m² aan leegstand, waarvan 23.000m² van het oude DSM-kantoor (ECORYS, 2021). Dit kantorenpand is echter in 2022 deels getransformeerd tot woonlocatie voor onder meer studenten en expats en deels weer ontwikkeld als hoogwaardige kantoorlocatie. Onderstaand figuur is een weergave van de verschillende type bedrijventerreinen uit het onderzoek van Ecorys.

---

²⁹ <https://www.insittardgeleen.nl/nl-nl/5/124/bedrijventerreinen.aspx>

Figuur 87: Overzicht van de grote logistieke en bedrijventerreinen in de gemeente Sittard-Geleen. Bron: Ecorys, 2021.

Naast werkgelegenheid is het belangrijk om een aantrekkelijke woon- en werkomgeving te bieden om mensen aan te trekken en te behouden. Dit kan onder meer door het realiseren van voldoende en gepaste woonruimte, het besteden van aandacht aan het sociaal netwerk van mensen (hoe sterker dit in de regio verankerd is, hoe groter de kans is dat mensen in de regio blijven of ernaar terugkeren na een studie of baan), het aanbieden van technische opleidingen zoals de Universiteit van Maastricht sinds kort doet, en het beter aan elkaar koppelen van scholieren/studenten en werkgevers zodat er bij studenten een duidelijker beeld ontstaat van de baanvooruitzichten in de regio. Daarnaast zit potentieel bij arbeidsmigranten die regelmatig in de gemeente werken – de ervaring leert dat arbeidsmigranten die minimaal drie jaar seizoenswerk verrichten in de regio een grotere kans hebben om zich hier permanent te vestigen.

3.6.2 Autonome ontwikkeling

Vastgesteld beleid	Schaalniveau	Planperiode	Toelichting
Structuurvisie Ruimtelijke Economie Zuid-Limburg	Regio Zuid-Limburg	2017-2030	Gezamenlijke ruimtelijk-economische visie en handelingskader voor de winkel-, kantoren- en bedrijventerreinenmarkt.
Perifere detailhandel Handelsterrein Bergerweg, Industriepark Noord en Gardenz	Gemeente	2009-2020	Voorstel aan de gemeenteraad voor de invulling van de drie bedrijventerreinen, met onderbouwing voor het beleid van ruimtelijke concentratie en waar welke detailhandel mag komen.
Strategische Gebiedsvisie Omgeving Chemelot	Gemeenten Sittard-Geleen, Stein, en Beek	2021-2050	Voor Chemelot en omliggende regio een Gebiedsvisie met ambities over onder meer leefbaarheid (incl. externe veiligheid), duurzaamheid, en landschap.

De Gebiedsvisie die voor Chemelot en omgeving in 2021 is opgesteld in samenwerking met de Provincie Limburg kent drie leidende ambities: een sterk en gezond stedelijk gebied, een b(l)oeiend landelijk gebied, en een circulaire en innovatieve economie. Voor het thema economie, met betrekking tot een sterk en gezond stedelijk gebied, komen ontwikkelingen die eerder in dit thema besproken zijn aan bod, zoals leegstand in stadscentra (specifiek het stadscentrum van Geleen) en het overschot aan kantoren en juist een vraag naar bedrijventerreinen. Daarnaast wordt de omslag naar een circulaire economie besproken. Deze omslag wordt als een kans voor lokale bedrijventerreinen gezien. Er worden drie ruimtelijke doelen geformuleerd:

- Het transformeren van centra met leegstand naar andere functies die de dynamiek en de ontmoetingsfunctie versterken.
- Het benutten van de restcapaciteit van bedrijventerreinen en waar mogelijk verbeteren van het ruimtegebruik, zodat bedrijventerreinen niet meer worden uitgebreid.
- Het stimuleren naar een circulaire economie door circulaire bedrijven een plek en aansluiting te geven op Chemelot en de Circulair Mile aan te leggen tussen Chemelot Campus en centrum Geleen.

Met betrekking tot de ambitie 'een b(l)oeiend landelijk gebied' is het voornaamste ruimtelijk doel de geleidelijke transformatie tot circulaire landbouw. De agrarische sector is de belangrijkste economische drager van het landelijk gebied in de omgeving van Chemelot. Daarbij is het versterken van extensieve recreatie en toerisme een tweede doel. De transformatie naar een duurzame economie is een ambitie op zichzelf en Chemelot speelt hier een belangrijke rol in, omdat het industrieterrein op dit moment nog voornamelijk afhankelijk is van fossiele energiebronnen. Dit levert een bijdrage aan Nederlandse en mondiale klimaatdoelstellingen, maar naar verwachting ook directe werkgelegenheid binnen de industrie en indirecte werkgelegenheid voor toeleveranciers en dienstverleners op. De transitie gaat echter binnen de gemeente veel ruimte en logistiek vragen.

Verbonden aan de transformatie naar duurzaamheid en circulariteit stelt de Gebiedsvisie als doel om nieuwe concepten rondom circulair, energieneutraal en groen bouwen en wonen te ontwikkelen. Ook dit kan werkgelegenheid binnen de gemeente opleveren in verschillende sectoren.

Op de arbeidsmarkt in de gemeente Sittard-Geleen en in Zuid-Limburg in het algemeen is sprake van toenemende krapte, onder meer door bevolkingskrimp, vergrijzing en ontgroening. In technische sectoren is bovendien sprake van een groei van vraag naar banen. Zo wordt verwacht dat er circa 9.000 directe banen bijkomen op Chemelot in de komende 20 jaar (Provincie Limburg, 2021). Ook zal de uitbreiding van VDL Nedcar de vraag naar technische geschoolde werknemers doen toenemen. De toekomst van VDL Nedcar is echter ongewis, zoals verder uitgediept later in deze paragraaf.

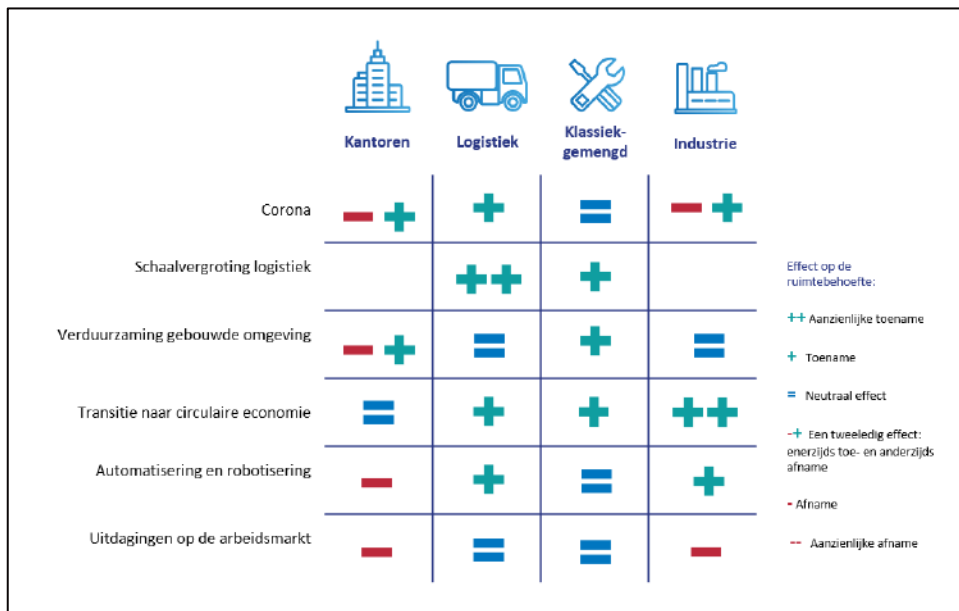
Het is daarom van belang dat de schaarse ruimte zo efficiënt mogelijk benut zal worden, maar deze ruimtevrage zal een knelpunt vormen in de transitie naar een circulaire economie. Economisch adviesbureau Ecorys heeft in 2022 een verdiepend onderzoek uitgevoerd naar bedrijventerreinen waar nog ruimtewinst kan worden gerealiseerd. Middels

herprofilering en herontwikkeling kan er ca. 65 ha ruimtewinst geboekt worden op de bestaande werklocaties in de Westelijke Mijnstreek, waarvan 47 ha in Sittard-Geleen. Aansluitend wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld om voldoende werklocaties te realiseren, meer kwaliteit aan te brengen en de balans tussen vraag naar en aanbod van kantoren te herstellen.

Trends en ontwikkelingen die in het Ecorys rapport beschreven worden, zijn hieronder beschreven (zie ook samenvattend schema Figuur 48 hieronder). Veel ontwikkelingen speelden al, en worden versterkt of versneld door de coronacrisis. Trends en ontwikkelingen zijn:

- De vraag naar kantoren daalt omdat mensen meer thuis gaan werken. Op bedrijventerreinen speelt deze trend veel minder.
- De logistieke sector groeit doordat mensen meer online gaan winkelen en dienstverleners grotere voorraden inslaan en daarvoor meer ruimte nodig hebben.
- Reshoring (het terughalen van productieprocessen naar Europa) wordt versterkt door de coronacrisis waardoor de ruimtevrage naar bedrijventerreinen groeit.
- Er vinden herstructureringen en verhuizingen plaats op bedrijventerreinen doordat de gebouwde omgeving verduurzaamd wordt. Voor kantoren geldt vanaf 1 januari 2023 een energielabel C-plicht. Op bedrijventerreinen stijgt de ruimtevrage door ruimte voor groen en water ten behoeve van klimaatadaptatie.
- De omslag naar een circulaire economie biedt kansen, maar leidt op de middellange termijn tot meer ruimtegebruik op bedrijventerreinen omdat grondstoffenstromen heringericht moeten worden.

Figuur 88: Trends en ontwikkelingen economie Sittard-Geleen. Bron: ECORYS, 2021.

In de huidige situatie is beschreven hoe er in de gemeente een tekort is aan (industriële) bedrijventerreinen. Er is leegstand in kantoren. In totaal is in de Westelijke Mijnstreek 70 tot 106 hectare aan werkruimte nodig in de periode tot 2030. Er is 44 ha aan uitgeefbaar aanbod per juli 2021. Samengevat per type werkmilieu (ECORYS, 2021):

- Kantoren: Er is 3 ha aan uitgeefbare kavels. Op Kantorenpark Sittard is 30.000m2 aan leegstand. Daarnaast is er een beperkte (3 ha) vraag. Er is genoeg aanbod voor de vraag. Het probleem zit in het te grote aanbod (leegstand).
- Logistiek: Er is in de gemeente geen aanbod voor uitbreiding van logistieke bedrijventerreinen. Er is wel een behoefte van 31 tot 40 ha voor de komende 10 jaar. Hoewel de multimodale ontsluiting minder goed is dan dat van het cluster Holtum Noord, kan het Business Aviation Valley terrein gelegen tussen Sittard-Geleen en Maastricht, bij het vliegveld Maastricht-Aachen een gedeeltelijke oplossing bieden. Hier is 24,4 ha aanbod. Het zal echter een knelpunt blijven.

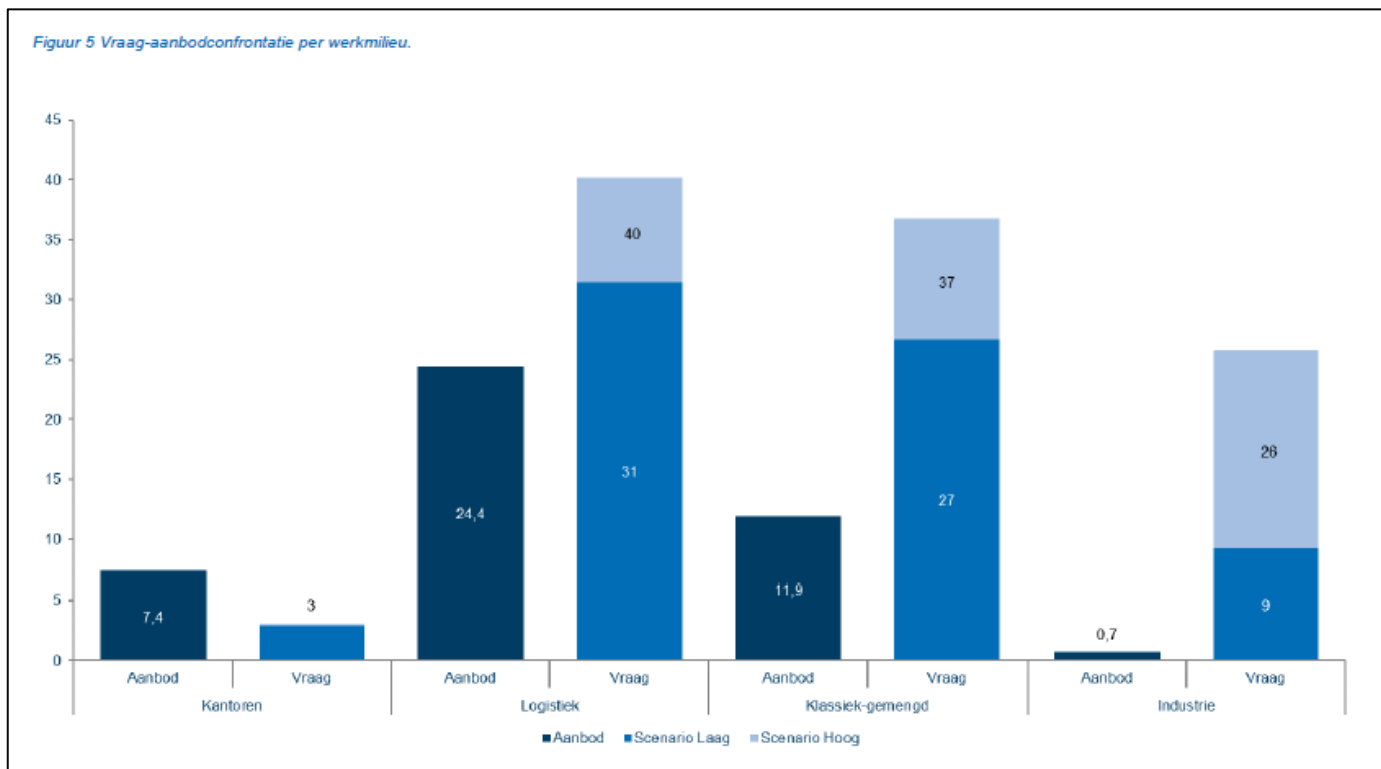
- Klassiek-gemengd: In de Westelijke Mijnstreek is voor 12 ha aanbod voor dit type werkmilieu en daarnaast enige leegstand. De voornaamste plaatsen met vrije ruimte liggen echter buiten de gemeente Sittard-Geleen. De combinatie van aanbod en leegstand is te klein voor de vraag van 27-37 ha. Hier is dus een knelpunt.
- Industrie: Het aanbod voor industrie is beperkt met 0,7 ha, waarvan 0,3 ha op Krawinkel. De vraag is echter 9 tot 26 ha. Daarnaast is er een ander knelpunt met betrekking tot de ruimtevraag van de industrie, namelijk overlast met vrachtwagen-parkeren.

Totaaloverzicht per werkmilieu (in ha)

Gemeente	Aanbod	Verbicht, maar onbebouwd	Te herontwikkelen locaties, onbebouwd	Te herontwikkelen locaties, bebouwd	Onbenutte delen van percelen
Kantoren	4,3	1,6	0,8	8,6	3,4
Logistiek	23,7	33,9	0	21,7	3,6
Klassiek-gemengd	7,9	4,1	8,3	12,0	8,0
Industrie	3,7	2,8	0	1,1	6,8
Overig	0	0	0,3	4,8	0
Totaal	39,7	42,6	9,6	48,4	22,0

Figuur 89. Overzicht aan aanbod per werkmilieu

Deze samenvatting geeft echter maar een gedeeltelijk, dus een vertekend beeld, omdat de grootste werklocaties (Chemelot en VDL Nedcar), retaillocaties en Holtum Noord II-III buiten de scope van het onderzoek van ECORYS vallen.

Figuur 90: Vraag-aanbod confrontatie per werkmilieu Westelijke Mijnstreek . Bron: ECORYS, 2021.

Ter conclusie: er is 26 tot 62 hectare aan extra ruimte nodig voor het MKB boven op het huidige aanbod. De grootste uitdagingen bevinden zich op het gebied van logistiek, klassiek-gemengd en met name industrie. In de verkenning van ECORYS worden drie opgaven geconstateerd:

- Verduurzaming en kwaliteitsverbetering van werklocaties door kwaliteitsbehoud, revitalisering, herprofilering en transformatie van bestaande bedrijventerreinen en kantoren.
- Het bieden van voldoende ruimte door uit-ontwikkeling op en herprofilering van bestaande terreinen, transformatie van binnenstedelijke gebieden en uitbreiding.
- Het aanbrengen van balans op de kantorenmarkt, door de concentratie van kantoren op de meest kansrijke locaties, het formuleren van een lange termijnvisie op kantoorgebieden, het onderzoeken van herontwikkelingsmogelijkheden van bestaande kantorenparken, en het in kaart brengen van de transformatiepotentie.

Zoals geschetst heeft Sittard-Geleen een grootindustriële gebied en veel bedrijvigheid. Tegelijkertijd heeft deze bedrijvigheid ook een impact op ruimtegebruik en milieu. Dit tekent een belangrijke opgave voor onze stad en regio af op het gebied van ruimte voor bedrijvigheid in samenhang met de leefomgeving van inwoners, een groot energiegebruik van overwegend niet duurzame energiebronnen en opgave van verduurzamen, energietransitie en een circulaire en toekomstbestendige economie.

Met betrekking tot de herontwikkelingsmogelijkheden van bestaande kantoorparken liggen er grote kansen voor het kantorenpark Sittard. Dit gebied ligt namelijk direct aangrenzend aan de stationszone en heeft dus de potentie om een beter functionerend onderdeel van de stad te worden. Een voorbeeld hiervan is de herontwikkeling van het voormalige DSM-kantoor. De bestemming en het gebruik van de noordtoren als kantooruimte wordt voortgezet. De zuidtoren is getransformeerd naar een woonfunctie met circa 220 studentenstudio's en 40 appartementen voor expats gerealiseerd. Ook zijn gemeenschappelijke faciliteiten, zoals een restaurant, vergaderruimten en binnen-/buitensportfaciliteiten gerealiseerd.

3.6.3 Bouwstenen voor de Omgevingsvisie

De bovenstaande analyse leidt tot de volgende bouwstenen voor de Omgevingsvisie:

- Boven op het huidige aanbod en de voorziene groei in de bedrijventerreinen in de gemeente is in totaal op bedrijventerreinen en industriegebieden 26 tot 62 hectaren aan extra ruimte nodig. Dit is exclusief de terreinen van Chemelot, VDL Nedcar, de retaillocaties in de gemeente, en bedrijventerrein Holtum Noord II-III. In de ontwerp Omgevingsvisie dient aangegeven te worden hoe de gemeente met deze ruimtevraag omgaat.
- Naast het realiseren van ruimte op bestaande bedrijventerreinen is een bouwsteen voor lokale bedrijvigheid het ontwikkelen van toekomstbestendige en duurzame bedrijventerreinen. De bedrijven zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor een groot deel van het energieverbruik van overwegend niet duurzame energiebronnen en de oudere industriële en klassiek gemengde bedrijventerreinen hebben een hoog bebouwingspercentage. Dit tekent een belangrijke opgave af op het gebied van energietransitie, het verduurzamen van bedrijfspanden en het realiseren van klimaatadaptatie op en rond de bedrijventerreinen en werklocaties. De verduurzamingsopgave van bedrijventerrein zal extra ruimte vergen op bestaande en uit te breiden bedrijventerreinen. Hier dient in de Omgevingsvisie rekening mee gehouden te worden.
- In 2024 wordt gestart met de uitvoering van het project de Circular Mile. De bedrijfspercelen op de huidige site van Chemelot rondom de Professor van Krevelenstraat en de bestaande bedrijventerreinen Kampstraat en Mauritspark en de omgeving worden ontwikkeld tot een kwalitatieve ruimte waarin bedrijven in een groene omgeving meer en meer werken binnen de circulaire economie. Het stimuleren en faciliteren van de circulaire keten en de transformatie van het MKB richting een duurzame economie staat centraal. In het plan van aanpak wordt ook nadrukkelijk het verbeteren van de leefomgeving en de openbare ruimte ingepast en de (sociale) verbinding met Geleen. Op termijn zal er een circulaire werklocatie ontstaan die openbaar toegankelijk is en tevens de functie heeft om de circulaire samenleving zichtbaar te maken. De werklocatie vormt een veilige en inspirerende verbinding tussen de Chemelot Site, de Brightlands Chemelot Campus en het centrum van Geleen. In dit kwadrant ontwikkelen we de Circular Mile. De Circular mile draagt bij aan het behalen van de klimaatdoelen en is een belangrijke ontwikkeling om de circulaire samenleving te concretiseren in Sittard-Geleen en de regio Zuid-Limburg.
- Op termijn is het mogelijk om het stationsgebied van Sittard een andere functie te geven, en het kantoreng gebied ten westen van station Sittard zou in de Omgevingsvisie beschouwd moeten worden als speelruimte waarin maatschappelijke en economische opgaven een plek zouden kunnen krijgen.
- De bedrijventerreinen benutten als zoekgebieden voor duurzame opwekking van elektriciteit middels zon en wind.
- Voor een goed vestigingsklimaat voor bedrijven moet de basis op orde zijn op de bedrijventerreinen, kwalitatieve bedrijventerreinen die schoon, heel en veilig zijn. Hiervoor realiseren we Parkmanagement dat de ogen en de oren en verbinder is in het brede speelveld van bedrijven, bedrijventerreinen, gemeente en andere partijen om die kwaliteit te realiseren. Parkmanagement functioneert als een cruciale schakel om op bedrijventerreinen aan de slag te gaan met strategische doelen zoals efficiënt ruimtegebruik, circulaire economie, energietransitie en klimaatbestendigheid.
- Voor een goed vestigingsklimaat voor bedrijven is een adequate dienstverlening en een ondersteuningsstructuur voor het lokale bedrijfsleven voorwaardelijk. Vraaggerichte dienstverlening en concrete ondersteuning op het gebied van kennis, ontwikkeling en financiering om bedrijven te ondersteunen bij de transitie op het gebied van duurzaamheid en digitalisering.
- In algemene zin is voor een goed vestigingsmilieu voldoende personeel nodig en daarvoor een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.

Gemeente
Sittard-Geleen
Born

Omgevingsvisie Sittard-Geleen

